İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TOPKAPI AYA NİKOLA (AYİOS NİKOLAOS) KİLİSESİ KORUMA ÖNERİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

EYLÜL 2024

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TOPKAPI AYA NİKOLA (AYİOS NİKOLAOS) KİLİSESİ KORUMA ÖNERİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif ÖZKAZANÇ DERGİ
(502201201)

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

EYLÜL 2024

İSTANBUL TECHNICAL UNIVERSITY ★ GRADUATE SCHOOL

A CONSERVATION PROPOSAL FOR TOPKAPI HAGIOS NIKOLAOS (AYA NİKOLA) CHURCH

M.Sc. THESIS

Elif ÖZKAZANÇ DERGİ
(502201201)

Department of Architecture

Restoration Programme

Thesis Advisor: Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

SEPTEMBER 2024

İTÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 502201201 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Elif ÖZKAZANÇ DERGİ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "TOPKAPI AYA NİKOLA (AYİOS NİKOLAOS) KİLİSESİ KORUMA ÖNERİSİ" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR** .....
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm TANYELİ** .....
İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Mine ESMER .....
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Teslim Tarihi : 14 Temmuz 2024
Savunma Tarihi : 30 Eylül 2024

Yiğit'e,

ÖNSÖZ

Öncelikle tez çalışmam boyunca desteklerini, tavsiyelerini ve emeklerini esirgemeyen çok değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Yegan Kahya Sayar'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez konumun belirlenmesinden başlayarak tez çalışmam boyunca sağladığı sayısız katkılardan ötürü değerli hocam Sayın Doç. Dr. Mine Esmer'e teşekkürü borç bilirim. Sayın hocama özellikle Rumca'dan çeviriler konusundaki yardımları, çalışma vakti ve ortamı sağlamamdaki yardımları ve gösterdiği sabır için ayrıca çok teşekkür ederim.

Tez konusu yapıda çalışabilmeme olanak sağlamaları, yönlendirmeleri ve araştırmalarımda gerekli izinleri almama yardımcı olmaları sebebiyle Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı yönetimine, tez konusu yapı hakkında araştırma yapmama olanak sağlayan Fener Rum Patrikhanesine, Fatih Belediyesi Kültürel Mirası Koruma Müdürlüğü'ne, İstanbul 4 Numaralı Tabiat ve Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'na ayrıca teşekkür ederim.

Kilisede çalıştığım süre boyunca beni hep çok iyi ağırlamış olan ve alan çalışmalarımda hep kolaylık sağlamış olan, kilise görevlileri sevgili Maria abla ve eşi Vasil amcaya, burada ikamet eden sevgili Kiça ablaya içtenlikle teşekkür ederim.

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesine ait olan FARO marka lazer tarama cihazını ve FARO Scene yazılımını tezim için kullanmama müsaade etikleri için fakülte dekanı Sayın Prof. Dr. İbrahim Numan'a, İHA (dron) çekimlerini gerçekleştirerek yardımcı olan Şenel Kaya ve ailesine, Mustafa Tahir Ocak'a, katkıları için sevgili Zübeyde Kaan'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecinin başından sonuna desteklerini hep başucumda hissettiğim çok sevgili arkadaşlarım Ayşenur Babacan Demirel'e, Deniz Akyurt Takır'a, Hayriye İsmailoğlu'na ve Sadık Hamza Demirel'e en içten teşekkürlerimi borç bilirim.

Her zaman yanımda olup sonsuz destekleriyle beni bugüne getiren; benden sabır ve desteklerini esirgemeyen sevgili aileme; babanneciğime, annem Keziban Özkazanç'a, babam Yaşar Özkazanç'a, canım kardeşim Özge Özkazanç'a ve canım kardeşim, biricik arkadaşım Aydanur Özkazanç'a sonsuz teşekkür ederim.

Son olarak, son yıllarda yaptığım her işin arkasındaki motivasyonun kaynağı olan sevgili eşim Halil Berk Dergi'ye özellikle gösterdiği sabır için çok teşekkür ederim.

Eylül 2024

Elif ÖZKAZANÇ DERGİ
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ……. ix
İÇİNDEKİLER xi
KISALTMALAR xiv
SEMBOLLER xvi
ÇİZELGE LİSTESİ xviii
ŞEKİL LİSTESİ xix
ÖZET……. xxxiii
SUMMARY xxxv
1. GİRİŞ…… 1
1.1 Çalışmanın Amacı 2
1.2 Çalışmanın Kapsam ve Yöntemi 3
2. YAPININ BULUNDUĞU ÇEVRE 7
2.1 Coğrafi Konum 7
2.2 Bölgenin Tarihi 8
2.3 Sosyal Yapı 10
2.4 Çevredeki Anıtsal ve Sivil Mimari Yapılar 11
2.4.1 Anıtsal yapılar 11
2.4.2 Sivil mimari yapılar 15
3. TOPKAPI AYA NİKOLA KİLİSESİ YAPILAR GRUBU 17
3.1 Konumu 17
3.2 Tarihsel Süreç 18
3.3 Koruma Statüsü 23
3.4 Yapılar Grubunun Özellikleri 24
3.4.1 Avlu duvarları 24
3.4.2 Avlular 26
3.4.3 Çan kulesi 29
3.4.4 Ek yapılar 30
3.4.4.1 Batı ek yapısı 31
3.4.4.2 Kuzey ek yapısı 32
3.4.4.3 Kuzeydoğu ek yapısı 33
3.4.4.4 Güney ek yapısı 34
3.5 Kilise Yapısı 35
3.5.1 Plan özellikleri 37
3.5.2 Cephe özellikleri 39
3.5.2.1 Kuzeybatı cephesi 40
3.5.2.2 Kuzeydoğu cephesi 41
3.5.2.3 Güneydoğu cephesi 43
3.5.2.4 Güneybatı cephesi 44
3.5.3 Yapım tekniği, taşıyıcı sistem ve malzeme özellikleri 46
3.5.3.1 Temeller 46
3.5.3.2 Duvarlar 47

3.5.3.3 Ahşap taşıyıcılar 53
3.5.3.4 Döşemeler 54
3.5.3.5 Galeri 54
3.5.3.6 Örtü sistemi 55
3.5.4 Mimari öğeler 56
3.5.4.1 Kapılar 56
3.5.4.2 Pencereler 60
3.5.4.3 Merdiven 69
3.5.5 Yazıtlar 70
3.5.5.1 Kilisenin yazıtları 70
3.5.5.2 Ek yapıların yazıtları 72
3.5.6 Bezeme özellikleri 74
3.5.6.1 İnsan figürlü bezemeler 74
3.5.6.2 Bitki, hayvan ve geometrik motifli bezemeler 75
3.5.6.3 Levhalar 76
3.5.6.4 Haçlar 78
3.5.7 Mobilyalar 78
3.6 Bozulmalar 80
3.6.1 Yapılar grubunda görülen bozulmalar 80
3.6.2 Kilise yapısında görülen bozulmalar 81
4. RESTİTÜSYON 87
4.1 Kronolojik Analiz 87
4.2 Restitüsyon Sorunları 91
4.2.1 Yapılar grubundaki restitüsyon sorunları 91
4.2.2 Kilise yapısındaki restitüsyon sorunları 96
4.3 Restitüsyon Verileri 99
4.3.1 Tarihsel veriler 99
4.3.2 Analojik veriler 102
4.4 Restitüsyon Önerisi 104
5. KORUMA VE ONARIM ÖNERİSİ 111
5.1 Kilise Ek Yapılarına Yönelik Öneriler 111
5.2 Kilise Yapısına Yönelik Müdahale Önerileri 118
5.2.1 Temizleme 118
5.2.2 Malzemenin konservasyonu 120
5.2.3 Bütünleme 121
5.2.4 Sağlamlaştırma 122
5.2.5 Yenileme 123
6. SONUÇ… 125
KAYNAKÇA 129
EKLER 133
EK A: Haritalar ve hava fotoğrafları 134
EK B: Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin çevresinin fotoğrafları 146
EK C: Kilisenin yakın çevresindeki anıtsal yapıların fotoğrafları 152
EK D: Kilise yapılar grubunun güncel fotoğrafları 156
EK E: Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin güncel fotoğrafları 194
EK F: Topkapı Aya Nikola Kilisesi hakkındaki belge ve raporlar 259
EK G: Çizimler 284
ÖZGEÇMİŞ 337

KISALTMALAR

3B : Üç boyutlu
AK : Atatürk Kitaplığı (İBB)
DABOA : Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
DAI : Alman Arkeoloji Enstitüsü
DBİA : Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi
FB : Fatih Belediyesi
FRP : Fener Rum Patrikhanesi
GB : Güneybatı
GD : Güneydoğu
İBB : İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İHA : İnsansız hava aracı
İTÜ : İstanbul Teknik Üniversitesi
KB : Kuzeybatı
KD : Kuzeydoğu
KMKM : Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü
KTVKK : Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KVKBK : Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
T.C. : Türkiye Cumhuriyeti
yy : Yüzyıl

SEMBOLLER

cm : Santimetre

km : Kilometre

m : Metre

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1 : 1830'lu yıllarda inşa edilip mimarının aynı olduğu düşünülen kiliseler. **35**
Çizelge 3.2 : Kârgir duvarlarında görülen demir kılıçlar..... **50**
Çizelge 3.3 : Kârgir duvarlarında görülen demir kılıçlar..... **51**
Çizelge 3.4 : Kapıların cepheler üzerinde şematik işaretlenmesi. **56**
Çizelge 3.5 : Kilise kapıları. **59**
Çizelge 3.6 : Pencerelerin cepheler üzerinde şematik işaretlenmesi. **60**
Çizelge 3.7 : Kilisenin pencerelerinin görünüşler. **61**
Çizelge 4.1 : Vaziyet planı ölçeğinde değişimlerin kronolojik gösterimi. **90**
Çizelge F.1 : 1583 tarihli Karabeynikov listesinde bulunan kiliseler, (Aleksandru, 1996, s. 13)..... **267**
Çizelge F.2 : 1604 tarihli Paterakis listesinde bulunan kiliseler, (Aleksandru, 1996, s. 14) **268**
Çizelge F.3 : Kilisenin birinci yazıtı (Y1). **269**
Çizelge F.4 : Kilisenin ikinci yazıtı (Y2). **270**
Çizelge F.5 : Kilisenin üçüncü yazıtı (Y3). **271**

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin İstanbul Tarihi Yarımada içerisindeki konumu, (Url-7). **7**
Şekil 2.2 : Topkapı Mahallesinin sınırları, (Url-1). **8**
Şekil 2.3 : Topkapı semti civarının 20. yy'da değişimi, (Url-3)..... **10**
Şekil 2.4 : Kilise çevresindeki anıtsal ve sivil mimari eserler, 2024. ..... **11**
Şekil 2.5 : Kilisenin yakın çevresindeki anıtsal ve sivil mimari eserler. **12**
Şekil 2.6 : Kara Ahmet Paşa Çeşmesi (Url-4, 2024). **13**
Şekil 2.7 : Bayezidağa Sokağı 12 numarada bulunan tescilli sivil mimarlık örneği konutun dış görünümü, (Url-8). **15**
Şekil 2.8 : İzmirli Niyazi Sokak'ta 2 numarada bulunan tescilli sivil mimarlık örneği ahşap konutun dış görünümü, (Url-8). **16**
Şekil 3.1 : Kilise yapılar topluluğunun havadan görünüşü; fotoğraf: Şenel Kaya, 2023 ..... **17**
Şekil 3.2 : 1815 tarihli Kauffer haritasında Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin çevresi (Url-3). **20**
Şekil 3.3 : 1821 tarihli Fried'in İstanbul Haritasında kilise çevresi, (Url-3). **20**
Şekil 3.4 : Ekrem Hakkı Ayverdi'nin hazırlayıp 1958 yılında yayınlamış olduğu 19. Asırda İstanbul Haritası, E5 paftasında kilisenin çevresi (Url-3). **21**
Şekil 3.5 : Joseph Von Scheda tarafından hazırlanan 1860-70 tarihli İstanbul haritasında kilisenin çevresinin görünümü (Url-3). **21**
Şekil 3.6 : 1882 tarihli C. Stolpe haritasında kilise çevresinin görünümü (Url-3). ... **22**
Şekil 3.7 : 1913-1914 tarihli Alman Mavileri haritası M9-3 paftasında Topkapı Aya Nikola Rum Kilisesi'nin çizimi (Url-9). **22**
Şekil 3.8 : 1922 tarihli İstanbul haritasında kilisenin çevresinin görünümü. (Url-3). **23**
Şekil 3.9 : Avlu duvarlarının lazer taramasından elde edilen Karatay Sokağı'na paralel ortofoto görüntüsü. **24**
Şekil 3.10 : Avlu duvarlarının lazer taramasından elde edilen Sulukule Caddesi'ne paralel ortofoto görüntüsü. **24**
Şekil 3.11 : Avlu duvarlarının doğu kısmının lazer taramasından elde edilen Kaynata Sokağı'na paralel ortofoto görüntüsü. **24**
Şekil 3.12 : Avlu duvarlarının kuzey kısmının lazer taramasından elde edilen Kaynata Sokağı'na paralel ortofoto görüntüsü. **25**
Şekil 3.13 : Kilise avlu kapıları. **25**
Şekil 3.14: Avlu duvarlarının yapılar ile ilişkisinin işaretlenmesi. **26**
Şekil 3.15 : Kilise avlularının genel gösterimi. **27**
Şekil 3.16 : Güney avluda bulunan su kuyusu. **27**
Şekil 3.17 : Kilisenin kuzeydoğu ve güneybatı cephelerindeki girişlerinin avlu kotu ile ilişkisi. **28**
Şekil 3.18 : Yapıların çevresindeki toprak alan. **29**
Şekil 3.19 : Çan kulesi avlu içinden ve dışından görünümü. **30**

Şekil 3.20 : Topkapı Aya Nikola Kilisesi yapılar topluluğundaki yapılar ve işlevleri. **31**
Şekil 3.21 : Batı ek yapısı. **32**
Şekil 3.22 : Kuzey ek yapısı. **33**
Şekil 3.23 : Kuzeydoğu ek yapısı. **34**
Şekil 3.24 : Güney ek yapısı. **35**
Şekil 3.25 : +1.75 kotlu anahtar plan. **36**
Şekil 3.26 : +4.75 kotlu anahtar plan. **36**
Şekil 3.27 : Anahtar kesit (AA kesiti). **37**
Şekil 3.28 : Narteks kuzeybatı cephesi. **38**
Şekil 3.29 : Z01 narteks giriş, Z02 ayazma ve Z09 papaz odası mahallerinin genel görünümleri. **38**
Şekil 3.30 : Kuzeybatı cephesi üst kısmının görünümü. **41**
Şekil 3.31 : Güneydoğu cephesi üst kısmının günümüzdeki görünümü. **44**
Şekil 3.32 : Patrikhane kütüphanesi arşivinde ulaşılan kilisenin hava fotoğrafında güneydoğu cephesinin görünümü (Janin R. , 1969, s. 85). **44**
Şekil 3.33 : Kilise kârgir duvarından görülen demir mesnetleme kılıcı örneği. **48**
Şekil 3.34 : Kilisede demir mesnetler, tavan kirişleri ve ahşap taşıyıcıların üç boyutlu ilişkisi. **49**
Şekil 3.35 : +4.40 kotunda bulunan mesnetleme kılıcı (solda), ikonostasis üzerinde +4.40 kotundan geçen gerginin geeçtiği düşünülen kısım. **49**
Şekil 3.36 : İTÜ'de hazırlanmış olan malzeme raporundan faydalanılmıştır (Özgünler, 2022). **52**
Şekil 3.37 : 3B tarama verisi nokta bulutundan alınmış kilise döşemesi görünümü. **54**
Şekil 3.38 : +1.75 kotlu tavan planında galerinin kirişleri. **55**
Şekil 3.39 : K1 kodlu kapı detayı. **58**
Şekil 3.40 : P1 tip pencere detayı. **62**
Şekil 3.41 : Kuzeydoğu cephesi kârgir duvarda hafifletme kemerleri. **63**
Şekil 3.42 : Güneybatı cephesi kârgir duvarda hafifletme kemerleri. **63**
Şekil 3.43 : P1.A tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü. **64**
Şekil 3.44 : P1.B tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü. **64**
Şekil 3.45 : P1.C tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü. **65**
Şekil 3.46 : P1.D tip pencerenin narteksten (solda) ve naostan (sağda) görünümü. . **65**
Şekil 3.47 : P2.A tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü. **66**
Şekil 3.48 : P2.B tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü. **67**
Şekil 3.49 : P2.C tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü. **67**
Şekil 3.50 : Üçlü düzendeki pencerelerin (P3.A ve P3.B) içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümleri. **68**
Şekil 3.51 : P4 tip pencerelerin içeriden ve dışarıdan görünümleri. **69**
Şekil 3.52 : P5 tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü. **69**
Şekil 3.53 : Birinci yazıt (Y1). **71**
Şekil 3.54 : İkinci yazıt (Y2). **71**
Şekil 3.55 : Üçüncü yazıt (Y3). **72**
Şekil 3.56 : Batı ek yapısının yazıtı. **72**
Şekil 3.57 : Güney ek yapısının yazıtı. **73**
Şekil 3.58 : Kuzey ek yapısı üst kat giriş cephesindeki yazıt. **73**
Şekil 3.59 : Kuzey ek yapısı üst katı içerisinde duvarda asılı bulunan yazıtlar. **74**
Şekil 3.60 : Güney avlu duvarında görülen taş levhalar. **76**
Şekil 3.61 : Güneybatı cephesinde görülen taş levhalar. **76**
Şekil 3.62 : Kuzeydoğu cephesinde görülen taş levhalar. **77**

Şekil 3.63 : Güneydoğu cephesinde görülen levhalar. **77**
Şekil 3.64 : Batıdaki avlu duvarında görülen levhalar. **78**
Şekil 3.65 : Kilisenin çeşitli yerlerinde haç sembolünün kullanımı. **78**
Şekil 3.66 : Z04 prothesisin kuzeydoğu duvarında P10 penceresi çevresinde görülen strüktürel çatlak..... **82**
Şekil 4.1 : Vaziyet planı üzerinde kronolojik dönemler. **88**
Şekil 4.2 : 1913/1914 tarihli Alman Mavileri haritası M9-3 paftasında Topkapı Aya Nikola Kilisesi ve çevresinin çizimi (Url-9). **89**
Şekil 4.3 : Kuzey ve doğu tarafındaki avlu duvarları. **91**
Şekil 4.4 : Batı ek yapısı (lojman-eski okul yapısı Alman Mavileri haritalarındaki ve günümüzdeki görünümü). **92**
Şekil 4.5 : Kuzey ek yapısı hakkında 1960 yılında yazılmış not ve kroki; Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü Arşivi, erişim tarihi: 2024. ..... **92**
Şekil 4.6 : Kuzeydoğu ek yapısı hakkında 1960 yılında yazılmış not ve kroki; Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü Arşivi, erişim tarihi: 2024. ..... **93**
Şekil 4.7 : Güney ek yapısı kuzey cephesi duvar örgüsünün ve çatı saçağı silmesinin değiştiği kısım. **94**
Şekil 4.8 : Güney ek yapısının kuzeyine eklenen kısımlar. **94**
Şekil 4.9 : Güney ek yapısı kuzey duvarında sonradan açılan kapı açıklığı..... **95**
Şekil 4.10 : Güney ek yapısında cephedeki sonradan açılan-kapatılan pencereler. .. **95**
Şekil 4.11 : Narteks iç ve dış görünümleri. **97**
Şekil 4.12 : Kilisenin zemin katındaki döşemelerin gözüktüğü ortofoto. **98**
Şekil 4.13 : Mevcut durumda nartekste bulunan, Z01, Z02 ve Z08 mekânlarını ayıran ahşap bölücü elemanlar. **98**
Şekil 4.14 : Mevcut durumda Z08 papaz odasının döşemesi. **98**
Şekil 4.15 : DAI Fotoğraf albümünde erişilen 1969 tarihli fotoğrafta kilise yapı grubuna kuzeybatı yönünden bakış (solda) (D-DAI-IST-R2252), tam tarihi belirsiz fotoğrafta yapı grubuna doğu yönünden bakış (sağda) (Janin R., 1969). **102**
Şekil 4.16 : Benzer dönem kiliselerinde ek yapıların işlevleri. **103**
Şekil 4.17 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi güney cephesi görünümü (Sönmez, 2014). **103**
Şekil 4.18 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi kuzey ve batı cephe görünümleri (Sönmez, 2014). **104**
Şekil 4.19 : Aya Mina kilisesinde içeriden ve dışarıdan görüntüler. **104**
Şekil 4.20 : Güneybatı cephesinde bulunan K4 kapısına yönelik restitüsyon önerisi. **105**
Şekil 4.21 : Kuzeydoğu cephesinde bulunan K3 kapısına yönelik restitüsyon önerisi. **106**
Şekil 4.22 : Güneybatı cephesinde bulunan K5 kapısına yönelik restitüsyon önerisi. **106**
Şekil 4.23 : Narteksin ahşap kaplamalarına yönelik restitüsyon önerisi. **107**
Şekil 4.24 : Z08 papaz odası döşemesine yönelik restitüsyon önerisi..... **107**
Şekil 4.25 : Ayazma üzerindeki 1968 yazısı (solda), mevcut durumda narteks içerisinde bulunan ahşap bölücü duvarlar (ortada, sağda). **107**
Şekil 4.26 : Nartese yönelik kısmi restitüsyon önerisi planı. **108**

Şekil 4.27 : DAI fotoğraf arşivinden 1969 tarihli fotoğrafta narteks çatısının görünümü (D-DAI-IST-R31625) (solda), narteks çatısının mevcut durumdaki durumu. **108**
Şekil 4.28 : Narteks çatısına yönelik restitüsyon önerisi. **108**
Şekil 4. 29 : Apsis çatısına yönelik restitüsyon önerisi. **108**
Şekil 4.30 : Güneybatı cephesi restitüsyon çiziminde demir mesnetleme kılıçları. **109**
Şekil 4.31 : Mevcut durumda güney yan nefinde bulunan mermer ikona (solda), ikona üzerindeki 1962 yazısı. **109**
Şekil 4.32 : Mevcut durumda nartekste pencerelerin önünde bulunan ikonalar. **109**
Şekil 5.1 : Kilise avlu duvarlarına yönelik bazı müdahale önerileri. **112**
Şekil 5.2 : Kilise avlu duvarlarına yönelik bazı müdahale önerileri. **113**
Şekil 5.3 : Kilise kuzey yönündeki avlu duvarları mevcut durumu ve önerilen koruma çalışması sonrası krokisi, Kaynata Sokağı'ndan görünüş. **114**
Şekil 5.4 : Özgün kuzeydoğu avlu kapısı (solda), kuzeydoğu ek yapısının örülerek kapatılmış kapısı (sağda). **114**
Şekil 5.5 : Kilise batı yönündeki avlu duvarları mevcut durumu ve önerilen koruma çalışması sonrası durumu, Sulukule Caddesi'nden görünüş. **115**
Şekil 5.6 : Kilise güney yönündeki avlu duvarları mevcut durumu ve önerilen koruma çalışması sonrası durumu, Karatay Sokağı'ndan görünüş. **115**
Şekil 5.7 : Kilise doğu yönündeki avlu duvarları mevcut durumu ve önerilen koruma çalışması sonrası durumu, Kaynata Sokağı'ndan görünüş. **115**
Şekil 5.8 : Güney ek yapısı (yogurt imalathanesi). **117**
Şekil 5.9 : Avlu duvarları ile yol döşemesinin ilişkisi. **117**
Şekil A.1 : I. Kauffer ve Jean-Baptiste Le Chevalier'in 1815 yılında yayınladığı Kauffer haritası adı ile bilinen haritada Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesinin çevresinin çizimi (Url-3). **134**
Şekil A.2 : 1821 tarihli F. Fried tarafından hazırlanan İstanbul Haritasında kilise çevresinin görünümü (Url-3). **134**
Şekil A.3 : 1853 tarihli Cox, George tarafından Londra'da yayınlanan haritada Topkapı bölgesi (Url-3). **135**
Şekil A.4 : Joseph Von Scheda tarafından hazırlanan 1860-70 tarihli İstanbul haritasında kilisenin çevresinin görünümü (Url-3). **135**
Şekil A.5 : 1882 tarihli C. Stolpe haritasında kilise çevresinin görünümü (Url-3) . **136**
Şekil A.6 : Ekrem Hakkı Ayverdi'nin hazırlayıp 1958 yılında yayınlamış olduğu 19. yüzyılda İstanbul-Bostan Haritası, E5 paftası (Ayverdi, 1958). **136**
Şekil A.7 : Ekrem Hakkı Ayverdi'nin hazırlayıp 1958 yılında yayınlamış olduğu 19. Asırda İstanbul Haritası, E5 paftası kiliseye yakınlaştırılmış görüntüsü (Ayverdi, 1958). **137**
Şekil A.8 : 1913-1914 tarihli Alman Mavileri haritası M9 paftası (Url-9). **137**
Şekil A.9 : 1913-1914 tarihli Alman Mavileri haritası M9-3 paftasında Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi'nin çizimi (Url-9). **138**
Şekil A.10 : 1922 tarihli İstanbul haritasında kilisenin çevresinin görünümü (Url-3). **138**
Şekil A.11 : DAI fotoğraf arşivinden 1969 tarihli fotoğraf (D-DAI-IST-R31626). **139**
Şekil A.12 : DAI fotoğraf arşivinden 1969 tarihli fotoğraf (D-DAI-IST-R2252). **139**
Şekil A.13 : DAI fotoğraf arşivinden 1969 tarihli fotoğraf (D-DAI-IST-R31625). **140**
Şekil A.14 : 1937 yılına ait hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, eski tarihli hava fotoğrafı arşivinden, Mart 2024 tarihinde ulaşılmıştır). **141**
Şekil A.15 : 1954 yılına ait hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, eski tarihli hava fotoğrafı arşivinden, Mart 2024 tarihinde ulaşılmıştır). **141**

Şekil A.16 : 1970 yılına ait hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, eski tarihli hava fotoğrafı arşivinden, Mart 2024 tarihinde ulaşılmıştır). **142**
Şekil A.17 : 1987 yılına ait hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, eski tarihli hava fotoğrafı arşivinden, Mart 2024 tarihinde ulaşılmıştır). **142**
Şekil A.18 : 1993 yılına ait hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, eski tarihli hava fotoğrafı arşivinden, Mart 2024 tarihinde ulaşılmıştır). **143**
Şekil A.19 : DAI fotoğraf arşivinden Topkapı bölgesi hava fotoğrafı (D-DAI-IST-R22776). **143**
Şekil A.20 : DAI fotoğraf arşivinden Topkapı bölgesi fotoğrafı (D-DAI-IST-2815). **144**
Şekil A.21 : Kilise avlusundan eski fotoğraf, (İTÜ Restorasyon Programı arşivinden, Mayıs 2024 tarihinde ulaşılmıştır). **144**
Şekil A.22 : Kilise avlusundan eski fotoğraf, (İTÜ Restorasyon Programı arşivinden, Mayıs 2024 tarihinde ulaşılmıştır). **145**
Şekil B.1 : Sulukule Caddesi üzerinden güneye bakış, (Url-8). **146**
Şekil B.2 : Sulukule Caddesi üzerinden kuzeye bakış, (Url-8). **146**
Şekil B.3 : Kaynata Sokağı'nın batı kısmındaki sokak görünüşü, (Url-8). **147**
Şekil B.4 : Kaynata Sokağı'nın kuzeybatı kısmındaki sokak görünüşü, (Url-8)..... **147**
Şekil B.5 : Kaynata Sokağı'nın kuzeydoğu kısmındaki sokak görünüşü, (Url-8)... **148**
Şekil B.6 : Kaynata Sokağı'nın doğu kısmındaki sokak görünüşü, (Url-8). **148**
Şekil B.7 : Karatay Sokağı üzerinden batıya bakış, (Url-8). **149**
Şekil B.8 : Karatay Sokağı üzerinden doğuya bakış, (Url-8). **149**
Şekil B.9 : İstanbul Kara Surlarının, Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin karşısında kalan kısmının görünüşü. **150**
Şekil B.10 : Kilisenin kuzeyindeki yapıların görünüşü, (Url-8). **150**
Şekil B.11 : Kilisenin kuzeydoğusundaki yapıların görünüşü, (Url-8). **151**
Şekil B.12 : Kilisenin doğusundaki yapıların görünüşü, (Url-8) **151**
Şekil B.13 : Kilisenin güneyindeki yapıların görünüşü, (Url-8). **151**
Şekil C.1 : İstanbul Kara Surlarının Topkapı sur kapısı, (Url-8). **152**
Şekil C.2 : Topkapı Surp Nigoğayos Ermeni Kilisesi. **152**
Şekil C.3 : Bayezid Ağa Mescidi, (Url-4). **153**
Şekil C.4 : Harbi Mescidi, (Url-4). **153**
Şekil C.5 : Fatma Sultan Mescidi, (Url-4). **154**
Şekil C.6 : Kara Ahmet Paşa Camii ve Külliyesi, (Url-4). **154**
Şekil C.7 : Hasan Ağa Çeşmesi, (Url-4). **155**
Şekil D.1 : Kaynata Sokak üzerindeki, günümüzde kuzeydoğu ek yapısına girişi sağlayan avlu kapısının dışarıdan görünüşü. **156**
Şekil D.2 : Karatay Sokağı üzerindeki avlu kapısının dışarıdan görünüşü, (Url-8). **156**
Şekil D.3 : Karatay Sokağı üzerindeki avlu kapısının içeriden görünüşü. **157**
Şekil D.4 : Sulukule Caddesi üzerindeki avlu kapısının dışarıdan görünüşü. **157**
Şekil D.5 : Sulukule Caddesi üzerindeki avlu kapısının içeriden görünüşü. **158**
Şekil D.6 : Kaynata Sokak üzerindeki, günümüzde kuzeydoğu ek yapısına girişi sağlayan avlu kapısının içeriden görünüşü. **158**
Şekil D.7 : Kilisenin güneyindeki avlu. **159**
Şekil D.8 : Kilisenin batısındaki avlunun kuzeyden görünümü. **159**
Şekil D.9 : Kilisenin batısındaki avlunun güneyden görünümü. **160**
Şekil D.10 : Batı ek yapısının girişindeki 1856 tarihli yazıt. **160**
Şekil D.11 : Kuzey ek yapısının girişinde bulunan 1957 tarihli yazıt. **161**
Şekil D.12 : Batı ek yapısının güneydoğu yönünden görünüşü. **161**
Şekil D.13 : Batı ek yapısının kuzeydoğu cephesinin görünüşü. **162**

Şekil D.14 : Batı ek yapısının batı yönünden görünüşü. **162**
Şekil D.15 : Kuzey ek yapısının üst katı olan toplantı salonunun girişi. **163**
Şekil D.16 : Kuzey ek yapısındaki toplantı salonunun mutfağı. **163**
Şekil D.17 : Kuzey ek yapısının üst katı olan toplantı salonu içerisinde kuzey yönünden bakış. **164**
Şekil D.18 : Kuzey ek yapısının üst katı olan toplantı salonu içerisinde kısmı görünüm. **165**
Şekil D.19 : Kuzey ek yapısının üst katı olan toplantı salonundaki yazıtlar. **165**
Şekil D.20 : Kuzey ek yapısının alt katındaki odunluğun girişi. **166**
Şekil D.21 : Kuzey ek yapısının üst alt katındaki odunluğun içerisinden görünüm. **166**
Şekil D.22 : Kuzey ek yapısının üst katındaki toplantı salonu içerisinde güneyden bakış. **167**
Şekil D.23 : Güney ek yapısı güneybatı yönünden görünüşü. **167**
Şekil D.24 : Güney ek yapısı iç mekânın kısmi görünümü. **168**
Şekil D.25 : Güney ek yapısı iç mekânın kısmi görünümü. **168**
Şekil D.26 : Güney ek yapısı kazan dairesinin kısmi görünümü. **169**
Şekil D.27 : Güney ek yapısı kazan dairesinin kısmi görünümü. **169**
Şekil D.28 : Güney ek yapısı kazan dairesinin kısmi görünümü. **170**
Şekil D.29 : Güney ek yapısı içerisinden, kuzeydeki sonradan eklenen kısımlara bakış. **170**
Şekil D.30 : Güney ek yapısının kuzeyindeki sonradan eklenen kısımlara kuzeyden bakış. **171**
Şekil D.31 : Güney ek yapısının ile kilise arsındaki geçişe doğu yönünden bakış. **171**
Şekil D.32 : Güney ek yapısına güney yönünden bakış. **172**
Şekil D.33 : Kilisenin apsisi ile güney ek yapısının kuzey kısmına kuzeyden bakış. **172**
Şekil D.34 : Kuzey ek yapısı ve avlu duvarına kuzey yönünden bakış, (Url-8). **173**
Şekil D.35 : Kuzeydoğu ek yapısının girişine doğu yönünden bakış, (Url-8). **173**
Şekil D.36 : Kuzeydoğu ek yapısının bulunduğu kısımdaki avlu duvarlarına doğu yönünden bakış. **173**
Şekil D.37 : Kaynata Sokak üzerinde bulunan, günümüzde kuzeydoğu ek yapısına giriş-çıkışı sağlayan avlu kapısı içeriden görünüşü. **174**
Şekil D.38 : Kuzey ek yapısının kuzey yönünden dışarıdan görünümü. **174**
Şekil D.39 : Sulukule Caddesi'ne bakan avlu duvarlarının kuzey yönünden kısmi görünümü. **175**
Şekil D.40 : Sulukule Caddesi'ne bakan avlu duvarlarının kuzey yönünden kısmi görünümü. **175**
Şekil D.41 : Sulukule Caddesi'ne bakan avlu duvarlarının batı yönünden kısmi görünümü. **176**
Şekil D.42 : Sulukule Caddesi'ne bakan avlu duvarlarının kısmi görünümü. **176**
Şekil D.43 : Sulukule Caddesi'ne bakan avlu duvarlarının kısmi görünümü. **177**
Şekil D.44 : Çan kulesine avludan, güney yönünden bakış. **177**
Şekil D.45 : Çan kulesinin Sulukule Caddesi'nden, batı yönünden görünümü. **178**
Şekil D.46 : Güneydoğu avlu duvarlarının doğu yönünden kısmi görünümü. **178**
Şekil D.47 : Güneydoğu avlu duvarlarının doğu yönünden kısmi görünümü. **179**
Şekil D.48 : Güneydoğu avlu duvarlarının doğu yönünden kısmi görünümü. **179**
Şekil D.49 : Güneydoğu avlu duvarlarının ve güney ek yapısının güney yönünden kısmi görünümü. **180**

Şekil D.50 : Güney avlu duvarlarının ve güney ek yapısının güney yönünden kısmi görünümü. **180**
Şekil D.51 : Çan kulesinin üst kısmına doğu yönünden bakış. Fotoğraf: Mustafa Tahir Ocak, 2024. ..... **181**
Şekil D.52 : Çan kulesinin doğu yönünden kısmi görünümü. Fotoğraf: Mustafa Tahir Ocak, 2024. ..... **181**
Şekil D.53 : Çan kulesinin doğu yönünden kısmi görünümü. Fotoğraf: Mustafa Tahir Ocak, 2024. ..... **182**
Şekil D.54 : Çan kulesinin yukarıdan görünümü. Fotoğraf: Mustafa Tahir Ocak, 2024. ..... **182**
Şekil D.55 : Güney ek yapısının girişindeki yazıt (1859 tarihli). **183**
Şekil D.56 : Kilisenin kuzeyindeki avluya güney yönünden bakış. **183**
Şekil D.57 : Güney ek yapısının kuzey cephesinin kısmi görünümleri. **184**
Şekil D.58 : Güney ek yapısının kuzey cephesinin kısmi görünümleri. **184**
Şekil D.59 : Güney ek yapısının doğu cephesi. **185**
Şekil D.60 : Güney ek yapısının iç mekânından kısmi görünüm. **185**
Şekil D.61 : Güney ek yapısının iç mekânından kısmi görünümü. **186**
Şekil D.62 : Kilisenin galeriden güneydeki avluya bakış. **186**
Şekil D.63 : Batı ek yapısının girişinde bulunan 1856 tarihli onarım yazıtı. **187**
Şekil D.64 : Kilise avlusundan (çan kulesi) çiçeklik örneği. **187**
Şekil D.65 : Batı ek yapısının üst katındaki lojmandan iç mekân görünümü. **188**
Şekil D.66 : Kilise avlusunun kuzey kısmında bulunan kulübe. **188**
Şekil D.67 : Kilise avlusunun kuzey kısmında bulunan deponun güneyden görünümü. **189**
Şekil D.68 : Kuzeybatı ek yapısının kilise avlusuna bakan cephesinin görünümü. **189**
Şekil D.69 : Kilisenin kuzeyindeki avlunun ksımi görünümü. **190**
Şekil D.70 : Kilise kuzey avlusunun ve kuzey ek yapısının doğudan görünümü. **190**
Şekil D.71 : Kuzey ek yapısının alt katında bulunan karo imalathanesi iç mekân görünümü. **191**
Şekil D.72 : Karo imalathanesi içeriden görünüm. **191**
Şekil D.73 : Kuzey ek yapısının alt katında bulunan karo imalathanesi iç mekân görünümü. **192**
Şekil D.74 : Kuzeydoğu ek yapısı iç mekân görünümü. **192**
Şekil D.75 : Kuzeydoğu ek yapısı iç mekân görünümü. **193**
Şekil E.1 : Kilisenin yukarıdan görünümü. **194**
Şekil E.2 : Naos çatısı. **194**
Şekil E.3 : Narteks çatısı. **195**
Şekil E.4 : Naos çatısının güneybatıdan kısmi görünümü. **195**
Şekil E.5 : Naos çatısının güneydoğudan kısmi görünümü. **195**
Şekil E.6 : Apsis çatısı. **196**
Şekil E.7 : Kilisenin kuzeybatı cephesi. **196**
Şekil E.8 : Narteksin kuzeybatı cephesi. **196**
Şekil E.9 : 2000'li yıllarda çekilmiş batı avlusundan kilise görevlilerinin bir anı fotoğrafı (solda) ve aynı açıdan günümüzde çekilmiş fotoğraf (sağda). **197**
Şekil E.10 : Kuzeydoğu cephesinin ortofoto görünümü. **197**
Şekil E.11 : Narteksin kuzeydoğu cephesi. **197**
Şekil E.12 : Kuzeydoğu cephesi ve kuzey avlusu kısmi görünümü. **198**
Şekil E.13 : Kuzeydoğu cephesinin kısmi görünümü. **198**
Şekil E.14 : Kuzeydoğu cephesinin doğu kısmının görünümü. **199**

Şekil E.15 : Kuzeydoğu cephesinin kısmi görünümü. **199**
Şekil E.16 : Kuzeydoğu cephesinin kısmi görünümü. **200**
Şekil E.17 : Kuzeydoğu cephesinin kısmi görünümü. **200**
Şekil E.18 : Kuzeydoğu cephesinin doğuya yakın kısmından kısmi görünüm. **200**
Şekil E.19 : Kuzeydoğu cephesinin doğu köşesi. **201**
Şekil E.20 : Kuzeydoğu cephesinin doğu kısmının görünümleri. **201**
Şekil E.21 : Kuzeydoğu cephesinin doğu yönünden görünümü. **201**
Şekil E.22 : Kuzeydoğu ve güneydoğu cephelerinin kesişiminde çatı saçağı silmesi. **202**
Şekil E.23 : Kuzeydoğu ve güneydoğu cephelerinin kesişimindeki köşe pahı. **202**
Şekil E.24 : Güneybatı ve güneydoğu cephelerinin kesişimindeki köşe pahı. **202**
Şekil E.25 : Güneydoğu cephesinin kısmi görünümü. **203**
Şekil E.26 : Apsisin çatı saçağı silmesinin kısmi görünümü. **203**
Şekil E.27 : Apsisin kısmi görünümü. **203**
Şekil E.28 : Apsisin kısmi görünümü. **204**
Şekil E.29 : Apsis duvarının kısmi görünümü. **204**
Şekil E.30 : Güneydoğu cephesinin ve çevresinin kısmi görünümü. **204**
Şekil E.31 : Güneydoğu cephesinin ve çevresinin kısmi görünümü. **205**
Şekil E.32 : Güneydoğu cephesinin kısmi görünümü. **205**
Şekil E.33 : Güneydoğu cephesinden çatı saçağı silmesi. **205**
Şekil E.34 : Güneybatı cephesinin ve çevresinin kısmi görünümü. **206**
Şekil E.35 : Güneybatı cephesinin ortofoto görünümü. **206**
Şekil E.36 : Güneybatı cephesinin kısmi görünümü. **206**
Şekil E.37 : Güneybatı cephesinin üst kısmının kısmi görünümü. **207**
Şekil E.38 : Güneybatı cephesinin alt kısmının kısmi görünümü. **207**
Şekil E.39 : Güneybatı cephesinin kısmi görünümü. **207**
Şekil E.40 : Güneybatı cephesinin kısmi görünümü. **208**
Şekil E.41 : Güneybatı cephesinin kısmı görünümü. **208**
Şekil E.42 : Narteksin güneybatı cephesi. **208**
Şekil E.43 : Birinci yazıt (Y1). **209**
Şekil E.44 : İkinci yazıt (Y2). **209**
Şekil E.45 : Üçüncü yazıt (Y3). **209**
Şekil E.46 : Üçüncü yazıt (Y3) ve çevresi. **210**
Şekil E.47 : Kuzeydoğu cephesindeki girişin (K3) üzerindeki mermer ve çevresi. **210**
Şekil E.48 : Güneybatı cephesindeki kapatılmış kapı açıklığı (K4 kapısı) dışarıdan görünümü. **210**
Şekil E.49 : Güneybatı cephesindeki kapatılmış kapının (K4 kapısı) içeriden görünümü (Z07 güney yan nefi). **211**
Şekil E.50 : Güneybatı cephesindeki kullanılmayan kapının (K5 kapısı) dışarıdan görünümü. **211**
Şekil E.51 : Güneybatı cephesindeki kullanılmayan kapının (K5 kapısı) içeriden görünümü (Z07 güney yan nefi). **212**
Şekil E.52 : Kuzeydoğu cephesindeki kullanılmayan kapının (K3 kapısı) dışarıdan görünümü. **212**
Şekil E.53 : Kuzeydoğu cephesindeki kullanılmayan kapının (K3 kapısı) içeriden görünümü (Z04 kuzey yan nefi). **213**
Şekil E.54 : Kuzeybatı cephesindeki (K2 kapısı) dışarıdan görünümü (Z01 narteks girişi). **213**
Şekil E.55 : Kuzeybatı cephesindeki (K2 kapısı) içeriden görünümü (Z09 orta nef). **213**

Şekil E.56 : Narteks giriş kapısının (K1 kapısı) dışarıdan görünümü. **214**
Şekil E.57 : Narteks giriş kapısının (K1 kapısı) içeriden görünümü (Z01 narteks girişi). **214**
Şekil E.58 : Z01 narteks girişinin zemin döşemesi. **214**
Şekil E.59 : Z01 narteks girişinde batıya doğru bakış. **215**
Şekil E.60 : Z01 narteks girişinde batıya doğru bakış. **215**
Şekil E.61 : Z02 ayazmanın görünümü. **215**
Şekil E.62 : Narteksin kuzey kısmında bulunan Aya Yorgi Ayazması (Z02 ayazma). **216**
Şekil E.63 : Ayazma (Z02 ayazma). **216**
Şekil E.64 : Z02 ayazmada bulunan Aya Yorgi ikonası. **216**
Şekil E.65 : Z01 narteks girişinin güney kısmındaki ikona. **217**
Şekil E.66 : Z01 narteks girişinin kuzey kısmındaki Aya Yorgi ikonası. **217**
Şekil E.67 : Z08 papaz odasına kuzey yönünden bakış. **217**
Şekil E.68 : Z09 orta nefte naos girişi. **218**
Şekil E.69 : Z09 orta nefte naos girişinde mermer döşeme örneği. **218**
Şekil E.70 : Z09 orta nefte batıya doğru bakış. **218**
Şekil E.71 : Ambon (Z03 kuzey yan nefi). **219**
Şekil E.72 : Despot koltuğu (Z07 güney yan nefi). **219**
Şekil E.73 : Z07 güney yan nefi ile Z09 orta nef arasındaki basamak. **220**
Şekil E.74 : Galeri merdiveni ve çevresi (Z03 kuzey yan nefi). **220**
Şekil E.75 : Galeri merdivenleri (Z03 kuzey yan nefi). **221**
Şekil E.76 : Galeri merdivenleri (Z03 kuzey yan nefi). **221**
Şekil E.77 : Galeri merdivenlerinin en alt basamağı olan devşirme mermer (Z03 kuzey yan nefi). **222**
Şekil E.78 : Galeri merdivenleri detayı (Z03 kuzey yan nefi). **222**
Şekil E.79 : Galeri merdivenlerinin alttan görünümü (Z03 kuzey yan nefi). **223**
Şekil E.80 : Galeri merdivenleri (Z03 kuzey yan nefi). **223**
Şekil E.81 : Galeri merdivenleri sahanlığı (101 galeri). **223**
Şekil E.82 : 101 galeride batıya doğru bakış. **224**
Şekil E.83 : 101 galeride kuzeydoğuya doğru bakış. **224**
Şekil E.84 : 101 galeride güneybatıya doğru bakış. **224**
Şekil E.85 : 101 galerideki korkuluklara bitişik olan oturma birimleri. **225**
Şekil E.86 : Galerinin yükünün çatıdan asılarak taşınmasını sağlayan metal bağlantı elemanının üst (solda), orta (ortada) ve alt kısmının (sağda) görünümü (101 galeri). **225**
Şekil E.87 : Galerinin ahşap döşeme kirişleri (Z07 güney yan nefi, Z03 kuzey yan nefi) **226**
Şekil E.88 : 102 depo. **226**
Şekil E.89 : 101 galeriden kilisenin doğusuna bakış. **227**
Şekil E.90 : Z09 orta netften batıya bakış. **227**
Şekil E.91 : Ahşap taşıyıcıların alt kısmının görünümü (Z03 kuzey yan nefi). **228**
Şekil E.92 : İkonastasis ön görünüşü (Z03 kuzey yan nefi, Z07 güney yan nefi, Z09 orta nef). **228**
Şekil E.93 : Z10 bema ile Z09 orta nefin arasındaki basamaklar. **229**
Şekil E.94 : Z10 bema ile Z09 orta nefi bağlayan eğrisel planlı mermer basamak. **229**
Şekil E.95 : Z10 bema ve Z04 prothesis. **229**
Şekil E.96 : İkonastasis arka görünüşü (Z10 bema). **230**
Şekil E.97 : Sunak (altar) (Z05 apsis). **230**
Şekil E.98 : Z10 bemada kuzeye doğru bakış. **231**

Şekil E.99 : Z05 apsis zemininin kısmi görünümü. **231**
Şekil E.100 : Z05 apsiste haç köşesi. **232**
Şekil E.101 : Z05 apsis içerisinde gömülü dolap. **232**
Şekil E.102 : Z06 diakonikondaki nişler. **233**
Şekil E.103 : Z04 prothesisdeki nişler ve lavabo nişi. **233**
Şekil E.104 : Z04 prothesisin kuzeydoğu duvarı içeriden görünümü. **234**
Şekil E.105 : Z04 prothesisdeki nişler. **234**
Şekil E.106 : Z05 apsis içeriden görünümü. **235**
Şekil E.107 : Z04 prothesisdeki nişler. **235**
Şekil E.108 : Z06 diakonikondaki niş. **236**
Şekil E.109 : P1 penceresinin naos tarafından görünümü (Z03 kuzey yan nefi). **236**
Şekil E.110 : P18 penceresinin içeriden görünümü (Z07 güney yan nefi). **237**
Şekil E.111 : Z07 güneybatı duvarındaki soba borusu çıkış deliği içeriden görünümü. **237**
Şekil E.112 : Z04 prothesisdeki duvardaki strüktürel çatlağın içeriden görünümü. **238**
Şekil E.113 : Z04 prothesis'deki özgün olduğu düşünülen lavabo ve gider. **238**
Şekil E.114 : Z06 diakonikonda P14 penceresi kenarı. **239**
Şekil E.115 : 101 galerideki ahşap oturaklar. **239**
Şekil E.116 : Z06 diakonikondaki P10 penceresi. **239**
Şekil E.117 : Z06 diakonikondaki niş. **240**
Şekil E.118 : Z04 prothesis mekânındaki nişin kısmi görünümü. **240**
Şekil E.119 : Narteks duvarlarının altındaki beton parapet (Z08 papaz odası). **241**
Şekil E.120 : İkonostasis ve zemin döşemesi kısmi görünümü (Z07 güney yan nefi). **241**
Şekil E.121 : P19 penceresi kanadı (101 galeri). **242**
Şekil E.122 : Naos tavanı kısmi görünümü. **242**
Şekil E.123 : Yapının doğu köşesinde kârgir duvar örgüsünde tuğla hatıl sırası. **243**
Şekil E.124 : P16 penceresi dışarıdan görünümü. **243**
Şekil E.125 : Güneybatı cephesinin alt kısmının görünümü. **243**
Şekil E.126 : Ahşap tavan kaplamasının kısmi görünümü. **243**
Şekil E.127 : P19 penceresi ahşap doğramaları detay görünümü. **244**
Şekil E.128 : 101 galerideki ahşap oturaklar. **244**
Şekil E.129 : 101 galerinin döşemesinin ahşap kaplaması. **245**
Şekil E.130 : Galeri merdivenlerinin altı (Z03 kuzey yan nefi) **245**
Şekil E.131 : Kilise cephesinden görülen kılıçlar. **246**
Şekil E.132 : P19 penceresinin demir lokmalı parmaklıkları (101 galeri). **246**
Şekil E.133 : Demir pencere kapakları (101 galeride, P19 penceresi). **247**
Şekil E.134 : Ahşap narteks duvarı kısmi görünümü. **248**
Şekil E.135 : Kârgir duvarda nem sorunu. **248**
Şekil E.136 : Narteks çatısı. **249**
Şekil E.137 : İkonostasisteki ve iki yanındaki ikonaların görünümleri (Z03, Z07, Z09). **249**
Şekil E.138 : İkonastasisteki küçük çerçeveli resimlerin bir kısmının görünümü (Z03, Z07, Z09). **250**
Şekil E.139 : Kilise kuzeydoğu duvarındaki ikona (Z03). **250**
Şekil E.140 : Bezemeli ahşap öğe (Z03). **250**
Şekil E.141 : Kilisede bir resim. **251**
Şekil E.142: İkonastasis üzerindeki süslemeler. **251**
Şekil E.143 : Fresk örneği (Z07 güney yan nefi). **252**
Şekil E.144 : Fresk örneği (Z03 kuzey yan nefi). **252**

Şekil E.145 : Despot koltuğundaki aslan figürlü bezeme..... **253**
Şekil E.146 : İkonastasisdeki kartal figürlü bezeme. **253**
Şekil E.147 : İkonastasisdeki yılan figürlü bezeme..... **253**
Şekil E.148 : Tavan kirişi üzerinde taşıyıcının hizasında bulunan madalyonlardaki 12 havari tasvirlerine örnek. **254**
Şekil E.149 : Ahşap dikmede bezemeli sütun başlığı. **254**
Şekil E.150 : Kilise bezemelerinde kullanılan bitki motifleri ve geomerik motif örneği. **254**
Şekil E.151 : Z09 orta nefin tavanındaki büyük madalyonda Pantokrator İsa tasviri. **255**
Şekil E.152 : İkonastasis kapısındaki yağlı boya tekniğiyle yapılmş resim örneği. **255**
Şekil E.153 : Gemi şeklindeki avize (Z09 orta nef). **256**
Şekil E.154 : Naos tavanı (Z03 kuzey yan nefi, Z09 orta nef, Z07 güney yan nefi). **256**
Şekil E.155 : Naos girişinin tavanı. **257**
Şekil E.156 : Tavandaki havalandırma deliği..... **257**
Şekil E.157 : Z10 bema tavanı. **257**
Şekil E.158 : Z03 kuzey yan nefi ve Z07 güney yan nefi tavanı..... **258**
Şekil E.159 : Narteksin tavanı (Z01 narteks girişi, Z02 ayazma, Z08 papaz odası)**258**
Şekil F.1 : Kilisenin tescillendiği 24.06.1992 tarihli 3824 sayılı kurul kararı. **259**
Şekil F.2 : Kilisenin tescillendiği 24.06.1992 tarihli 3824 sayılı kurul kararı. **260**
Şekil F.3 : Kilisenin müştemilat yapılarının, avlu duvarının, çan kulesinin tescillenmesi işlemlerinin başlatılmasına yönelik 13.10.2021 tarihli 8482 sayılı kurul kararı. **261**
Şekil F.4 : Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi'nin onarılmasına ilişkin 29.03.2022 tarihli 9319 sayılı kurur kararı **262**
Şekil F.5 : Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü arşivinde erişilen 1960 tarihli kroki çizimi. **263**
Şekil F.6 : Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü arşivinde erişilen 1958 tarihli kroki çizimi. **264**
Şekil F.7 : Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü arşivinde erişilen kroki çizimi. **265**
Şekil F.8 : 1950 tarihli eski kadastral plan **266**
Şekil F.9 : 6-7 Eylül olaylarında zarar gören Topkapı cemaati mensuplarının listesi (1. Sayfa), Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden alınmıştır. **272**
Şekil F.10 : 6-7 Eylül olaylarında zarar gören Topkapı cemaati mensuplarının listesi (2. Sayfa), Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden alınmıştır. **272**
Şekil F.11 : 6-7 Eylül olaylarından sonra göç eden ailelerin sayısı sokaklara göre (1. Sayfa), Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden alınmıştır..... **273**
Şekil F.12 : 6-7 Eylül olaylarından sonra göç eden ailelerin sayısı sokaklara göre (2. Sayfa), Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden alınmıştır..... **273**
Şekil F.13 : Eski okul binası plan krokisi..... **274**
Şekil F.14 : Eski okul binası üst kat plan krokisi **274**
Şekil F.15 : Eski okul binası alt kat plan krokisi..... **274**
Şekil F.16 : Konsil arşivinden. **275**
Şekil F.17 : Güney ek yapısının sinema salonu olarak tasarlanmış krokisi. **275**
Şekil F.18 : Kuzey ek yapısı okul olarak tasarlanmış 1955 tarihli krokisi..... **275**
Şekil F.19 : 1832 tarihli belge, FRP Konsil arşivinden.. ..... **276**
Şekil F.20 : Topkapı Aya Nikola Kilisesi cemaatinin vekalet vermesi hakkında belge, FRP Konsil arşivinden. **276**

Şekil F.21 : 1951 tarihli kilise toplantı salonunun yenilenmesinin tamamlandığını duyuran kilise vakfından yazılmış metin 1. Sayfa. **277**
Şekil F.22 : 1951 tarihli kilise toplantı salonunun yenilenmesinin tamamlandığını duyuran kilise vakfından yazılmış metin 2. Sayfa. **277**
Şekil F.23 : 1951 tarihli kilise toplantı salonunun yenilenmesinin tamamlandığını duyuran kilise vakfından yazılmış metin 3. Sayfa. **278**
Şekil F.24 : Kilisenin tamiri için gelir temini amacıyla bilet basılmasına izin verilmesi hakkında 1895 tarihli arşiv belgesi 1. sayfa (DH.MKT.00385.00014.001, DABOA, Erişim tarihi: 13.01.2024)... **278**
Şekil F.25 : Kilisenin tamiri için gelir temini amacıyla bilet basılmasına izin verilmesi hakkında 1895 tarihli arşiv belgesi 2. sayfa (DH.MKT.01912.00117.001, DABOA, Erişim tarihi: 13.01.2024)... **279**
Şekil F.26 : Kilisenin tamiri için gelir temini amacıyla bilet basılmasına izin verilmesi hakkında 1895 tarihli arşiv belgesi 3. sayfa (DH.MKT.01912.00117.001, DABOA, Erişim tarihi: 13.01.2024)... **280**
Şekil F.27 : 1958 yılına ait lojman binasında yapılacak tadilat işleri listesi. **280**
Şekil F.28 : 1958 yılına ait lojman binasında yapılacak tadilat işleri hakkında mukavele. **281**
Şekil F.29 : 1970 tarihli kilisede onarım izni talebi dilekçesi **281**
Şekil F.30 : 1970 tarihli kilisede onarım izni talebi dilekçesi. **282**
Şekil F.31 : Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nde hasara uğrayan eşayaların bütçesi, 1. sayfa (Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden erişilmiştir) **282**
Şekil F.32 : Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nde hasara uğrayan eşayaların bütçesi, 2. sayfa (Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden erişilmiştir). **283**
Şekil F.33 : Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nde hasara uğrayan eşayaların bütçesi, 3. sayfa (Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden erişilmiştir) **283**
Şekil G.1 : Vaziyet planı (1/200 ölçekli). **285**
Şekil G.2 : Vaziyet planı (1/100 ölçekli). **286**
Şekil G.3 : Parsel planı (1/100 ölçekli)..... **287**
Şekil G.4 : +1.75 kotlu kat planı (1/50 ölçekli). **288**
Şekil G.5 : +1.75 kotlu ölçülü kat planı (1/50 ölçekli). **289**
Şekil G.6 : +1.75 kotlu tavan planı (1/50 ölçekli). **290**
Şekil G.7 : +4.75 kotlu kat planı (1/50 ölçekli). **291**
Şekil G.8 : +4.75 kotlu ölçülü kat planı (1/50 ölçekli). **292**
Şekil G.9 : +4.75 kotlu tavan planı (1/50 ölçekli). **293**
Şekil G.10 : Kilise çatı planı (1/50 ölçekli). **294**
Şekil G.11 : AA kesiti ve BB kesiti (1/50 ölçekli). **295**
Şekil G.12 : CC kesiti ve DD kesiti (1/50 ölçekli). **296**
Şekil G.13 : EE kesiti ve FF kesiti (1/50 ölçekli). **297**
Şekil G.14 : Kuzeybatı cephesi ve güneybatı cephesi (1/50 ölçekli). **298**
Şekil G.15 : Kuzeydoğu cephesi ve güneydoğu cephesi (1/50 ölçekli). **299**
Şekil G.16 : +1.75 kotlu kat planı (malzeme analizi) (1/50 ölçekli). **300**
Şekil G.17 : +1.75 kotlu tavan planı (malzeme analizi) (1/50 ölçekli). **301**
Şekil G.18 : +4.75 kotlu kat planı (malzeme analizi) (1/50 ölçekli). **302**
Şekil G.19 : +4.75 kotlu tavan planı (malzeme analizi) (1/50 ölçekli). **303**
Şekil G.20 : Kilise çatı planı (malzeme analizi) (1/50 ölçekli). **304**
Şekil G.21 : AA kesiti ve BB kesiti (malzeme analizi) (1/50 ölçekli). **305**
Şekil G.22 : CC kesiti ve DD kesiti (malzeme analizi) (1/50 ölçekli). **306**
Şekil G.23 : EE kesiti ve FF kesiti (malzeme analizi) (1/50 ölçekli). **307**

Şekil G.24 : Kuzeybatı cephesi ve güneybatı cephesi (malzeme analizi) (1/50 ölçekli). **308**
Şekil G.25 : Kuzeydoğu cephesi ve güneydoğu cephesi (malzeme analizi) (1/50 ölçekli). **309**
Şekil G.26 : +1.75 kotlu kat planı (hasar analizi) (1/50 ölçekli). **310**
Şekil G.27 : +1.75 kotlu tavan planı (hasar analizi) (1/50 ölçekli). **311**
Şekil G.28 : +4.75 kotlu kat planı (hasar analizi) (1/50 ölçekli). **312**
Şekil G.29 : +4.75 kotlu tavan planı (hasar analizi) (1/50 ölçekli). **313**
Şekil G.30 : Kilise çatı planı (1/50 ölçekli). **314**
Şekil G.31 : AA kesiti ve BB kesiti (hasar analizi) (1/50 ölçekli). **315**
Şekil G.32 : CC kesiti ve DD kesiti (1/50 ölçekli). **316**
Şekil G.33 : EE kesiti ve FF kesiti (hasar analizi) (1/50 ölçekli). **317**
Şekil G.34 : Kuzeybatı cephesi ve güneybatı cephesi (hasar analizi) (1/50 ölçekli). **318**
Şekil G.35 : Kuzeydoğu cephesi ve güneydoğu cephesi (hasar analizi) (1/50 ölçekli). **319**
Şekil G.36 : +1.75 kotlu kat planı restitüsyonu (1/50 ölçekli). **320**
Şekil G.37 : +1.75 kotlu tavan planı restitüsyonu (1/50 ölçekli). **321**
Şekil G.38 : +4.75 kotlu kat planı restitüsyonu (1/50 ölçekli). **322**
Şekil G.39 : +4.75 kotlu tavan planı restitüsyonu (1/50 ölçekli). **323**
Şekil G.40 : Çatı planı restitüsyonu (1/50 ölçekli). **324**
Şekil G.41 : AA kesiti ve BB kesiti restitüsyonu (1/50 ölçekli). **325**
Şekil G.42 : EE kesiti ve FF kesiti restitüsyonu (1/50 ölçekli). **326**
Şekil G.43 : Kuzeybatı cephesi ve güneybatı cephesi restitüsyonu (1/50 ölçekli).. **327**
Şekil G.44 : Kuzeydoğu cephesi ve güneydoğu cephesi restitüsyonu (1/50 ölçekli). **328**
Şekil G.45 : +1.75 kotlu kat planı restorasyonu (1/50 ölçekli). **329**
Şekil G.46 : +4.75 kotlu kat planı restorasyonu (1/50 ölçekli). **330**
Şekil G.47 : +4.75 kotlu tavan planı restorasyonu (1/50 ölçekli)..... **331**
Şekil G.48 : Çatı planı restorasyonu (1/50 ölçekli). **332**
Şekil G.49 : AA kesiti ve BB kesiti restorasyonu (1/50 ölçekli)..... **333**
Şekil G.50 : EE kesiti ve FF kesiti restorasyonu (1/50 ölçekli). **334**
Şekil G.51 : Kuzeybatı cephesi ve güneybatı cephesi restorasyonu (1/50 ölçekli). **335**
Şekil G.52 : Kuzeydoğu cephesi ve güneydoğu cephesi restorasyonu (1/50 ölçekli). **336**

TOPKAPI AYA NİKOLA (AYİOS NİKOLAOS) KORUMA ÖNERİSİ

ÖZET

Tez kapsamında, İstanbul ilinin Fatih ilçesi Topkapı Mahallesinde, Karatay Sokak, Kaynana Sokak ve Sulukule Caddesi ile çevrelenmiş olan 1859 ada 1 parselde bulunan Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi incelenmiştir. Bu tez çalışması, Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi'nin bulunduğu çevrenin özellikleri ve kilisenin tarihi hakkındaki araştırmaları, kilisenin rölövesini, mevcut malzeme kullanımının ve hasarlarının ayrıntılı belgelenmesini, yapının restitüsyon ve restorasyon projelerini içermektedir. Bu çalışma kapsamında öncelikle kilisenin mimari ve tarihi özellikleri araştırılmıştır. Bu amaçla ilk olarak literatür taraması yapılmış yapı hakkında bilgi içerebilecek yazılı ve çizili belgeler incelenmiştir. Daha sonra çağdaş teknolojik yöntemler kullanılarak yapının mevcut durumunun ayrıntılı bir şekilde belgelenmesini hedefleyen rölöve çalışması yürütülmüştür. Rölöve çalışması kapsamında yapıdaki mevcut malzeme kullanımları ve hasarlar tespit edilmiştir. Arşiv taramaları sonucunda yapı ile ilgili olarak erişilen, yazılı, çizili ve sözlü kaynakların ve analoji ışığında restitüsyon önerisi hazırlanmıştır. Daha sonrasında yapının günümüz koşullarına uygun olarak varlığını sürdürebilmesi, çağdaş ihtiyaçlara cevap verecek şekilde kullanılması ve gelecek nesillere güvenle aktarılabilmesini sağlamak amacıyla restorasyon projesi önerisi geliştirilmiştir.

Yapının bulunduğu alanda bir kilisenin varlığı daha eskiye dayandırılsa da günümüzde var olan Topkapı Aya Nikola Kilisesi yapısı 1831 yılında inşa edilmiştir. Topkapı Aya Nikola Kilisesi yapısı ve bu yapı ile aynı parsel sınırları içerisinde bulunan ek yapılar bir yapı grubu teşkil etmektedir.

Bu tez çalışması, altı temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, tezin amacı, kapsamı ve yöntemi detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

İkinci bölümde, Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin coğrafi konumu ve yakın çevresi ele alınmıştır. Kilisenin yakın çevresinin tarihsel gelişimi, sosyal-kültürel ve ekonomik yapısı aktarılırken yakın çevrede bulunan tarihi anıtsal mimarlık örnekleri listelenmiş ve kısaca incelenmiştir.

Tezin üçüncü bölümü temel olarak yapının mevcut durumunun çağdaş teknolojiler kullanılarak ayrıntılı bir şekilde belgelenmesi çalışmasına dayanmaktadır. Bu amaçla Topkapı Aya Nikola Kilisesinin rölövesi hazırlanmıştır. Yapının mimari özellikleri; plan özellikleri, cephe özellikleri, bezeme özellikleri, malzeme özellikleri, yapım tekniği ve taşıyıcı sistem özellikleri başlıkları altında incelenmiştir. Kilise binasının yapım tekniği ve taşıyıcı sistem özellikleri duvarlar, pencereler, ahşap taşıyıcı sistem, döşeme kaplamaları, çatı örtüsü ve merdiven kapsamında çalışılmıştır.

Yapıda kullanılan malzemeler malzeme analizi kısmında belgelenmiştir. Yapıda tespit edilen malzemeler; kireç taşı, volkanik taş, mermer, tuğla, alaturka kiremit, Marsilya kiremiti, ahşap, metal, plastik, cam, kumaş, boya, yağlı boya, kireç esaslı

harç veya sıva, çimento esaslı harç veya sıva, seramik, betonarme ve toprak olarak sınıflandırılmıştır.

Yapıda tespit edilen bozulmalar analitik rölöve çalışmasının ikinci aşamasında belgelenmiştir. Hasar analizi aşamasında tespit edilen hasarlar; strüktürel çatlak, kılcal çatlak, eleman kaybı, derz boşalması, boya dökülmesi, sıva dökülmesi, sıva veya boya kabarması, malzeme ve yüzey kaybı, ahşap elemanlarda çürüme, korozyon, nem, yüzey kirliliği, bitki oluşumu, niteliksiz ek, tesisat, çimento esaslı harç veya sıva kullanımı başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

Dördüncü bölümde, alanda gerçekleştirilen incelemelerin sonucunda elde edilen veriler ile yapılan araştırmalarda erişilen arşiv belgesi, çizim, harita vb. veriler incelenerek dönem analizi çalışması yapılmıştır. Ayrıca çalışmanın bu aşamasında yapı ile yakın dönemlerde inşa edilmiş olan veya benzer tipolojiye sahip yapıların incelenmesinden de faydalanılmıştır. Bu çalışma sonucunda kilise yapısı ve yapı grubundaki inşa faaliyetleri iki farklı döneme tarihlendirilmiştir. Bunlardan ilki, günümüzdeki kilise yapısının ilk inşa edildiği 1831 tarihinden başlayıp 19. yy'ın sonuna kadar olan dönemdir. Bu dönem içerisinde 1856 yılında okul binasının inşa edildiği bilinmektedir. Ayrıca yapının narteks mekânının ve galeri mekânların kârgir yapının kurgusu ile örtüşmemeleri sebebiyle bu kısımların birinci döneme ait ekler olduğu düşünülmüştür. İkinci dönem ise kilise binası üzerinde ciddi boyutlarda değişiklerin yapılmadığı 20. yy'ın başından günümüze kadar olan dönem aralığıdır. İkinci dönemde kilise yapısı majör bir değişikliğe uğramazken alandaki diğer ek binalarda ciddi değişimler yaşanmıştır. 1957 yılında kilise toplantı salonu yeniden inşa edilmiştir. Aynı yıl kiliseye ek yapıların eklenmesi ve bunların üretimhanelere kiralanması sonucunda vaziyet planı ölçeğinde ciddi değişiklikler yaşanmıştır. Bu aşamada yapının özgüne uyumlu olmadığı tespit edilen durumlar restitüsyon sorunları başlığı altında değerlendirilmiştir. Yapıda gözlemlenen restitüsyon sorunları mekânsal sorunlar, yapı elemanı ölçeğindeki sorunlar ve malzemelere ilişkin sorunlar olmak üzere üç ana başlık altında detaylı bir şekilde incelenmiştir. Örneğin ikinci dönem olarak isimlendirilen dönemde yapılan mekânsal düzenlemelerin bazıları dönem eki olarak kabul edilirken bu mekânsal düzenlemelerin yapı grubuna zarar verebilecek bazı sonuçları restitüsyon sorunları olarak değerlendirilmiştir.

Beşinci bölümde yapının korunmasına yönelik çağdaş müdahale yöntemleri kullanılarak geliştirilen restorasyon projesi önerisi detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bu aşamada kilisenin özgün niteliklerinin korunarak gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak temel amaç kabul edilmiştir. Bu sebeple hazırlanmış olan restitüsyon önerisi bu aşamada bir altlık olarak kullanılmıştır. İşlevsel olarak kilisenin özgün işlevini sürdürmesinin yanı sıra kilise ile aynı parsel üzerinde bulunan kilise ek yapılarının bazılarının işlevinin değişmesi sebebiyle bazı işlevsel değişiklikler önerilmiştir. Pek çok yerde temizleme, malzeme yenileme veya elemanı yenisiyle değiştirme gibi çeşitli onarım uygulamaları önerilmiştir. Müdahale önerilerinin çağdaş ihtiyaçlar ve yapının özgün niteliklerine uygun olacak şekilde belirlenmesine önem verilmiştir.

Bu tez çalışmasının altıncı ve son bölümü olan sonuç bölümünde; bulunduğu çevre, bağlamı ve dönemi düşünülerek Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi'nin önemi vurgulanmıştır. Bu kilisenin ve kilise ile ilişkili diğer nitelikli yapıların bir bütün olarak korunarak gelecek nesillere aktarılması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

A CONSERVATION PROPOSAL FOR TOPKAPI HAGIOS NIKOLAOS (AYA NİKOLA) CHURCH

SUMMARY

Within the scope of the thesis Topkapı Hagios Nikolaos Greek Orthodox Church, which is located in Fatma Sultan neighborhood 1859 block 1 parcel, in Topkapı Fatih İstanbul and surrounded by Karatay Street, Kaynana Street and Sulukule Street has been examined. This thesis includes the characteristics of the environment where the Topkapı Hagios Nikolaos Greek Orthodox Church is located, research on the history of the church, the survey of the church, detailed documentation of the existing material use and damages, restitution and restoration projects of the building. At the beginning, within the scope of this study, the architectural and historical features of the church were investigated in detail. For this purpose, firstly, a literature review was made and written and drawn documents that may contain information about the building were examined. Afterwards, a survey was carried out to document the current condition of the building in detail by using contemporary technological tools and methods. During the surveying, the existing material uses and damages in the building were thoroughly identified. Besides archive searches an analogical investigation was studied. As a result, a restitution project proposal was prepared in the light of the accessed written, drawn and oral sources about the building. Afterwards, a restoration project proposal was developed which aims to ensure that the building can survive in accordance with contemporary conditions, be used in a way to meet today's needs and be safely transferred to future generations.

The existence of a church in this area dates back to the 17th century. According to the inscriptions of the building, the present structure was built in 1831. The church is administered by the Greek Orthodox Patriarchate of Istanbul. The main structure of the Topkapı Hagios Nikolaos Greek Orthodox Church and its surroundings, garden walls, bell tower school building and other additional structures within the boundaries of the same parcel constitute a building group. Some of those additional buildings are authentic places and structures such as the school building, the oldest saloon building, bell tower and garden walls. However there are some later added units which are examined as improper later additions such as ateliers attached to the garden wall. Another type of building on that group is the ones considered as qualified additions like the later saloon building. This building is examined as later period addition.

The historical school building of the church which is a two-storey masonry building, is currently being used for dwelling purposes. The ground floor of this building is currently occupied by the church's maintenance staff, while the upper floor is occupied by the remaining family of the church's former pastor as tenants. The old saloon building of the church is currently used as a yogurt manufacturing place, since this is a production and commercial purpose it harms the authentic architectural and historical integrity of the original building.

This thesis consists of six main chapters. In the first chapter, the main purpose, scope and methodology of the thesis are explained in detail.

In the second chapter, the geographical location and close surroundings of the Topkapı Hagios Nikolaos Church are discussed. While the historical development, social-cultural and economic structures of the close surroundings and neighborhood of the church are described, the historical monumental architectural examples in the neighborhood are listed and briefly explained.

The third part of the thesis is mainly based on a detailed documentation of the current situation of the church using contemporary measurement technologies. In this manner, the survey of the Topkapı Hagios Nikolaos Church was prepared. The architectural features of the building were analyzed under the titles of plan features, façade features, decoration features, material features, construction technique and structural features. The construction technique and structural features of the church building were studied within the scope of walls, windows, wooden carrier system, floor coverings, roof cover and stairs.

The church building has basilical plan-type. While there are narthex, naos, bema and apse spaces on the ground floor of the church there is a gallery space on upper floor which accessed by a wooden staircase from interior. In naos there are three naves, as one central nave and two side naves. The side naves are one step higher than the central nave. Also there is an iconostasis that separates the naos from the bema space on east side.

The Topkapı Hagios Nikolaos Church is a masonry building made of alternating stone-brick. The masonry wall fabric on the exterior facades are mostly observable even if there are traces of plaster on some parts. Also it is seen that spolia was used in many places on the facades as well as on the floor of the church building.

The interior façades of the Topkapı Hagios Nikolaos Church are richly decorated. As the most important one of these decorative elements, the iconostasis, is made of wood and decorated with floral and geometric motifs using carving, relief and appliqué techniques. There are many icons made with similar techniques in niches in the church. The ambon and the despot's chair in the central nave of the church are also decorated with floral and geometric motifs in carving, relief and appliqué technique. While Jesus and the bible writers are depicted on the ambon, the Apostles are depicted in medallions positioned at the level of the architrave and wood columns. The large medallion on the ceiling above the central nave depicts "Christ the Pantocrator". There are also many depictions prepared with oil painting technique in the church. The illuminated ship model prepared in memory of St. Nicholas is another element of decoration. The spolia marble stones are also used as interior decoration elements.

The structure of the church consists of foundations, floors, load-bearing walls, square-sectioned wooden carriers and a roofing system. Within the scope of this thesis study, no excavation and drilling work was carried out on the foundations of the building. While the church is a masonry building with a basilical plan, the façade of the narthex in the west is made of wood. The authentic door and windows have arched openings. The church also has a timber roofing system. The tension swords of the metals used for bracing the masonry body walls are visible at various points on the facade. In addition, cut stone, rubble stone, brick, lime-based joint and plaster and cement-based mortar materials added later are seen on the walls of the church.

There are steps connecting the entrance doors of the church to the garden level. In addition, there is a step height difference between the bema space of the church, the central nave and the side nave spaces. Apart from these steps, there is a wooden staircase leading to the gallery inside the church. While the ground floor of the church is covered with marble, the gallery floor and roof cover are made of wood.

During the analytical survey stage, the current deteriorations and damages detected in the building were documented based on observations on site. The detected deteriorations were explained in detail together with their possible causes. As a result, they are mainly classified as spatial deteriorations caused by neglect and inappropriate intervention, and deteriorations caused by natural factors.

In the fourth section, a chronological analysis study was carried out by analyzing the data obtained as a result of the examinations carried out in the field and the archive documents, drawings, maps, etc. accessed during the researches. In addition, at this stage of the study, the examination of the buildings that were built in the same period with the building or have similar typology was also utilized. As a result of this study, the construction activities in the building and the surrounding building group were dated to two different periods. The first of these is the period starting from 1830, when the first version of the present church structure was built, until the middle of the 20th century. The second period is the period from the mid-20th century to the present day, when the church was significantly altered. In the second period, the original meeting room of the church was rented out and an additional hall building was built, additional buildings were added to the church and these were rented to production households. At this stage, the situations that were found to be incompatible with the original state of the building were examined in detail under three main headings: spatial problems, problems at the scale of building elements and problems related to materials under the title of restitution problems. For example, while some of the spatial arrangements made in the period called the second period are accepted as period additions, some of the consequences of these spatial arrangements that may harm the building community are evaluated as restitution problems.

In the fifth section, the restoration project proposal which was developed using contemporary intervention methods to conserve the building is explained in detail. At this stage, the main objective is to preserve the original qualities of the church and to guarantee its preservation for future generations. For this reason, the restitution project proposal prepared was used as a base at this stage. Functionally, in addition to maintaining the original function of the church, some functional changes were recommended due to the functional change of some annexes within the same parcel as the church. In many places, various repair applications such as cleaning, material renewal or element replacement were recommended. It was important to determine the intervention proposals in accordance with contemporary needs and the original qualities of the building.

The sixth and final chapter of this thesis emphasizes the importance of the Topkapı Hagios Nikolaos Greek Orthodox Church, considering its environment, context and period. It is pointed out that this church and other qualified buildings related to the church should be preserved as a whole and transferred to future generations.

1. GİRİŞ

İstanbul coğrafi konumu ve tarih boyunca ev sahipliği yaptığı medeniyetler dolayısıyla kültürel anlamda zengin bir şehirdir. Rum toplumu İstanbul nüfusunun önemli bileşenlerinden biridir. Bizans İmparatorluğu döneminde Hristiyan mimarisinin önemli merkezlerinden biri olan İstanbul'un idaresinin Osmanlı'ya geçmesinden sonra İstanbul'da gayrimüslim toplumların en kalabalığı olan Rum Ortodoks toplumu Bizans'ın önemli miraslarından biri olmuştur (Mantran, 1991, s. 45). Rumlar Osmanlı'nın İstanbul'u fethetmesinin ardından Patrikhane çatısı altında yaşamış ve dini yapılarının inşa faaliyetlerine Osmanlı İmparatorluğunun belirlediği kurallar çerçevesinde devam etmişlerdir (Karaca, 2006, s. 13). Fetihten sonra inşa edilen kiliselerin Osmanlı mimarlığının izlerini taşıdıkları, sade ve kurallı bir yapıya sahip oldukları söylenebilir (Karaca, 2018, s. 12). Ayrıca Osmanlı'da yeni bir kilisenin inşa edilebilmesi için önceki kilisenin harabe olması veya mevcut ayazmaya bağlı bir kiliseye ihtiyaç olması vb. gerekçelerin ileri sürülmesi gerekmiştir (Aleksandru, 1996, s. 12). Dolayısıyla fetihten sonra inşa edilen kiliselerin çoğu tarihsel köken olarak Bizans imparatorluğuna dayandırılabilir (Aleksandru, 1996, s. 10). Kiliselerin çoğunda bir ayazmanın bulunması bu durumu kanıtlar niteliktedir.

1774 yılında Küçük Kaynarca antlaşmasının imzalanmış olması, 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun güç kaybetmekte olması ve Yunan isyanı gibi dönemin politik durumları dolayısıyla II. Mahmut döneminde (1808-1839) kilise inşaatına izin verilmiştir (Aleksandru, 1996, s. 19). Osmanlı İmparatorluğu 3 Kasım 1839'da Tanzimat Fermanı ve 18 Şubat 1856'da Islahat Fermanı ile azınlıklara yeni haklar tanımıştır (Aleksandru, 1996, s. 12). Bu haklar sonucunda 19. yy'ın öncesinde varlığı bilinen kiliseler yeniden yapılmış veya kapsamlı onarımlar geçirmiştir (Aleksandru, 1996, s. 12). Tanzimat öncesinde inşa edilen kiliseler benzer mimari özelliklere sahipken, tanzimat sonrasında inşa edilen kiliselerde mimaride yenilikçi yaklaşımlar benimsenmiştir (Karaca, 2006, s. 12).

Tarih boyunca birçok imparatorluğa başkentlik yapmış olan bu şehrin kültürel mirası en yoğun olan bölgelerinden biri Tarihi Yarımada'dır. Bu bölge, Haliç, Marmara

Denizi ve İstanbul kara surlarının sınırladığı alanda, yedi tepe üzerinde kurulu bir sur içi şehridir. Günümüzde Fatih ilçesinin bulunduğu alanı kapsamaktadır. Topkapı semti ise, halen farklı etnik kimliklerin ve kültürlerin bir arada yaşadığı bir semttir.

Kilisenin adı kilisenin ithaf edildiği aziz olan Aziz Nikolas'tan gelmektedir. Kilise, Rum Ortodoks Patrikhanesi tarafından hazırlanan listesinde "Topkapı, Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi" adıyla yer almaktadır (Karaca, 2018, s. 229). İTÜ'de hazırlanmış yüksek lisans tezinde bu kilise Ayios Nikolaos (Hagios Nikolaos) Kilisesi adı ile incelenmiştir (Aleksandru, 1996, s. 95). Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi'nden günümüzde basılı kaynaklarda ve halk arasında yaygın olarak Topkapı Aya Nikola Rum Kilisesi şeklinde bahsedilmektedir. Ayrıca kilisenin mülkiyet sahibi vakfın ismi Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı şeklindedir. Ayrıca kilise adı İstanbul 4 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü envanterinde Ayios Nikolas Kilisesi, Ayios Yeoryios şeklinde kayıtlıdır. Bu tez kapsamında yaygın kullanım biçimine benzer olacak şekilde ve kısaca Topkapı Aya Nikola Kilisesi şeklinde bahsedilmiştir (Aleksandru, 1996, s. 95).

1.1 Çalışmanın Amacı

Bu tezde İstanbul ilinin Fatih ilçesinde Topkapı Mahallesi'nde yer alan Topkapı Aya Nikola Kilisesi ele alınmıştır. Kilise yapısı, aynı parsel sınırları içinde, avlu duvarları içerisinde bulunan batı, kuzey, kuzeydoğu ve güney ek yapıları ve çan kulesi ile birlikte bir yapı grubunu oluşturur. Kilise binasının inşa edildiği 1831 yılından itibaren aynı işlevle kullanılmasından ötürü büyük ölçüde korunarak günümüze ulaştığı söylenebilir. Fakat yine de yapıda zamanla oluşmuş pek çok hasar mevcuttur. Ayrıca birtakım yapısal hasarlar ve kullanıcıların sonradan eklediği çeşitli niteliksiz ekler gözlemlenmektedir. Kilise binasının işlev değiştirmemiş olmasına rağmen kilisenin ek yapılarının zaman içinde işlev değiştirdiği, eklerle genişletildiği ve yıkılıp yeniden yapıldığı gözlemlenmektedir. Bu sebeple bu yapı grubunun özgün değerlerini kaybetmeden gelecek nesillere aktarılması için koruma projesi kapsamında ele alınması gerekmektedir.

Ayrıca bu ibadet yapısı Osmanlı İmparatorluğu döneminde İstanbul'da inşa edilmiş olan Rum Ortodoks dini yapılarına örnek teşkil etmesi sebebiyle önemli bir belge niteliğindedir. Bu sebeple yapının detaylı belgelenmesi ve mimari koruma disiplini

çerçevesinde çalışılması oldukça önemlidir. Topkapı Aya Nikola Kilisesi hakkında herhangi bir akademik çalışma veya detaylı belgeleme çalışmasının yapılmamış olduğu tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak bu tez çalışmasında yapının özgün mimarisinin ve detay unsurlarının güvenle korunarak gelecek nesillere aktarılabilmesine katkı sunmak amaçlanmıştır.

Bu amaçla yapının mevcut durumunun bilimsel bir yaklaşımla detaylı bir şekilde belgelenmesi, dönem analizi çalışması ile geçmişte yaşanan değişimlerin analiz edilmesi, yapının özgün dönemine dair restitüsyon önerisinin hazırlanması ve yapının korunması amacıyla doğru müdahale yöntemleri belirlenerek restorasyon projesinin hazırlanması hedeflenmiştir.

1.2 Çalışmanın Kapsam ve Yöntemi

Bu tez kapsamında ele alınan yapı ile yakın çevresinin özelliklerini ve tarihi geçmişini araştırmak üzere; öncelikle İstanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün ve yapının mülkiyet sahibi olan Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı'nın onayı ile araştırma yapılacak kurumlardan gerekli izinler alındı. Araştırma süreci, etik ve yasal kurallar çerçevesinde gerçekleştirildi. İlk olarak İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü dosya arşivinde yapı ile ilgili tarama yapıldı. Bu tarama sonucunda kilise ile ilgili alınan kurul kararlarına ve yapının tarihçesine dair ön bilgiye ulaşıldı. Fatih Belediyesi'nin 2021 tarihli Topkapı Meydanı düzenlemesi mimari proje yarışmasının web sayfasında paylaşmış olduğu hâlihazır çizimi, imar planı, sanat tarihi raporu vb. belgelerden faydalanıldı. Kilise ve yakın çevresinin tarihi gelişimi hakkında bilgiler edinmek amacıyla Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü Arşivi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, İstanbul Teknik Üniversitesi Mustafa İnan Kütüphanesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Kütüphanesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Restorasyon Programı Arşivi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kütüphanesi, Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Fener Rum Patrikhanesi Kütüphanesi, Fener Rum Patrikhanesi Konsil Arşivi, Alman Arkeoloji Enstitüsü Arşivi tarandı. Arşiv taramaları sırasında karşılaşılan eski harita, çizim, belge, yazışma vb. ulaşılan çeşitli belgelerden faydalanıldı. Araştırmaların akabinde söz konusu yapının mevcut durumunun detaylı belgelenmesi amacıyla rölövesi hazırlandı. Bu aşamada FARO Focus 150 S Yersel

Lazer Tarayıcı isimli lazer tarama cihazı kullanılarak üç boyutlu nokta bulutu verisi elde edildi. Elde edilen veri FARO SCENE isimli yazılım üzerinde işlenerek ortofotolar üretildi. Bu aşamada ayrıca kameralı İHA uçurularak kilisenin yukarıdan fotoğrafları çekildi. Çekilen fotoğrafların bozulmalarının Perspective Rectifier isimli yazılım kullanılarak en aza indirilmesi sağlandı. Bu sayede çekilen fotoğrafların düzenlenmiş halleri ve ortofotolar ile rölöve çizimlerinin temel verileri toplandı. Bu aşamada geleneksel ölçüm yöntemlerinden de yer yer yararlanılarak ölçümlerde sağlamalar yapıldı. Sonuç olarak elde edilen fotoğraflar, ortofotolar ve geleneksel ölçüm verileri ile yapının detaylı rölövesi çizildi. Yapının 1/500 ve 1/200 ölçeklerde vaziyet planı çizildi. Yapının bulunduğu parselin tümünün 1/200 ölçekli planı çizildi. Kiliseni 1/50 ölçekte plan, kesit ve görünüşleri çizildi. Kilisede bulunan özgün mimari detaylardan bazıları 1/10 ve 1/5 ölçeğinde çizildi. Bunlara ek olarak yapının içerisinden, cephelerinden, parsel üzerindeki diğer yapılardan ve çevreden çekilen fotoğraflar ile sistematik bir fotoğraf albümü oluşturuldu.

Rölövenin çizilmesinden sonra analitik rölöve aşamasında yapıda tespit edilen mevcut malzeme kullanımları ve mevcut hasarlar belgelendi. Tespit edilen veriler, malzeme analizi ve hasar analizi çalışmalarında farklı renk ve taramalarla işaretlendi ve belgelendi.

İncelemeler ve araştırmalar ışığında kilise yapısının ve yakın çevresinin geçmişte çeşitli değişikliklere ve eklemelere maruz kaldığı anlaşıldı. Kronolojik analiz çalışmasında bu değişimlerin tarihleri yaklaşık olarak tespit edilmeye çalışıldı. Yapının inşa edildiği 1831 yılı yapının birinci dönemi ve 1831 yılından yaklaşık olarak 20. yy'ın başına dek geçen zaman dilimi ikinci dönem olarak adlandırıldı. 20. yy'ın başından 1955 yılına dek geçen zaman üçüncü dönem ve 20. yy'ın ortasından günümüze kadarki zaman aralığı ise dördüncü dönem olarak adlandırıldı.

Restitüsyon önerisi hazırlanırken kilise ile ilgili yapılan araştırmaların sonuçlarında erişilen tarihsel veriler, yapıdaki gözlemler ve analitik rölöve çalışmasının sonuçları dikkate alındı. Yapı grubunun tarihinin ikinci dönemi olarak adlandırılan, 1831 yılı ile yaklaşık 1913 yılının arasındaki dönemdeki durumuna dair 1/200 ölçekli parsel planı, 1/50 ölçekli kat planı, kesit ve görünüş çizimleri ile restitüsyon önerisi hazırlandı.

Restorasyon projesi hazırlanması aşamasında yapı grubunun mevcut hasarlarının onarılması ve özgün değerlerinin korunmasını sağlamak amacıyla gerekli müdahaleler tanımlandı. Önerilen müdahaleler, yazılı açıklamalar ve plan, kesit, görünüş çizimleri ile ifade edildi. Restorasyon projesi önerisinin hazırlanmasında geliştirilmiş olan restitüsyon önerisi, çağdaş ihtiyaçlar ve çağdaş bilimsel koruma onarım teknikleri dikkate alındı.

2. YAPININ BULUNDUĞU ÇEVRE

2.1 Coğrafi Konum

Topkapı Mahallesi, İstanbul'un Avrupa Yakası'nda Tarihi Yarımada içerisinde bulunan, tarihi açıdan önemli bir mahalledir (Şekil 2.1). Ayrıca coğrafi olarak Tarihi Yarımada'nın batı kısmında, İstanbul'un altıncı ve yedinci tepelerinin arasında yer alır. Topkapı Mahallesi, İstanbul Kara Surları'ndaki Topkapı sur kapının yakınındaki bölgeyi kapsar. Topkapı sur kapısı, Mevlevihane Kapısı ile Edirnekapı arasında yer alan sur kapısıdır (Asutay, 2008, s. 83). Bu kapı coğrafi konumu dolayısıyla tarihte İstanbul'un önemli kara girişlerinden biri olmuştur.

Şekil 2.1 : Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin İstanbul Tarihi Yarımada içerisindeki konumu, (Url-7).

Topkapı Mahallesi, 2008 yılında Arpaemini, Beyazıtağa ve Fatma Sultan Mahalleleri'nin birleştirilmesi ile kurulmuştur (Şekil 2.2) (Url-1). Topkapı Mahallesi, Edirnekapı, Mevlanakapı ve Zeytinburnu semtlerine komşudur.

Şekil 2.2 : Topkapı Mahallesinin sınırları, (Url-1).

2.2 Bölgenin Tarihi

İstanbul'un tarihi geçmişine ilişkin bilinen en eski koloni şehri olan Bizantion, günümüzdeki Sarayburnu bölgesinde MÖ. 7.yy'da kurulmuştur (Kuban, 1970, s. 25). Bir Yunan kolonisi olarak kurulan Bizantion şehrinin, yarımadanın ucunu saran surlarla korunduğu tahmin edilse de bunu destekleyen veriler günümüze ulaşmamıştır (Ahunbay, 2010, s. 856). Bizantion şehrinin sınırları daha sonra ikinci bir sur sistemi inşa edilerek batı yönünde genişletilmiştir (Kuban, 1996, s. 20). MÖ. 2. yy'ın başında Bizantion, Roma imparatorluğunun yönetimine geçmiştir.

Roma imparatoru I. Constantinus MS. 325 yılında Hristiyanlığı kabul etmiş ve MS. 330 yılında Roma İmparatorluğu'nun başkentini Bizantion'a taşımıştır (Kuban, 1996, s. 28). Yeni Roma adıyla kurulan ve tarihe Konstantinopolis adı ile geçecek olan bu şehir, MS. 337 yılına dek I. Constantinus tarafından, daha sonraki dönemde de II. Constantinus tarafından bir Roma başkenti formunda inşa edilmiştir (Kuban, 1996, s. 30). MS. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesinden sonra Konstantinopolis Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti olmuştur (Kuban, 1996, s. 30). Doğan Kuban'a göre (1996, s. 75), 4. yy'ın sonuna dek artan nüfus dolayısıyla Constantinus surlarının dışındaki kıyı bölgelerinde kurulan yeni mahalleler ve buralarda inşa edilen kilise ve manastırlar, sur içi alanının yüzde kırka kadar genişletilmesi ihtiyacını doğurmuştu. Bizans imparatoru II. Theodosius devrinde, 410-447 yılları

arasında, Konstantinapolis şehrinin sınırlarını batı yönünde genişletmek amacıyla yeni bir savunma yapısı inşa edilmiştir (Kuban, 1996, s. 30). Günümüzde varlığını ve bütünlüğünü kısmen koruyan kara surları, II. Theodosius döneminde yapılmış olan surlardır. Constantinus surları ile Theodosius surlarının arasında kalan bölgede yerleşimler 10. yy'da artmıştır (Kuban, 1996, s. 32). Fakat bununla birlikte, kentin tarihi boyunca bir manastır ve birkaç sarnıç yapısının dışında önemli eserler inşa edilmemiş ve bu bölge hiçbir zaman tam olarak dolmamıştır(Kuban, 1996, s. 32).

Kuban'a göre (1970, s. 74) 20. yy'a kadar kentin batı sınırını filen belirleyen Theodosius surları, Osmanlı döneminde sur dışında oldukça genişleyen İstanbul'un batı yönündeki ilerlemesini engellemiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde kara surlarına yakın bölgelerde sura paralel bir şerit halinde bostanlık ve iskân edilmemiş alanlar bulunmaktaydı (Kuban, 1970, s. 74). Kara ulaşımının öneminin artmasıyla bu bölgelerde gümrük, pazar yeri, han gibi işlevlere sahip mekânlar artmıştır (Kuban, 1970, s. 74).

İstanbul'un Theodosius surlarının deniz surları ve kara surları üzerinde çok sayıda sur kapısı bulunurdu. Halen bu kapıların çevresindeki yerleşimler, çoğunlukla kapının adı ile anılır (Karaca, 1992, s. 55). Topkapı Mahallesi de adını burada bulunan Topkapı sur kapısından almıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun İstanbul'u fethi sırasında şehre Topkapı'dan girildiği ve ilk bayrağın buraya yakın bir burca dikildiği söylenir (İnciciyan, 1976, s. 66). Kapının Bizans dönemindeki adının Romanos Kapısı olduğu düşünülse de daha sonradan keşfedilen yakınlardaki bir başka kapının Romanos Kapısı olması da olasıdır (Asutay, 2008, s. 87).

Topkapı Mahallesi'nin yapı stokunun büyük kısmının 1960'lı yıllardan sonra inşa edilmiş olduğu görülmektedir (Seçgin, 2021, s. 105). Buradan yola çıkılarak yapılı çevre dokusunun son elli yılda büyük oranda değiştiği söylenebilir (Şekil 2.3, Şekil A.15, Şekil A.16, Şekil A.17, Şekil A.18, Şekil A.20). Ayrıca, 1971-1994 yılları arasında, günümüzde Topkapı Kültür Parkı'nın bulunduğu alanda Topkapı Şehirlerarası Otobüs Terminali bulunmaktaydı (Şekil A.19).

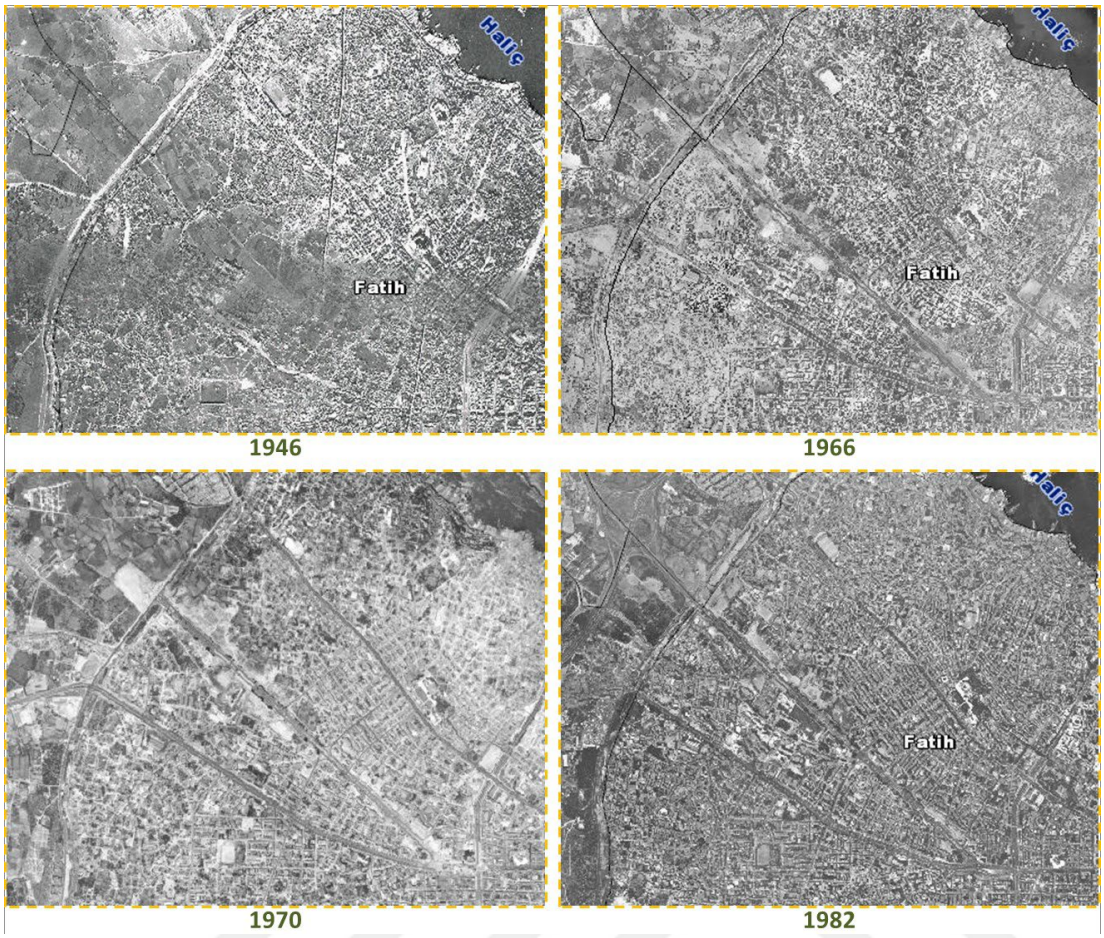

Şekil 2.3 : Topkapı semti civarının 20. yy'da değişimi, (Url-3).

2.3 Sosyal Yapı

Topkapı Mahalle'sinin sosyal yapısına bakıldığında geçmişte ve günümüzde farklı dini ve etnik kökenlerden nüfusun yaşadığı görülür. Bunların başlıcaları Ermeni ve Rum nüfusudur. İnciciyan'ın 18. Asırda İstanbul kitabında aktarılan röportajda Sarraf Hovanyessan'a göre, Topkapı'nın sur içi tarafında Çingeneler, Ermeniler ve Rumlar ikamet etmektedir (İnciciyan, 1976, s. 120). Bölgedeki Ermenilerin burada bir kiliselerinin olduğu, Rum nüfusun ise Aya Nikola isimli harabe durumda olan bir kilisesinin olduğunu belirtir (İnciciyan, 1976, s. 120). Yirminci yüzyılın ortalarından itibaren fiziksel yapısının hızla değiştiği bilinen Topkapı Mahallesi'nin sosyal dokusunun da belirgin bir şekilde değiştiği Fatih Belediyesi'nin 2021 tarihli sanat tarihi raporunda belirtilmiştir (Seçgin, 2021, s. 105).

2.4 Çevredeki Anıtsal ve Sivil Mimari Yapılar

2.4.1 Anıtsal yapılar

Topkapı Aya Nikola Kilisesi pek çok anıtsal ve nitelikli sivil mimari eserin bulunduğu tarihi bir çevrede yer almaktadır. Anıtsal eserlere örnek olarak; Bayezid Ağa Mescidi, Fatma Sultan Mescidi, Gazi Ahmet Paşa Çeşmesi, Harbi Mescidi, Hasan Ağa Çeşmesi, Kara Ahmet Paşa Camii ve Külliyesi, Levon Vartuhyan Ermeni Okulu, Surp Nigağayos Ermeni Kilisesi, Theodosius Surları ve Topkapı Sur Kapısı yapıları alfabetik sıraya göre tanıtılmıştır (Şekil 2.4, Şekil 2.5). Ayrıca, kilisenin yakınında bulunan iki sivil mimarlık eseri örneği de kısaca tanıtılmıştır.

Şekil 2.4 : Kilise çevresindeki anıtsal ve sivil mimari eserler, 2024.

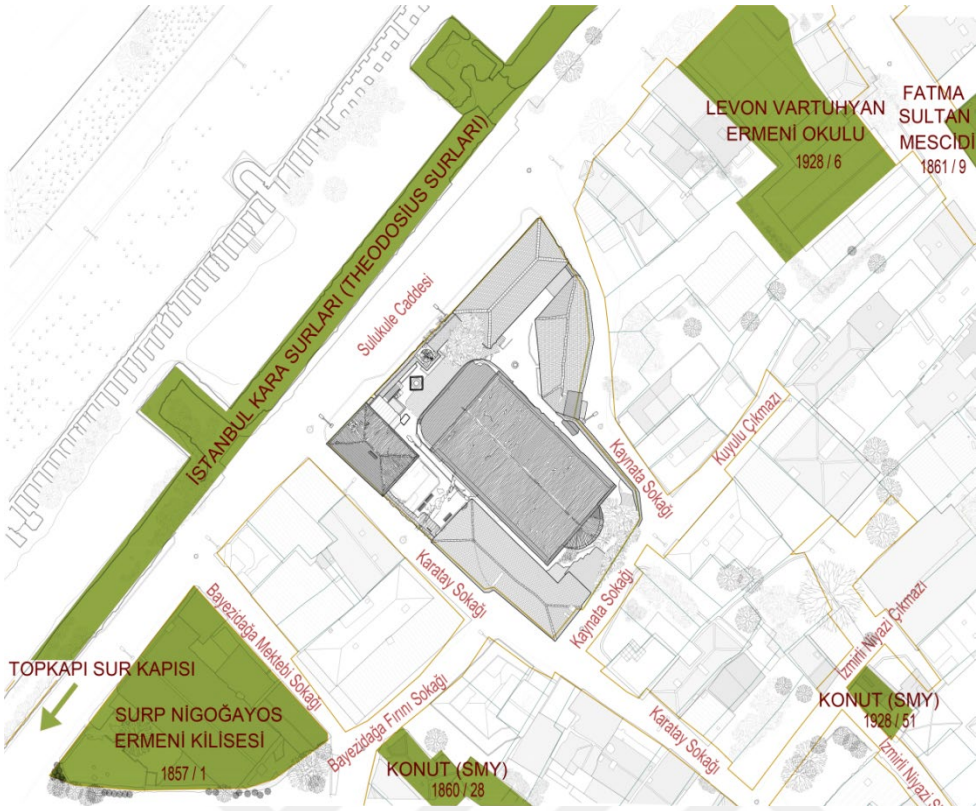

Şekil 2.5 : Kilisenin yakın çevresindeki anıtsal ve sivil mimari eserler.

Bayezid Ağa Mescidi, Topkapı Mahallesi, Topkapı Caddesi üzerindedir. Fatih Sultan Mehmed'in sekbanbaşılarından olan Bayezid Ağa tarafından 1453 yılında yaptırılmıştır (Göktürk, 1947, s. 2227). Yapı, 1894 depreminde büyük hasar görüp yeniden inşa edilmiştir (Göktürk, 1947, s. 2227). Yapı, 1954-1957 yılları arasında Fetih Cemiyeti tarafından restore edilmiştir (Göktürk, 1947, s. 2227) (Şekil C.3). Arabacı Bayezid Ağa Camii olarak da anılır.

Fatma Sultan Mescidi, Topkapı Mahallesi Emin Molla Sokak üzerinde bulunur. Mescit, Yavuz Sultan Selim'in kızı olan ve Sadrazam Kara Ahmet Paşa ile evlenmiş olan Fatma Sultan tarafından 16. yy'da yaptırılmıştır. 1962 yılında yapı hakkında Ahmet Paşa Camii civarında bulunan duvarları kesme taştan yapılmış mabedin yalnızca pencere üstü hizasına kadar kalıntılarının mevcut olduğu yazılmıştır (Öz, 1962, s. 150). Ayrıca 1968 yılında bu yapı için kesme taş ile ince tuğladan yapılmış yapının kalıntılarının kaldığı yazılmıştır (Göktürk, 1947, s. 2227). Yapı 1971 yılında bir dernek tarafından girişimlerde bulunularak kapsamlı bir şekilde onarılmış ve yeniden ibadete açılmıştır (Şekil C.5).

Gazi Ahmet Paşa Çeşmesi, Kara Ahmet Paşa Camii ve Külliyesi'nin hemen yanında bulunur. Çeşme, günümüzde harap haldedir. Günümüzde çeşmenin yazıtı üzerinde değildir ve çeşmeden su akmamaktadır (Url-4) (Şekil 2.6).

Şekil 2.6 : Kara Ahmet Paşa Çeşmesi (Url-4, 2024).

Harbi Mescidi, Topkapı Mahallesi Aydın Sokak üzerindedir. Harbi Mescidi, Fatih Sultan Mehmed'in şatırı Yusuf Ağa tarafından inşa ettirilmiştir (Url-5). Fatih'in İstanbul içerisinde ilk namaz kıldığı camii olduğundan söz edilir (Url-5). 29 Ekim 1975 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilerek yeniden ibadete açılmıştır (Şekil C.4) (Url-5).

Hasan Ağa Çeşmesi, Topkapı Mahallesi'ndeki Şeyhülislam Sokak'ta bulunur. Çeşme, üzerinde bulunan yazıta göre 1765 yılında Hasan Ağa isimli bir hayırsever tarafından yaptırılmıştır (Url-4). Çeşme, Fatma Sultan Mahallesi'nde bulunması ve yakınındaki Fatma Sultan Mescidi dolayısıyla halk arasında Fatma Sultan Çeşmesi olarak da anılır (Url-4). Hasan Ağa Çeşmesi, hazneli çeşmeler grubuna aittir. Çeşme, zaman içinde bakımsızlık nedeniyle zarar görmüş ve 1971 yılında bir dernek tarafından restore edilerek tekrar kullanıma açılmıştır (Url-4) (Şekil C.7).

Kara Ahmet Paşa Camii ve Külliyesi, Topkapı Mahallesi Bican Bağcıoğlu Yokuşu Sokağı'nda bulunur. Kara Ahmet Paşa Camii ve Külliyesi, 1553-55 yılları arasında Kanuni Sultan Süleyman'a sadrazamlık yapmış olan ve aynı zamanda Yavuz Sultan

Selim'in damadı olan Kara Ahmet Paşa tarafından dönemin baş mimarı Mimar Sinan'a yaptırılmıştır (Balcan, 2018, s. 86). Camiinin inşaatı Kara Ahmet Paşa'nın idam edilişinden yedi yıl sonra tamamlanmıştır (Url-6). Külliye; cami, medrese, sıbyan mektebi, çeşme ve türbeden oluşmaktadır (İnciciyan, 1976, s. 221) (Şekil C.6). Yapı Gazi Ahmet Paşa Camii olarak da anılır. Külliyede bulunan türbe içerisinde Kara Ahmet Paşa ve Fatma Sultanın sandukaları bulunmaktadır.

Levon Vartuhyan Ermeni Okulu, Topkapı Mahallesi'ndeki Emin Molla Sokak'ta bulunur. Okulun tarihçesi 1820'li yıllarda kurulmuş olan Levonyan mektebine dayandırılır. Bu mahalle mektebi ile 1864'te Vartuhi Hanım'ın müdireliğinde kurulmuş olan kız okulu, 1894 yılında birleştirilmiş ve Levon-Vartuhyan Ermeni Okulu adını almıştır (Url-4). Bugünkü okul binası 1943-195 yılları arasında inşa edilmiştir (Url-4). Okul günümüzde anasınıfı, ilkokul ve ortaokul seviyelerinde eğitim faaliyeti gösteren özel bir kurumdur (Url-4).

Surp Nigağayos Ermeni Kilisesi, Topkapı Mahallesi Sulukule Caddesi üzerinde bulunur. Yapının inşa edildiği tarih tam olarak bilinmese de bir el yazması esere göre kilisenin 1630 yılında mevcut olduğu kaydedilmiştir (Url-2). İnciciyan'ın 18. Asırda İstanbul kitabında aktarılan röportajda Sarraf Hovanyessan'a göre bölgedeki Ermeni nüfusunun Surp Nigağos isimli bir kiliseleri vardı ve bu kilise III. Ahmet döneminde yıktırılmıştır (İnciciyan, 1976, s. 131). 19. yüzyılın ilk yarısında, kilise birkaç kez kapsamlı onarım geçirmiş 1831 yılında Patrik İsdepanos II. Ağavni'nin Sultan II. Mahmud'a başvurusu üzerine, kilise yeniden inşa edilmiştir (İnciciyan, 1976, s. 131). Yapı, 1894 depreminde ciddi hasar görmüş ve 1900'lerin başlarında restore edilmiştir (Url-2). Birinci Dünya Savaşı yıllarında askeri amaçla kullanılan kilise, 1927 yılında temelinden yenilenerek Ermeni cemaatine iade edilmiş ve Patrik Mesrob I. Naroyan tarafından ibadete açılmıştır (Url-2). Kilisenin en son onarımı ise 2020 yılında gerçekleştirilmiştir. (Url-2) (Şekil C.2)

Kilisenin bulunduğu mahalleye ve kiliseye ismini vermiş olan Topkapısı isimli sur kapısı,, kilisenin 120 metre güneybatısında yer alır. (Şekil C.1)

Bizans imparatoru II. Theodosius (M.S. 408-450) devrinde, 410-447 yılları arasında, Konstantinopolis şehrinin sınırlarını batı yönünde genişletmek amacıyla yeni bir savunma yapısı inşa edilmiştir (Eyice, 2010, s. 38). Tarihte Theodosius surları adıyla

anılan Marmara surları, Haliç surları ve Kara surlarından oluşan bu sur yapısı toplamda 19 km uzunluğundaydı ve 1400 hektarlık alanı çevirirdi (Şekil A.1).

Günümüzde halen kısmen yıkılmış olsa da varlığını sürdüren Theodosios surlarının kara surları kısmı şehrin eski Konstantinus surlarının yaklaşık üç km batısında kuzeyden güneye altı km boyunca inşa edilmiştir. Bizansın daha sonraki dönemlerinde İstanbul kara surları kuzey sınırları biraz daha genişletilerek 6670 metrelik nihai uzunluğuna ulaşmıştır. II. Theodosius döneminde bütüncül, estetik ve sağlam bir tasarımla inşa edildiği kabul edilen surlar sonraki dönemlerde deprem, savaş ve benzeri nedenlerle meydana gelen tahribatlara bağlı olarak kısmi hasarlar almıştır. Ayrıca surlardan geçen yolların genişletilmesi ve caddelerin açılması ile değişime uğramıştır.

2.4.2 Sivil mimari yapılar

Topkapı Mahallesi Bayezidağa Sokağı'nda 12 numarada bulunan ve iki katlı cumbalı bir konut örneği olan yapı, eski eser tesciline sahiptir. Yapı, 430 parsel, 1860 ada, 28 parsel üzerindedir. Bu yapı Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin yaklaşık olarak 35 m güneyindedir (Şekil 2.7).

Şekil 2.7 : Bayezidağa Sokağı 12 numarada bulunan tescilli sivil mimarlık örneği konutun dış görünümü, (Url-8).

Eski eser tesciline sahip olan bir başka sivil mimarlık örneği ise Topkapı Mahallesi, İzmirli Niyazi Sokak 2 numarada bulunan günümüzde metruk halde olan ahşap konut yapısıdır (Şekil 2.8). Yapı, 430 parsel, 1928 ada, 51 parsel üzerindedir. Eski eser tesciline sahip bu yapı Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin yaklaşık olarak 55 m güneydoğusundadır.

Şekil 2.8 : İzmirli Niyazi Sokak'ta 2 numarada bulunan tescilli sivil mimarlık örneği ahşap konutun dış görünümü, (Url-8).

3. TOPKAPI AYA NİKOLA KİLİSESİ YAPILAR GRUBU

Topkapı Aya Nikola Kilisesi, aziz Nikolas'a ithaf edilmiş Fener Rum Patrikhanesi'ne bağlı bir Rum Ortodoks kilisesidir. Kuzeybatı-güneydoğu aksında uzanan bazilikal plana sahip kilise yapısı, kârgir duvarlarla çevrelenmiş avlunun ortasında yer alır (Şekil G.1, Şekil G.2). Kilisenin çan kulesi ve dört adet ek yapı, kilise ile aynı avlu içerisinde ve aynı parsel üzerinde yer alırlar (Şekil G.3). Bu yapıların birbirleriyle işlevsel ve mimari açılardan bir bütünlük içinde olması nedeniyle, belgeleme ve koruma çalışmalarında birlikte değerlendirilmelidir. Bu nedenle bu çalışmada kilise, çan kulesi ve ek yapılar "Topkapı Aya Nikola Kilisesi yapılar grubu" olarak ele alınmıştır (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 : Kilise yapılar topluluğunun havadan görünüşü; fotoğraf: Şenel Kaya, 2023

3.1 Konumu

Topkapı Aya Nikola Kilisesi, Topkapı Mahallesi'nde 430 pafta, 1859 ada 1 parselde yer almaktadır (Şekil 2.1). Kilisenin bulunduğu yapı adası, kuzeybatıda Sulukule

Caddesi (Şekil B.1, Şekil B.2), doğuda Kaynata Sokağı (Şekil B.3, Şekil B.4, Şekil B.5, Şekil B.6), güneybatıda Karatay Sokağı (Şekil B.7, Şekil B.8) ile çevrelenmektedir. Kilisenin kuzeybatı tarafında, Sulukule Caddesi'nin karşısında İstanbul Kara Surları (Şekil B.9) bulunurken, doğu ve güneybatı yönlerindeki komşu adalarda apartman yapıları bulunur (Şekil B.10, Şekil B.11, Şekil B.12, Şekil B.13).

3.2 Tarihsel Süreç

1831 yılında inşa edildiği bilinen Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin inşa edilişinden önce bu alanda bir kilisenin var olduğu bilinmektedir (Hammer, 2011, s. 259). Günümüzdeki kilisenin narteksinde bulunan Aziz Yorgios'a ithaf edilmiş bir ayazmanın varlığı ve yapının yazıtlarında daha önceden burada bulunan kilisenin temelden restore edilerek inşa edildiğinin yazıyor olması bu durumu kanıtlar niteliktedir (Şekil E.62). Karaca (2018, s. 229)'nın Kerameus (1904)'dan alıntıladığına göre kiliseye dair ilk bilgiye 1583 tarihli Tryphon Listesi'nde rastlanır. Bu listede günümüzdeki Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin yerinde bulunan "Hagios Georgios" adlı bir kiliseden bahsedilmektedir (Karaca, 2018, s. 229). Tryphon listesi 1583 yılında, Rus din adamı Tryphon Karabeinikof tarafından hazırlanmış olan, İstanbul'daki Rum Ortodoks kiliselerinin adlarını kapsayan ilk listedir (Çizelge F.1).

Antonios Paterakis tarafından 1604 yılında hazırlanmış olan Paterakis listesinde "Top Kapısı, Hagios Nikolaos" adıyla yer almıştır (Çizelge F.2). Aleksandru'nun (1996, s. 94) Petrides'ten alıntıladığına göre Aya Nikola Kilisenin 1604 tarihli Paterakis listesinde yer alıp Karabeinikof listesinde yer almaması, Aya Georgios Kilisesi'nin de Karabeinikof listesinde yer alıp Paterakis listesinde yer almaması yapının bu zaman aralığında tahrip olup tekrar inşa edilmiş olmasından kaynaklanır (Aleksandru, 1996, s. 16). Kerameus'a göre Aziz Yorgios'a ithaf edilmiş olan kilisenin 17. yy'ın başındaki bir yangında yanmasının ardından burada Aziz Nikolas'a ithaf edilmiş bir kilise inşa edilmiştir (Karaca, 2018, s. 229). 18. yy'ın sonuna gelindiğinde ise bu kilise çok eskimiş ve harap hale gelmiştir (Hovhannesyan, 1997, s. 30). Bu tarihten sonraki bir zaman aralığında hazırlanmış olan listelerde ve kaynaklarda kilisenin adı geçmemektedir (Karaca, 2018, s. 229). Bu kaynaklar şu şekildedir:

1. 1652 tarihli Paulus listesinde kilisenin adı geçmemektedir. Paterakis listesi ile aynı alanları kapsayan liste Antakya Patrik Katipi Paulus tarafından hazırlanmıştır.
2. 1669 tarihli Smith listesinde kilisenin adı geçmemektedir. Tryphon listesi ile aynı alanı kapsayan bu liste Thomas Smith tarafından hazırlanmıştır.
3. 1680 tarihli Cange listesinde kilisenin adı geçmemektedir. 1680 yılında Fransız bilim adamı C. F. Du Cange tarafından hazırlanan liste Tryphon listesi ile aynı alanı kapsamaktadır.
4. Eremya Çelebi Kömürciyan tarafından 1661-1681 yılları arasında hazırlanmış olan 1684 tarihli kaynakta kilisenin adı geçmemektedir.

Bu tarihlerden sonra kilise ilk olarak Balatlı Sarkis Tıbir Sarraf Hovhannesyan'ın 1800 yılında Ermenice hazırladığı Payitaht İstanbul'un Tarihçesi adlı kitabındaki listede "Top Kapısı Ay Nikola" adıyla anılmıştır (Hovhannesyan, 1997, s. 30)

Karaca (2018, s. 229)'in S.S. Hovhannesyan (1997)'dan alıntıladığına göre 18. yy'ın sonuna gelindiğinde semtte çok az Rum cemaatinin yaşıyor olması dolayısıyla kilise yapısı oldukça bakımsız durumda idi.

İnciciyan'ın Ermenice orijinali 1804 yılına tarihlenen ve 1956 yılında Hrand D. Andreasyan tarafından yayına hazırlanan 18. Asırda İstanbul isimli kitabında bu kiliseden bahsedilmemektedir (İnciciyan, 1976, s. 155).

1815 yılında François Kauffer ve Jean-Baptiste Le Chevalier tarafından hazırlanan Kauffer haritası adı ile bilinen haritada Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin bulunduğu alanda "Aios Nicolaos Eglise Grecque" şeklinde işaretleme yapılmıştır (Şekil 3.2, Şekil A.1).

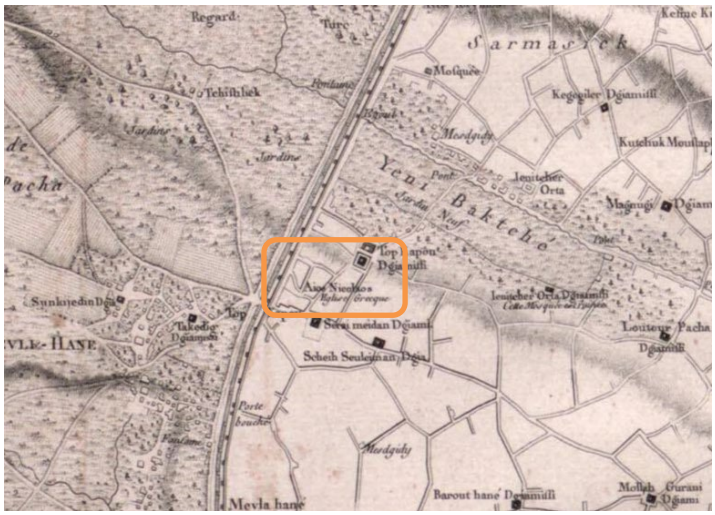

Şekil 3.2 : 1815 tarihli Kauffer haritasında Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin çevresi (Url-3).

Yapıya dair bilgiye ulaşılan en eski harita Kauffer haritasıdır. Bu tarihten sonra çizilen ve alanı kapsayan ilk harita olan 1821 tarihli Fried haritasında yapıya dair bir bilgi bulunmamaktadır (Url-3) (Şekil 3.3, Şekil A.2).

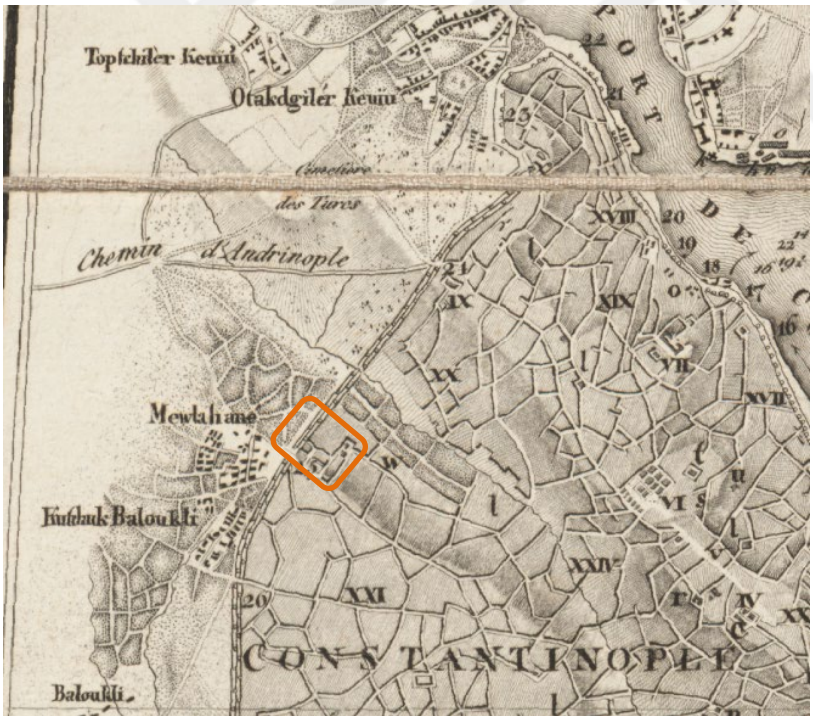

Şekil 3.3 : 1821 tarihli Fried'in İstanbul Haritasında kilise çevresi, (Url-3).

Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin üzerinde bulunan yazıtlardan 1831 yılında temelden itibaren bütünüyle yeniden inşa edilmiş olduğu yazmaktadır (Karaca, 2018, s. 229) (Çizelge F.3, Çizelge F.4, Çizelge F.5).

Tanzimat Fermanı'nın (1839) ve Islahat Fermanı'nın (1856) ilan edilmesiyle Rumların dini yapı inşa etmelerine dair kısıtlamalar azaltılmıştır (Can, 1993, s. 53). Üzerlerindeki yazıtlardan anlaşıldığı üzere, batı ek yapısı 1856 yılında güney ek yapısının 1859 yılında inşa edilmiştir (Şekil D.10, Şekil D.55). Ekrem Hakkı Ayverdi'nin 1958 yılında yayınlamış olduğu 19. yy'da İstanbul-Haritası isimli haritanın E5 paftasında kilise ve çevresi çizilmiştir. (Şekil 3.4, Şekil A.3).

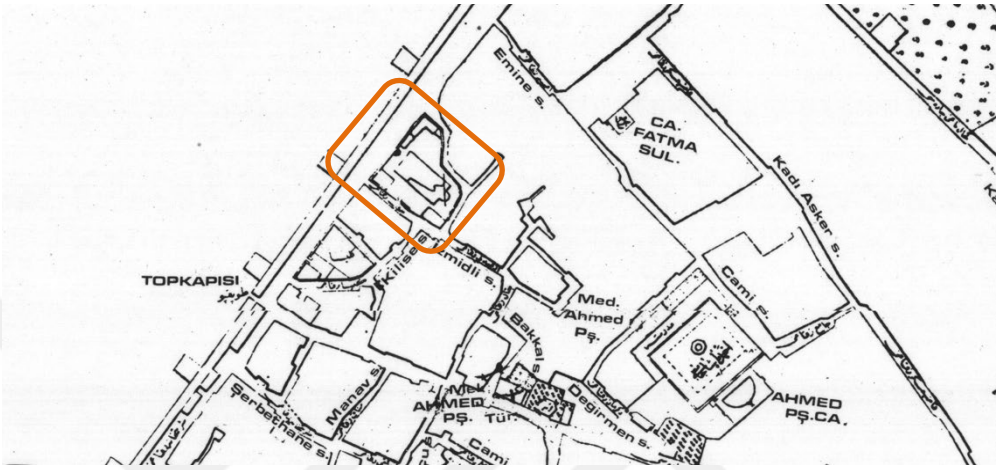

Şekil 3.4 : Ekrem Hakkı Ayverdi'nin hazırlayıp 1958 yılında yayınlamış olduğu 19. Asırda İstanbul Haritası, E5 paftasında kilisenin çevresi (Url-3).

1860-70 tarihleri arasında Joseph von Scheda tarafından hazırlanmış olan haritada yapının olduğu ada üzerinde kilise işaretlemesi bulunmaktadır (Url-3), (Şekil 3.5, Şekil A.4).

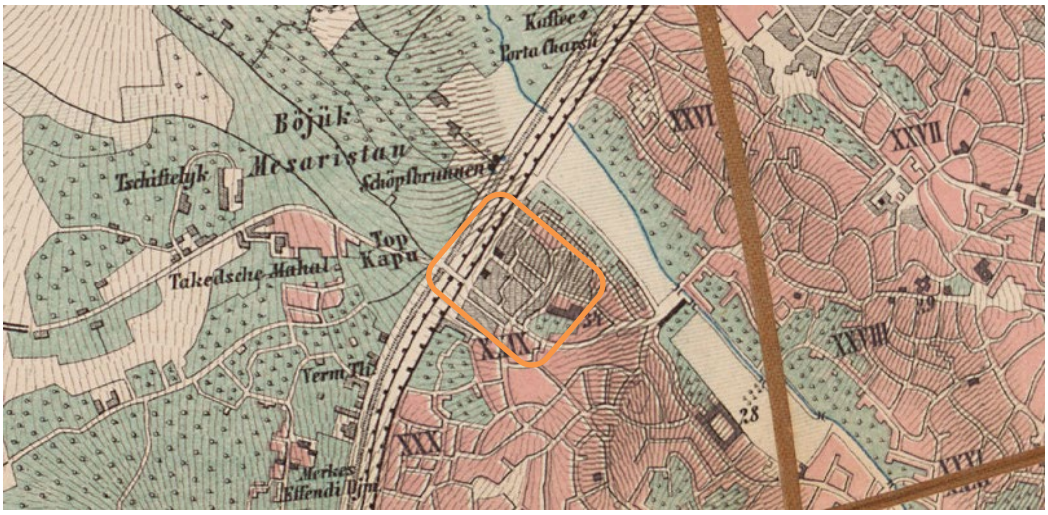

Şekil 3.5 : Joseph Von Scheda tarafından hazırlanan 1860-70 tarihli İstanbul haritasında kilisenin çevresinin görünümü (Url-3).

1882 tarihli C. Stolpe tarafından hazırlanan haritada Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin bulunduğu alanda iki adet Rum Kilisesi işaretlemesi görülmektedir (Şekil 3.6, Şekil A.5).

Şekil 3.6 : 1882 tarihli C. Stolpe haritasında kilise çevresinin görünümü (Url-3).

Kilise 10 Temmuz 1894 tarihinde meydana gelen depremde hasar almıştır. DABOA'da erişilen, DH.MKT.00385.00014 numaralı, 1895 yılına tarihlenen arşiv belgesinde depremde hasar gören kilisenin onarım masrafının çıkarılması için bilet satışına izin verildiği yazmaktadır (Şekil F.24, Şekil F.25, Şekil F.26).

Topkapı Aya Nikola Kilisesi 1913-1914 tarihli Alman Mavileri haritalarının M9 ve M9-3 kodlu paftalarında ayrıntılı biçimde haritalanmıştır (Şekil A.9). 1922 tarihli İstanbul haritasında yapı çizilmiştir (Şekil 3.7, Şekil 3.8, Şekil A.10).

Şekil 3.7 : 1913-1914 tarihli Alman Mavileri haritası M9-3 paftasında Topkapı Aya Nikola Rum Kilisesi'nin çizimi (Url-9).

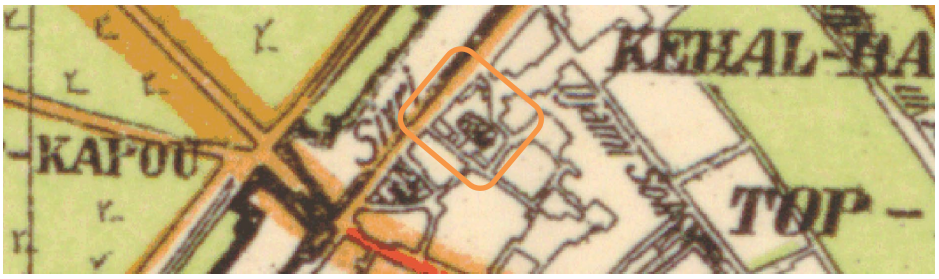

Şekil 3.8 : 1922 tarihli İstanbul haritasında kilisenin çevresinin görünümü. (Url-3).

1955 yılında gerçekleşen 6-7 Eylül olayları sırasında tahrip edilen kiliselerin arasında Topkapı Aya Nikola Kilisesi de bulunmaktadır (Güven, 2005, s. 217), (Şekil F.9, Şekil F.10). FRP Konsil Arşivinde erişilen, Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin 6-7 Eylül olayları sırasında uğradığı hasarın bütçesi listelenmiş olduğu arşiv belgesinde kilisenin aldığı hasarların daha çok kilisenin taşınır değerli varlıklarına yönelik olduğu anlaşılmaktadır (Şekil F.31, Şekil F.32, Şekil F.33). Bu listede görülen toplamda 395.587 para birimi değerindeki 63 maddenin 60 tanesi taşınır eşyalar iken 3 tanesi taşınmazdır ve bu taşınmazlar; bina hasarı 15.000, kilise giriş mahali 4.000, Hz. İsa'nın ölümünün tasvir edildiği yer 25.000 olacak şekilde toplamda 44.000 para birimi değerindedir. Ayrıca 6-7 Eylül olayları İstanbul'da yaşayan Rum Ortodoks nüfusunun büyük ölçüde azalmasına sebep olmuştur (Güven, 2005, s. 14). FRP Konsil Arşivinde erişilen 22.03.1956 tarihli belgelerde kilise civarında yaşayıp 6-7 Eylül olaylarından zarar gören ve göç eden ailelerin sayısı sokaklara göre listesi yer almaktadır (Şekil F.9, Şekil F.10, Şekil F.11, Şekil F.12).

Türkiye Cumhuriyeti 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması'nın 42. maddesi ile azınlık halklarına ait dini yapılarını koruyacağını, her türlü kolaylık ve izini sağlayacağını kabul etmiştir (Oran, 2003, s. 74). Lozan antlaşmasının ilgili maddesine dayanarak 1957-1960 yılları arasında Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nde ve kilise ek yapılarında 6-7 Eylül olayları sırasında yaşanılan tahribatın onarılması için çeşitli inşa faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (Güven, 2005, s. 100).

3.3 Koruma Statüsü

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 24.06.1992 tarihli 3824 sayılı kararı ile Topkapı Aya Nikola Kilisesi ve yapının bulunduğu parsel tescillenmiştir (Şekil F.1, Şekil F.2). 2021 yılında İstanbul 4 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun aldığı 8482 sayılı karar ile Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin avlu duvarlarının, müştemilat yapılarının ve çan kulesinin

tescillenmesine yönelik işlemlerin başlatılmasına karar verilmiştir (Şekil F.3). 2022 yılında alınan 9319 sayılı kurul kararı ile mevcut avlu duvarları, avlu kapıları, çan kulesi, eski okul yapısı (mevcut lojman) ve güney ek yapısı tescillenmiş ve bu yapıların koruma grubu "1" olarak belirlenmiştir (Şekil F.4). Ayrıca aynı kurul kararı ile yapının onarılması amacıyla projelendirilmesi çalışmalarının başlatılması kararlaştırılmıştır (Şekil F.4).

3.4 Yapılar Grubunun Özellikleri

3.4.1 Avlu duvarları

Kilisenin içinde bulunduğu yapı adası kârgir avlu duvarları ile çevrelenmektedir (Şekil 3.9, Şekil 3.10, Şekil 3.11, Şekil 3.12). Yapı adası eğimli bir araziye oturduğundan kuzey tarafta daha yüksek, güney tarafta daha alçak olan avlu duvarlarınının yüksekliği 635 cm ve 360 cm arasında değişkenlik göstermektedir.

Şekil 3.9 : Avlu duvarlarının lazer taramasından elde edilen Karatay Sokağı'na paralel ortofoto görüntüsü.

Şekil 3.10 : Avlu duvarlarının lazer taramasından elde edilen Sulukule Caddesi'ne paralel ortofoto görüntüsü.

Şekil 3.11 : Avlu duvarlarının doğu kısmının lazer taramasından elde edilen Kaynata Sokağı'na paralel ortofoto görüntüsü.

Şekil 3.12 : Avlu duvarlarının kuzey kısmının lazer taramasından elde edilen Kaynata Sokağı'na paralel ortofoto görüntüsü.

Kârgir avlu duvarlarının iç ve dış cepheleri çoğunlukla sıvasız ve boyasızdır. Duvar örgüsü kaba yonu taşlarla örülerek inşa edilmiştir (Şekil D.40, Şekil D.42, Şekil D.46, Şekil D.47). Ayrıca avlu duvarlarında özgün kapı ve pencere açıklıklarının kenarlarında ve cephelerin kenarlarında düzgün kesme taş kullanıldığı görülür (Şekil D.38, Şekil D.39, Şekil D.41, Şekil D.44, Şekil D.45).

Kilise avlu duvarlarında üç adet özgün avlu kapısı mevcuttur (Şekil 3.13). Güneybatı tarafta olup Karatay Sokağı'na açılan avlu kapısı günümüzde aktif olarak kullanılmaktadır (Şekil D.1, Şekil D.2). Kuzeybatı tarafta bulunan ve Sulukule Caddesi'ne açılan avlu kapısı mevcut durumda kullanılmamaktadır (Şekil D.3, Şekil D.4). Kuzeydoğu tarafta bulunan ve Kaynata Sokağı'na açılan avlu kapısı ise mevcut durumda sonradan eklenen kuzeydoğu ek yapısının giriş kapısı olarak kullanılmaktadır (Şekil D.5, Şekil D.6).

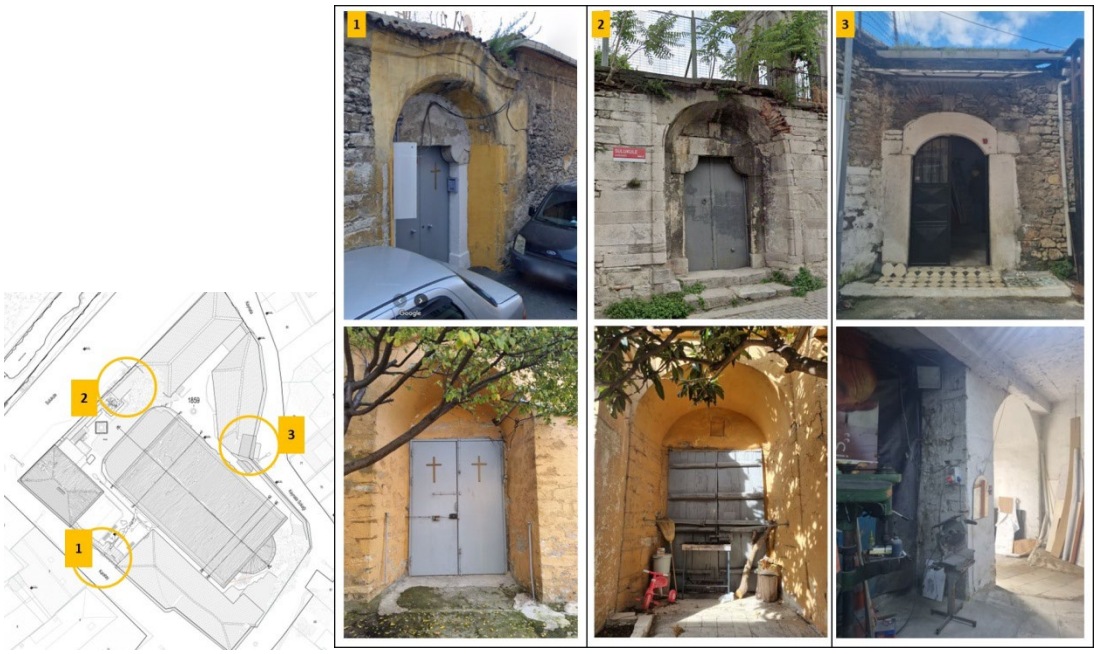

Şekil 3.13 : Kilise avlu kapıları.

Avlu duvarlarının Şekil 3.14'de kırmızı ile işaretlenen kısımları sokak cephesinden bakıldığında avlu duvarı görünümünde olmasına karşın avlu içerisindeki bir yapı ile

bitişiktir (Şekil D.33). İçerisinde bir mekân olmasından ötürü avlu duvarlarının bu kısımlarında kapı ve pencere açıklıklarına rastlanabilmektedir (Şekil D.35). Avlu duvarlarının Şekil 3.14'de sarı ile işaretlenen kısımları ise münferit duvar olarak çalışmaktadır (Şekil D.46, Şekil D.47).

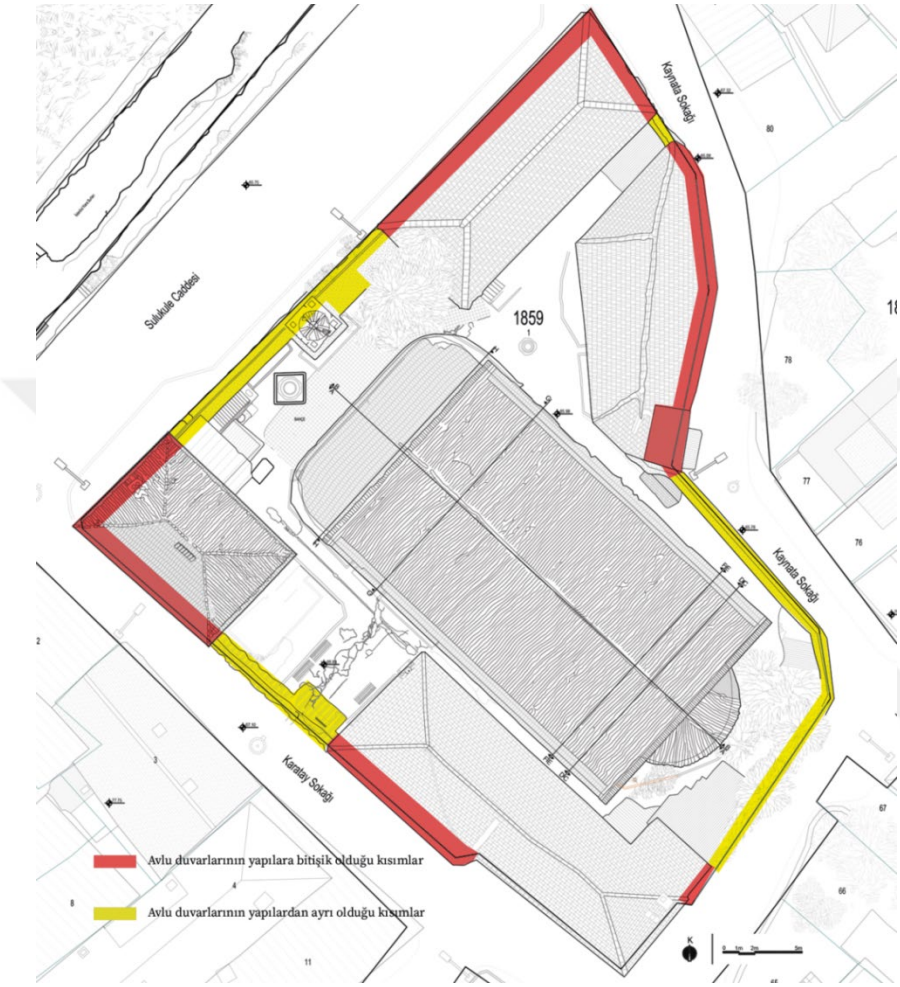

Şekil 3.14: Avlu duvarlarının yapılar ile ilişkisinin işaretlenmesi.

3.4.2 Avlular

Topkapı Aya Nikola Kilisesi geniş bir avlu içerisinde konumlandığından yapının etrafı açık alanlar ile çevrilidir. Güneybatı, batı ve kuzeybatı taraflarındaki alanlar birer avlu olarak kullanılabilecek genişlikte iken, kuzeydoğu, doğu ve güneydoğu taraflarındaki alanlar yalnızca geçişin sağlanacağı genişliktedir (Şekil 3.15, Şekil D.33, Şekil E.34).

Şekil 3.15 : Kilise avlularının genel gösterimi.

Kilisenin güneyindeki genişçe avlunun bir kısmı toprak, bir kısmı beton zeminlidir (Şekil D.7). Buradaki toprak kısımda kilise görevlileri küçük çaplı tarımsal üretimler yapmaktadırlar (Şekil D.62). Güney avluda toprak alanın içerisinde bir su kuyusu bulunmaktadır (Şekil 3.16, Şekil D.61). Bu kısımda mermer kuyu taşı ve su çekme sistemi mevcuttur. Ekrem Hakkı Ayverdi'nin hazırladığı 19. Asırda İstanbul Haritası adlı haritalarda söz konusu su kuyusuna dair bir işaretleme görülmez iken, 1913-1914 tarihli Alman Mavileri haritalarında su kuyusunun işaretlendiği görülmektedir (Şekil A.7, Şekil A.9) (Url-9).

Şekil 3.16 : Güney avluda bulunan su kuyusu.

Kilisenin kuzeybatı cephesinin önündeki açık alan batı avlu olarak isimlendirilmiştir (Şekil D.8, Şekil D.9). Batı avlusundan batı ek yapısının alt ve üst katlarındaki lojman dairelerine, çan kulesine ve kilisenin ana girişi olan kuzeybatı kapısına ulaşılabilir. Batı avlusunun zemin kaplaması yer yer beton yer yer seramik kaplamadır. Batı avluda çan kulesi ve batı ek yapısının arasında bir süs havuzu bulunur.

Kilisenin kuzey tarafındaki açık alan kuzey avlusu olarak isimlendirilmiştir (Şekil D.56). Kuzey avlusunda zemin kaplaması yer yer beton yer yer topraktır. Kuzey avlusundan kuzey ek yapısının üst katındaki toplantı salonuna ve odunluğa giriş yapılabilir (Şekil D.15). Kuzey avlusunda ayrıca bir süs havuzu, bir ağaç, bir kulube ve depo olarak kullanılan sundurmalar mevcuttur (Şekil D.66, Şekil D.67, Şekil D.68, Şekil D.69). Kuzey avluda zemin kotunun en az -0.27 ve en çok +0.24 olacak şekilde değişiklik göstermektedir.

Kilisenin içinde bulunduğu parsel eğimli bir araziye oturmaktadır. Arazi güneybatı-kuzeydoğu yönünde %7 (4 derece) azalan eğimlidir. Eğimli bir araziye oturmaları sebebiyle yapıların güneybatı cephelerinde toprak seviyesi kuzeydoğuya bakan cephelerden daha yüksektedir. Kilisenin güneybatı cephesindeki kapıdan girebilmek için kapı eşiğinde iki basamak inilirken kuzey cephesindeki kapıdan girebilmek için kapı eğişinde iki basamak çıkılması gerekir (Şekil 3.17)

Şekil 3.17 : Kilisenin kuzeydoğu ve güneybatı cephelerindeki girişlerinin avlu kotu ile ilişkisi.

Kilise yapı grubunda çoğu yerde yapıların çevresinde yaklaşık 60 cm genişliğinde toprak bir alan bulunur (Şekil 3.17, Şekil 3.18). Bu toprak alan yaklaşık 17 cm yüksekliğindeki beton yükselti ile sınırlanır. Bu toprak alanda kilise görevlileri tarafından çiçek vb. bitkiler ekilir (Şekil D.64, Şekil 3.18).

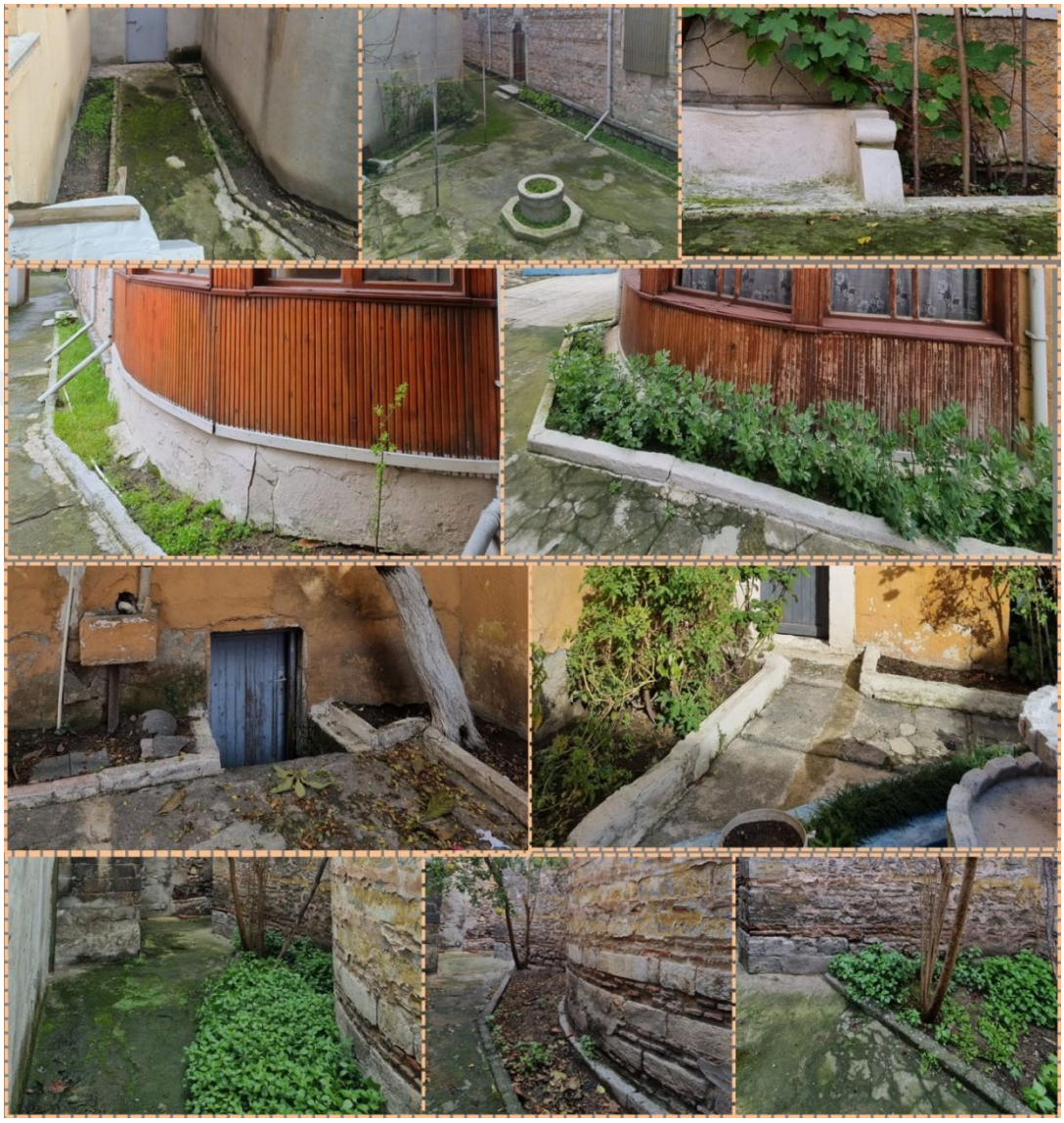

Şekil 3.18 : Yapıların çevresindeki toprak alan.

3.4.3 Çan kulesi

Kilisenin kuzeybatısında avlu duvarına bitişik olarak çan kulesi bulunur (Şekil D.44, Şekil 3.19). Çan kulesi baldaken planlıdır. Çan kulesinin yapım yılı tam olarak bilinmemekle birlikte, Islahat Fermanı ile azınlıklara dini yapılarını tamir ve inşa etme hakkı tanınması sayesinde 1856 yılından sonra inşa edildiği düşünülmektedir (Can, 1993, s. 53).

Ayverdi haritalarında çan kulesinin yerinde dairesel bir işaretleme görülmektedir (Şekil A.6, Şekil A.7). Bu plan çan kulesinin günümüzdeki planı ile tam olarak örtüşmemektedir. Bu tarihten sonra ilk olarak 1913-14 tarihli Alman mavileri haritalarında çan kulesi dörtgen planlı olarak çizilmiştir (Şekil A.8, Şekil A.9) (Url-9).

Şekil 3.19 : Çan kulesi avlu içinden ve dışından görünümü.

3.4.4 Ek yapılar

Kilise yapısına göre konumlarına bakılarak; batı, kuzey, kuzeybatı ve güney ek yapıları olarak isimlendirilen bu yapılar, avlu ana giriş kapısından itibaren saat yönünde sırasıyla incelenmiştir (Şekil 3.20).

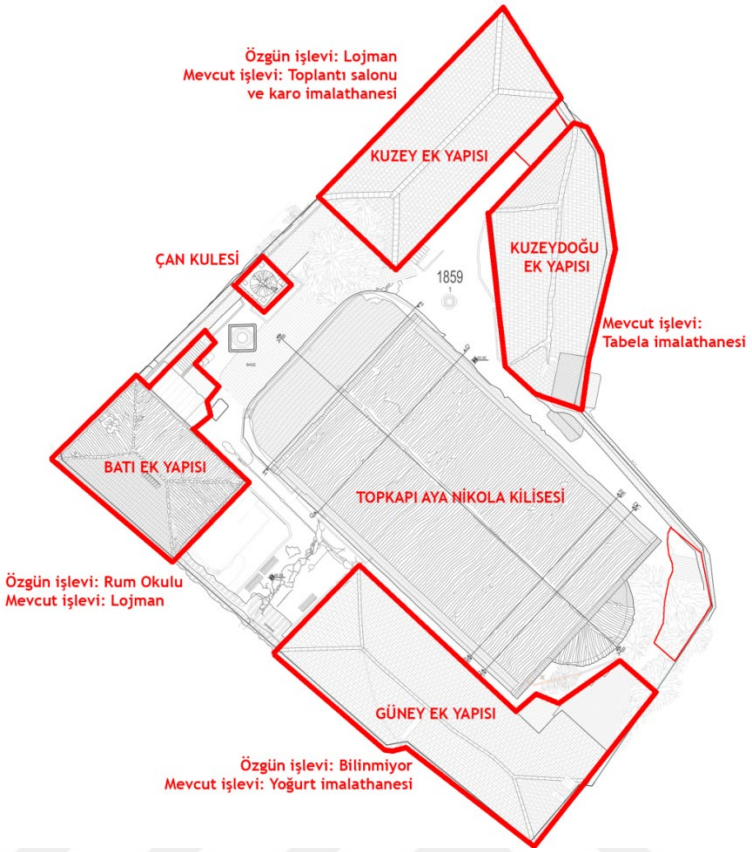

Şekil 3.20 : Topkapı Aya Nikola Kilisesi yapılar topluluğundaki yapılar ve işlevleri.

3.4.4.1 Batı ek yapısı

Kilisenin bulunduğu parselin batı köşesinde bulunan yapı batı ek yapısı olarak isimlendirilmiştir (Şekil 3.21, Şekil D.13, Şekil D.63). Bu yapının özgün işlevi Rum okuludur, yapı günümüzde lojman işleviyle kullanılmaktadır. Giriş kapısının yanındaki yazıta göre bu yapı 1859 yılında onarılmıştır.

Yapı günümüzde alt katında ve üst katında iki ayrı konut olacak şekilde lojman olarak kullanılmaktadır. Yapının üst katına kuzey tarafından dışarıdan bir merdivenle ulaşılır (Şekil D.12). Bu merdivenin altında alt kat sakinlerinin mutfağı mevcuttur.

Özgün işlevi okul olan yapının işlev değişikliğine uğramış olması sebebiyle iç mekanında ve dış cephelerinde ciddi değişimler görülmektedir (Şekil D.14).

Şekil 3.21 : Batı ek yapısı.

3.4.4.2 Kuzey ek yapısı

Kuzey ek yapısı, kilisenin bulunduğu parselin kuzey tarafındaki iki katlı yapıdır. Kuzey ek yapısının doğu cephesindeki giriş kapısının yanında 1957 yılında inşa edildiği yazan mermer bir yazıt bulunur (Şekil D.11). Kuzey ek yapısı bu tarihte, buradaki eski ahşap lojman yıkılarak inşa edilmiştir (Şekil F.5, Şekil F.7). Kârgir yapım sistemine sahip yapının döşemeleri betonarmedir (Şekil D.21, Şekil D.71, Şekil D.73). Yapı batı ve kuzey yönlerinden kilisenin avlu duvarlarıyla bitişiktir (Şekil D.34, Şekil D.38, Şekil D.70).

Yapının üst katı mevcut durumda toplantı salonu olarak kullanılır (Şekil 3.22, Şekil D.15, Şekil D.16, Şekil D.17). Kiliselerde ayin öncesinde veya sonrasında cemaatin bir araya gelmesi amacıyla kullanılan yapılar toplantı salonu olarak adlandırılır (Karaca Z. , 2018). Toplantı salonu, Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nde olduğu gibi İstanbul'daki benzer dönem Rum Kiliselerinde de görülür. Toplantı salonuna kilisenin kuzey avlusundan bir merdiven ile çıkılmaktadır (Şekil D.15). Merdiven sahanlığından salonun güneydoğusundaki giriş kapısına erişilir. Salonun doğusunda bir mutfak bulunur (Şekil D.16). Mutfağın alt katında odunluk mevcuttur (Şekil D.20). Bu odunluğa kilisenin avlusundan birkaç basamaklar aşağı inilerek girilmektedir (Şekil D.20, Şekil D.21, Şekil D.22). Odunluğun içerisi sıvasız ve

boyasız olduğundan buradan kârgir avlu duvarı ile betonarme kirişin yapısal ilişkisi gözlemlenebilir (Şekil D.21).

Şekil 3.22 : Kuzey ek yapısı.

Kuzey ek yapısının alt katında inşaat malzemesi üretilen bir imalathane bulunmaktadır (Şekil D.71, Şekil D.72, Şekil D.73). Kuzey ek yapısının alt katındaki karo imalathanesine Kaynata Sokağı üzerindeki sonradan açılmış kapıdan girilmektedir (Şekil D.38, Şekil D.72). Bunun gibi, yapının bitişik olduğu avlu duvarlarında sonradan açılmış veya kapatılmış pek çok açıklık görülür (Şekil D.41, Şekil D.42, Şekil D.43).

3.4.4.3 Kuzeydoğu ek yapısı

Kilise yapı grubunun kuzeybatısındaki günümüzde tabela imalathanesi olarak kullanılmakta olan tek katlı ek yapıdır (Şekil 3.23). Bu yapı, 1959-1960 yıllarında kuzeydoğu kısmındaki avlu duvarlarına bitişik olarak inşa edilmiştir. Kârgir avlu duvarlarına eklemlenen kısımlar haricinde yapının yapım sistemi betonarmedir (Şekil D.74, Şekil D.75).

Bu yapıya giriş doğu tarafından kilisenin özgün avlu kapısından yapılmaktadır (Şekil D.33, Şekil D.35, Şekil D.37). Yapının kuzey cephesinde kapatılmış bir kapı açıklığının izi görülür (Şekil D.68).

Şekil 3.23 : Kuzeydoğu ek yapısı.

3.4.4.4 Güney ek yapısı

Parselin güneyinde bulunan günümüzde yoğurt imalathanesi olarak kullanılmakta olan tek katlı kârgir ek yapıdır (Şekil 3.24, Şekil D.23, Şekil D.32). Yapının girişindeki kitabede 1859 tarihi okunmaktadır. Güney ek yapısı, 1922-1932 yılları arasında tam belirlenemeyen bir tarihte batı yönünde genişletilmiştir. Yapının özgün işlevi bilinmemektedir (Şekil D.55). Mahalle sakinleri tarafından, bu yapının geçmişte kilise toplantı salonu, sinema salonu ve çeşitli gıdaların üretim yeri olarak kullanıldığı aktarılmıştır. Geçmişte işlev değişikliğine uğramış olan yapının pek çok müdahale gördüğü iç mekânında ve dış cephelerindeki değişimlerden okunmaktadır. Günümüzde yapının içerisinde bir asma kat bulunmaktadır. Zemin katta kazan dairesi, süt pişirme odası, tepsi bekleme odası gibi üretim mekânları asma katta ise ofis bulunmaktadır (Şekil D.24, Şekil D.25, Şekil D.26, Şekil D.27, Şekil D.28, Şekil D.29).

Şekil 3.24 : Güney ek yapısı.

3.5 Kilise Yapısı

Topkapı Aya Nikola Kilisesi bazilikal plana sahip olup, temel olarak dış narteks, naos, bema, apsis ve galeri mekânlarından oluşan dini yapıdır (Şekil E.1, Şekil G.4). Kilise yapısı mimari özellikleri, yapım teknikleri vb. pek çok açılardan İstanbul'da yakın dönemlerde inşa edilmiş Rum Ortodoks kiliseleri ile benzerlikler göstermektedir. Ayrıca İstanbul'daki kiliselerden; Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin inşasında görev aldığı bilinen mimar Kayserili Konstantinos Yolasığmazis'in inşa etmiş olduğu yazıtlarından anlaşılan kiliseler ile mimari özellikleri büyük oranda benzerlikler barındırmaktadır. Tez konusu kilise, benzer yapılara kıyasla boyutlarının büyüklüğü ve naosa açılan kapı sayısının diğerlerinden fazla oluşu vb. açılardan benzerlerinden daha öne çıkmaktadır (Karaca, 2018, s. 418). Yapının boyutları yaklaşık olarak enine 1460 cm, boyuna 3100 cm'dir (Şekil G.5). Yapının çatı saçak kotu yüksekliği yaklaşık 610 cm, çatı mahfil kotu yüksekliği yaklaşık 900 cm'dir.

Çizelge 3.1 : 1830'lu yıllarda inşa edilip mimarının aynı olduğu düşünülen kiliseler.

Yazıtta geçen mimar adı	Kilisenin adı	Yapım yılı
Kayserili Konstantinos Yolasığmazis	Topkapı Aya Nikola Kilisesi	1831
Konstantinos	Samatya Analipsis Kilisesi	1832
Konstantinos Yolasığmazis	Samatya Aya Mina Kilisesi	1833
Konstantinos	Samatya Aya Konstantin Kilisesi	1833

Yapının mevcut durumu, hazırlanan rölöve çalışması ile belgelenmiştir. Bu aşamada yapılan tüm yükseklik ölçümleri, kilisenin ana giriş kapısının önündeki ilk mermer kaplamasının üzeri ±0.00 kotu olarak kabul edilerek yapılmıştır (Şekil 3.27). Bu

noktanın deniz seviyesinden yüksekliği +6650 cm'dir. Rölöve kapsamında kilisenin, 1/200 ve 1/100 ölçeklerde vaziyet planları, 1/50 ölçekte; kat planları (+1.75 kotlu zemin kat ve tavan planları, +3.75 kotlu kat ve tavan planları), çatı planı, 2 adet boyuna kesiti (AA ve BB kesitleri), 4 adet enine kesiti (CC, DD, EE, FF) ve 4 adet cephe çizimi (güneydoğu, güneybatı, kuzeydoğu, kuzeybatı) hazırlanmıştır (Şekil 3.25, Şekil 3.26, Şekil 3.27). Çizimler eklerde sunulmuştur.

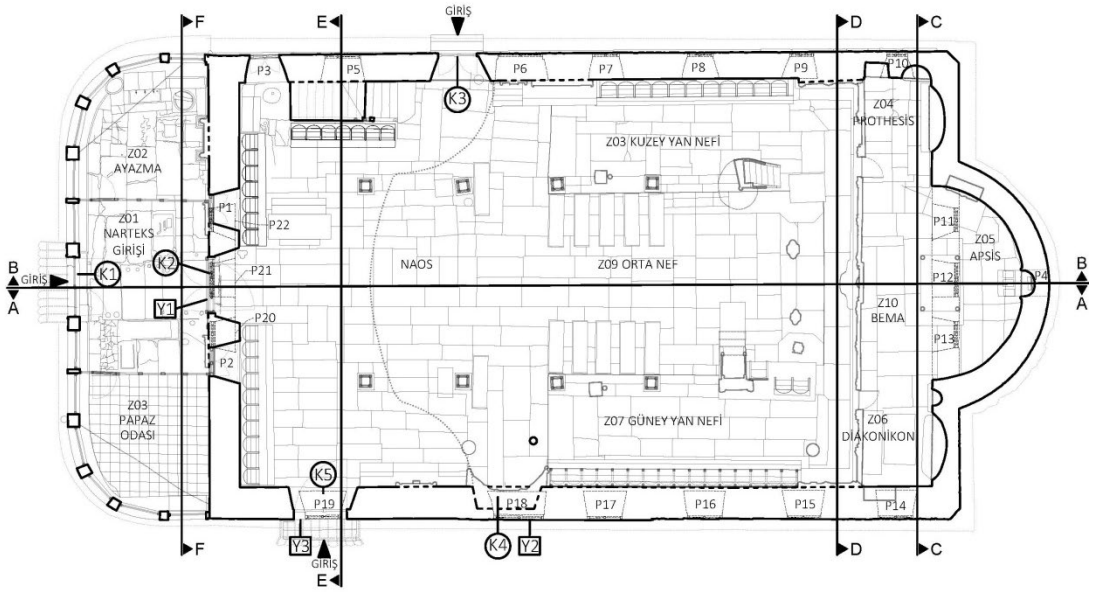

Şekil 3.25 : +1.75 kotlu anahtar plan.

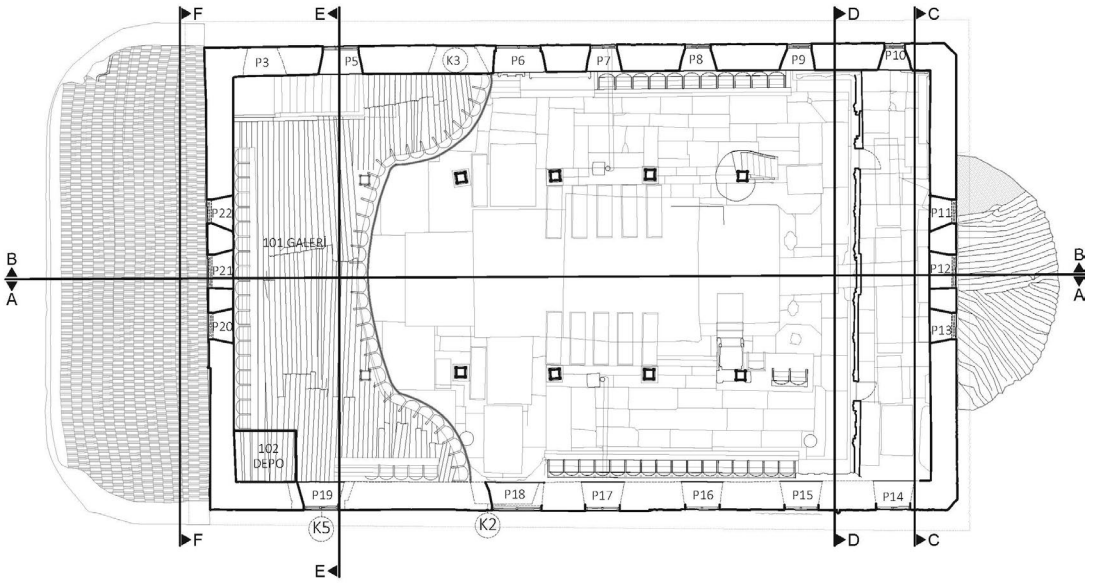

Şekil 3.26 : +4.75 kotlu anahtar plan.

Şekil 3.27 : Anahtar kesit (AA kesiti).

3.5.1 Plan özellikleri

Kiliseye kuzeybatı cephesinden, orta aks üzerindeki ana giriş kapısından girilmektedir. Kilisenin zemin katında bulunan mekânlar girişten itibaren saat yönünde sırasıyla numaralandırılmıştır (Şekil 3.25). Bunlar; Z01 narteks girişi, Z02 ayazma, Z03 kuzey yan nefi, Z04 prothesis, Z05 apsis, Z06 diakonikon, Z07 güney yan nefi, Z08 papaz odası, Z09 orta nef, Z10 bema mahalleridir. Ayrıca kilisenin ahşap merdivenle ulaşılan üst katında 101 galeri ve 102 depo mekânları bulunmaktadır (Şekil 3.26). Numaralandırılan mahallerin plan özellikleri sırasıyla incelenmiştir.

Günümüzde kilisenin ana girişi olarak kullanılan kuzeybatı cephedeki ahşap kapıdan giriliğinde ilk olarak Z01 narteks girişi mekânına ulaşılır (Şekil E.57). Kilisenin kuzeybatısında bulunan dikdörtgen plana sahip dış narteks kuzeydoğu-güneybatı aksında uzanmaktadır. Narteksin boyutları boyuna 1407 cm ve enine 397 cm'dir. Narteksin kuzeydoğu, kuzeybatı ve güneybatı cepheleri 30 cm kalınlığında camekânlı ahşap duvardır (Şekil 3.28).

Narteks güneydoğu yönünde kilisenin kuzeybatı beden duvarına bitişiktir. Mekân bölücü elemanlar ile kuzeydoğu-güneybatı aksında 430 cm, 538 cm ve 430 cm boyunda üç mekâna bölünmüştür (Şekil 3.29). Narteksin kuzeydoğusunda, yaklaşık 234 cm yüksekliğindeki camekânlı ahşap bölücü duvarlar ile ayrılmış Z02 ayazma mekânı bulunur. Burada Aya Yorgi'ye ithaf edimiş bir ayazma bulunmaktadır (Şekil E.62, Şekil E.63). Narteksin güneybatısında tavana kadar uzanan camekânlı ahşap bölücülerle ayrılmış Z08 papaz odası mekânı bulunur.

Şekil 3.28 : Narteks kuzeybatı cephesi.

Şekil 3.29 : Z01 narteks giriş, Z02 ayazma ve Z09 papaz odası mahallerinin genel görünümleri.

Narteksten naosa giriş 179 cm genişliğindeki 259 cm yüksekliğindeki özgün demir kapı ile sağlanmaktadır. Bu kapıda yerden yaklaşık 11 cm yükseklikte bir eşik bulunmaktadır (Şekil E.55). Kilisenin naosu üç nefli bazilikal plan düzenindedir. Naosun boyutları boyuna 1940 cm ve enine 1270 cm'dir. Kuzey yan nefi yaklaşık 299 cm güney yan nefi yaklaşık 292 cm ve orta nef yaklaşık 567 cm genişliğindedir. Orta nef, yan neflerden iki yana simetrik yerleşmiş 6'şar dikme ve 13 cm yüksekliğinde bir basamak ile ayrılmaktadır (Şekil E.73).

Kilisenin naosunda bir galeri katı bulunur. Galeri katına naosun kuzeybatı kısmında bulunan 17 basamaklı ahşap bir merdiven ile çıkılır (Şekil E.75). Galerinin güneybatı köşesinde ahşap bölücü duvarlarla tanımlanmış 196x164 cm boyutlarında bir depo bulunur (Şekil E.88).

Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin naosunun doğu tarafında üç nefi de kapsayan bema mekânı bulunur (Şekil E.98, Şekil G.12). Bema yan neflerden bir basamak, orta neften iki basamak daha yüksektedir (Şekil E.93). Bema ile orta nef arasında yaklaşık 40 cm'lik bir yükseklik farkı bulunur. Bema ile naos birbirinden kuzeydoğu-güneybatı aksında 1246 cm boyunca uzanan ikonastasis ile ayrılır (Şekil E.92, Şekil E.96, Şekil G.12, Şekil G.22). İnokastasisin yüksekliği 410 cm ve 552 cm

arasında değişmektedir. İkonastasis güneydoğu yönündeki ilk taşıyıcıların hizasında konumlanmıştır (Şekil E.95). İkonastasis üzerinde; biri orta aksta, dördü yan neflerin orta hizasında olacak şekilde toplam beş adet kapı bulunur. İkonastasisin orta hizasındaki sürgülü kapının önünde 15 cm yüksekliğindeki eğrisel planlı bir mermer basamak bulunur (Şekil E.94). Bema içerisinde orta nef ve apsis aksında altar (sunak) bulunur (Şekil E.106).

Bemanın kuzey kısmında liturjik unsurların ayin sırasında sunak üzerinde konulmadan önce hazırlandığı Z04 prothesis mekânı bulunur (Şekil E.104). Prothesisin kuzeydoğu duvarında iki adet niş bulunmaktadır. Yaklaşık aynı yükseklikte olan bu iki nişten doğu tarafındaki daha basık kemerli bir görünüşe sahipken batı tarafındaki daha sivri kemerli bir görünüşe sahiptir. Batı tarafında nişin içerisinde bir adet mermer lavabo bulunur (Şekil E.113).

Diakonikon mekânının güneybatı duvarında 100x203 cm boyutlarında bir adet gömme dolap bulunmaktadır. Günümüzde prothesis ve diakonikon mekânlarını bemadan fiziksel olarak ayıran herhangi bir bölücü eleman yoktur.

Kilisenin güneydoğusunda orta aks hizasında Z05 apsis mekânı bulunur. Apsis yarım daire planlıdır ve kilisenin güneydoğu yönündeki kârgir beden duvarında 300 cm yarıçapında yarım dairesel planlı yaklaşık 500 cm yüksekliğinde bir çıkıntı oluşturur (Şekil G.4). Apsis duvarında orta aks hizasında bulunan 80x80 cm boyutlarındaki kare formlu pencere açıklığı apsisin yarım kubbesini diklemesine kesmektedir.

Bemanın güneydoğu duvarında apsinin iki yanında birer adet 105 cm genişliğinde, alt hizası yaklaşık +1.33 kotunda, üst hizası yaklaşık +2.98 kotunda olacak şekilde yarım kubbeli nişler bulunur. Güney yan nefi hizasında bir de 40 cm genişliğinde bir niş bulunur (Şekil E.107, Şekil E.108).

3.5.2 Cephe özellikleri

Kilisenin cepheleri girişten başlayarak kuzeybatı, kuzeydoğu, güneydoğu ve güneybatı sırasıyla incelenmiştir. Açıklıkların konumları ve boyutları bağlamında kilisenin kuzeydoğu ile güneybatı cepheleri ve kuzeybatı ile güneydoğu cepheleri benzerlik göstermektedir. Kilisenin cephelerinde yer yer sıva ve boya izleri bulunsa da genel olarak kârgir örgü görülmektedir. Cephelerde kapı ve pencere açıklıklarının bulunduğu yerlerde ve cephelerin kenarlarındaki duvar örgüsünde düzgün kesme taş

kullanılmıştır. Geri kalan kısımlarda taş tuğla almaşık örgü kullanılmıştır. Ayrıca cephelerde yer yer devşirme levha kullanıldığı görülür.

3.5.2.1 Kuzeybatı cephesi

Kilisenin ana girişi kuzeybatı cephesinde bulunmaktadır (Şekil E.7). Bu cephe kilise lojmanının, kuzey ek yapısının ve çan kulesinin de baktığı batı avluya bakmaktadır (Şekil D.8, Şekil D.9). Bu cephenin karşısında kuzeybatı yönündeki avlu duvarları ve Sulukule Caddesi'ne çıkışı sağlayıp günümüzde kullanılmayan avlu kapısı yer almaktadır. Kilisenin kuzeybatı cephesinde; yerden yaklaşık +3.97 kotuna kadar narteks duvarı, +5.48 kotuna kadar narteks çatısı ve daha yukarıda kilisenin kârgir alın duvarları görülür (Şekil G.13, Şekil G.14, Şekil G.23, Şekil G.24). Kuzeybatı cephesinin üst kısmında orta aks hizasına göre simetrik yerleşen üç adet pencere vardır (Şekil 3.30). Alt kısımda ise narteks duvarında ise eğrisel bir planda yerleşmiş 12 adet pencere camekân görünümü oluşturur (Şekil E.8). Camekânlı, iki kanatlı ve ahşap olan narteks kapısı orta aks üzerinde bulunur (Şekil E.56, Şekil E.57).

Bu cephe iki yönde yaklaşık 20º açı ile kırılan beşik çatının alın cephelerinden biridir. Çatı örtüsünün altında 46 cm genişliğinde saçak silmesi görülür. çatı saçağı silmesinde bozulmaların yoğun olduğu kısımlarda buralardaki tuğla örgüsü anlaşılmaktadır. Bu cephede yaklaşık +5.60 kotunda iki adet demir mesnetleme kılıcı gözlemlenir. Bu iki kılıç orta aksa göre yaklaşık simetik olarak aksın 320 cm açığında konumlanır ve kılışlar yere dik bir pozisyondadır. Kuzeybatı cephesinde ayrıca +7.30 kotunda bir kısmı çatı saçağı silmesinin içerisinde bir kısmı duvar örgüsünde olacak şekilde iki adet gergi kılıcı gözlemlenir.

Şekil 3.30 : Kuzeybatı cephesi üst kısmının görünümü.

3.5.2.2 Kuzeydoğu cephesi

Kilisenin kuzeydoğu cephesi kuzey ek yapısı, kuzeydoğu ek yapısı, kuzey avlu ve kilisenin bu kısımdaki avlu duvarlarına bakmaktadır (Şekil E.10, Şekil E.21). Kuzeydoğu cephesinin batı kısmında 440 cm genişliğinde ve 406 cm yüksekliğinde narteksin yan duvarı görülür (Şekil G.15). Cephenin ortalarında görülen kârgir duvar yaklaşık 2350 cm genişliğinde ve yaklaşık 625 cm yüksekliğindedir. Bu duvarın örgüsü taş tuğla almaşık örgüdür. 55 cm aralıklarla dizili iki sıra tuğla örgüsü ve bu düzgün dizilmiş tuğla örgüsünün arasında yer yer 2 veya 3 adet düzgün sıralı olmayan şekilde dizilmiş kaba yonu taşlardan oluşur. Cephenin kenarlarında düzgün kesme taş diğer kısımlarında kaba yonu taş ve sövelerde volkanik taş kullanılır. Kuzeydoğu cephesinde pek çok devşirme taş levha bulunur. Kârgir duvarın güneydoğu kenarı pahlıdır. Bu cephede +0.26 kotunda bir silme cepheyi dolaşır. Bu silme cephenin doğu kısmında toprak hizasında iken ortalarda 53 cm ve sağda 47 cm toprak hizasının üzerinde kalır. Kârgir duvarın üst kısmında naosun iki yöne kırılan beşik çatısının kuzeydoğu yüzü görülür. Bu çatı örtüsü alaturka kiremit örtülüdür. Kârgir duvarda 34 cm genişliğinde eğrisel kesite sahip çatı saçağı silmesi bulunur. çatı saçağı silmesi kârgir cephe boyunca devam etmektedir. Ayrıca cephe boyunca yatayda devam eden yağmur olukları ve yaklaşık 820 cm aralıklarla yağmur boruları bulunur.

Cephede +5.70 kotunda yaklaşık 375, 520, 480, 320 cm aralıklarla konumlanan 5 adet demir mesnetleme kılıcı görülür. Bu kılıçların yarısı çatı saçağı silmesinin içerisinde kaldığı için üst kısımları görülmemektedir. Bunlara ek olarak +4.39 kotunda kârgir duvarın 305 cm doğusunda bir adet kılıç bulunur bu kılıç kilisede bu kotta bulunan iki kılıçtan biridir. Bu kılıcın hizasında karşı cephe olan güneybatı duvarında da bir kılıç mevcuttur.

Kuzeydoğu cephesinde mevcutta bir adet kapı görülür. Bu kapı günümüzde aktif olarak kullanılmamaktadır. Kapı iç mekânda galeriye çıkan merdivenin başladığı alanına denk gelmektedir. Dolayısıyla bu kapının galeri ile dış mekân arasında ilişki kurmak amacıyla yapıldığı tahmin edilebilir. Kapının boyutları yaklaşık 176x246 cm'dir. Kapı dikdörtgen sövelerin içerisinde kemerli şeklinde bir oyma oluşturmaktadır. Bu kapının üzerinde üzerinde herhangi bir yazı olmayan mermer bir blok bulunmaktadır. Bu bloğun arkasında tuğla bir kemer örgüsü kısmen görülmektedir. Kapı doğraması ve kanadı ahşaptır. Kapı kanatlarında üzerindeki kemerli kısımda 4 parça halinde cam bulunmaktadır.

Kârgir cephede toplamda 7 adet pencere açıklığı bulunur. Bu pencerelerden 4 tanesi bu cephedeki giriş kapısının doğusunda, bir tanesi kapının üzerinde ve iki tanesi kapının batısında bulunur. Doğu taraftakiler yaklaşık 150x200 cm boyutlarında ve düz atkılı formdadır bu 4 pencereden 3 tanesi membran ile örtülmüştür. Kapının üzerinde yatay konumlanan dikdörtgen formlu pencere 200x140 cm boyutlarındadır. Ayrıca kapının batı tarafında denizlik kotu +3.69 olacak şekilde konumlanmış olan pencere doğu kısımdaki pencerelerden büyüklük itibariyle farklılaşır. Bu pencere de yaklaşık olarak 150x150 cm boyutlarındadır. Bu pencere iç mekânda galerinin bulunduğu alana denk gelmektedir (Şekil E.110).

Kuzeydoğu cephesinde bulunup kullanılmayan giriş kapısının sağ tarafında kalan bir diğer dikdörtgen formlu pencere denizlik kotu +1.42 kotunda konumlanmıştır ve 130x250 cm boyutlarındır. Bu pencerenin üzerinde tuğla dizili bir kemerin izi okunmaktadır. Kemer boşluğu kapatılmış kemerin üzeri sıvanmış haldedir. Bu cephedeki pencerelerin tümü ahşap doğramalıdır.

Cephenin doğu kısmı apsis duvarının yan görünüşünü içerir. Kilisenin apsisi bu cephede 280 cm genişliğinde görünür. Apsisin duvar örgüsü 25 cm aralıklarla düzgün dizilmiş iki sıra tuğla örgüsünün arasında bir sıra dizilmiş düzgün kesme

taştan oluşur. Almaşık örgünün genelinde düzgün kesme taş kullanıldığı için apsis duvarları kilisenin diğer kârgir duvarlarından faklılaşmaktadır. Cephe görünümünde +4.29 kotundan +5.38 kotuna kadar apsisin çatısı görülür. Çatı örtüsü üst hizası +5.38 kotundadır.

3.5.2.3 Güneydoğu cephesi

Kilisenin güneydoğu cephesi avlu duvarlarının güneydoğu kısmı ile güney ek yapısının ek kısımlarına bakmaktadır. Bu cephenin önünde bir geçiş alanı bulunur. Bu cephede +4.03 kotuna dek 777 cm genişliğinde apsis duvarı görünür (Şekil G.15). Bu cephede apsis duvarının haricindeki kısımda kilisenin bema mekânının güneydoğu duvarı görülür. Cephede yaklaşık 50 cm genişliğinde çatı saçağı silmesi görülür. Bu cephenin üst kısmında orta aks hizasında simetrik konumlanmış üçlü pencere düzeni mevcuttur.

Cephede +6.46 kotunda iki adet +7.08 kotunda iki adet demir mesnetleme kılıcı gözlemlenir. +6.46 kotundaki kılıçlar yere dik konumlanırken +7.08 kotundaki kılıçlar saçakları dik kesmesi için açılı yerleştirilmişlerdir. Bu kılıçların bir kısmı saçağın içerisine gömülüdür, bu sebeple kısmen görülmektedirler.

Kilisenin güneydoğu cephesinde pek çok levha bulunmaktadır. Ayrıca cephenin iki yanında duvarlar pahlıdır (Şekil E.19, Şekil E.23). Bu kısımlardaki pahın genişliği yaklaşık 20 cm'dir. Mahya kotunda demir haç bulunur. Cephede apsis duvarının üst kısmında yalnızca mavi boya kalıntıları gözlemlenir iken alt kısımlarında mavi boya kalıntılarının üzerine sarı boya kalıntıları gözlemlenir (Şekil 3.31, Şekil E.33, Şekil G.25). Bu cephede mevcut olan farklı dönemlere ait boya izlerinden boyama işleminin farklı kısımlara yapıldığı anlaşılmaktadır. Patrikhane kütüphanesi arşivinde ulaşılan eski fotoğrafta bu cephenin boyasının dökülmeden önceki hali görülür (Şekil 3.32).

Şekil 3.31 : Güneydoğu cephesi üst kısmının günümüzdeki görünümü.

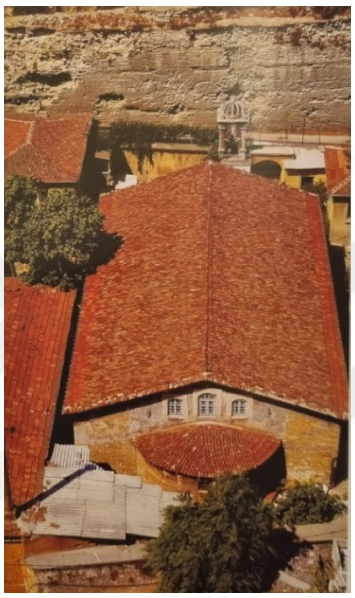

Şekil 3.32 : Patrikhane kütüphanesi arşivinde ulaşılan kilisenin hava fotoğrafında güneydoğu cephesinin görünümü (Janin, 1969, s. 85).

3.5.2.4 Güneybatı cephesi

Kilisenin güneybatı cephesi toplamda 3084 cm uzunluğundadır. Güneybatı cephesinde batıda narteksin yan duvarı, cephenin ortalarında naosun güneybatısındaki kârgir duvar ve cephenin sağ kısmında apsis duvarı görünür (Şekil E.35, Şekil G.14). Narteks duvarı 450 cm, kârgir naos duvarı 2353 cm, apsis duvarı 281 cm genişliğindedir.

Kilisenin güneybatı cephesinin kuzeybatı kısmı avluya bakmaktadır (Şekil D.7, Şekil E.40). Bu avlu günümüzde aktif olarak kullanılan avlu kapısından girildiğinde ulaşılan avludur. Ayrıca batı ek yapısının güneydoğu cephesi ile güney ek yapısının kuzeybatı cepheleri de bu avluya bakmaktadır. Cephenin güneydoğu kısmı ise güney ek yapısının kuzeydoğu cephesine bakmaktadır ve iki yapı arasında 150 cm boyunca yaklaşık 170 cm genişliğinde bir koridor bulunmaktadır (Şekil E.34).

Eğrisel plana sahip narteksin kuzeydoğu cephesindeki görünümü ile güneybatı cephesindeki görünümleri benzerdir. Bu cephede narteksin ahşap duvarlarının oturduğu parapet kuzey tarafında gözüktüğü kadar geniş gözükmemektedir. Bunun sebebi avlunun hafif eğimli yapısıdır.

Cephenin ortalarında görülen kârgir duvar 556 cm yüksekliğindedir. Bu duvarın örgüsü taş tuğla almaşık örgüdür (Şekil E.36, Şekil E.37). 55 cm aralıklarla düzgün dizili iki sıra tuğla örgüsü ve arasında yer yer 2 veya 3 adet düzgün sıralı olmayan şekilde dizilmiş taşlardan oluşur. Cephenin kenarlarında düzgün kesme taş diğer kısımlarında kaba yonu taş ve sövelerde volkanik taş kullanılır. Bu cephede kârgir duvarın doğu köşesi pahlıdır.

Kârgir duvarın üst kısmında naosun iki yöne kırılan beşik çatısının güneybatı yüzü görülür. Bu çatı örtüsü alaturka kiremit örtülüdür. Örtünün uç kısmında yaklaşık 100 cm uzunluğunda Marsilya kiremiti serilidir.

Çatı saçağının altında ve kârgir duvarın üstünde eğrisel kesitli yaklaşık 50 cm genişliğinde saçak silmesi bulunur. Çatı saçağı silmesi kârgir cephe oyunca devam etmektedir. Ayrıca cephe boyunca devam eden 18 cm genişliğinde yağmur olukları bulunur. Bu oluklardan 128 cm, 814 cm aralıklarla tahliye sağlayan 3 adet yağmur borusu bulunur.

Cephede +4.05 kotunda 1 adet kılıç demiri görülür. Bu kılıç ile hemen hemen aynı konumda ve aynı büyüklükte bir başka gergi kılıcı karşı cephe olan kuzeydoğu cephesinde de bulunmaktadır. Ayrıca bu cephede +5.65 kotunda metal çivi ve metal profiller gözlemlenmektedir. Bu elemanlar geçmişte bu cephede bir eklenti olduğu ihtimalini doğursa da buna dair bir arşiv belgesine rastlanamamıştır.

Bu cephede toplamda 6 adet pencere açıklığı ve bir adet kapı açıklığı bulunur. Pencerelerden 4 tanesi sağ tarafta yaklaşık 150x200 cm boyutlarında düz atkılı formdadır bu 4 pencereden 1 tanesi membran ile örtülmüştür. Ayrıca bu cephede bulunan iki adet kapının üzerinde iki adet farklı tipte pencere bulunur. Batıdaki kapının üzerindeki pencere kârgir cephenin 280 cm batısında 140x170 cm büyüklüğündedir. Doğudaki kapının üzerindeki pencere kârgir cephenin 868 cm batısında 180x140 cm büyüklüğündedir. Pencerelerin tümü ahşap doğramalıdır. Bu cephede avlu giriş kapısının karşısına yakın bir yerde bir kapı açıklığı bulunur. Bu kapı aktif olarak kullanılmamaktadır. Bu kapı avludan iki basamak aşağıdadır.

Kilisenin güneybatı cephesinde ve kuzeydoğu cephelerinin batıya yakın kısımlarında günümüzde aktif olarak kullanılmayan birer giriş kapısı bulunur. (Şekil E.50, Şekil E.52) Ayrıca güneybatı cephesinde bir adet örülerek kapatılmış kapı açıklığı bulunur (Şekil E.48). Bu kapatılmış kapının iç yüzünde bir ikona bulunmaktadır. Bu kapıların her ikisi de basık kemerli dikdörtgen formunda açıklıklardır. Her iki kapının da üzerinde birer yazıt bulunur. Dolayısıyla bu iki kapı biçim ve boyut olarak birbirleri ile benzemektedir.

Cephe görünümüne genel olarak bakıldığında sıvanın ve sarı renkli boyanın en iyi korunduğu cephedir. Bu cephede özelikle batıya yakın kısımda sıva ve boya bütünlüğü varlığını sürdürmektedir. Yer yer mavi boya izine de rastlansa da sarı boya izi oldukça baskın görünümdedir. (Şekil E.24, Şekil E.18, Şekil E.26). Bunun yanı sıra bu cephede de özellikle doğuya yakın kısımlarda olacak şekilde yer yer sıva ve boya dökülmesi ve derz kaybı mevcuttur Bu cephede de yer yer devşirme malzeme olabilecek levha kullanımı görülür (Şekil E.24).

3.5.3 Yapım tekniği, taşıyıcı sistem ve malzeme özellikleri

Kilise yapısında görülen yapım teknikleri, taşıyıcı sistem özellikleri ve malzemeler; temeller, duvarlar, ahşap taşıyıcılar, döşemeler, örtü sistemi ve galeri başlıkları altında incelenmiştir. Ayrıca yapıda kullanıldığı tespit edilen malzemeler, malzeme analizi çalışması ile belgelenmiştir. Bu malzeme tespitleri yerinde yapılan gözlemlere dayanmaktadır. Ayrıca kilisenin onarılmasının öngörülmesi ve Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı tarafından iletilen talepin üzerine, Ocak 2022 tarihinde İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Yapı Malzemesi Laboratuvarında hazırlanmış olan "Topkapı Aya Nikola Rum Kilisesi Malzeme Raporu" başlıklı rapordan malzeme türlerinin tespiti aşamasında faydalanılmıştır[1] (Özgünler, 2022, s. 10).

3.5.3.1 Temeller

Bu tez çalışması kapsamında yapıda herhangi bir kazı veya sondaj çalışması yapılmamıştır. Bu sebeple temeller hakkında ayrıntılı açıklama yapılamamaktadır.

[1] Topkapı Aya Nikola Rum Kilisesi Malzeme Raporu; İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Yapı Malzemesi Laboratuvarında; Prof. Dr. Seden Acun Özgünler tarafından, İstanbul Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmeleri Yönetmeliği kapsamında Ocak 2022 tarihinde hazırlanmıştır.

Kilisede herhangi bir onarım uygulanmadan önce temellerinin biçim ve derinliği hakkında ayrıntılı bilgi edinilmesi gerekmektedir.

3.5.3.2 Duvarlar

Kilise yapısında kârgir ve ahşap duvarlar bulunmaktadır. Yapının ana hacmi olan naos ve apsisi içeren kısım kârgir duvarlara sahip iken, narteks kısmı ahşap duvarlıdır (Şekil E.13, Şekil E.14, Şekil E.28). Kârgir duvarlardaki kapı-pencere açıklıkları ve nişler kemer ve tonozlar ile taşınmaktadır (Şekil E.111). Yapının kuzeybatı kısmında bulunan narteksin ahşap duvarları ise ahşap pencerelerin oluşturduğu camekânlı bir görünüme sahiptir (Şekil E.7, Şekil E.42).

Kilisenin beden duvarları yaklaşık 90 cm kalınlığındadır. Kârgir duvarlarda görülen almaşık örgü 2-3 sıra tuğla hatıllı olup, tuğla sıralarının araları kaba yonu taş örgüdür (Şekil E.14, Şekil E.25). Tuğla hatıl örgüsünde genelde iki sıra tuğla kullanılırken yer yer üç sıra tuğla örgüsünün kullanıldığı da görülmektedir (Şekil E.25). Tuğla sıraların arasındaki krem renkli moloz kireçtaşı taş örgüsü kabaca bir düzende dizilmiştir. Kullanılan taşların büyüklüğüne göre taş sıra sayısı değişmektedir. Tuğla sıralarının araları yaklaşık olarak 50 cm olacak şekilde, moloz taş örgüsünde yer yer iki, üç, dört veya beş sıra taş örgüsüne rastlanabilir (Şekil E.38, Şekil E.13, Şekil E.125). Kapı pencere sövelerinde volkanik tüf taş türü olan od taşı kullanılmıştır. Tuğlaların boyutları yaklaşık 2.5x22 cm olacak şekilde ölçülmüştür. Krem renkli moloz kireçtaşı taşların ise boyutu çeşitlenmektedir. Yapının cephelerinin köşelerinde ve kapı-pencere açıklıklarının kenarlarında nispeten büyükçe olan düzgün kesme taşlar kullanılmıştır (Şekil E.48, Şekil E.18). Kilisenin güneydoğu cephesinin kuzey ve güney köşelerinde kaba yonu taş örügüsünün pahlandığı görülmektedir (Şekil E.19, Şekil E.23). Çatının alt hizasında sade eğrisel bir kesit ile kârgir duvarlar boyunca devam ettiği görülen çatı saçağı silmesinin 4 tuğla sırasının üzeri sıvanarak oluşturulduğu, kuzeydoğu cephesi ile güneydoğu cephelerinin kesiştiği köşe çevresinde gözlemlenmektedir (Şekil E.19).

Apsis duvarının örgüsü diğer kârgir örgülerden farklılaşmaktadır. Apsiste taş- tuğla örgüsünün daha düzenli örülmüş olduğu görülür. Örgü bir sıra düzgün kesme kireçtaşı ve iki sıra tuğla ögrüsü olacak şekilde dizilmiştir (Şekil E.28).

Kilisenin cephelerinde görülen demir mesnetleme kılıçlarından, kârgir duvarların açık kılıçlı mesnetleme sistemi ile berkitildiği anlaşılmaktadır (Şekil E.131).

Kilisenin cephelerinde görülen demir kılıçların yaklaşık orta hizasından takılı demir bir eleman bulunur (Şekil 3.33).

Şekil 3.33 : Kilise kârgir duvarından görülen demir mesnetleme kılıcı örneği.

Kilisenin iç mekânında, kılıçları takip eden herhangi bir gergi demiri gözlemlenmemiştir. Bunun sebebi kilisenin iç mekânındaki ahşap tonozun içerisine gizlenmiş olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Bu yorumu desteklemek amacıyla kilisenin çatı örtüsünü taşıyan kirişler ve ahşap düşey taşıyıcılar ile cephede gözlemlenen mesnetleme kılıçları üç boyutlu model üzerinde hizalanmıştır (Şekil 3.34). Bu modelleme sayesinde mesnetlenme hizası yaklaşık +5.70 m kotunda bulunan kılıçların tavan kirişleri ile aynı hizada olduğu ve dik açıyla kesiştiği görülmüştür. Ayrıca kuzeydoğu ve güneybatı cephelerindeki, mesnetlenme hizası yaklaşık +4.40 m kotunda bulunan kılıçların 3B modelde karşılıklı birleştirilmesi ahşap ikonostasisin üst kotundaki kiriş ile denk gelmektedir (Şekil 3.35). Dolayısıyla bu kısımda berkitme elemanının ikonostasis ile birleşik çalıştığı düşünülmüştür.

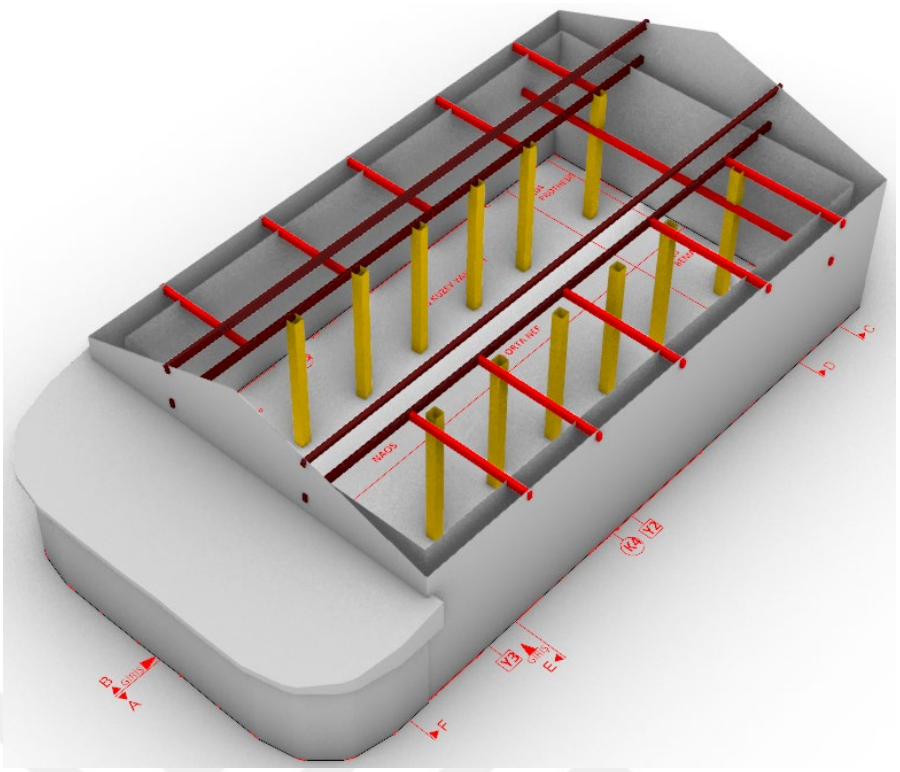

Şekil 3.34 : Kilisede demir mesnetler, tavan kirişleri ve ahşap taşıyıcıların üç boyutlu ilişkisi.

Şekil 3.35 : +4.40 kotunda bulunan mesnetleme kılıcı (solda), ikonostasis üzerinde +4.40 kotundan geçen gerginin geeçtiği düşünülen kısım.

Kilisenin cephelerinde görülen demir kılıçların boyut ve biçimleri aynı olsa da cephede konumlandıkları kot ve açıya göre DK1, DK2, DK3, DK4 olarak sınıflandırılmışlardır.

Kuzeydoğu ve güneybatı cephelerinde beşer adet olmak üzere toplamda on adet mesnetleme kılıcı benzer büyüklüklerde ve +5.70 kotunda yere dik açıyla

konumlanmaktadır (Çizelge 3.2, Çizelge 3.3). Birinci demir kılıç tipi (DK1) olarak adlandırılan bu kılıçların tavan kirişine dik açıyla bağlandığı düşünülmektedir (Şekil 3.34).

Kuzeydoğu ve güneybatı cephelerinde birer adet olmak üzere toplamda iki adet kılıç +4.40 kotunda yere dik açıyla konumlanmaktadır (Çizelge 3.2, Çizelge 3.3). İkinci demir kılıç tipi (DK2) olarak adlandırılan bu kılıçların ikonastasis içerisinden geçtiği düşünülmektedir (Şekil 3.34).

Kuzeybatı ve güneydoğu cephelerinde birer adet olmak üzere toplamda iki adet kılıç +7.20 kotunda yere yaklaşık 75 derece açıyla konumlanmakta olan kılıçlar üçüncü demir kılıç tipi (DK3) olarak adlandırılmıştır (Çizelge 3.2, Çizelge 3.3). Bu kılıçların tavanın uzun boyunca geçen gergi demiri düşünülmektedir (Şekil 3.34).

Kuzeybatı ve güneydoğu cephelerinde birer adet olmak üzere toplamda iki adet kılıç +6.10 kotunda yere dik açıyla konumlanmaktadır. Bu kılıçlar dördüncü demir kılıç tipi (DK4) olarak değerlendirilmiştir (Çizelge 3.2, Çizelge 3.3). Bu kılıçların tavanın uzun boyunca geçen gergi demiri düşünülmektedir (Şekil 3.34).

Çizelge 3.2 : Kârgir duvarlarında görülen demir kılıçlar.

Plan	Güneybatı Cephesi	Kuzeybatı cephesi
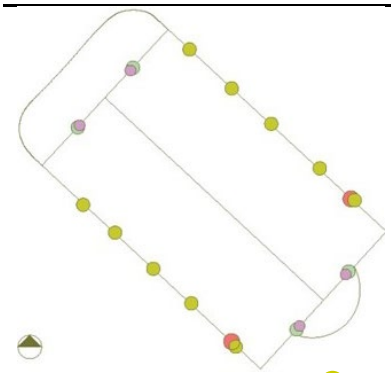	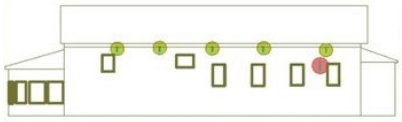 Kuzeydoğu cephesi	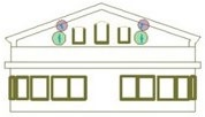 Güneydoğu cephesi
	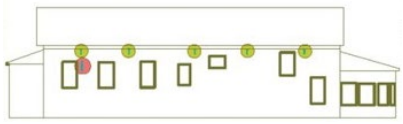	
:DK1, :DK2, :DK3, :DK4		

Çizelge 3.3 : Kârgir duvarlarında görülen demir kılıçlar.

DK	Dış görünüş	Dışarıdan fotoğraf	Bulunduğu kot	Açısı
DK1			+5.70	90°
DK2		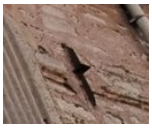	+4.40	90°
DK3			+7.20	75°
DK4			+6.10	90°

İTÜ'de hazırlanmış olan malzeme raporunda dört adet özgün olduğu düşünülen malzeme laboratuvar ortamında analizleri yapılmış ve malzemelerin özelliklerinin belirlenmiştir (Şekil 3.36) (Özgünler, 2022, s. 3). Bu tez çalışması kapsamında söz konusu rapor incelenmiş ve kilisenin kârgir duvarlarında kullanılan malzemelerin çeşitlerinin aktarılmasında bu rapordan faydalanılmıştır (Şekil 3.36).

Şekil 3.36 : İTÜ'de hazırlanmış olan malzeme raporundan faydalanılmıştır (Özgünler, 2022, s. 4).

Narteksin kuzeydoğu, kuzeybatı ve güneybatı cepheleri camekânlı ahşap duvardır (Şekil E.7). Bu duvarlar yaklaşık 40 cm yüksekliğinde ve yaklaşık 70 cm genişliğindeki bir parapete oturmaktadır (Şekil E.60).

Kilisenin duvarlarının sıva ve boyasının dış cephede genellikle dökülmüş olmasının yanı sıra iç cephede duvarlar tamamen sıvalı ve boyalıdır. Kuzeybatı cephesininde +4.00 kotunun üzerinde kalan kısımda boya kalıntısı görülmezken pembe renkli sıvanın kalıntıları yer yer mevcuttur. Kârgir kuzeybatı duvarının +4.00 kotunun altında olup narteks içerisinde kalan kısım tamamen sıvalı ve beyaz boyalıdır. Kuzeybatı cephesinde görülen ahşap narteks duvarları ise kahverengiye boyalıdır. Kuzeydoğu cephesinin tamamında diğer cephelere göre daha yoğun bir şekilde pembe sıva kalıntıları mevcuttur. Bu cephede çatı saçak silmesi çevresinde yer yer görülen sarı boya kalıntıları haricinde boya izine rastlanmamaktadır. Yapının güneydoğu cephesinde apsisin üst kısımda kalan duvarda bir kısmı dökülmüş olan

mavi boya kalıntıları gözlemlenmektedir. Cephenin apsis duvarları dahil kalan kısımlarında yaygın olarak sarı renkli boyanın kalıntıları mevcuttur. Ayrıca bu kısımlarda sarı boyanın üzerine uygulanmış olduğu ve daha sonra büyük oranda dökülmüş olduğu anlaşılan mavi boyanın kalıntıları mevcuttur. Güneybatı cephesinde bazı kısımlarda kalıntıları bulunan pembe sıvanın üzerinde ve genellikle çatı saçağı silmesinin çevresinde sarı boyaya rastlanmaktadır. Bu cephenin batısında yaklaşık +3.00 kotunun alt hizasındaki kısımda pembe renkli sıvaya göre daha geç dönemlerde uygulandığı anlaşılan sıva ve sarı boya katmanı mevcuttur.

Yapının iç mekânlarında duvarlar sıvalı ve boyalıdır. Narteksin ahşap duvarlarında görülen kahverengi boya, narteksin doğusundaki kârgir duvarda görülen beyaz boyanın ve bu cephede pencere sövelerinde görülen gri renkli boya yapının diğer iç mekânlarındaki boyalardan farklılaşmaktadır. Mevcut durumda kilisenin duvarlarının iç cephelerinde iki farklı açık tonda mavi renk kullanılmıştır.

3.5.3.3 Ahşap taşıyıcılar

Kilise içerisinde iki sırada altışar adet karşılıklı dizilmiş toplamda 12 adet iyon tipi başlıklı kare kesitli ahşap taşıyıcılar bulunur (Şekil E.70, Şekil E.89, Şekil G.11). Bu taşıyıcılar kilisenin üç nefli düzendeki naosunda orta ve yan nefleri birbirinden ayırır. Çatı örtüsünün yükü bu dikmelere aktarılmaktadır (Şekil E.90, Şekil E.91). Bu ahşap taşıyıcılardan batı yönündeki iki tanesine galerinin yükü aktarılmaktadır (Şekil E.83). Ahşap taşıyıcılar yaklaşık 590 cm yüksekliğindedir. Ahşap taşıyıcıların arası kuzeybatı-güneydoğu aksında 350 cm, 252 cm, 269 cm, 258 cm, 266 cm mesafededir. Ahşap taşıyıcıların genişlikleri alt kısımda yaklaşık olarak 35x35 cm üst kısımda ise yaklaşık 30x30 cm'dir (Şekil E.153). Taşıyıcıların alt kısmında yaklaşık 42x42x129 cm boyutlarında kare kesitli kaideler bulunmaktadır (Şekil E.91). Bu kaidelerin altında yaklaşık yaklaşık 13x55 cm boyutlarında kare kesitli mermer kısım bulunmaktadır (Şekil G.21).

Ahşap taşıyıcılar, tavan kirişleri ile bağlanmaktadır ve orta nefin üzerindeki tekne tonozu taşımaktadır (Şekil E.89).

Doğu yönünde ikinci sıradaki ahşap taşıyıcılardan güney tarafta olan akşap dikme despot koltuğu birleştirilmiştir (Şekil E.72). Doğu yönünde ikinci sıradaki ahşap taşıyıcılardan kuzey tarafta olan akşap dikmeye ise ambon birleştirilmiştir (Şekil E.151).

3.5.3.4 Döşemeler

Kilisenin zemin döşemesi çoğunlukla düzgün kesilmiş mermer kaplamadır. (Şekil 3.37, Şekil E.69, Şekil E.77). Ayrıca döşemede yer yer devşirme taşların kullanıldığı görülür (Şekil E.58, Şekil E.73, Şekil E.77, Şekil G.16). Bema ve apsis zemininde, narteks girişinde, ayazmada, galeri merdiveninin yakınında ve kuzeydoğu cephesindeki kapının önünde devşirme taş döşeme kullanıldığı görülür (Şekil E.77, Şekil E.58, Şekil E.99, Şekil E.74). Bu taşların günümüzdeki kilise inşa edilmeden önce burada bulunan kiliseden kalmış yapı malzemeleri veya mezar taşları olması olasıdır. Döşemedeki devşirme taşların üzerinde genelde yazılar veya bezemeler mevcuttur (Şekil E.58, Şekil E.77). Z08 papaz odasının döşemesinde kilisenin diğer kısımlarından farklı olarak 30x30 cm büyüklüğünde seramik ile kaplanmıştır (Şekil E.67). Galerinin döşemesi kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda serili, yaklaşık 18 cm eninde ve değişen uzunluklarda ahşap kaplamadır (Şekil E.74, Şekil E.81, Şekil E.82, Şekil E.129, Şekil G.18).

Şekil 3.37 : 3B tarama verisi nokta bulutundan alınmış kilise döşemesi görünümü.

3.5.3.5 Galeri

Kilisenin galerisi naosun batısında bulunur. Galerinin planı “U” biçimindedir (Şekil E.74, Şekil G.7, Şekil G.8). Galerinin genişliği kuzeybatıdaki kârgir duvardan

başlayarak; orta nef hizasında batıdaki son ahşap taşıyıcıların hizasına kadar, yan nefler hizasında ise batıdaki ikinci taşıyıcıların hizasına kadardır (Şekil E.84).

Ahşap yapım sistemine sahip galerinin yükü 40x40 cm boyutlarındaki ahşap kirişlerle kârgir duvara aktarılır (Şekil 3.38). Ayrıa galerinin kirişlemeleri kuzeybatı yönündeki ilk sıradaki ahşap taşıyıcılardan iki tanesine oturmaktadır (**Şekil E.90**, Şekil 3.38). Ayrıca galerinin kuzey ve güneydeki iki uzantısında yükün bir kısmının çatıdan asılarak taşınmasını sağlayan yaklaşık 230 cm boyunda ve yaklaşık 6x3 cm kesitli metal bağlantılar bulunur (Şekil E.80, Şekil E.86, Şekil E.87, Şekil E.90, Şekil E.109).

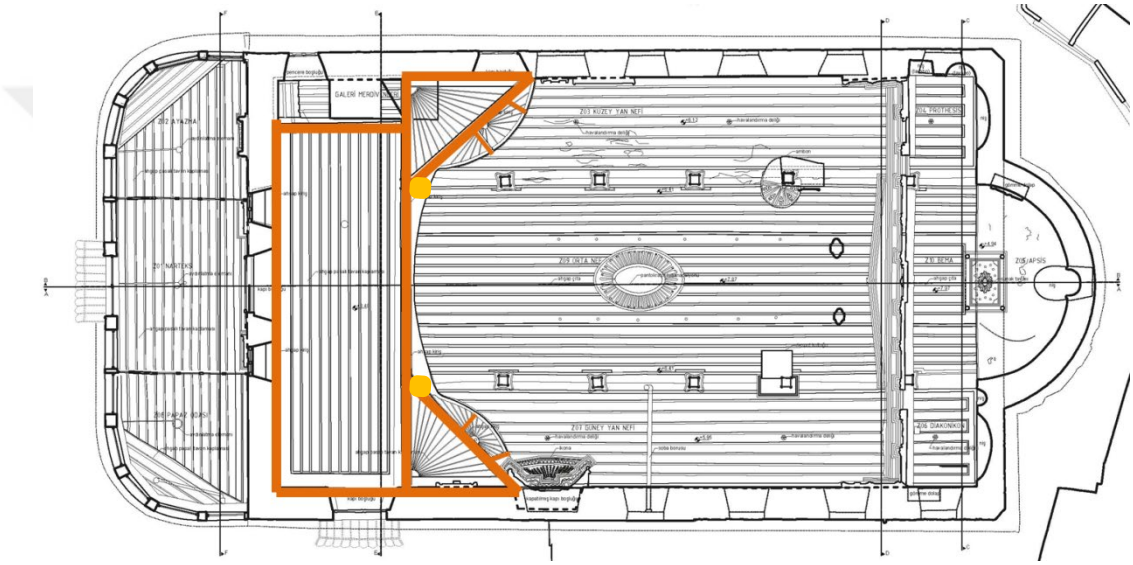

Şekil 3.38 : +1.75 kotlu tavan planında galerinin kirişleri.

3.5.3.6 Örtü sistemi

Yapının ana hacmi olan naosun örtüsü dışta beşik çatı, içte tonoz ve düz tavan biçimindedir (Şekil E.2, Şekil G.6, Şekil G.9, Şekil G.10). İçte orta nefin tavanı beşik tonozlu iken, yan nefler düz tavanlıdır (Şekil E.154). Naos tavanı pasalı ahşap kaplamalı ve boyalıdır (Şekil E.155, Şekil E.157, Şekil E.148, Şekil G.17, Şekil G.19). Dışta ise naos çatısı çoğunlukla alaturka kiremit kaplıdır (Şekil E.2). Çatı kaplamasının kenar kısımlarında birkaç sıra marsilya kiremit kaplaması bulunur (Şekil E.4, Şekil G.20).

Apsisin örtüsü içte yarım kubbedir (Şekil E.6, Şekil E.109 Şekil E.106). Apsis çatısı çoğunlukla alaturka kiremit kaplıdır. Çatının bir kısmında marsilya kiremit kaplaması bulunur (Şekil E.6).

Narteksin örtüsü içte tek yöne eğimli ahşap tavan kaplaması, dışta marsilya kiremit kaplı tek yöne 15º açılı eğimli çatıdır. Narteks çatısının üst hizası +5.65 kotuna denk gelmektedir. (Şekil E.3, Şekil E.159). Narteks tavanı kilisenin naosuna benzer şekilde pasalı ahşap kaplamalı ve boyalıdır (Şekil E.159). Narteks çatısının yan kısımları metal sac kaplamadır.

3.5.4 Mimari öğeler

3.5.4.1 Kapılar

Kiliseye günümüzde kuzeybatı cephesinden girilmektedir (Şekil 3.25). Bu cephede avludan kiliseye narteks üzerinden giriş çıkışı sağlayan ahşap kapı bulunur (Şekil E.60). Günümüzde naosa açılan üç adet kapı bulunur. Bu kapılardan biri kuzeybatı tarafında narteks ile naosu birbirine bağlamaktadır (Şekil E.54, Şekil E.55). Kapılardan ikincisi kuzeydoğu cephesinde ve üçüncüsü güneybatı cephesinde bulunur (Şekil E.50, Şekil E.52). Bu kapılardan yalnızca kuzeybatı yönündeki kapı kullanılmaktadır. Kuzeydoğu ve güneybatı cephelerinde bulunan kapılar kullanılmamaktadır. Güneybatı cephesindeki kapının doğusunda bu kapının benzeri olan bir başka kapının izleri okunur (Şekil E.48). Bu kapının sonradan örülerek kapatılmış bir kapı olduğu anlaşılır. İç mekândan da bu kapı açıklığı görülmektedir (Şekil E.48, Şekil E.49).

Çizelge 3.4 : Kapıların cepheler üzerinde şematik işaretlenmesi.

Plan	Güneybatı Cephesi	Kuzeybatı cephesi
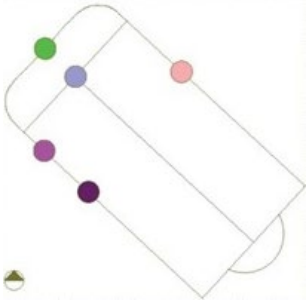	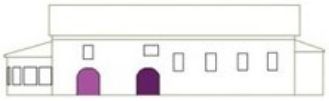	
	Kuzeydoğu cephesi	Güneydoğu cephesi
		
:K1, :K2, :K3, :K4, :K5		

K1 kapısı toplamda 190x215 cm boyutlarındadır. Ahşap olan bu kapı camekânlıdır, çift kanatlıdır. K1 kapısı kuzeybatı cephesinde kilisenin orta aksı hizasında bulunur (Şekil 3.39, Şekil E.56, Şekil E.57).

K2 kapısı 190x266 cm boyutlarındadır. Bu kapı narteks giriş kapısının karşısında, kilisenin naosunun kuzeybatı duvarında bulunur. Kapı kilisenin ana mekânı olan

naos için ana giriş kapısı olarak kullanılmaktadır. Çift katmanlı bir kapı olan K2 kapısında dış tarafta ahşap kapı, iç tarafta demir kapı bulunur (Şekil E.54, Şekil E.68)

K3 kapısı 176x 246 cm boyutlarındadır. Bu kapı kuzey avlu ile kilisenin naosunu bağlar, günümüzde kullanılmamaktadır. İç mekânda kapının önüne sabit bir resim tablosu yerleştirilmiştir. Çift katmanlı bir kapı olan K3 kapısında dış tarafta camekânlı ahşap kapı, iç tarafta demir kapı bulunur.

K4 kapısı 220x250 cm boyutlarındadır. Özgün olduğu düşünülen kapı sonradan örülerek kapatılmıştır. İç mekânda kapının önüne ikona konulmuştur.

K5 kapısı 243x282 cm boyutlarındadır. Güney avlu ile kilisenin naosunu bağlayan kapı günümüzde kullanılmamaktadır (Şekil E.51). Çift katmanlı bir kapı olduğu anlaşılan K5 kapısında dış tarafta camekânlı ahşap kapı, iç tarafta demir kapı bulunur (Şekil E.51).

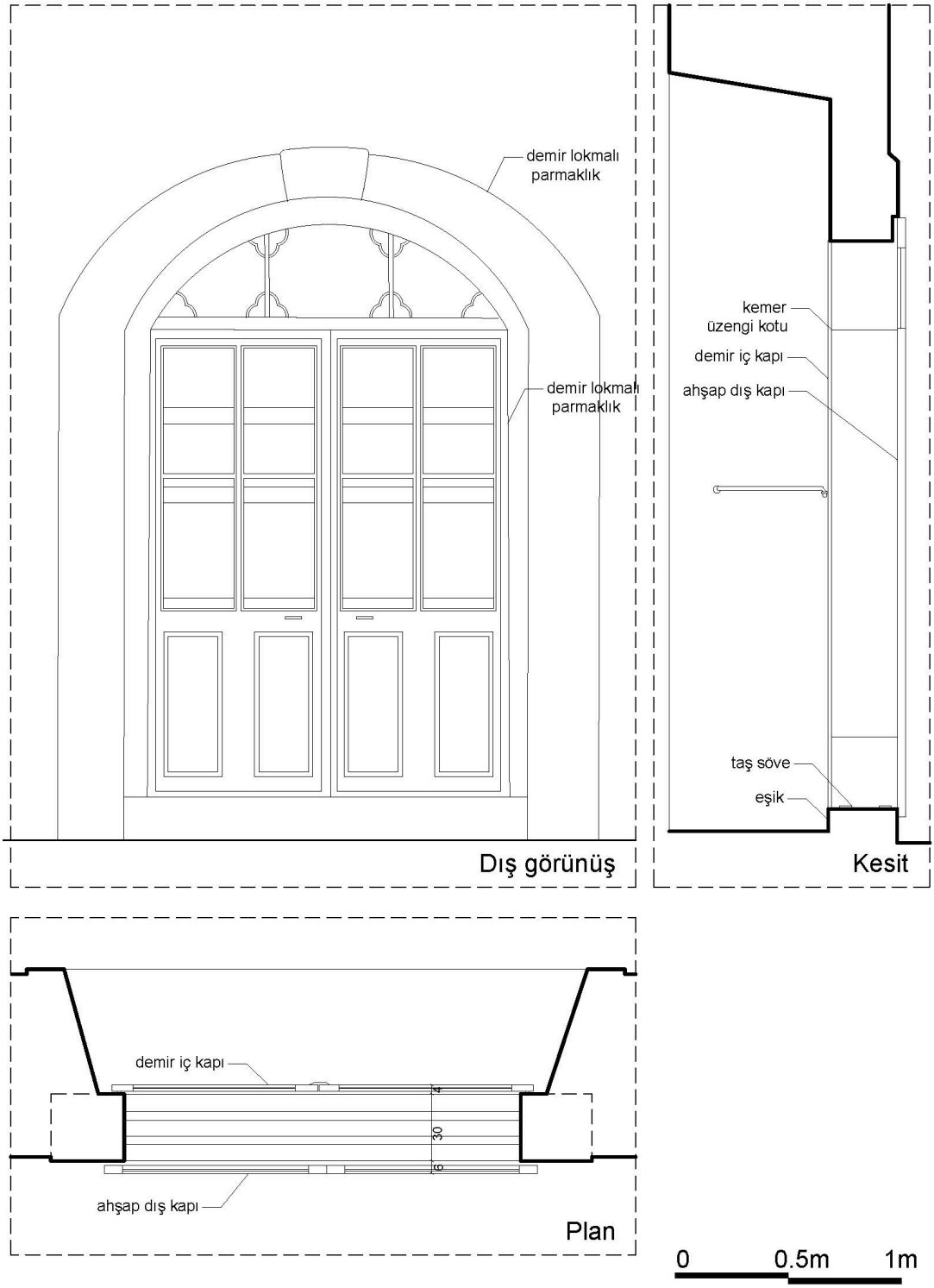

Şekil 3.39 : K1 kodlu kapı detayı.

Çizelge 3.5 : Kilise kapıları.

Kapı	Dış görünüş	Dışarıdan fotoğraf	İç görünüş	İçeriden fotoğraf
K1	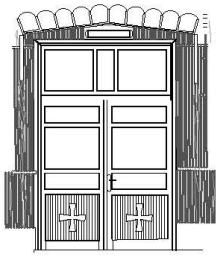		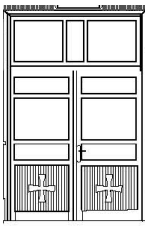	
K2	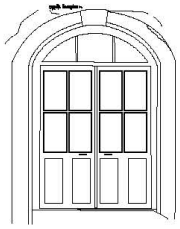	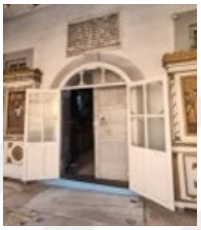	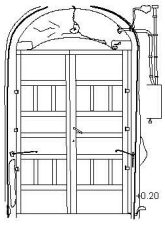	
K3	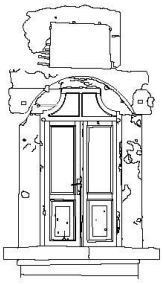		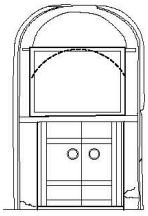	
K4	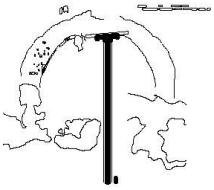		-	
K5	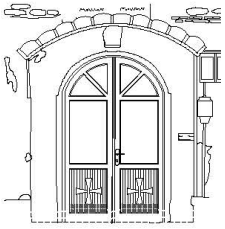		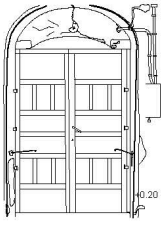	

3.5.4.2 Pencereler

Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nde kârgir yapıda 22, nartekste 12 tane olacak şekilde toplamda 34 adet pencere bulunmaktadır. Pencerelerin biçimlenişine ve konumlanışına bakıldığında kuzeydoğu cephesi ile güneybatı cephesinin, kuzeybatı cephesi ile güneydoğu cephesinin birbiriyle benzerlik gösterdiği görülür. Yapım sistemi ve malzeme açısından kârgir yapıdan farklılaşan narteksin pencere açıklıklarının düzeni de kârgir yapıdan oldukça farklılaşmaktadır (Çizelge 3.6).

Çizelge 3.6 : Pencerelerin cepheler üzerinde şematik işaretlenmesi.

Plan	Güneybatı Cephesi	Kuzeybatı cephesi
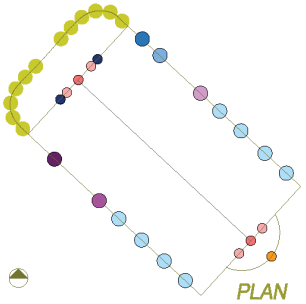	 Kuzeydoğu cephesi 	 Güneydoğu cephesi
P1A, P1B, P1C, P1D, P2A, P2B, P2C, P3A, P3B, P4, P5		

Çizelge 3.7 : Kilisenin pencerelerinin görünüşler.

Kap 1	Dış görünüş	Dışarıdan fotoğraf	İç görünüş	İçeriden fotoğraf
P1	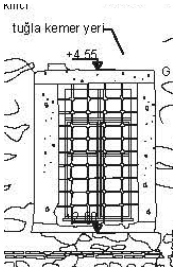		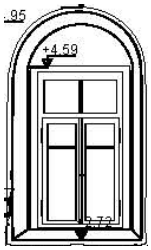	
P2	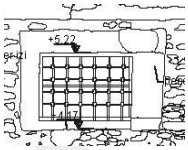		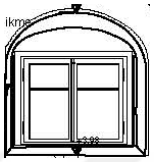	
P3	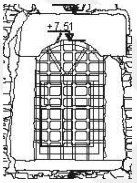		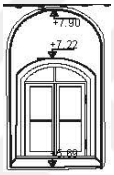	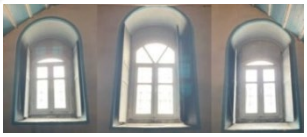
P4	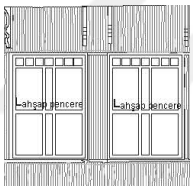		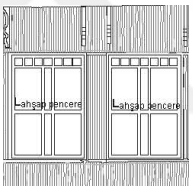	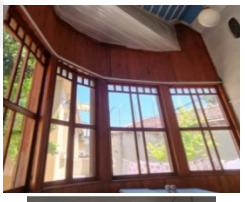
P5	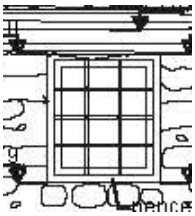		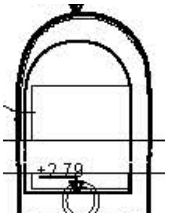	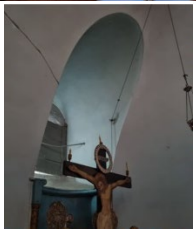

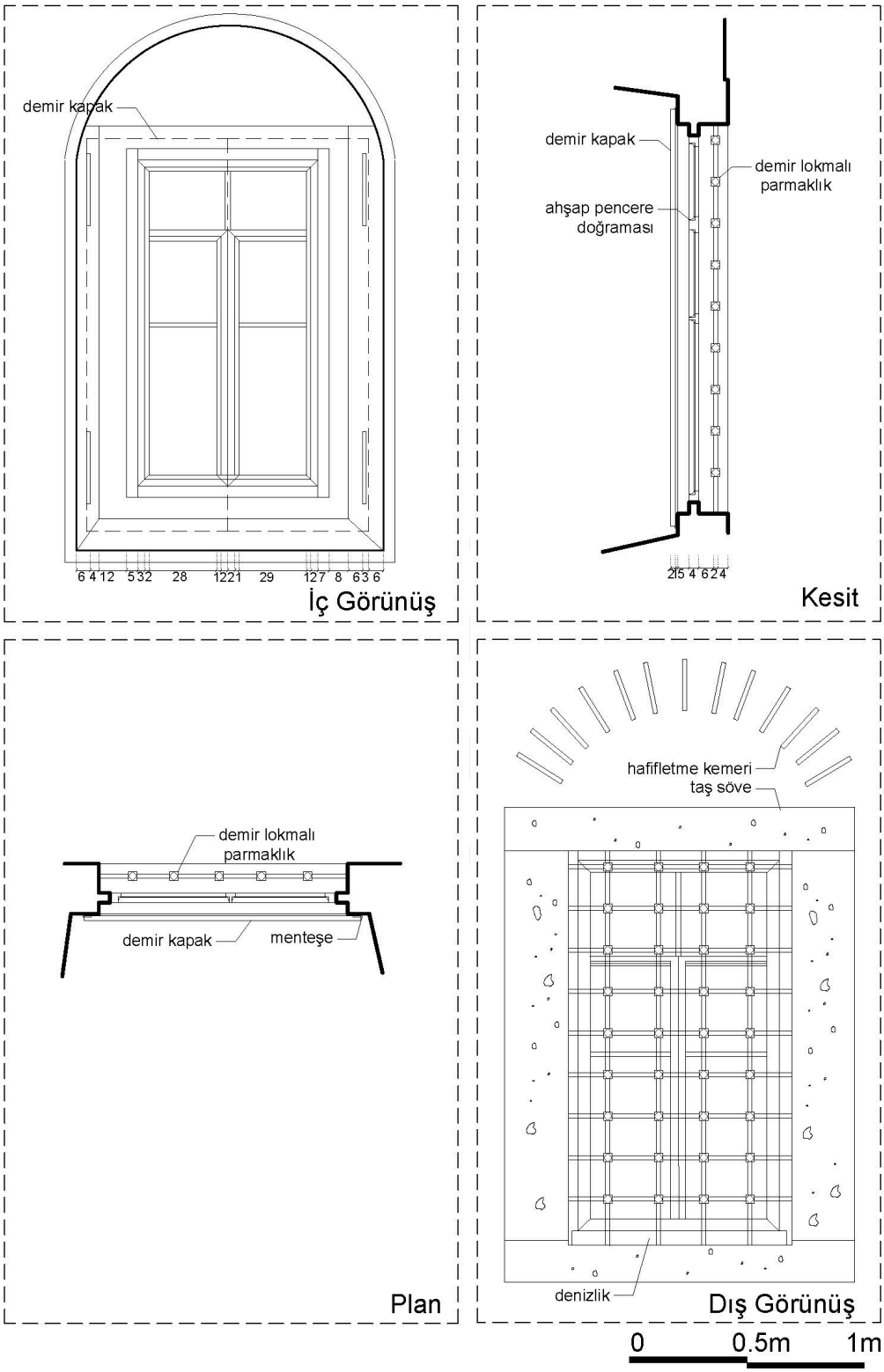

Şekil 3.40 : P1 tip pencere detayı.

Kilisede yaygın olarak görülen pencere tipi düşey hizalanmış dikdörtgen pencerelerdir. Bu pencere tipi P1 olarak kodlanmıştır (Şekil 3.40). Kârgir yapının kuzeydoğu ve güneybatı duvarlarında karşılıklı hizalanmış dörder adet, kuzeybatı duvarında iki adet ve kuzeydoğu duvarında iki adet daha olacak şekilde toplamda on iki adet bulunur. İç mekândan bakıldığında pencereler kemerli görülürken, dış cepheden bakıldığında düz atkılı dikdörtgen söveli pencerelerdir. Pencerenin sövelerinin üzerinde üzerinde sıva ve boya kalıntılarının altından hafifletme kemerleri görülür (Şekil 3.41, Şekil 3.42).

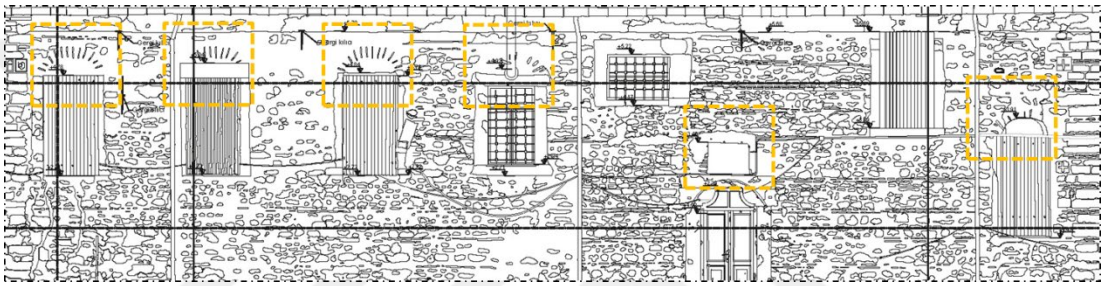

Şekil 3.41 : Kuzeydoğu cephesi kârgir duvarda hafifletme kemerleri.

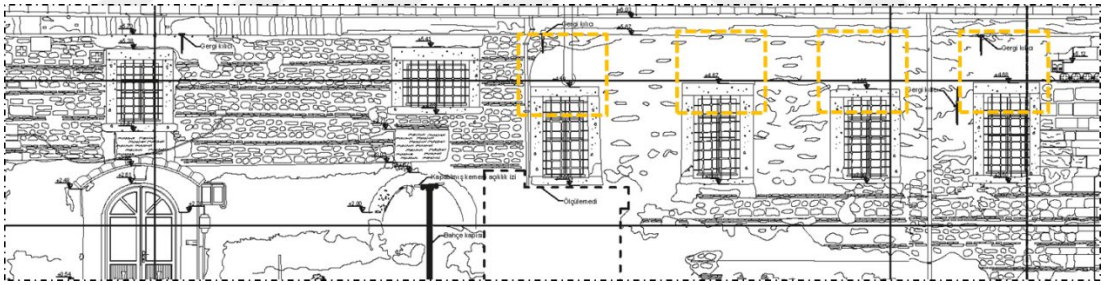

Şekil 3.42 : Güneybatı cephesi kârgir duvarda hafifletme kemerleri.

Dikdörtgen formlu bu pencere açıklıklarının form ve boyutları benzerdir. Bu pencereler yaklaşık olarak 140x260 cm boyutlarındadır. Bu dikdörten pencereler konumlandığı kota göre, P1.A, P1.B, P1.C ve P1.D olarak dört alt tipoloji oluşturacak şekilde sınıflandırılmıştır.

Kilisenin güneybatı duvarının doğu kısmındaki dört adet dikdörtgen pencere yaklaşık +2.03 kotuna oturmaktadır. Yaklaşık boyutları 140 cm genişlikte ve 253 cm yüksekliktedir. Ayrıca kuzeydoğu cephesi duvarında +1.85 kotuna oturan yaklaşık 144 cm genişliğinde ve 267 cm yüksekliğinde dört adet düşey pencere bulunmaktadır. Karşılıklı konumlanmış bu sekiz adet pencere P1.A tipolojisine girmektedir (Şekil 3.43).

Şekil 3.43 : P1.A tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü.

Kuzeydoğu cephesinin batıya yakın kısmında dikdörtgen formlu nispeten kısa bir pencere bulunur. Bu pencere +3.08 kotuna otururken genişliği 147 cm ve yüksekliği 174 cm'dir. Bu pencere P1.B tipolojisinde değerlendirilmiştir (Şekil 3.44).

Şekil 3.44 : P1.B tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü.

Kuzeydoğu cephesinin batıya yakın kısmında +0.99 kotuna oturan bir başka pencere bulunur. Bu pencerenin yüksekliği 228 cm ve genişliği 140 cm'dir. Bu pencere P1.C tipolojisinde değerlendirilmiştir (Şekil 3.45).

Şekil 3.45 : P1.C tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü.

Kârgir duvarın kuzeybatı cephesindeki ana giriş kapısının 98 cm kuzeyinde ve 90 cm güneyinde iki adet +0.75 kotuna oturan pencere bulunmaktadır. Bu pencereler narteks ile naos mekânını arasında kalmaktadır. Günümüzde her iki pencerenin de batı tarafında önüne ikonalar yerleştirilmiştir ve doğu tarafında açıklıklar niş olarak kullanılmaktadır (Şekil E.64, Şekil E.65, Şekil E.66). Bu sebeple pencereler aktif olarak kullanılmamaktadır. Bu pencereler P1.D tipolojisinde değerlendirilmiştir (Şekil 3.46).

Şekil 3.46 : P1.D tip pencerenin narteksten (solda) ve naostan (sağda) görünümü.

Kârgir duvarda bir kapı açıklığı olduğu durumda bu açıklığın üzerine denk gelen pencerenin kare formlu veya yatay hizalanmış dikdörtgen formlu olduğu görülür. Bu tip pencereler P2 tipli pencere olarak değerlendirilmiş ve P2.A, P2.B, P2.C olarak üç alt tipolojide incelenmiştir (Şekil 3.47, Şekil 3.48, Şekil 3.49).

Güneybatı cephesinde düşey pencerelerin 115 cm batısında 177 cm genişliğinde ve 177 cm yüksekliğinde +3.33 kotuna oturan kare formlu bir adet pencerede bulunmaktadır. Bu pencerenin altında kapatılmış bir kapı açıklığının izi okunmaktadır. Kapının üzerinde bulunan pencerenin P2 tipine uyması hususunda bu pencere tipoloji ile uyumludur. Bu pencere P2.A alt tipolojisinde değerlendirilmiştir (Şekil 3.47).

Şekil 3.47 : P2.A tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü.

Bu pencerenin yaklaşık 130 cm batısında dikdörtgen formlu nispeten kısa bir başka pencere bulunur. Bu pencere +3.08 kotuna otururmaktadır ve 147 cm genişliğinde, 174 cm yüksekliğindedir. Bu pencerenin de altında günümüzde kullanılmayan bir kapı bulunur. Bu sebeple bu pencere de P2 tipi ile uyumludur ve P2.B alt tipolojisinde değerlendirilmiştir (Şekil 3.48).

Şekil 3.48 : P2.B tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü.

Kuzeydoğu cephesinde P1.A tipli pencerelerin en batıdakinin 108 cm batısında konumlanmış bir adet pencere bulunur. 177 cm genişliğinde ve 177 cm yüksekliğinde olan bu pencere +3.33 kotuna oturur. Bu pencere de günümüzde aktif olarak kullanılmayan bir kapının üst hizasında yer alır. Bu pencere P2 tipine uymaktadır. P2.C alt tipolojisinde değerlendirilmiştir (Şekil 3.49).

Şekil 3.49 : P2.C tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü.

Güneydoğu ve kuzeybatı cephelerinde orta nef hizasında aksa göre simetrik olarak yerleşmiş, ortada bir adet büyük iki yanda birer küçük olacak şekilde toplamda üçer adet basık kemerli dikdörtgen pencere açıklıkları bulunur. Güneydoğu ve kuzeybatı cephelerinde bulunan bu altı adet pencerelerin üstü kemerlidir. Bu pencereler P3 pencere tipini oluşturmaktadır. Boyutlarına göre ortadaki ve büyük olan P3.A ve iki yandaki ve küçük olanlar P3.B alt tipolojilerinde değerlendirilmişlerdir (Şekil 3.50). P3B tipli pencerelerin kemerleri orta akstaki P3A pencereye kıyasla daha basıktır.

Şekil 3.50 : Üçlü düzendeki pencerelerin (P3.A ve P3.B) içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümleri.

Güneydoğu duvarındaki üçlü düzendeki pencereler yaklaşık +4.80 kotuna oturmaktadır. Orta aksa göre simetrik düzendeki pencerelerden güneydeki 114 cm genişliğinde ve 191 cm yüksekliğindeyken, kuzeydeki 130 cm genişliğinde ve 190 cm yüksekliğindedir. Pencerelerden ortadaki ise 128 cm genişliğinde ve 239 cm yüksekliğindedir. Pencerelerin arası yaklaşık olarak 53 cm'dir. Bu pencerelerin tümü kemerlidir. Yanlardaki pencerelerin kemerleri orta akstaki pencereye kıyasla daha basıktır.

Kilisenin kuzeybatı cephesinde üst kısımda, yaklaşık +4.76 kotuna oturan üçlü pencere düzeni ve alttaki ahşap cephede +0.60 kotuna oturan camekân söz konusudur. Üçlü pencerelerin boyutları kuzeydeki 115 cm genişliğinde ve 175 cm yüksekliğinde, güneydeki 130 cm genişliğinde ve 172 cm yüksekliğinde ortadaki ise 130 cm genişliğinde 222 cm yüksekliğinde olacak şekildedir. Simetrik yerleşen pencerelerin arası yaklaşık 55 cm'dir.

Narteksin ahşap duvarları camekânlı bir düzene sahiptir. Narteks ahşap duvarlarındaki camekânlı açıklıklar P4 kodlu pencere ipolojisini oluşturmaktadır (Şekil 3.51).

Şekil 3.51 : P4 tip pencerelerin içeriden ve dışarıdan görünümleri.

Güneydoğu cephesinde üçlü düzendeki pencerelerin dışında bir adet daha pencere bulunur. Bu pencere apsis duvarı üzerinde kare formunda 70x70 cm boyutlarındadır. Bu pencere P5 pencere tipini oluşturur (Şekil 3.52). Apsis duvarında bulunması sebebiyle kilise genelinde bu pencerenin benzeri yoktur.

Şekil 3.52 : P5 tip pencere içeriden (solda) ve dışarıdan (sağda) görünümü.

3.5.4.3 Merdiven

Kilisenin içerisinde galeriye çıkışı saplayan bir ahşap merdiven bulunur (Şekil E.75, Şekil E.130, Şekil E.79). Naos içerisinde kuzeybatı kısmında yer alan bu merdiven yaklaşık 115 cm genişliğindedir (Şekil E.76). 26 cm basamak genişliği ve 21 cm rıht yüksekliği bulunmaktadır (Şekil E.80). Bu merdivenin en alt basamağı en az 60 cm genişliğinde olan bir mermer bloğa ourmaktadır. Bu mermer bloğun da işlemeleri olan devşirme bir malzeme olduğu görülmektedir (Şekil E.77). Ahşap merdivenin bir tarafı kilisenin duvarına yaslanmakta, diğer tarafta korkuluk bulunmaktadır. (Şekil E.78). Bu korkuluğun ahşap dikmeleri eğrisel profilli iken korkuluğun üst kısmındaki

tutacak sade bir yapıdadır. Merdivende toplamda 18 ahşap basamak ve en altta bir adet mermer basamak bulunmaktadır (Şekil E.77).

Ayrıca kilisenin giriş kapıları avlu kotuna basamaklar ile bağlanmaktadır. Kilisenin günümüzde aktif olarak kullanılan kuzeybatı kapısının eşiğindeki bir adet basamaktan aşağıya inilerek kiliseye girilir (Şekil E.57). Kuzeydoğu cephesinde bulunan ve aktif olarak kullanılmayan diğer bir kapının da avluya bakan tarafında iki mermer kaplı basamak bulunmaktadır (Şekil E.52). Ayrıca kilisenin güneybatı cephesindeki günümüzde aktif olarak kullanılmayan giriş kapısı avlu seviyesinden iki basamak alt kottadır. Bu basamakların dışında kilisenin içerisinde naos mekânında, yan nefler orta neften bir basamak yüksektedir (Şekil E.73). Ayrıca bema mekânı orta neften iki basamak, yan neflerden birer basamak yüksektedir (Şekil E.73, Şekil E.93, Şekil E.94).

3.5.5 Yazıtlar

Kilise yapılar topluluğu içerisinde sekiz adet yazıt bulunmuştur. Bunlardan üçü kilisenin giriş kapılarının üzerinde yer almaktadır. Ayrıca batı ek yapısının alt kat giriş kapısının bitişiğinde, güney ek yapısının giriş cephesi üzerinde, kuzey ek yapısının üst kat giriş kapısının bitişiğinde birer adet ve kuzey ek yapısının üst katında duvara asılı biçimde iki adet yazıt bulunmaktadır.

3.5.5.1 Kilisenin yazıtları

Kilise yapısı üzerindeki yazıtların tümü yapının inşa edildiği döneme dair bilgi içermektedir (Şekil 3.25). Bu yazıtlar kilise yapısının ana girişinden başlayarak saat yönünde sırasıyla birinci yazıt (Y1), ikinci yazıt (Y2) ve üçüncü yazıt (Y3) olarak kodlanmıştır (Şekil 3.25, Şekil E.43, Şekil E.44, Şekil E.45).

Kilisenin birinci yazıtı, kuzeybatı tarafındaki kârgir duvarın dış cephesinde bulunur (Şekil 3.53). Bu yazıt kilisenin ana kapısı olarak kullanılan K2 kodlu kapının üzerindedir (Şekil E.54). Yazıt 128x94 cm boyutlarında beyaz mermer blok üzerine, kazıma tekniği kullanılarak yazılmıştır. Yazıttaki harfler 4 cm yüksekliğinde ve boyalıdır. Yazıtın dili Yunanca'dır. Yazıtta kilisenin Kayserili mimar Konstantinos,

diğer adıyla Yolasığmazis tarafından Ekim 1831 tarihinde temelden restore edilerek (temelden yeniden inşa edilerek) yapıldığı yazmaktadır[2] (Karaca, 2006, s. 109).

Şekil 3.53 : Birinci yazıt (Y1).

Kilisenin ikinci yazıtı kilisenin güneybatı cephesindeki K4 kodlu kapatılmış kapının üzerinde bulunur (Şekil 3.54, Şekil E.48). Bu yazıt 110x69 cm boyutlarındaki beyaz mermer blok taş üzerine kazıma tekniği ile yazılmıştır. Yazıtın dili Yunanca'dır. Harfler 4 ila 5 cm yüksekliğindedir ve boyasızdır. Bu yazıtta kilisenin 17 Kasım 1831 tarihinde inşa edildiği ve inşa edilmesine katkı sağlayanların isimleri yazmaktadır[3] (Karaca, 2006, s. 109).

Şekil 3.54 : İkinci yazıt (Y2).

Kilisenin üçüncü yazıtı kilisenin güneybatı cephesindeki K5 kodlu kullanılmayan kapının üzerinde bulunur (Şekil 3.55, Şekil E.50). Yazıt, 105x60 cm boyutlarındaki beyaz mermer blok taş üzerine kazıma tekniği ile yazılmıştır. Yazıtın dili

[2] Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin yazıtlarının Yunanca'dan Türkçe'ye çevirisi İoanna Kuçuradi tarafından yapılmıştır. (Karaca, 2006, s. 109).
[3] Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesinin yapı yazıtlarının Yunanca'dan Türkçe'ye çevirisi İoanna Kuçuradi tarafından yapılmıştır. (Karaca, 2006, s. 109).

Yunanca'dır. Harfler 5 ila 6 cm yüksekliğinde ve hafif boyalıdır. Bu yazıtta kilisenin 17 Kasım 1831 tarihinde inşa edildiği ve inşa edilmesine katkı sağlayanların isimleri yazmaktadır[4] (Karaca, 2006, s. 109).

Şekil 3.55 : Üçüncü yazıt (Y3).

3.5.5.2 Ek yapıların yazıtları

Ek yapılardaki yazıtlar üzerlerinde yazan tarihin kronolojik sırasına göre incelenmiştir. Batı ek yapısının alt kat giriş kapısının bitişiğinde bir onarım yazıtı mevcuttur (Şekil 3.56, Şekil D.62). Bu yazıt 51x71 cm boyutlarındadır. Dili Yunanca'dır. Yazıtta beş satır yazı ve bitki motifler bulunmaktadır. Bu yazıtta, buradaki okul yapısının 1856 yılının Ekim ayında cemaatin katkıları ile yenilendiği yazmaktadır[5] (Karaca, 2006, s. 109).

Şekil 3.56 : Batı ek yapısının yazıtı.

[4] Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesinin yapı yazıtlarının Yunanca'dan Türkçe'ye çevirisi İoanna Kuçuradi tarafından yapılmıştır. (Karaca, 2006, s. 109).
[5] Batı ek yapısının giriş cephesinde bulunan onarım yazıtı Nisan 2024 tarihinde kilisenin mevcut papazı tarafından Yunanca'dan Türkçe'ye çevirilmiştir.

Güney ek yapısının giriş cephesinin orta hizasında bir adet yazıt mevcuttur (Şekil 3.57). Bu yazıt 64x52 cm boyutlarındadır. Yazıtın dili Yunanca'dır. Yazıtta yedi satır yazı ve bazı bitki motifleri bulunmaktadır. Kazıma tekniği ile yapılmış olan bu yazıt harflerin aşınmış olması ve üzerine sıva ve boya uygulanmış olması sebebiyle okunamamıştır. Bu yazıtta yalnızca 1859 tarihinin yazdığı okunabilmiştir (Şekil D.55).

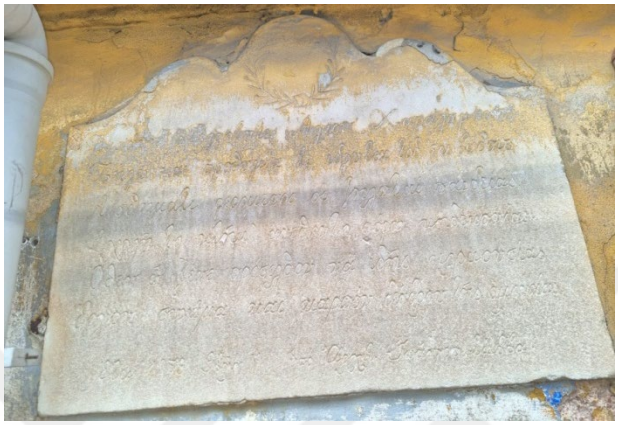

Şekil 3.57 : Güney ek yapısının yazıtı.

Kuzey ek yapısının üst kat giriş kapısının bitişiğinde bir adet yazıt mevcuttur. Bu yazıt 70x40 cm boyutlarındadır. Yazıtın dili Yunanca'dır. On satırdan oluşan yazıtta yapının inşasına katıkıda bulunanlardan ve 1957 yılında tamamlandığından bahsedilmiştir (Şekil 3.58).

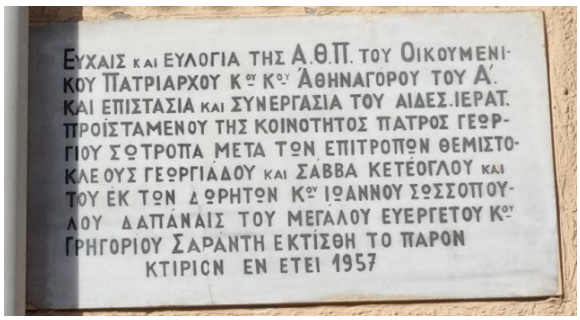

Şekil 3.58 : Kuzey ek yapısı üst kat giriş cephesindeki yazıt.

Kuzey ek yapısının üst katındaki toplantı salonunun içerisinde duvara asılı halde iki adet yazıt mevcuttur (Şekil 3.59, Şekil D.18, Şekil D.19). Dikey konumlanmış bu yazıtlar 61x139 cm boyutlarındadır. Bu yazıtlarda yapının inşasına katkıda bulunanlardan bahsedilmiştir.

Şekil 3.59 : Kuzey ek yapısı üst katı içerisinde duvarda asılı bulunan yazıtlar.

3.5.6 Bezeme özellikleri

Topkapı Aya Nikola Kilisesi iç mekânda ve dış cephelerde zengin bir bezeme programına sahiptir. Bezeme unsurları içeriğine göre sınıflandırılarak açıklanmıştır.

3.5.6.1 İnsan figürlü bezemeler

Kilisedelerde İncil'den sahneleri veya kişileri yansıtan pek çok insan figürlü bezeme unsuru bulunabilir. Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nde de Rum Ortodoks inancına ait pek çok figür tasviri mevcuttur. Bunlara; madalyonlar, ikonalar, heykeller, figürlü levhalar, freskler vb. şeklinde örneklendirilebilir (Şekil E.100, Şekil E.105, Şekil E.139).

İkonostasis üzerinde insan figürleri olan pek çok bezeme unsuru bulunmaktadır. İkonostasisin alt kısmındaki büyük boyutlu çerçevelerdeki kabartma tekniğinde yapılmış gümüş kaplamalı ikonalarda soldan sağa sırayla; Hagios Spyridon, Prophetes Elias, Hagios Georgios, Hagios Nikolaos, Meryem ve Çocuk İsa, İsa, İoannes Prodromos, Hagios Tryphon, Meryem, Çocuk Isa, Hagios Athanasios tasvirleri bulunur (Şekil E.92, Şekil E.137). İkonostasisin üst kısımdaki küçük boyutlu çerçevelerde ise İncil'den bayram sahneleri yer almaktadır (Şekil E.138). İkonostasisin üstteki küçük çerçevelerinde İncil'den bayram sahnelerinin tasvir edildiği, alttaki çerçevelerinde de kuzeybatıdan güneydoğuya doğru sırayla, Hagios Basileios-Gregorios-İoannes, Hagios Nikolaos, Hagia Aikaterine, Meryem ve Çocuk

İsa, İsa, İoannes Prodromos, Koimesis, Hagios Kharalampos ikonalarının yer aldığı bilinmektedir (Karaca, 2006, s.113). İkonostasisin en en üst kısmında ise ahşap süslemeler ve bir haç bulunmaktadır (Şekil E.142).

Kilisenin tavan kirişleri üzerinde ahşap taşıyıcıların hizasında 12 Havariler tasviri bulunur (Şekil E.148). Orta nefin tavanının ortasında "Pantokrator İsa" ikonası vardır. Bu ikona elips şekildedir ve yaklaşık olarak 100x200 cm boyutlarındadır (Şekil E.151).

Kilisenin naos duvarlarında yer yer fresklere rastlanır (Şekil E.143, Şekil E.144). Freskler pencerelerin arasına konumlanmıştır. Ayrıca ikonastasisin kapılarında yağlı boya resimler mevcuttur (Şekil E.152).

Kilisenin ikonastasisin arkasında olan bema mekânında apsisin iki yanında asimetrik olacak şekilde nişler bulunur (Şekil E.102, Şekil E.103). Bemanın kuzey tarafında bir adet normal ve bir adet de içerisinde lavabo olan niş bulunur (Şekil E.103). Kilisenin özellikle bema mekânındaki bu nişlerin içerisinde pek çok resim yerleştirilmiştir (Şekil E.107, Şekil E.108, Şekil E.53). Ayrıca naosta ve nartekste bulunan ve aktif olarak kullanılmayan kapı ve pencere açıklıklarının niş olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu açıklıkların içerisine de resimler yerleştirilmiştir (Şekil E.49, Şekil E.109, Şekil E.87).

3.5.6.2 Bitki, hayvan ve geometrik motifli bezemeler

Kilisenin iç mekânlarında bitki, hayvan ve geometrik motiflerin kullanıldığı zengin bezeme öğeleri bulunur. Kilisenin bema mekânını naostan ayıran ikonostasis ahşaptan yapılmıştır ve oyma, kabartma, aplikasyon tekniğinde yapılmış bitki motifi ve geometrik motiflerle bezelidir (Şekil E.92, Şekil E.96).

Naosta bulunan ambon ve despot koltuğu mobilyaları da oyma, kabartma ve aplikasyon tekniğinde yapılmış bitki motifleri ve geometrik motiflerle bezenmiştir (Şekil E.47, Şekil E.71, Şekil E.150).

Ayrıca kilisede yer yer hayvan motifleri içeren bezemelere de rastlanır. Örneğin çift başlı kartal figürü, aslan figürü veya yılan figürüne sıkça kullanılmıştır (Şekil E.145, Şekil E.146, Şekil E.147).

Kilisede sunak, oturaklar, korkuluklar, kolon başlıkları gibi ahşap elemanların genellikle kıvırmlı oymalı kenarları olduğu görülür. Bu elemanlar geometrik bezeme

örneği olarak değerlendirilmiştir (Şekil E.140, Şekil E.141, Şekil E.149, Şekil E.78, Şekil E.83, Şekil E.97).

3.5.6.3 Levhalar

Kilise kârgir duvarlarında ve avlu duvarlarında yer yer levhaların kullanıldığı görülür (Şekil 3.60, Şekil 3.61, Şekil 3.62, Şekil 3.63, Şekil 3.64). Bu taş levhaların kilise inşa edilmeden önce burada bulunan kiliseden kalma malzemeler olduğu, bu sebeple devşirme malzeme olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Şekil 3.60 : Güney avlu duvarında görülen taş levhalar.

Şekil 3.61 : Güneybatı cephesinde görülen taş levhalar.

Kuzeydoğu cephesinin güney kısımda üzerinde haç kabartması bulunan hafif dikdörtgen biçimli yaklaşık 30x20 cm boyutlarında bir taş levha bulunur. Bu levhanın 190 cm aşağısında yaklaşık 25x25 cm boyutlarında bir başka oymalı levha bulunur. Bu levhanın 35 cm aşağısında kabartmalı insan figürlü bir levha bulunur.

Ayrıca kârgir cephenin doğusunda birbirine bitişik halde her biri yaklaşık 20x30 cm boyutlarında iki adet oymalı levha bulunur.

Kuzeydoğu cephesinde orta aks üzerindeki pencerenin üzerinde kemer orta aksında bir adet 43x29 cm boyutlarında taş levha bulunur. Ayrıca güney taraftaki pencerenin aksa göre sağında da 28x33 cm boyutlarında haç işlemeli bir adet taş levha bulunur.

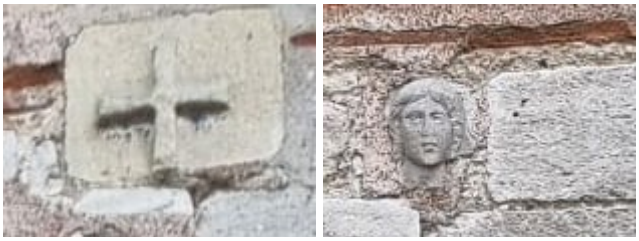

Şekil 3.62 : Kuzeydoğu cephesinde görülen taş levhalar.

Kilisenin güneydoğu cephesinde pek çok levha bulunmaktadır. Cephenin güney kısmında 45x55 cm boyutlarında haç levha bulunur. Ayrıca dairesel desenler oyulmuş birbirine bitişik 15x15 cm boyutlarında 3 adet levha cephenin iki yanında da bulunur. Ayrıca üçlü pencere düzeninin üzerinde ve iki yanında toplamda 3 adet levha mevcuttur.

Şekil 3.63 : Güneydoğu cephesinde görülen levhalar.

Şekil 3.64 : Batıdaki avlu duvarında görülen levhalar.

3.5.6.4 Haçlar

Dini bir sembol olan haç klisenin pek çok yerinde kullanılmıştır. Öncelikle çatı mahyasının kuzeybatı ve güneydoğu uçlarında birer metal haç bulunur (Şekil 3.65). Kilise içerisinde ikonastasisin üzerinde, apsis içerisinde vs. pek çok yerde ahşap veya metal haç kullanıldığı görülür. Kilise duvarlarında ve avlu duvarlarında görülen levhalarda da pek çok yerde haç sembolü kullanılmıştır.

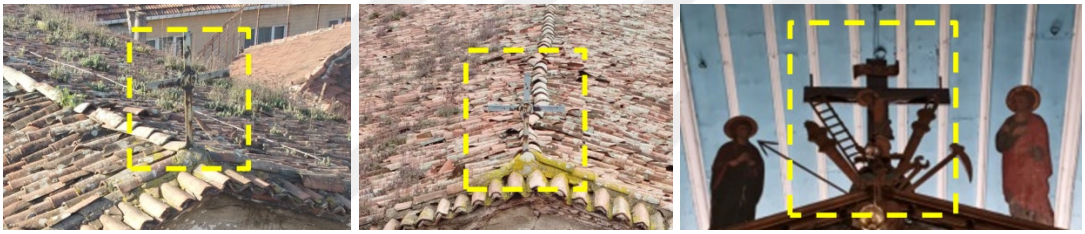

Şekil 3.65 : Kilisenin çeşitli yerlerinde haç sembolünün kullanımı.

3.5.7 Mobilyalar

Kilise içerisinde sabit mobilyalar ve hareketli mobilyalar olarak değerlendirilmiştir. Sabit mobilya olarak; ambon, despot koltuğu, altar, dolaplar, lavabo, aydınlatma mobilyası, oturma birimleri ve soba incelenmiştir.

Naos içerisinde kuzeydeki sıranın doğu tarafından ikinci sıradaki dikmeye oturan ahşap bir ambon bulunur (Şekil E.71). Ahşap taşıyıcı etrafında dönen dairesel planlı 10 basamaktan oluşan bir merdiven ile çıkılan ambon yaklaşık 150 cm çapa sahip dairesel planlı kürsüdür.

Ambonun karşısındaki dikmede ise ahşap bir despot koltuğu bulunmaktadır (Şekil E.72). Despot koltuğu yaklaşık 300 cm boyunda ve 200 cm enindeki dikdörtgen planlı bir ahşap platformun üzerinde bulunmaktadır. Ahşap yapıdaki despot koltuğuna orta nef yönünden 3 basamak ile çıkılır. Litürjik öğeler olan ambon ve despot koltuğu kilisenin genelinde görülen motiflerle bezenmiştir.

Z10 bema mekânı içerisinde litürjik bir öğe olan altar (sunak) bulunur. Altar kuzeydoğu- güneybatı aksında uzanan dikdörtgen plana sahiptir (Şekil E.106). Boyutları yaklaşık olarak enine 110 cm ve boyuna 180 cm'dir. Altarın tablasının yüksekliği yaklaşık 112 cm'dir. Altarın üst kısmı tablanın dört köşesine oturan yaklaşık 15 cm çaplı dairesel planlı ayaklar ve bir örtüden oluşmaktadır. Altarın bu kısmının yüksekliği yaklaşık 284 cm'dir. Altar, tablanın altındaki 40x40 cm boyutlarındaki taş ayak ile dört köşede bulunan yaklaşık 40x40cm boyutlarındaki taş ayaklar ile taşınmaktadır. Buradaki 5 adet taş ayakların tümünün üzerinde kilisenin yapım yılının (1831) ve adının (Topkapı, Aya Nikola) seçilebildiği Rumca yazılar mevcuttur. Bu yazıların büyük kısmı bozulmalar sebebiyle okunamamıştır.

Kilisede iki yerde gömme dolap bulunur. Bunlardan biri apsisin kubbesi içerisinde kuzeydoğu yönünde yaklaşık 100x150 cm büyüklüğündedir (Şekil E.101, Şekil E.106). Diğeri Z06 diakonikon mekânında, yapının güneybatı duvarı içerisinde yaklaşık 248x68 cm büyüklüğündedir. Bunun dışında kuzey yan nefinde batı tarafında ve Z06 diakonikon mekânında duvarda gömülü olmayan dolaplar de mevcuttur.

Z04 prothesis mekânında duvardaki batı tarafındaki niş içerisinde bir lavabo bulunur. Bu lavaboya açılan iki adet musluktan batıda olup duvarın içerisine gömülü olanın özgün olduğu anlaşılmaktadır. Doğudaki diğer musluk ise sonradan eklenmiştir. Buradaki özgün lavabonun özgün su tankı içeriden ve özgün gideri kuzeydoğu cephesinden görülmektedir (Şekil E.113).

Kilisenin avizeleri de sabit mobilya olarak değerlendirilebilir. Orta nefte tavandan asılan benzer şekildeki avizelerin yanı sıra, orta nefin girişe yakın kısımda gemi şeklinde bir avize bulunur (Şekil E.153).

Galeride toplamda 54 adet oturma birimi vardır. Bunlardan 17 adedi kuzeybatı duvarına bitişiktir (Şekil E.82). Ayrıca güneybatı duvarına bitişik 6 adet oturma biriminden üç tanesinin yitirildiği geriye üç tanesinin kaldığı gözlemlenmektedir (Şekil E.115). Galerinin korkuluklarına bitiştirilmiş halde ise 34 adet oturak bulunur. Bu oturaklar korkulukların eğrisel planı ile paralel biçimde sıralanır (Şekil E.85). Galerideki oturma birimlerini tümü sabit mobilyadır. Naosta ise Despot koltuğunun yanında; bitişiğinde 1 adet ve yaklaşık 100 cm güneyinde 2 adet olacak şekilde 3 adet oturma elemanı bulunur. Ayrıca kilisede orta nefte 8 adet 3'er kişilik oturak

sırası bulunur. Tek kişilik oturak birimleri ise 11 kuzey yan nefin yükseltilmiş alanında, 16 adet güney yan nefin yükseltilmiş alanınında, 7 adet girişin kuzeyinde, 10 adet giriş alanının güneyinde olacak şekilde yerleştirilmiştir. Galeri merdiveninin başladığı yere yakında bir adet oturma sırası konumlandırılmıştır.

Kilise günümüzde soba ile ısıtıldığında Kuzey yan nefinde ve güney yan nefinde oturma sıralarının arasında birer adet soba bulunur. Her iki soba borusunun çıkışları kuzeydoğu ve güneybatı cephelerinde +4.95 kotunda bulunan baca deliklerinden gerçekleşmektedir (Şekil E.111).

3.6 Bozulmalar

3.6.1 Yapılar grubunda görülen bozulmalar

Günümüzde çan kulesinin yapısal durumu oldukça kötüdür. Avlu duvarının yüksekliğine kadar olan kârgir duvar kısmında derin strüktürel çatlaklar gözlemlenmektedir (Şekil D.51, Şekil D.52, Şekil D.53, Şekil D.54). Özellikle avlu duvarları seviyesinden yukarıda kalan taş kemerli ve kolonlu kısım da yapısal açıdan oldukça kötü durumdadır. Pek çok taşın yer değiştirdiği ve kulenin üst kısmının bütünlüğünün bozulduğu gözlemlenebilir. Ayrıca taşlarda renk değişmi, çiçeklenme; metallerde ciddi oranda pas, erozyon vb. pek çok bozulma gözlemlenmektedir. DAI fotoğraf arşivinde ulaşılan 1969 tarihli fotoğraflarında çan kulesinin yapısal durumunun daha iyi olduğu gözlemlenmektedir (Şekil A.11, Şekil A.12, Şekil A.13).

Avlu duvarlarında ciddi yapısal bozulmalar mevcuttur (Şekil D.45, Şekil D.46, Şekil D.47, Şekil D.48). Özellikle güney ek yapısına yakın olan doğu tarafındaki kısımları eklenen ek yapıların, bu imalathanede çalışan makinaların ve yoğun nemin etkisiyle pek çok hasar almıştır.

Kilisenin kuzeybatı taraftında bulunan ve Sulukule Caddesi'ne açılan avlu kapısı aktif olarak kullanılmıyor olsa da oldukça eskimiş olduğundan işlevini kaybetmek üzeredir. Bu kısım kilise kullanıcıları için güvenlik endişesi doğurmaktadır (Şekil D.4). Ayrıca güney tarafta olan ve günümüzde kullanılmakta olan avlu kapısının söveleri ve çevresinde niteliksiz ek, yüzey aşınması gibi hasarlar mevcuttur.

Kilisedeki açık alanların zeminlerinde kırılma, göçme vb. pek çok hasarlar mevcuttur. Avlu zemininde ayrıca drenaj sorunu olduğu da gözlemlenmiştir. Avcu

zemininde pek çok yerde niteliksiz ek olarak nitelendirilebilecek sıva uygulamaları bulunmaktadır.

3.6.2 Kilise yapısında görülen bozulmalar

Kilisenin mevcut durumunda, yerinde yapılan gözlemler sonucunda tespit edilen bozulmalar; strüktürel çatlak, kılcal çatlak, eleman kaybı, derz boşalması, boya dökülmesi, sıva dökülmesi, sıva ve boya kabarması, yüzey kaybı, ahşap elemanda çürüme, korozyon, nem-rutubet, yüzey kirliliği, bitki oluşumu, niteliksiz ek olarak sınıflandırılmıştır. Yapıda yer yer kullanıcıların müdahaleleri sonucunda oluştuğu tespit edilen bozulmalar olsa da, yaygın biçimde iklim olayları gibi doğal etkenler sonucunda oluşan bozulmalar görülür. Kilisenin, masraflar Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı tarafından karşılanarak, görevliler tarafından düzenli aralıklarla temizliğinin ve bakımının yapılıyor olması bakımsızlık sebebiyle doğacak hasarların oluşmasını ve ilerlemesini önlemektedir.

Kârgir yapının beden duvarlarında strüktürel çatlaklardan en belirgin olanı kuzeydoğu duvarının doğuya yakın kısmında bulunan, iç ve dış cephelerde gözlemlenebilen çatlaktır. Bu çatlak iç mekânda Z04 prothesis mekânındaki P10 kodlu pencere ile bu pencerenin hemen altında bulunan nişin düşey aksı boyunca geçmektedir (Şekil E.104, Şekil E.112, Şekil E.20, Şekil E.118, Şekil G.35). Bu çatlağın duvarın düşey aksı boyunca devam ettiği iç cepheden olduğu gibi dış cepheden de görülmektedir (Şekil G.31). Dış cepheden bakıldığında taş ve tuğlaların yatay hizalarında şaşma görülmediğinden bu çatlağın bir zemin oturması dolayısıyla değil, iki yana ayrılma şeklinde olduğu düşünülmektedir. Çatlağın genişliğinin en açık olduğu duvarın üst kotlarında yaklaşık 0.7 cm olarak ölçülürken, dış cephede duvarın alt kısımlarında çatlağın içinin doldurulduğu görülmektedir (Şekil 3.66). Ayrıca bu kısımda dış cephenin üst kotlarında çatı saçağı silmesi de bütünlüğünü kısmen kaybedecek ölçüde zarar görmüştür (Şekil E.22).

Şekil 3.66 : Z04 prothesisin kuzeydoğu duvarında P10 penceresi çevresinde görülen strüktürel çatlak.

Yapıda bir malzemenin veya mimari bir öğenin tamamen yitirildiği durumlar hasar tespitinde eleman kaybı başlığı altında incelenmiştir. Örneğin kilise duvarlarında derz kaybının yoğun olduğu kısımlarda taş ve tuğlaların yitirildiği, çatıdaki alaturka kiremitlerin yer yer eksildiği veya yer değiştirdiği gözlemlenmiştir (Şekil E.2, Şekil E.25, Şekil E.29). Ayrıca ahşap oturma elemanlarının çoğunun parçalarının eksik olduğu gözlemlenmiştir (Şekil E.85). Galeride duvara dayalı olan ahşap oturma elemanların birkaçı ise tamamen yitirilmiştir (Şekil E.115, Şekil G.31).

Almaşık örgüye sahip kârgir duvarların özellikle tuğla kısımlarında daha yoğun olacak şekilde sıklıkla derz boşalması sorununa rastlanmaktadır (Şekil E.38, Şekil E.29, Şekil E.46). Doğudaki apsis duvarının alt kotlarında oldukça derin boyutlarda derz boşalması gözlemlenmektedir (Şekil E.29, Şekil E.46, Şekil G.44).

Günümüzde yapının dış cephelerindeki sıva ve boya katmanlarının büyük oranda dökülmüş olduğu, iç cephelerinde ise bütüne bakıldığında sıva ve boya katmanı bulunsa da yer yer kabarma ve dökülmeler olduğu gözlemlenmektedir (Şekil E.111, Şekil E.107, Şekil G.33). İTÜ'de hazırlanmış olan malzeme raporunda yapının cephelerinde gözlemlenen sıva harcı "pembe renkli, agrega olarak bol miktarda tuğla kırığı-tozu ile az kum görülen, kıtıklı, bozunmuş yapıda horasan sıva harcıdır" şeklinde tarif edilmiştir (Özgünler, 2022, s.10). Hasar tespiti sırasında sıvanın kaldığı fakat boyanın döküldüğü durumlar boya dökülmesi olarak işlenmiştir (Şekil E.116, Şekil E.117, Şekil E.13). Yapının özellikle kuzeydoğu ve güneydoğu cephelerinde yoğun olarak boya dökülmesi görülür (Şekil E.13).

Yapıda nemin giderilememesine bağlı olarak oluşmuş birtakım hasarlar mevcuttur. Öncelikle yoğun bir şekilde bozulmaların görüldüğü çatıdan suyun aktarılamaması sebebiyle, yağmur sularının çatıdan yapıya girdiği ve tavan başta olmak üzere yapının içerisinde neme bağlı olarak; sıvave boya kabarmaları, sıva ve boya dökülmeleri, ahşabın çürümesi, korozyon gibi sorunlara sebep olduğu görülmektedir (Şekil E.122, Şekil E.126). Yağmur olukları ve yağmur borularında görülen tıkanıklık, çürüme gibi sebeplerle yağmur suyunun düzgün bir şekilde aktarılamadığı kısımlarda, duvarların yoğun nemden kaynaklı bozulduğu görülmektedir. Güneybatı cephesinde görülen nemden kaynaklanan renk değişimi, yapının dört cephesinde çatı silmesi çevresinde görülen yosunlanma ve renk değişimi bu duruma örnek olarak gösterilebilir (Şekil E.13, Şekil E.15, Şekil E.41). İç mekânda ise Z04 prothesis duvarında nemli kaldığı için sıva ve boya katmanlarının kabardığı gözlemlenen bölgeler nem sorununa örnek olarak gösterilebilir (Şekil E.135). Narteksin ahşap duvarlarında ve marsilya kiremiti kaplı çatısında nemden kaynaklanan; kararma, çürüme ve yosunlanma gibi bozulmalar yoğun biçimde gözlemlenir (Şekil E.134, Şekil E.136, Şekil G.34, Şekil G.30)

Geçmişte farklı dönemlerde avlu döşemesine niteliksiz malzemelerle yapılan eklemeler sonucunda, günümüzde avlu zeminde çeşitli bozulmalar, zemin eğiminin hatalı olması ve suyun düzgün şekilde drenaj edilememesi gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bunun bir sonucu olarak avlunun belli bölgelerinde su birikintileri oluşmakta ve bu alanlarda yaygın şekilde kararma ve yosunlanma görülmektedir (Şekil E.7, Şekil E.9, Şekil E.12).

Yapıda, genellikle iklimsel olaylar dolayısıyla, aşınma, erozyon, kopma vb. şekillerde ve farklı derinliklerde yüzey kaybına uğrayan pek çok yapı malzemesi söz konusudur (Şekil G.34, Şekil G.35). Özellikle kapı-pencere sövelerinde kullanılan od taşı türü volkanik taşlarda, beden duvarlarında yaygın olarak kullanılan kireçtaşına göre daha derin yüzey kayıpları gözlemlenmiştir (Şekil E.47, Şekil E.123, Şekil E.124, Şekil E.125). Ayrıca kârgir duvarların almaşık örgüsünde kullanılan tuğlalar, zemin döşemelerinde kullanılan mermerlerde değişen derinliklerde yüzey kayıpları görülmektedir (Şekil E.52, Şekil E.123).

Yapıda görülen döşeme kaplaması, pencere kapı doğraması, oturaklar, merdiven vb. ahşap malzemelerde çürümeler mevcuttur (Şekil G.26, Şekil G.27, Şekil G.28). Galeri katının zemin katına göre daha bakımsız kalması dolayısıyla döşemedeki

ahşap kaplamaların büyük oranda çürümekte olduğu görülmüştür (Şekil E.129, Şekil G.27, Şekil G.28). Ayrıca galeride mevcut olan toplam 54 ahşap oturağın neredeyse tümünün çürüdüğü ve çürüme sonrasında kırılma, kopma vb. hasarlar aldığı görülmektedir (Şekil E.85, Şekil E.128). Ayrıca narteksin ahşap duvarlarında yoğun bir biçimde çürüme gözlemlenmektedir (Şekil E.8, Şekil E.134). Ahşap tavan kaplamasında yağmur suyunun çatıdan sızmasından kaynaklanan yoğun çürüme görülmektedir (Şekil E.126, Şekil G.27, Şekil G.29). Yapıda halen mevcut olan özgün pencere doğramalarının da yüzeylerinde çürüme gözlemlenmiştir (Şekil E.121, Şekil E.127). Ahşap yapıdaki galeri merdivenlerinin kaplamalarında yüzeysel çürümeler gözlemlenmiştir (Şekil E.78, Şekil E.130).

Yapıda kullanılan metal öğelerin çoğunda farklı derinliklerde korozyon gözlemlenmektedir. Yapının özgün pencerelerinin iç taraflarında bulunan demir kapaklar ve pencerelerin dış taraflarında bulunan demir lokmalı parmaklıklar, koruyucu boya uygulanması sayesinde iyi durumda olsalar da, kapakların üzerinde yer yer rutubet izleri ve bu izlerin çevresindeki yüzeylerde başlangıç düzeyinde korozyon görülmektedir (Şekil E.132, Şekil E.133). Yapının cephelerinde görülen, kârgir duvarların berkitilmesi amacıyla kullanılmış olan demir mesnetleme kılıçları yoğun biçimde korozyona uğramıştır (Şekil E.131).

Yapıda özellikle döşemelerde olmak üzere pek çok yerde yüzey kirliliği mevcuttur. (Şekil E.99, Şekil E.118, Şekil E.120). Yapının güneydoğu cephesinin neredeyse tümünde kararma şeklinde renk değişimi görülür (Şekil E.31, Şekil E.32). Avlu zemininde, naos, narteks ve apsis çatılarında, yağmur oluklarında, duvarların dış cephelerinin zemine yakın kısımlarında bitki oluşumu ve yosunlanma mevcuttur (Şekil E.4, Şekil E.5, Şekil E.6, Şekil E.136).

Yapıda yer yer niteliksiz malzeme veya eklenti seçimi dolayısıyla özgün duruma uygun olmayan kullanıcı müdahaleleri söz konusudur. Pencerelerin bir kısmı dışarıdan oluklu levhalar ile niteliksiz bir biçimde kapatılmış olması pencerelerin görünürlüğünü ve işlevliliğini azaltmaktadır (Şekil E.15, Şekil E.16, Şekil E.17). Kilisenin K4 kapısının tamamen örülerek kapatılması, önüne duvara sabitlenmiş tablo konularak K3 kapısının kullanılmaz duruma getirilmesi, önüne ağır eşyaları depolayarak K5 kapısının kullanılmaz duruma getirilmesi mekânın kurgusunu bozmakta ve bu mimari öğelerin kullanılabilirliğini azaltmaktadır (Şekil E.49). Ayrıca Z01 narteks girişi ve Z02 ayazma mekânlarında görülen pencerelerin önüne

konulmuş ikonalar da P1 ve P2 pencerelerinin kullanılabilirliğini azaltmaktadır (Şekil E.66). Özgün durumunda alaturka kiremiti kullanıldığı görülen; nartkes çatısında, naos çatısının kenar kısımlarında ve apsis çatısının bir kuzey kısmında görülen marsilya kiremiti kullanımı tarihi yapının özgün halini yansıtmadığından niteliksiz ek olarak değerlendirilmiştir (Şekil E.3, Şekil E.4, Şekil E.6). Kilise duvarlarının iç cephelerinde, dış cephelerinde ve tavanda yer yer aydınlatma elemanları, kablolar, avize asılmak için takılan zincirler su boruları vb. tesisat malzemesi görülmesi tarihi yapının dokusuna uygun olmayan bir görüntü oluşturmaktadır (Şekil E.17, Şekil E.148, Şekil E.156, Şekil E.158, Şekil G.32).

Güneybatı cephesinde geçmişte var olup daha sonrasında kaldırılmış olan sundurma benzeri kısımlardan geriye kalan çivi, metal bağlantılar vs. öğeler herhangi bir işlev için kullanılmamasının yanı sıra cephenin estetiğini bozmakta ve taşıdıkları korozyon riski sebebiyle özgün yapı malzemelerine zarar vermektedir (Şekil E.41). Kilise kullanıcılarının, onarım amacıyla yapının kârgir duvarlarının çeşitli kısımlarında, doğal taş ve tuğla malzemeler ile uyumlu olmayan çimento esaslı harç kullanarak sıva uyguladıkları görülmektedir (Şekil E.20, Şekil E.113, Şekil E.25, Şekil E.38, Şekil E.39).

4. RESTİTÜSYON

Topkapı Aya Nikola Kilisesi, inşa edildiği tarihten günümüze dek özgün işlevi ile kullanıldığından mekânsal nitelikleri büyük oranda korunmuştur. Bunun yanı sıra kilisenin ek yapıları işlev değişikliklerine uğramıştır. Yapı grubunda yaşanan bu değişimlere paralel olarak kilise yapısında da zaman içinde birtakım değişiklikler gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bu sebeplerle Topkapı Aya Nikola Kilisesi yapısı ve yapı grubu için restitüsyon önerilerinin hazırlanması önemlidir.

Yürütülen restitüsyon çalışması; kronolojik analiz, restitüsyon sorunlarının tespiti ve restitüsyon önerilerinin hazırlanması aşamalarından oluşmaktadır. Öncelikle kronolojik analiz aşamasında yapıda gözlemlenen değişimlerin dönemleri saptanmıştır. Restitüsyon sorunlarının tespiti aşamasında ise yapıda mevcut durumda gözlemlenen değişimler incelenmiştir. Daha sonra erişilen belge, harita, çizim, analojik veriler vb. kaynaklardan faydalanılarak restitüsyon önerileri geliştirilmiştir.

4.1 Kronolojik Analiz

Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin tarih boyunca geçirdiği önemli değişimler göz önüne alınarak kronolojik analiz çalışması yapılmıştır (Şekil 4.1). Bu çalışmada yazıtlarda rastlanan tarihler, yapıların özgün hallerinin inşa edildiği tarihler, yapı grubunu etkilemiş olabilecek tarihteki önemli politik olaylar, dönem ekleri ve yapının detaylıca belgelendiği tarihler analiz edilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak. 1831 yılı, 1832-1913/1914 yılları arası, 1913/1914-1955 yılları arası ve 1955-günümüz yılları arasındaki zaman aralıkları olarak kilisenin tarihinde dört dönem tespit edilmiştir.

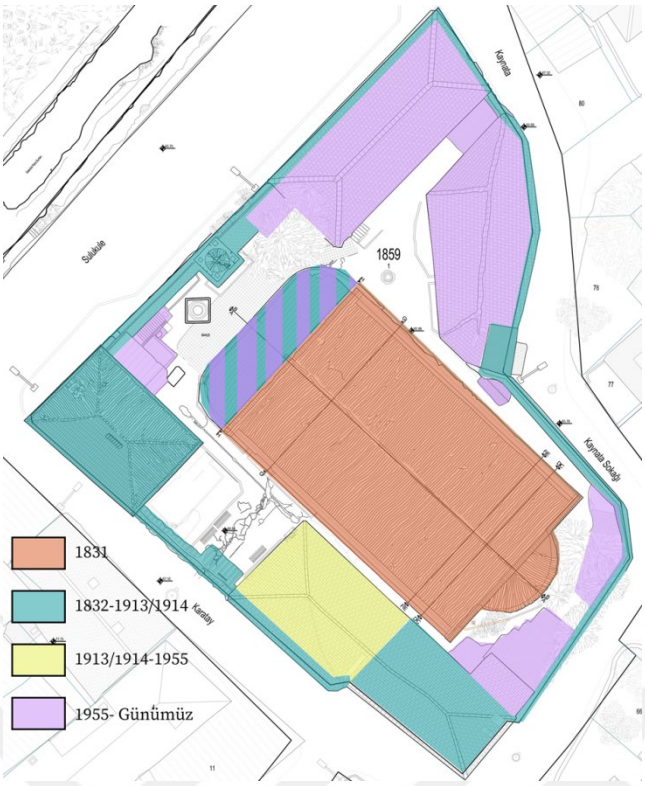

Şekil 4.1 : Vaziyet planı üzerinde kronolojik dönemler.

İlk dönem, kilisenin inşa edildiği 1831 yılındaki özgün durumudur. Eski kaynaklardan Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin bulunduğu alanda 1831 yılından önce de bir kilisenin var olduğu anlaşılıyor olsa da bu kilisenin mimarisine veya vaziyet planındaki yerleşime dair herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Yapının ikinci dönemi 1832- 1913/1914 yılları arasına tarihlendirilmiştir. Bu dönem içerisinde yapının inşa edilişinin ardından yaşanan süreçte, 1839 yılında Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesi, 1856 yılında Islahat Fermanı'nın ilan edilmesi yapı grubu için alt dönemler teşkil etmektedir. Tanzimat Fermanı (1839) azınlıkların dini yapıları üzerindeki sınırlamaların hafifletilmesine ortam hazırlamış olsa da halen devletin kontrolü ve belli sınırlar söz konusu idi. 1856 yılında ilan edilen Islahat Fermanı ile Tanzimat'a ek olarak, azınlıklara ibadethane ve hizmet yapıları inşa edilebilmesi hususunda birtakım serbestlikler tanınmıştır. Çan kulesinin inşa edildiği tarih tam olarak belirlenemese de dönemin azınlıklara yönelik politikaları dolayısıyla Islahat Fermanı (1856) sonrasına tarihlendirilmektedir. Ayrıca Ekrem Hakkı Ayverdi'nin 19. Asırda İstanbul çizimleri yapının ikinci dönemine dair aydınlatıcı bir veri sağlamaktadır. Yapı grubunun 20. yy'ın başlarındaki durumuna dair önemli bir veri sunması sebebiyle Alman Mavileri haritalarının çizildiği 1913/1914 yılları ikinci dönemin sonu olarak belirlenmiştir (Şekil 4.2). Kilisenin 1955 yılında gerçekleşen 6-

7 Eylül olayları sırasında yağma ve tahribata uğramış olduğu ve akabinde onarımlar geçirdiği bilinmektedir (Şekil F.31, Şekil F.32, Şekil F.33). Kilisenin 1913/1914 yıllarında Alman Mavileri Haritalarında belgelenmesinin sonrasından 1955 yılına dek geçen zaman aralığı yapı grubunun üçüncü dönemi olarak belirlenmiştir. Yapıların yazıtları ve arşivde erişilen yazışmalardan anlaşıldığı üzere 6-7 Eylül 1955 olaylarından sonra gerçekleştirilen onarım ve inşa faaliyetleri ile başlayıp günümüze dek geçen zaman aralığı kilisenin dördüncü dönemi olarak belirlenmiştir. Kilise yapılar grubunun tarihinde tespit edilen değişimleri, vaziyet planı ölçeğinde şematik olarak gösterilmiştir (Çizelge 4.1).

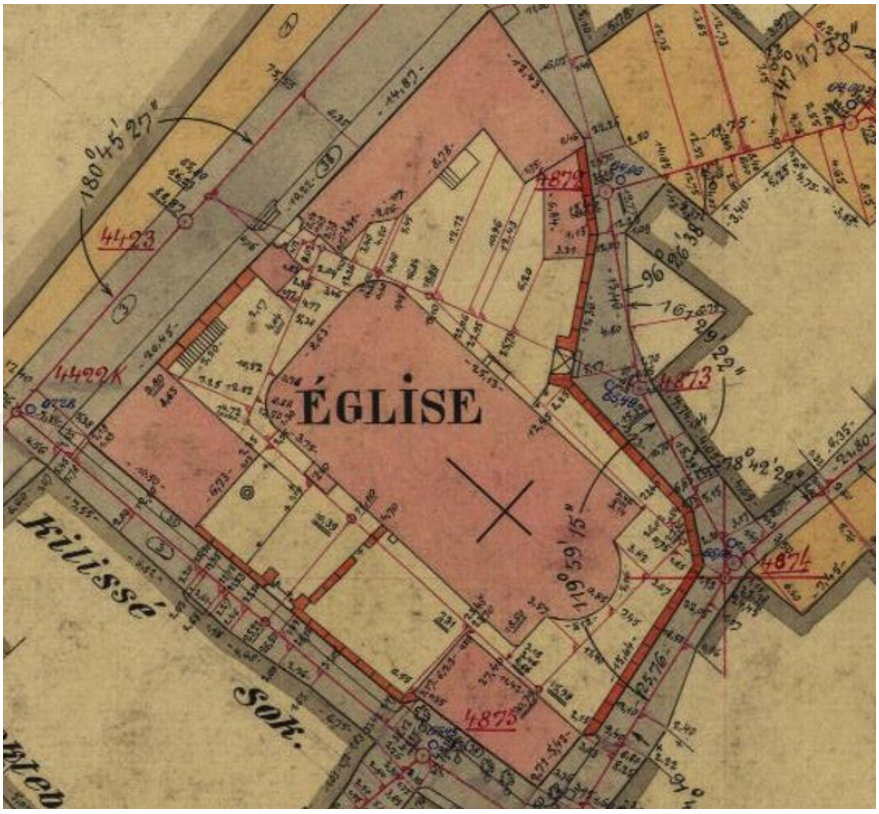

Şekil 4.2 : 1913/1914 tarihli Alman Mavileri haritası M9-3 paftasında Topkapı Aya Nikola Kilisesi ve çevresinin çizimi (Url-9).

Çizelge 4.1 : Vaziyet planı ölçeğinde değişimlerin kronolojik gösterimi.

1831	1832-1913/1914	1913/1914-1955	1955-günümüz
	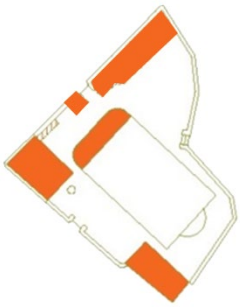	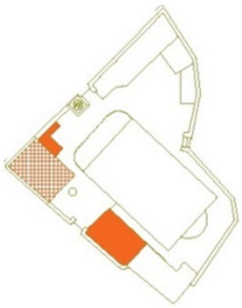	
	1839 Tanzimat Fermanı 1856 Islahat Fermanı 1894 Depremi	1918 Batı ek yapısı onarım 1922-1937 Güney ek yapısının gemişletilmesi	1970 sıva boya uygulanması
			
			
			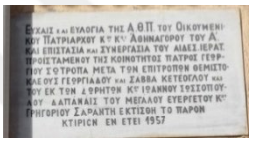
Kilisenin yazıtları (1831)	Batı ek yapısının (1856) ve güney ek yapısının yazıtları (1859)		Kuzey ek yapısı yazıtı (1957)
			
	Ayverdi, 19. yy'da İstanbul haritaları.	1913/1914 tarihli Alman Mavileri Haritaları, (URL-9)	
		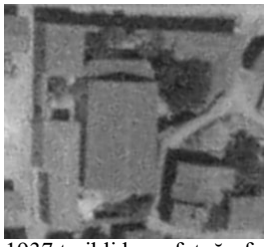	
		1937 tarihli hava fotoğrafı, HGM	1969 tarihli fotoğraflar, DAI

4.2 Restitüsyon Sorunları

Kilise yapısının ve yapı grubunun mevcut durumundaki özgünü yansıtmayan unsurlar restitüsyon sorunları olarak incelenmiştir. Bu sorunlar ek yapılardaki restitüsyon sorunları ve kilise yapısındaki restitüsyon sorunları olarak iki başlık altında incelenmiştir.

4.2.1 Yapılar grubundaki restitüsyon sorunları

Kilise ek yapılarında görülen restitüsyon sorunları ek yapıların *'3.4 Yapılar Grubunun Özellikleri'* bölümünde incelendiği sırayla göre ele alınmıştır. Öncelikle avlu duvarlarında, iç mekânlarda yapılan değişimlere paralel olarak sonradan açılmış veya kapatılmış olduğu anlaşılan açıklıklar bulunmaktadır (Şekil 4.3).

Şekil 4.3 : Kuzey ve doğu tarafındaki avlu duvarları.

Batı ek yapısının geçmişte işlev değişikliğine uğrayarak okuldan lojmana dönüştürülmüş olması, cemaatin ve öğrenci sayısının azalmış olması dolayısıyla dönemin şartlarının bir sonucu olarak görülmüştür. Batı ek yapısının lojman olarak kullanımı sırasında zaman içerisinde kullanıcıların yoğun müdahalelerine maruz kalmıştır (Şekil D.65). Yapının kuzey cephesinde bulunan merdivenin ve merdivenin altındaki mutfağın sonradan eklendiği; bu kısmın yapıyla uyumsuzluğundan ve 1913/1914 tarihli Alman Mavileri Haritalarında bulunmamasından anlaşılmaktadır. Alman Mavileri haritalarında (1913) bu kısımda daha dar bir plana sahip merdiven çizilmiştir (Şekil A.9) (Url-9). Bu eklentiler dolayısıyla yapının kuzey cephesinin özgün görünümünü kaybetmiş olması önemli bir restitüsyon sorunu olarak değerlendirilmiştir (Şekil 4.4). Fener Rum Patrikhanesi Konsil Arşivinde erişilen 1918 tarihli belgede bu binada yapılacak tadilat işlerinden bahsedilmektedir (Şekil F.16). Bu belgede "Rum Okulu" ibaresi geçmezken alt kat için zangoç odası,

mütevelli heyet odası vb. mahal isimleri geçmektedir. Ayrıca üst kat için papaz evi ifadesi geçmektedir (Şekil F.27, Şekil F.28).

Şekil 4.4 : Batı ek yapısı (lojman-eski okul yapısı Alman Mavileri haritalarındaki ve günümüzdeki görünümü).

Fatih Belediyesi Kültürel Mirasın Korunması Müdürlüğü arşivinde erişilen belgelerden; günümüzde kuzey ek yapısının bulunduğu yerde, 1957 yılına kadar ahşap bir lojmanın var olduğu anlaşılmaktadır (Şekil F.5, Şekil F.6, Şekil F.7). 1960 yılında belediye ve mülk sahibi vakıf arasındaki yazışmada çizilen krokide "bu bina ahşap iken plan şekli değiştirilerek kârgire tahvil edilmiştir" şeklinde not yazdığı görülmektedir (Şekil F.5). Bu belgelerden 6-7 Eylül olaylarından sonra yapının onarılmasına dair izin alındığı, bu onarım süreçlerinde ahşap yapının tamamıyla yıkılarak yerine betonarme ve kârgir karma yapım sistemine sahip yeni bir yapının inşa edildiği anlaşılmaktadır (Şekil 4.5). 1957 yılında inşa edilen kuzey ek yapısının yapım sisteminin ve planının özgün duruma göre farklılaştığı, vaziyet planındaki yapı yerleşimini ve mekânsal kurguyu değiştirdiği anlaşılmaktadır. Bu yapının üst katının kilisede ihtiyaç duyulan bir hizmet birimi olarak işlevlendirilmiş olmasının yanı sıra yapının alt katının imalathane olarak kullanılıyor olması, kuzey avlu duvarları başta olmak üzere yapı grubunun özgün dokusuna zarar vermektedir.

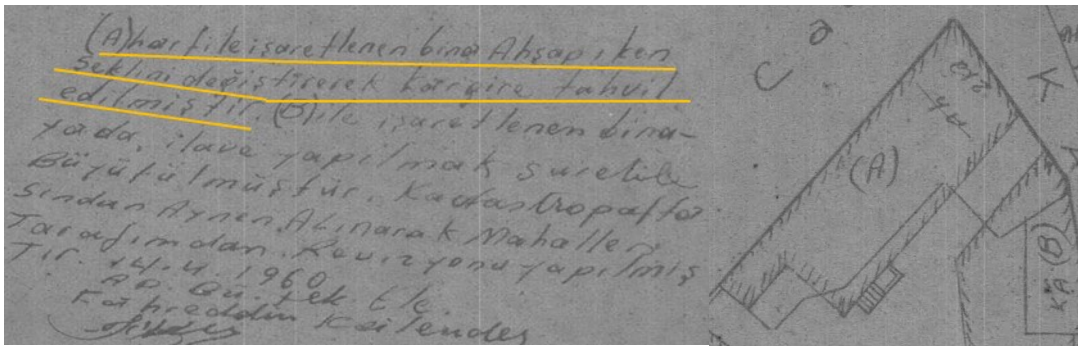

Şekil 4.5 : Kuzey ek yapısı hakkında 1960 yılında yazılmış not ve kroki; Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü Arşivi, erişim tarihi: 2024.

FB, KMKM arşivinde erişilen belgelerinden eski ahşap lojman yapısının onarıldığı dönemde parselin kuzeydoğusunda ek bir yapı inşa edildiği anlaşılmaktadır (Şekil 4.6, Şekil F.5). Yazışmalarda, daha önceden burada bir yapı bulunmaması sebebiyle bu yapının ruhsatsız bir şekilde inşa edildiği, daha sonrasında 1960 yılında belediye tarafından kaçak olması sebebiyle yıktırılmak istendiği ve bundan sonraki yazışmalar sonucunda, 6-7 Eylül olayları sonrasında edinilen haklara ve Lozan antlaşmasına dayandırılarak bu ek yapıya ruhsat çıkarılmasına karar verildiği anlaşılmıştır.

1959-60 yıllarında yapı grubunun kuzeydoğu kısmına yeni bir ek yapının inşa edilmesi sonucunda, Karatay Sokağı'na açılan özgün avlu kapısının işlevi yalnızca kuzeydoğu ek yapısına giriş-çıkışı sağlamak şekilde değişmiştir. Bu durum vaziyet planı ölçeğindeki önemli restitüsyon sorunlarından biridir (Şekil 4.3, Şekil D.1). Ayrıca parsel içerisinde süs havuzu vb. izlerden burada olduğu anlaşılan, geçmişte lojman ile kilisenin ortasında bulunan kuzey avlusunun, kuzeydoğu ek yapısının eklenmesi ile küçülerek kullanışsızlaşması özgün yerleşim planının bozulduğunu göstermektedir (Şekil D.56).

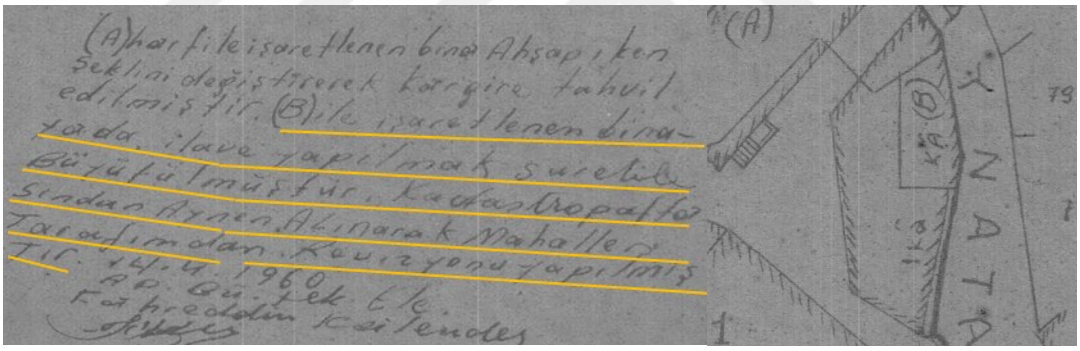

Şekil 4.6 : Kuzeydoğu ek yapısı hakkında 1960 yılında yazılmış not ve kroki; Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü Arşivi, erişim tarihi: 2024.

Yapının üçüncü dönem içerisinde batı yönünde genişletilmiş olması bir dönem eki olarak değerlendirilmiştir. Bu müdahale eski haritalardan ve yapı üzerindeki izlerden okunabilmektedir. Örneğin, genişletildiği kısımda çatı saçağı silmesinin değişmesi, duvar örgüsünün değişmesi ve bu kısımdaki duvar köşesinde düzgün kesme taşlarının kullanılması gibi izler bu müdahalenin yapı üzerindeki kanıtlarıdır (Şekil 4.7, Şekil D.57, Şekil D.58, Şekil D.59). Genişletilmesinin ardından işlevinin de değiştiği bilinen bu yapının cephelerinde kapı-pencere açıklıklarının düzeninin değiştirilmiştir (Şekil 4.8, Şekil 4.9, Şekil 4.10).

Ayrıca yapının günümüzde imalathane olarak kullanılıyor olması sebebiyle iç mekânında döşemelerin ve duvarların niteliksiz malzemelerle kaplandığı görülmektedir. Kârgir yapının içerisine asma kat eklenmesi ve özgün bir mahalinin kazan dairesi olarak kullanılması yapının özgün mimari kurgusuna ve yapının taşıyıcı sistemine zarar vermektedir (Şekil D.24, Şekil D.25, Şekil D.26, Şekil D.27, Şekil D.28, Şekil D.29, Şekil D.60, Şekil D.61)

Güney ek yapısının sundurma benzeri ek yapılar eklenerek kuzey yönünde genişletilmesi sonucunda, kilisenin yaklaşık 200 cm batısında yoğun nem, koku ve gürültü yaymakta olan mayalama odası vb. mekânlar bulunmaktadır (Şekil D.29, Şekil D.30, Şekil D.31, Şekil D.33).

Şekil 4.7 : Güney ek yapısı kuzey cephesi duvar örgüsünün ve çatı saçağı silmesinin değiştiği kısım.

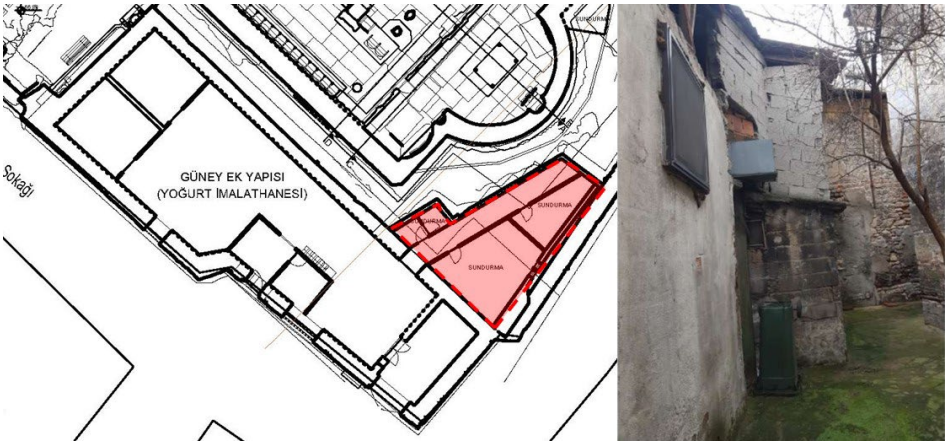

Şekil 4.8 : Güney ek yapısının kuzeyine eklenen kısımlar.

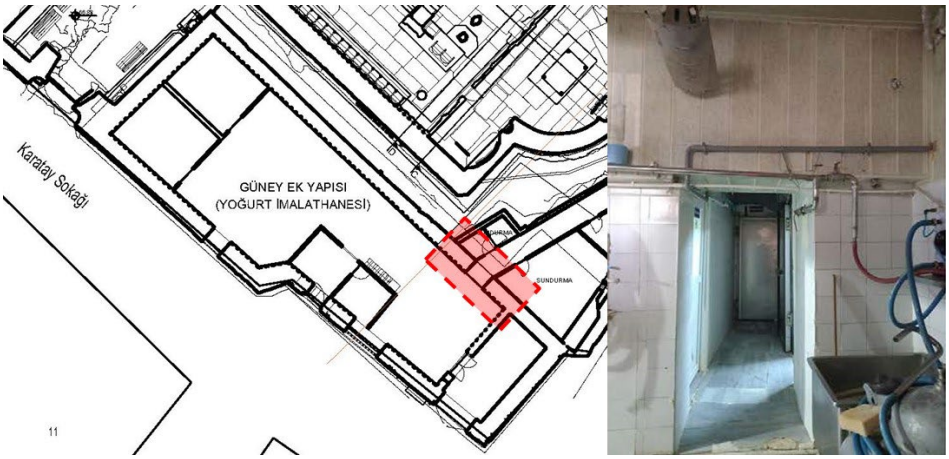

Şekil 4.9 : Güney ek yapısı kuzey duvarında sonradan açılan kapı açıklığı.

Şekil 4.10 : Güney ek yapısında cephedeki sonradan açılan-kapatılan pencereler.

Dördüncü dönem olan 1955 yılından günümüze dek geçen sürede yapı grubunun özgün mimarisinden uzaklaştıracak değişimlerin yaşandığı gözlemlenmektedir. Bu dönemde yapı grubunda yaşanan hızlı değişimlerin en önemli sebebi yapıların ticari/imalat işlevli kullanımlarının artmasıdır. Ayrıca bu dönemde lojman olarak kullanılan batı ek yapısının sebebiyle kullanıcıları tarafından birtakım eklentiler yapılarak kuzey yönünde genişletilmesi yapının özgün biçimlenişini değiştirmiştir. Bu dönemde yapı grubuna sonradan eklendiği anlaşılan depo ve sundurmaların, kilise yapılar grubunun ilk tasarımında planlanan avlularınınn küçülerek işlevsizleşmesine yol açtığı görülmektedir (Şekil A.9, Şekil A.14, Şekil E.1).

4.2.2 Kilise yapısındaki restitüsyon sorunları

Kilise yapısının tarihi boyunca özgün işleviyle kullanılmış olması ilk tasarıdaki özelliklerinin büyük oranda korunmasına katkı sağlamıştır. Bunun yanı sıra yapıda farklı malzeme ve yapım tekniği kullanılması sebebiyle sonradan eklendiği anlaşılan kısımlar mevcuttur.

Narteksin yapım malzemesi, yapım tekniği, plan ve cephe düzeni vb. bağlamlarda kilisenin diğer kısımlarından oldukça farklılaşması sebebiyle kilisenin kârgir kısmının inşasından daha sonraki bir dönemde eklendiği anlaşılmaktadır (Şekil 4.11, Şekil E.7, Şekil E.93, Şekil E.95). Narteksin eklendiği döneme dair kesin bir bilgi olmaması, ulaşılan tüm tarihi kaynaklarda narteksin görülmesi sebebiyle bir dönem eki olarak kabul edilmiştir. Ayrıca narteksin kuzey kısmında bulunan Aya Yorgi Ayazması burada ilk halinde de kapalı veya yarıkapalı bir mekân olabileceği anlamına gelmektedir. Zafer Karaca'nın İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri (2018) ve İstanbul'da Osmanlı Dönemi Rum Kiliseleri (2006) başlıklı yayınlarında yapının narteksinin sonradan eklendiğinin bilindiği ifade edilse bile bu bilgi herhangi bir ilk kaynağa dayandırılmamıştır. Benzer şekilde İTÜ'de hazırlanan Tur-i Sina (Balatkapı İoannes Prodromos Metokhion) Kilisesi Koruma Projesi (Acar, 2012, s. 41) başlıklı tezde ve Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi Koruma Projesi (Sönmez, 2014, s. 59) başlıklı tezde analoji kapsamında incelenirken Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin narteksinin sonradan eklenmiş olduğundan söz edilmektedir.

Şekil 4.11 : Narteks iç ve dış görünümleri.

Alman Arkeoloji Enstitüsü fotoğraf arşivinde erişilen 1969 tarihli fotoğraflarda narteks duvarlarının farklı bir ahşap düzeninde olmasından bu ahşap duvarların 1969 yılının sonrasında yenilendiği anlaşılmaktadır (Şekil A.11, Şekil A.12, Şekil A.13). Yapının dördüncü dönemi içerisinde gerçekleştiği anlaşılan narteksin camekânlı ahşap bölücü duvarlar eklenerek Z01 narteks girişi, Z02 ayazma ve Z08 papaz odası mekânlarına ayrılması mekânsal kurgusunu bozan bir müdahaledir (Şekil 4.13).

Kilisede yaygın olarak düzgün kesilmiş mermer döşeme bulunurken nartekste ve naosun bazı kısımlarında devşirme mermerin döşeme malzemesi olarak kullanıldığı görülür (Şekil 4.12). Bu farklılık bir dönem eki olarak görülürken, narteks içerisinde bulunan Z08 papaz odasının döşemesinde serili olan, dördüncü dönem içerisinde (1956-günümüz) eklendiği düşünülen seramik döşeme tarihi döşeme malzemesi ile uyumsuz bir görünüme sahiptir (Şekil 4.14).

Şekil 4.12 : Kilisenin zemin katındaki döşemelerin gözüktüğü ortofoto.

Şekil 4.13 : Mevcut durumda nartekste bulunan, Z01, Z02 ve Z08 mekânlarını ayıran ahşap bölücü elemanlar.

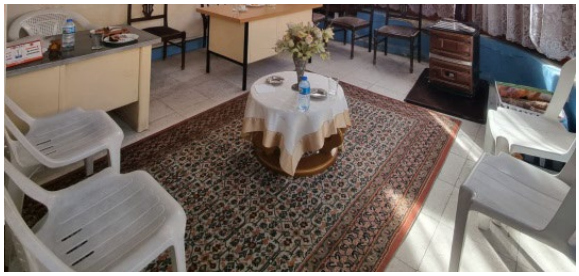

Şekil 4.14 : Mevcut durumda Z08 papaz odasının döşemesi.

Kilisenin güneybatı cephesindeki kapılardan doğu tarafında olan K4 numaralı kapı geçmişte örülerek kapatılmıştır (Şekil E.49). Kapatılmış kapı iç mekândan bakıldığında genişçe bir ikona ile kapatılmıştır (Şekil E.49). Bu kapının kapatılmış olması kilisenin mekansal programının zaman içerisinde değiştiğini göstermektedir (Şekil E.48). benzer şekilde günümüzde kilisenin kuzeydoğu cephesindeki kapının kullanılmasının içeriden önüne ahşap gergilerle duvara sabitlenmiş bir resim

konularak engellenmiş olması özgün mimari programı bozduğundan restitüsyon açısından bir sorun teşkil etmektedir (Şekil E.52, Şekil E.53).

Galeride bulunan ahşap bölücülerle tanımlanmış olan depo yapının özgün nitelikli unsurları ile tam olarak uyum içerisinde olmadığından bu kısım da bir restitüsyon sorunu olarak değerlendirilmiştir (Şekil E.88). Dış cephede gözlemlenen sıva ve boya kalıntılarının katmanlarından, yapının dış cephesinin özgün durumda sıvalı ve boyalı olduğu anlaşılmıştır.

4.3 Restitüsyon Verileri

4.3.1 Tarihsel veriler

Fener Rum Patrikhanesi konsil arşivinde 1918 yılında batı ek yapısının Rum Okulundan, papaz odası, zangoç odası, heyet odası işlevlerinin olduğu bir yapıya dönüştürülmesine dair kroki çizimlerine ulaşılmıştır (Şekil F.13, Şekil F.14, Şekil F.15, Şekil F.19, Şekil F.20).

Güney ek yapısının 1913-14 tarihli Alman Mavileri haritalarında günümüzdekinden daha dar bir plan alanına sahip olduğu görülmektedir (Şekil 3.7). Harita Genel Müdürlüğü arşivinden ulaşılan 1937'de çekilmiş bir hava fotoğrafında bu yapı günümüzdeki boyutları ile görüntülenmiştir (Şekil A.14). Ayrıca 1922 tarihli haritada bu yapı eski boyutlarıyla çizilmiştir (Şekil 3.8). Bu sebeple güney ek yapısının 1922-1937 yılları arasında bir tarihte genişletildiği anlaşılmaktadır. Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü arşivlerinde erişilen yazışma belgelerinde bu bina hakkında "*1932 yılına kayıtlı bu binanın yoğurt üretim şirketine ait olduğu*" ifadesi yazmaktadır. Bu bilgiden yola çıkılarak bu yapının 1932 yılında batı yönünde genişletilmiş olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kilisenin günümüzdeki kullanıcıları ve komşuları tarafından yapının eskiden şarap imalathanesi, kahvehane, ayran imalathanesi olarak kullanıldığı ve son durumuyla yoğurt imalathanesine dönüştürüldüğü aktarılmıştır. Bu işlev değişikliklerinin tarihine dair net bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Fatih Belediyesi KMKM arşivinde 29.10.1950 tarihinde dönemin İstanbul Kadastro Müdürlüğünde hazırlanan kadastral plan çizimine erişilmiştir (Şekil F.8). Bu çizimde kilise yapısının ve yapı grubunda bulunan diğer ek yapıların sınırları ve avlu duvarlarının sınırları görülmektedir. Bu çizim daha sonradan eklenmiş olan

kuzeydoğu ek yapısı ve genişletilmiş olan kuzey ek yapısının eski plan sınırı hakkında bilgi içermesi açısından önemlidir.

FRP Konsil Arşivinde erişilen 22.11.1951 tarihli belgede toplantı salonu binasının onarımının tamamlandığı ve yeni oturma birimleri ile toplantı salonunun açılışına hazır olunduğu yazmaktadır (Şekil F.21, Şekil F.22, Şekil F.23).

FRP Konsil Arşivinde erişilen 1955 tarihli çizimlerde eskiden lojmanın bulunduğu alanda yeni bir rum okul binası inşa edilmesi ve eskiden toplantı salonu bulunan binanın sinema salonuna dönüştürülmesi hakkında çizilmiş plan çizimleri ve bazı görünüş çizimleri mevcuttur (Şekil F.17, Şekil F.18).

Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü arşivlerinde erişilen yazışmalardan 6-7 Eylül 1955 olayları sonrasında yapı grubunun çeşitli ekler ve onarımlar alarak değişikliklere uğradığı anlaşılmaktadır (Şekil F.27, Şekil F.28). Bu süreçte yapı grubunun kuzeyindeki ahşap lojmanın yıkıldığı ve 1957 yılında burada günümüzde bulunan kârgir kuzey ek yapısının inşa edildiği anlaşılmaktadır (Şekil F.5, Şekil F.6, Şekil F.7). Yeni yapının eski ahşap lojman binasının plan sınırlarından daha geniş bir alana inşa edildiği görülmektedir (Şekil F.5). Kuzey ek yapısının mimari kurgusunun buradaki eski ahşap yapıdan farklı olması sebebiyle avlu duvarlarındaki bazı özgün açıklıkların kapatıldığı ve yeni açıklıkların açıldığı görülmektedir. Örneğin yeni kuzey ek yapısının alt katının imalathaneye kiralanması ile Kaynata Sokağı'ndan giriş çıkışı sağlayan kapının açıldığı düşünülmektedir (Şekil D.34).

FRP Konsil Arşivinde erişilen 16.07.1958 tarihli belgede lojman binasında yapılacak tadilat işleri listesi ve yapılacak tadilat işleri hakkında mukavele yer almaktadır (Şekil F.27, Şekil F.28).

Fatih Belediyesi KMKM arşivinde erişilen belgelerden günümüzdeki kuzeydoğu ek yapısının 6-7 Eylül olayları sonrasındaki onarımlar sırasında inşa edildiği anlaşılmaktadır[6] (Şekil F.5). 14.04.1960 tarihli bir yazışmaya göre bu yapı 1959 yılında alınan onarım iznine dayanarak izinsiz inşa edilmiştir. Bu yapı lojmanın yerine inşa edilmiş olmasına rağmen plan sınırları değiştirilmesi sebebiyle kaçak statüsünde değerlendirilmiştir. 1960 yılında belediyenin kaçak olması sebebiyle

[6] Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü arşivlerinde erişilen bu bilgi Şekil F.5'deki görsel üzerindeki nottan anlaşılmıştır.

yapının yıkılmasını talep etmesinin ardından yapılan yazışmalar sonucunda yapıya ruhsat verildiği bilgisine ulaşılmıştır[7] (Şekil F.5).

Fatih Belediyesi KMKM arşivinde erişilen tarihi yazmayan kroki çiziminde parselin kuzey ucuna yakın bir kısımda doğu yönündeki doğu yönündeki kapı açıklığı işaretlenmiştir (Şekil F.7). Özgün avlu kapısının olduğu yer ile uyuşmayan bu işaretlemenin sonradan açılmış kapı açıklığını gösteriyor olduğu düşünülmüştür. Bu açıklık günümüzde kapatılmış haldedir (Şekil D.36).

Fener Rum Patrikhanesi konsil arşivinde 1970 yılında Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı'ndan patrikhaneye yazılmış onarım izni dilekçesine ve cevap olarak yazılan izin yazısına ulaşılmıştır (Şekil F.29, Şekil F.30). 1970 yılında kilisenin iç-dış sıva ve boya yenilenmesinin yanı sıra kilisenin çevresindeki ek yapılarda da sıva ve boya uygulamasının yapıldığı Fener Rum Patrikhanesi Konsil Arşivinde erişilen dilekçeden anlaşılmaktadır (Şekil F.29, Şekil F.30). Ayrıca DAI bünyesindeki İstanbul Fotoğraf Arşivinde erişilen 1969 tarihli fotoğrafta avlu duvarları ve avlu kapıları sıvasız ve boyasız gözükmektedir (Şekil A.11, Şekil A.12, Şekil A.13). Ayrıca İTÜ Restorasyon Programı Fotoğraf Arşivinde erişilen eski fotoğrafta da avlu içerisinden duvarların sıva ve boya uygulaması yapılmadan önceki görünümleri görülmektedir (Şekil A.21, Şekil A.22). Fener Rum Patrikhanesi kütüphanesinde erişilen fotoğrafta ise kilise yapı grubunda bir dış boya uygulandığı görülmektedir (Şekil 4.15). Yapı 1991 tarihli Patrikhane listesindeki cemaat kiliseleri kısmında "Topkapı, Aya Nikola Rum Kilisesi" adı ile geçmektedir (Karaca, 2018, s. 229).

[7] Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü arşivlerinde erişilen bu bilgi Şekil F.5'deki görsel üzerindeki nottan anlaşılmıştır.

INSTITUTUM ARCHAEOLOGICUM GERMANICUM

Şekil 4.15 : DAI Fotoğraf albümünde erişilen 1969 tarihli fotoğrafta kilise yapı grubuna kuzeybatı yönünden bakış (solda) (D-DAI-IST-R2252), tam tarihi belirsiz fotoğrafta yapı grubuna doğu yönünden bakış (sağda) (Janin R, 1969, s. 68).

4.3.2 Analojik veriler

Topkapı Aya Nikola Kilisesi ile yapıldığı bölge, yapıldığı dönem veya mimar açısından benzerlik gösteren Balatkapı Tur-i Sina (İoannes Prodromos Metokhion) Kilisesi, Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi, Samatya Aya Mina Kilisesi, Samatya Aya Analipsiz Kilisesi, Samatya Aya Konstantin Kilisesi ve Samatya Aya Nikola Kilisesi yapıları incelenmiştir. Bu yapıların plan şeması, plan ölçüleri, cephe düzeni ve detay özelliklerindeki benzerlikler, Topkapı Aya Nikola Kilisesinde karşılaşılan restitüsyon sorunlarına yönelik öneriler geliştirmek üzere analoji kapsamında incelenmiştir. Bu kapsamda İstanbul Teknik Üniversitesinde hazırlanan Tur-i Sina (Balatkapı İoannes Prodromos Metokhion) Kilisesi Koruma Projesi (Acar, 2012) ve Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi Koruma Projesi (Sönmez, 2014) başlıklı yüksek lisans tezlerinden ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinde hazırlanan Fatih-Samatya Hagios Nikolaos Rum Ortodoks Kilisesi Koruma Önerisi başlıklı yüksek lisans tezinden faydalanılmıştır (Açıkgöz, 2023). Samatya ilçesinde bulunan Samatya Aya Mina ve Samatya Aya Analipsis kiliselerinde gözlem yapılmış ve kaynaklar üzerinden incelenmiştir. Ayrıca Zafer Karaca'nın (2018) İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri başlıklı yayınından faydalanılmıştır.

Topkapı Aya Nikola Kilisesi ile benzer yapılar olan bu kiliselerde, kilise yapısı ile aynı avlu içerisinde ek yapıların yer alması ve bir yapı grubu oluşması yaygın bir durumdur (Karaca, 2018, s. 109). (Şekil 4.16). Ek yapılarda görülen okul, lojman, misafirhane, toplantı salonu, idari bina, çan kulesi vb. işlevler benzerlik gösterir

(Şekil 3.20). Bu durum kilise ek yapılarının geçirdiği işlev değişiklikleri yorumlanırken dikkate alınmalıdır.

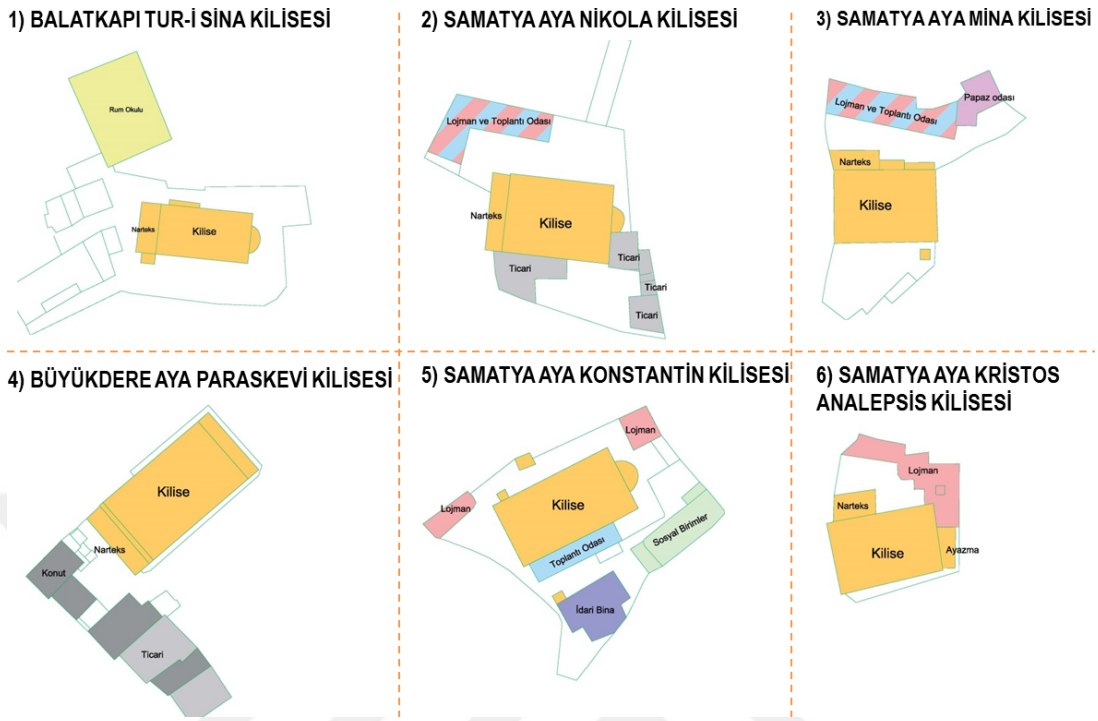

Şekil 4.16 : Benzer dönem kiliselerinde ek yapıların işlevleri[8].

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi, tez konusu yapı ile yapım tekniği, plan şeması, pencere biçimlenişleri, ahşap taşıyıcılar vb. pek çok açılardan benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde bazilikal plan şemasına sahip olan yapı narteks, naos, bema, apsis ve galeri mekânlarından oluşur. Bu kilisenin de narteksin sonradan eklendiği bilinen benzer bir yapı olması restitüsyon çalışması için önemli bir veridir (Şekil 4.17, Şekil 4.18).

Şekil 4.17 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi güney cephesi görünümü (Sönmez, 2014).

[8] Açıkgöz, N. (2023)'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 4.18 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi kuzey ve batı cephe görünümleri (Sönmez, 2014).

Balatkapı Tur-i Sina İoannes Prodromos Metokhion Kilisesi'nin bilenen tarihi geçmişi 14. yy'a dayanan ve 15 Haziran 1733 tarihinde yeniden inşa edilen bu yapının yazıtında yazan bilgiye göre Patrik I. Kontantinos döneminde (1831-1834) kilisenin çatısı ve narteksi tamir edilmiştir (Karaca, 2018, s. 465). Bu kilisede de narteks duvarları kârgir yapının özgün duvar yapım tekniği ile uyumlu olmadığından yapıya sonradan eklendiği kabul edilmiştir (Acar, 2012, s. 41). Topkapı Aya Nikola Kilisesi ile benzer şekilde bu kilisenin de narteks kısmının özgün durumuna dair herhangi bir veri bulunmaması restitüsyon çalışması için veri teşkil etmektedir (Şekil 4.19).

1833 yılında mimar Konstantin Yolasığmazis tarafından inşa edilmiş olan Samatya Aya Mina Rum Kilisesi Kilisesi'nin narteksinin tez konusu yapının narteksi ile benzer bir formda olduğu anlaşılmaktadır. Bu kilisenin narteksinin de sonradan eklendiği bilinmektedir.

Şekil 4.19 : Aya Mina kilisesinde içeriden ve dışarıdan görüntüler.

4.4 Restitüsyon Önerisi

Elde edilen veriler ışığında yapı grubu için vaziyet planı ölçeğinde ve kilise yapısı için yapı ölçeğinde restitüsyon önerileri hazırlanmıştır (Şekil G.36, Şekil G.37, Şekil G.38, Şekil G.39). Restitüsyon önerisi hazırlanırken; kronolojik analizde belirlenen

dönemler elde edilen restitüsyon verilerin yeterliliğine göre kıyaslanmıştır. Yeterli veriye ulaşılamaması sebebiyle kilisenin birinci, ikinci ve üçüncü dönemlerine dair yapı ölçeğinde restitüsyon çizimi çalışılmamıştır. Restitüsyon önerisi kapsamında yapının dördüncü dönemdeki durumuna dair restitüsyon çizimleri hazırlanmıştır. Ayırıca kilise yapı grubunun birinci dönemine dair yeterli veriye ulaşılamadığından bu dönem için vaziyet planı restitüsyon önerisi geliştirilmemiştir. Yapı grubunun ikinci, üçüncü ve dördüncü dönemlerine dair vaziyet planı ölçeğinde restitüson önerisi hazırlanmıştır. Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin restitüsyon önerisi temel olarak kilise yapısı ve yapı grubu üzerinde yapılan gözlemler üzerinden kurgulanmıştır. Yerinde yapılan gözlemlerin yanı sıra ulaşılabilen eski fotoğraf, eski harita ve arşiv belgeleri de restitüsyon çalışmalarına ışık tutmuştur.

1913 yılında çizilen Alman Mavileri Haritalarında yapının K4 kapısına bitişik durumda avlu duvarı görülmesine rağmen yapının bu kapısının 1913 yılının öncesinde kapatıldığına dair herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Bu sebeple dördüncü dönem restitüsyon çizimlerinde bu kapı kullanılır durumda çizilmiştir (Şekil 4.20, Şekil G.36, Şekil G.41, Şekil G.43).

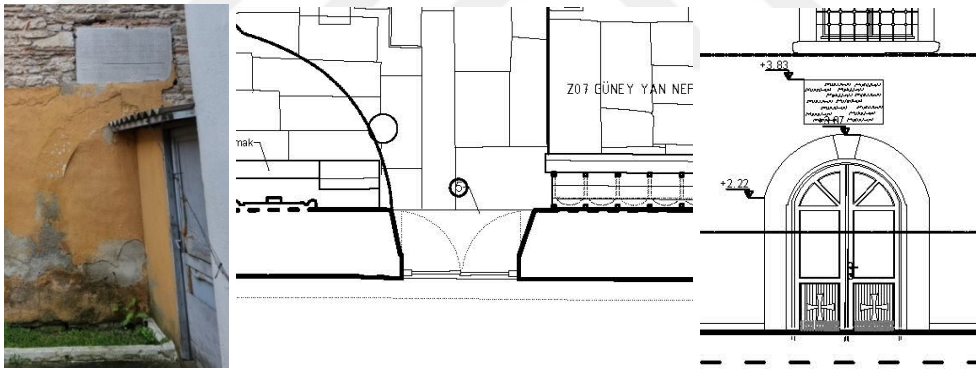

Şekil 4.20 : Güneybatı cephesinde bulunan K4 kapısına yönelik restitüsyon önerisi.

Topkapı Aya Nikola Kilisesi ile benzer dönem yapıları olan kiliselere bakıldığında naosa açılan en az iki kapının bulunduğu görülür (Karaca, 2018, s. 611). Bu sebeple kilisenin günümüzde kullanılmayan K3 ve K5 kodlu kapıları dördüncü dönemin başlangıcında aktif kullanılabilir halde değerlendirilerek restitüsyon çizimleri hazırlanmıştır. Günümüzde K3 kapısının önünde bulunan tablo restitüsyon çizimlerinde kaldırılmıştır (Şekil 4.21, Şekil 4.22, Şekil G.36, Şekil G.41, Şekil G.44).

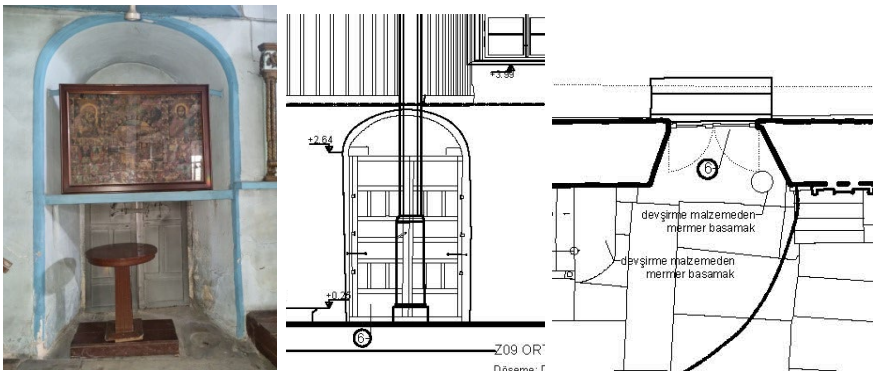

Şekil 4.21 : Kuzeydoğu cephesinde bulunan K3 kapısına yönelik restitüsyon önerisi.

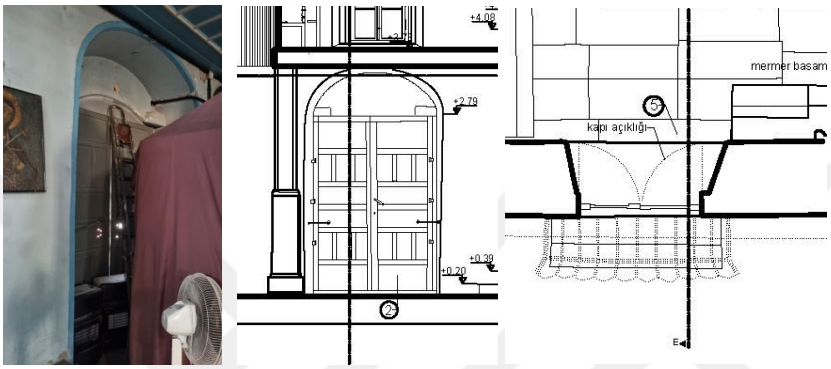

Şekil 4.22 : Güneybatı cephesinde bulunan K5 kapısına yönelik restitüsyon önerisi.

Narteksin yapının ilk inşa edilişinden sonra eklenmiş olduğu anlaşılsa da ne zaman eklendiği tespit edilememiştir. Fakat erişilen eski haritaların tümünde yapının büyüklüğü narteksi de içerecek şekilde çizilmiş olduğundan; narteksin ilk dönem içerisinde eklenmiş olduğu düşünülmektedir ve bu sebeple dördüncü dönem restitüsyon çizimlerinde narteks bulunmaktadır (Şekil 4.23, Şekil G.42, Şekil G.43).

1969 tarihli eski fotoğraflardan bakılarak narteksin ahşap duvarlarının bu yıldan sonraki bir tarihte değiştirildiği düşünülmektedir. Bu sebeple dördüncü dönem restitüsyon çizimlerinde narteksin ahşap duvarları bu eski fotoğraflardaki durumunda çizilmiştir.

Şekil 4.23 : Narteksin ahşap kaplamalarına yönelik restitüsyon önerisi.

Z08 papaz odası mekândaki seramik döşemenin yapının dördüncü döneminde eklendiği düşünüldüğünden restitüsyon çizimlerinde bu mekânın döşemesi narteksin genelinde görülen eski mermer taşlar serili olarak çizilmiştir (Şekil 4.24,).

Şekil 4.24 : Z08 papaz odası döşemesine yönelik restitüsyon önerisi.

Ayazma üzerinde 1968 tarihinin yazması ve Z08 papaz odasındaki döşemenin yenilenmiş olmasına dayanarak narteks içerisinde bulunan ve Z01 narkes girişi, Z02 ayazma, Z08 papaz odası mekânlarını birbirinden ayıran ahşap bölücü elemanların yapının dördüncü döneminde eklendiği düşünülmektedir. Bu sebeple bu elemanlar dördüncü dönem restitüsyon çizimlerinde kaldırılmıştır (Şekil 4.25, Şekil 4.26).

Şekil 4.25 : Ayazma üzerindeki 1968 yazısı (solda), mevcut durumda narteks içerisinde bulunan ahşap bölücü duvarlar (ortada, sağda).

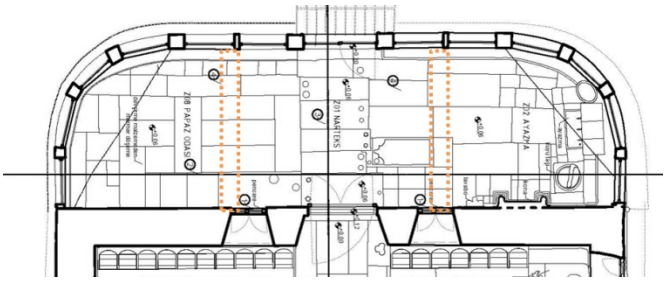

Şekil 4.26 : Nartese yönelik kısmi restitüsyon önerisi planı.

Günümüzde Marsilya kiremiti kaplı olan narteks çatısı restitüsyon çizimlerinde 1969 tarihli eski fotoğraflara dayanarak alaturka kiremit kaplı olarak çizilmiştir (Şekil 4.27, Şekil 4.28).

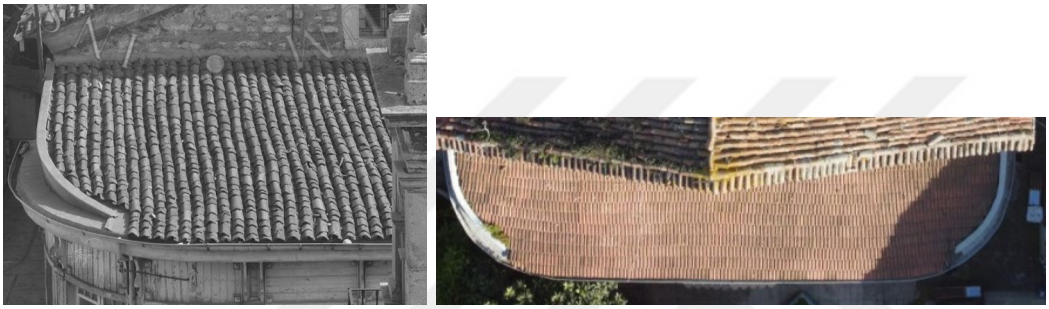

Şekil 4.27 : DAI fotoğraf arşivinden 1969 tarihli fotoğrafta narteks çatısının görünümü (D-DAI-IST-R31625) (solda), narteks çatısının mevcut durumdaki durumu.

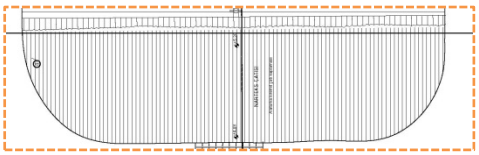

Şekil 4.28 : Narteks çatısına yönelik restitüsyon önerisi.

Günümüzde kısmen marsilya kiremiti kaplı olan apsis çatısı özgün halinde alaturka kiremit kaplı olarak düşünüldüğünden restitüsyon çizimlerinde alaturka kiremiti kaplı olarak çizilmiştir (Şekil 4. 29).

Şekil 4. 29 : Apsis çatısına yönelik restitüsyon önerisi.

Kârgir yapıyı güçlendirmek amaçlı kullanılan demir mesnetleme kılıçlarının 19. yüzyılda eklenmiş oldukları düşünüldüğünden bu elemanlar dördüncü dönem restitüsyon çizimlerinde yer almaktadır (Şekil 4.30, Şekil G.40).

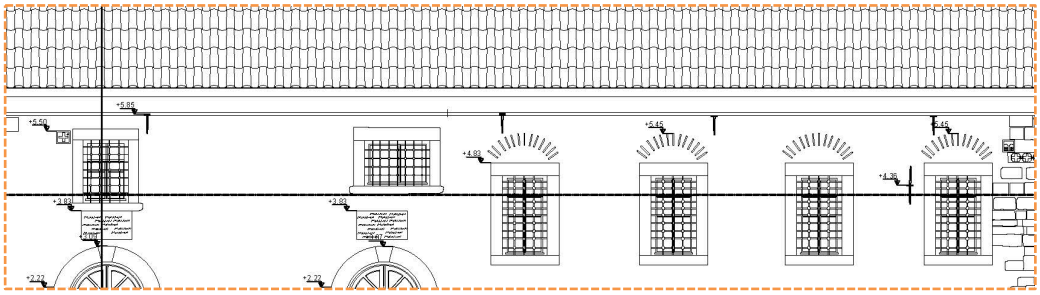

Şekil 4.30 : Güneybatı cephesi restitüsyon çiziminde demir mesnetleme kılıçları.

Kilisenin güney yan nefinde bulunan mermer ikonanın üzerinde 1962 tarihi yazıyor olmasına dayanarak bu ikona dördüncü dönem restitüsyon çizimlerinde kaldırılmıştır. Ayrıca narteks içerisinde ve kârgir yapının pencerelerinin önünde bulunan ikonalar dördüncü dönem restitüsyon çizimlerinde kaldırılmıştır (Şekil 4.31, Şekil 4.32, Şekil G.42).

Şekil 4.31 : Mevcut durumda güney yan nefinde bulunan mermer ikona (solda), ikona üzerindeki 1962 yazısı.

Şekil 4.32 : Mevcut durumda nartekste pencerelerin önünde bulunan ikonalar.

5. KORUMA VE ONARIM ÖNERİSİ

Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin özgün mimari ve tarihsel değerlerini koruyarak gelecek nesillere aktarabilmesi amacıyla koruma ve onarım önerileri geliştirilmiş ve koruma projesi hazırlanmıştır. Bu koruma projesi, yapının mevcut durumu ile ilgili yapılan tespitler, malzeme ve hasar analizleri, araştırmalar sonucunda erişilen tarihsel veriler ve hazırlanan restitüsyon çalışması ışığında geliştirilmiştir. Kilise yapılar grubunun mevcut sosyal ve kültürel gereksinimleri göz önünde bulundurularak geliştirilen öneriler; kilise ek yapılarına yönelik ve kilise yapısına yönelik olarak iki başlık altında aktarılmıştır. Kilise için yapı ölçeğinde öneriler geliştirilirken kilise ek yapıları için vaziyet planı ölçeğinde öneriler geliştirilmiştir.

5.1 Kilise Ek Yapılarına Yönelik Öneriler

Kilisenin ek yapıları zaman içinde birtakım bozulmalara, işlev değişikliklerine ve müdahalelere uğramışlardır. Aynı avlu duvarları içerisinde ve aynı parsel üzerinde bulunan bu yapılar bütünü için koruma önerileri geliştirilirken, yapıların mekânsal ve işlevsel olarak uyum içerisinde olmaları öncelenmiştir. Kilise yapısında herhangi bir onarım uygulanmadan önce ek yapıların rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanması önerilir.

Yapı grubuna yönelik restorasyon önerilerinin ilk aşamasında çan kulesi ve avlu duvarlarında görülen strüktürel bozulmalarının öncelikle ve ivedilikle projelendirilmesi ve tamir edilmesi yer almaktadır. Günümüzde avlu duvarlarında ve çan kulesinde mevcut durumda tespit edilen ciddi boyutlarda yapısal hasarlar olması, can ve mal güvenliğini tehdit ediyor olması sebebiyle ilgili kurum ve kuruluşlara onarım hususunda sorumluluk getirmektedir. Çan kulesinin ve avlu duvarlarının mevcut durumunda yoğun bir şekilde gözlemlenen strüktürel çatlakların derinliği, genişliği vb. özellikleri detaylı incelenerek hasarın boyutları inşaat mühendisleri ile birlikte yürütülecek çalışmalarda tespit edilmelidir (Şekil 5.1). Kilise yapısında görülen strüktürel çatlaklar için önerilen yöntemlerle benzer şekilde kârgir duvarda yapısal hasarlar konusunda deneyimli uzmanlar tarafından gerekli sağlamlaştırma

işlemleri aciliyetle yapılmalıdır. Avlu duvarlarında derz boşalması görülen yerlerde kireç esaslı derz malzemesi ile derz tamiri yapılmalıdır (Şekil 5.1) (Özgünler, 2022, s.14). Derz boşalmasının ileri düzeyde görüldüğü kısımlarda yer yer eleman kaybına rastlanır (Şekil 5.2). Bu kısımlarda bütünleme yapılması önerilir.

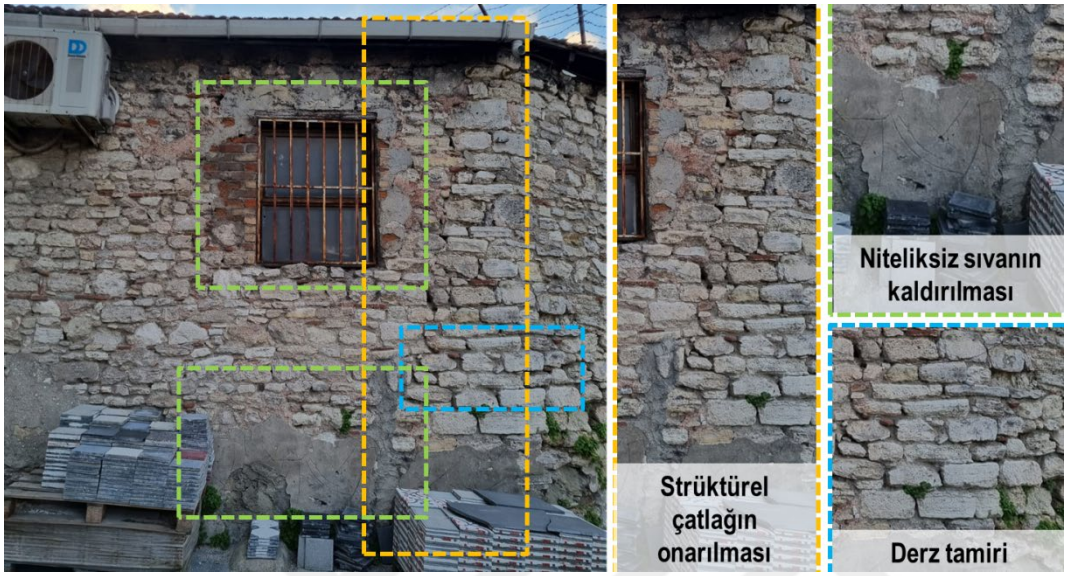

Şekil 5.1 : Kilise avlu duvarlarına yönelik bazı müdahale önerileri.

Avlu duvarlarında yer yer görülen, bozunmaya uğramamış olanlar haricindeki zamanla bozunmuş olan özgün sıvalar ile niteliksizce eklenmiş olan çimento esaslı sıvalar korunarak kaldırılmalıdır. Bu sıvaların kaldırılmasının ardından avlu duvarlarının iç ve dış cephelerinin özgüne uygun malzeme ile sıva ve boya uygulanarak bütünlenmesi önerilir.

Kilise avlu duvarlarının pek çok yerinde çoğunlukla kararma, iklim olayları dolayısıyla açığa çıkan beyaza dönük çiçeklenme vb. şekillerde görülen yüzey kirliliği ve renk değişimleri temizlenmelidir (Şekil 5.2). Ayrıca avlu duvarlarında sıklıkla rastlanılan bitki oluşumları, duvarlarda yapısal hasarların oluşmasını önlemek amacıyla aciliyetle temizlenmelidir (Şekil 5.2).

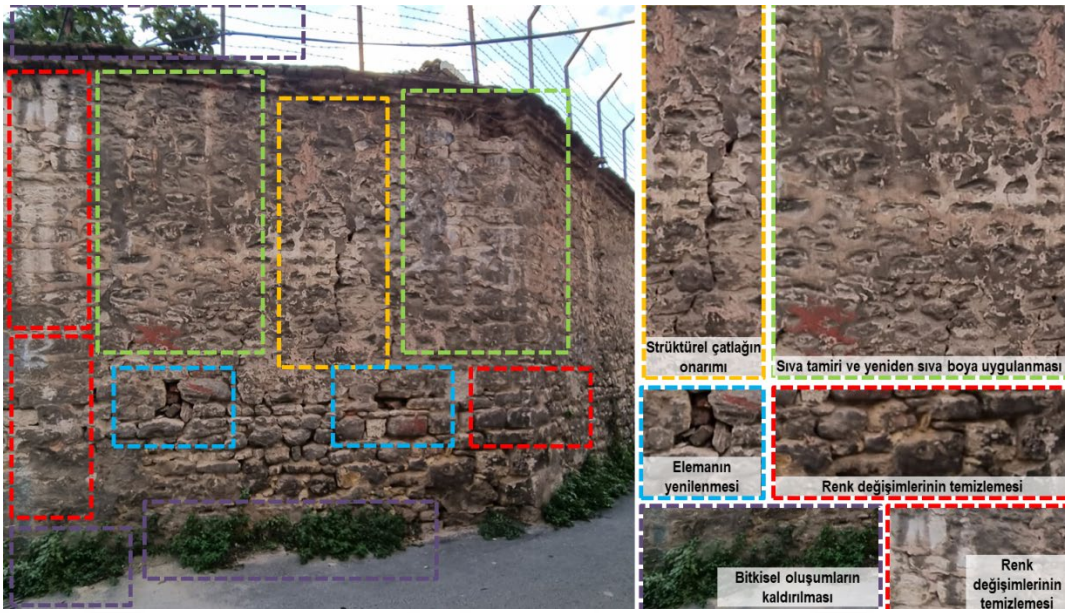

Şekil 5.2 : Kilise avlu duvarlarına yönelik bazı müdahale önerileri.

Avlu duvarlarının onarımına ilişkin kroki çizimlerin üretilmesinde İTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü 2023-2024 Bahar dönemi Rölöve Restorasyon Stüdyosunda üretilen çizimlerden faydalanılmıştır[9] (Şekil 5.3, Şekil 5.4, Şekil 5.5, Şekil 5.6, Şekil 5.7).

Avlu kapılarının üçünün de günümüzde bozulmalara uğramış olmaları sebebiyle bakım ve onarım görmeleri gerekmektedir. Özgün demir kapıların bozulmuş kısımlarının konservasyonu yapılarak, günümüzde mevcut olan güvenlik ihtiyaçlarına yönelik elektronik aksan, yeni kilit vb. eklentiler eklenerek kullanılabilir hale getirilmelidir. Ayrıca günümüzde kuzeydoğu ek yapısına açılan kuzeydoğu avlu kapısı, iç tarafta özgüne uygun olarak kilise avlusuna açılacak şekilde mekân kurgusunun düzenlenmesi önerilmektedir.

Kilise avlusunun zemin döşemesindeki niteliksiz beton ve seramik kaplamalarda görülen nem sorununun ve kotlardaki düzensizliklerin giderilmesi adına niteliksiz döşeme kaplamaları kaldırılmalıdır. Bunun yerine tarihi doku ile uyumlu olması adına taş döşeme kullanılması önerilmektedir.

[9] İTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, 2023/2024 Bahar akademik döneminde MİM361 Rölöve Restorasyon Stüdyosu dersi kapsamında hazırlanan çizimlerden faydalanılmıştır. Çizimlere katkıda bulunanlar: Didem Kılıç, Ecem Torun, Feyza Acar, Gülceren Berkeli, Hüseyin Demir, İlayda Miray Bulat, İpek Çakır, Mehmet Özdağ, Merve Mina Akgün, Selin Sapmazer, Sena Budak. Dersin yürütücüleri: Prof. Dr. Yegan Kahya Sayar ve Arş. Gör. Mustafa Tahir Ocak.

Ayrıca günümüzde kuzeydoğu ek yapısına açılan kuzeydoğu avlu kapısı, iç tarafta özgüne uygun olarak kilise avlusuna açılacak şekilde mekân kurgusunun düzenlenmesi önerilmektedir.

Sonradan eklendiği bilinen kuzeydoğu ek yapısı kilise yapılar grubunun ilk tasarımındaki yapıların yerleşim planını korumak adına kaldırılmalıdır. Bu yapı konumu dolayısıyla kuzeydoğu avlu kapısının da özgün işleviyle kullanılmasını engellemekte ve parselin kuzey kısmının avlu olarak kullanılmasını engellemektedir. Bu sebeple kuzeydoğu ek yapısının kaldırılması parsel üzerindeki açık alanları artıracağından niteliksiz ek kaldırılmış ve özgün tasarımdaki haline dönülmüş olacaktır.

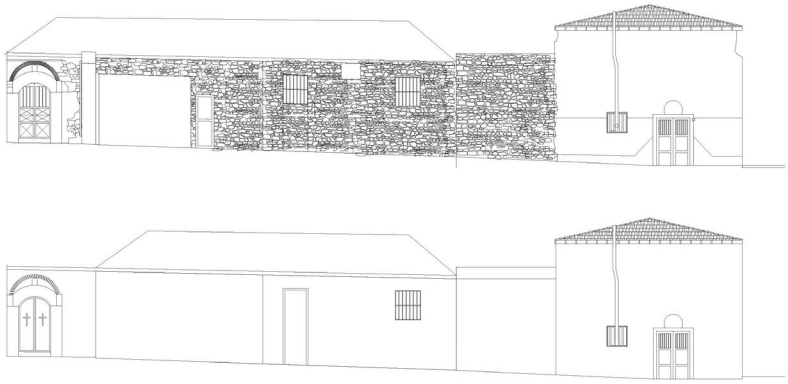

Şekil 5.3 : Kilise kuzey yönündeki avlu duvarları mevcut durumu ve önerilen koruma çalışması sonrası krokisi, Kaynata Sokağı'ndan görünüş.

Şekil 5.4 : Özgün kuzeydoğu avlu kapısı (solda), kuzeydoğu ek yapısının örülerek kapatılmış kapısı (sağda).

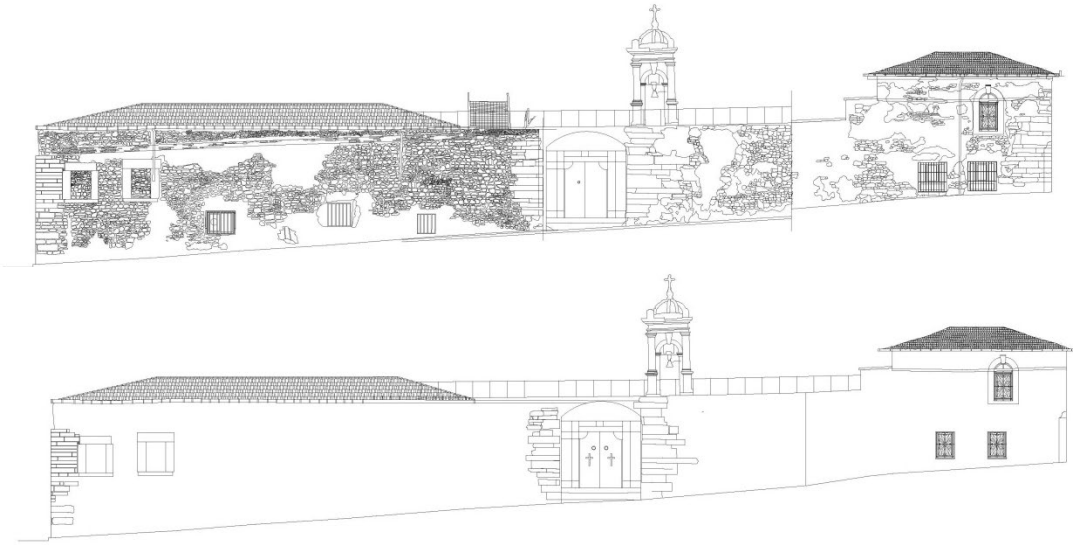

Şekil 5.5 : Kilise batı yönündeki avlu duvarları mevcut durumu ve önerilen koruma çalışması sonrası durumu, Sulukule Caddesi'nden görünüş.

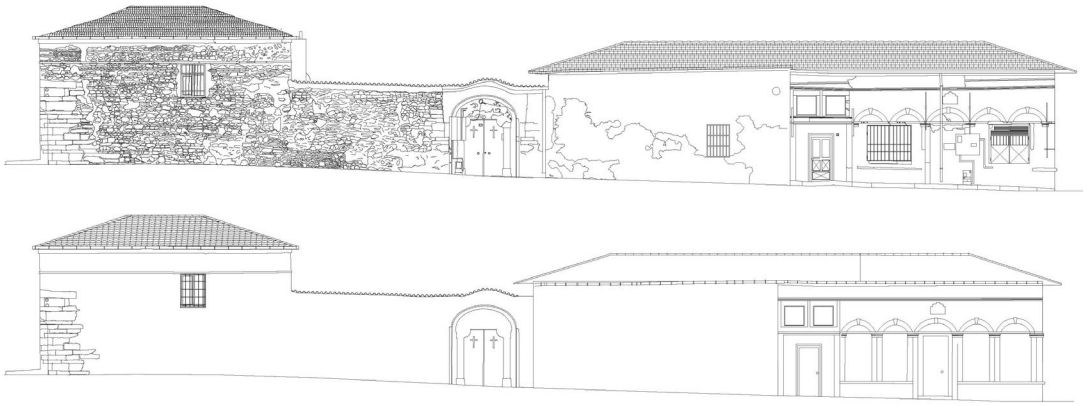

Şekil 5.6 : Kilise güney yönündeki avlu duvarları mevcut durumu ve önerilen koruma çalışması sonrası durumu, Karatay Sokağı'ndan görünüş.

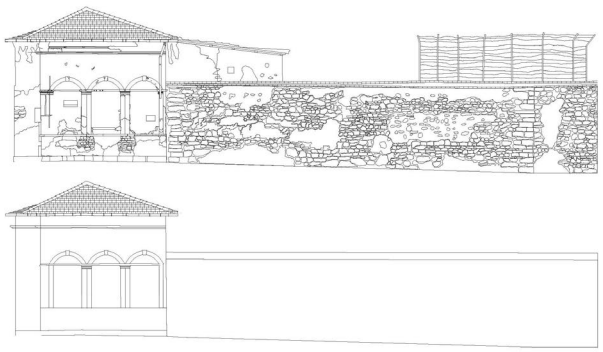

Şekil 5.7 : Kilise doğu yönündeki avlu duvarları mevcut durumu ve önerilen koruma çalışması sonrası durumu, Kaynata Sokağı'ndan görünüş.

Kuzey ek yapısının üst katının günümüzde kilise hizmet birimlerinden biri olan toplantı salonu olarak kullanılıyor olması olumlu bir durum olarak değerlendirilmiştir. Bu yapının aynı işlevle kullanılmaya devam edilmesi

önerilmektedir. Bu yapının alt katındaki karo imalathanesinin işlevinin değiştirilerek; kilise cemaatinin veya mahalle sakinlerinin kullanımına hitap eden el sanatları gibi sanatsal üretim yapılan bir iş atölyesine dönüştürülmesi önerilmektedir. Bu sayede bu mekândaki mevcut çömlek işi altyapısı kullanılarak, özellikle bitişiğindeki tarihi avlu duvarlarına ve kuzey ek yapısına yapıya zarar vermeyecek şekilde sanatsal faaliyetler gerçekleştirilebilir.

Eskiden Rum Okulu olup mevcut durumda lojman olarak kullanılan batı ek yapısı özgün mimari değerlerini açığa çıkarmak amacıyla niteliksiz eklerden arındırılmalıdır. Bu kapsamda yapının kuzey cephesindeki merdiven ve merdivenin altında oluşturulmuş mekân özgün boyutlara uyacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Üst katın balkon sundurması yapının cephesini kapatmayacak biçimde revize edilmelidir. Bu yapının ceplerindeki yüzey kirlilikleri giderilmeli sıva ve boya kabarması görülen kısımlarda gerekli raspalama işlemi yapıldıktan sonra uygun malzeme ile sıva ve boya yenilenmesi yapılmalıdır. Yapının dış görünümünden de anlaşılacağı üzere çatısında yapısal bozulmalar görülür, çatı örtüsündeki sehim onarılmalı, gerekiyorsa çatı yenilenmelidir.

Güney ek yapısının günümüzde yoğurt imalathanesi olarak kullanılmasının yarattığı hava ve ses kirliliğinin kiliseye, avlu duvarlarına, güney ek yapısının özgün kısımlarına ve parsel üzerindeki diğer yapılara verdiği zararlar sebebiyle bu mekân için işlev değişikliği önerilmektedir (Şekil 5.8). Güney ek yapısı mimarisi dolayısıyla parselin dışarısı ve içerisi ile geçirgen bir mekânsal ilişki kurma potansiyeline sahiptir. Bu sebeple bu yapının bir karşılama ve eğitim mekânı olarak kullanılması önerilmektedir. Önerilen mekândan kilise içerisinde kontrollü bir kapı ile geçişe imkân verilmelidir (Şekil 5.8).

Güney ek yapısının geçmişte toplantı salonu olarak kullanıldığı kilise kullanıcıları tarafından sözlü olarak aktarılmıştır. Buradan yola çıkılarak güney ek yapısının özgün mimarisine uygun biçimde ve özgün yapıya zarar vermeden hafif bölücü elemanlarla mekânsal düzenlenme yapılarak kütüphane ve kurs merkezi içeren bir eğitim mekânı olarak yeniden işlevlendirilmesi önerilmektedir. Burada kilisenin ziyaretçilerin uygun bir ortamda dinlenmeleri, hediyelik eşya satın alabilmeleri ve kilise, Rum Ortodoks toplumu veya kilisenin bulunduğu çevre hakkında bilgi alabilecekleri yayınlara ulaşmaları sağlanmalıdır.

ın yer alması önerilmektedir. Bu mekânda ayrıca birkaç masa, sandalye eklenerek ders çalışma veya araştırma, yazma işlerinin yapılması için uygun ortam önerilmektedir.

Şekil 5.8 : Güney ek yapısı (yogurt imalathanesi).

Kilise yapı grubunu çevreleyen Sulukule Caddesi, Kaynata Sokağı ve Karatay Sokağı'nda bozulmuş zemin döşemesinde kot düzenlemesi, bitkisel oluşumların temizlenmesi vb. gerekli döşeme onarımları yapılmalıdır. İlgili belediye ve kurumlara başvurularak, kullanıcılarının rahat ve güvenli bir şekilde yapılara girip çıkabilmeleri için yapı adasının çevresindeki kaldırımlarda gerekli iyileştirmelerin yapılması talep edilmelidir (Şekil 5.9). Ayrıca kilisenin avlu duvarlarının bitişiğine sıklıkla araçların park edilmesini engelleyecek düzenlemeler yapılmalıdır (Şekil D.2, Şekil D.49, Şekil D.50).

Şekil 5.9 : Avlu duvarları ile yol döşemesinin ilişkisi.

5.2 Kilise Yapısına Yönelik Müdahale Önerileri

Kilise yapısı inşa edildiği günden bugüne dek özgün işlevini sürdürmüş olsa da yapıda zaman içerisinde oluşmuş pek çok hasar tespit edilmiştir. Yapı ve malzeme ölçeğinde tespit edilen bu hasarların onarılmasına ilişkin müdahale önerileri geliştirilmiştir. Önerilen işlemlerde yapının ve yapı elemanların özgün değerlerinin korunmasına özen gösterilmelidir.

5.2.1 Temizleme

Yapı üzerinde olumsuz etkide bulunan niteliksiz ek, kirlilik vb. unsurları düzeltmek amacıyla gerekli arındırma çalışmaları temizleme başlığı altında aktarılmıştır (Şekil G.45, Şekil G.47, Şekil G.49, Şekil G.51, Şekil G.52). Temizleme işlemleri sırasında uzman kişiler tarafından uygun yöntem ve malzemeler kullanılarak özenle uygulama yapılması önemlidir (Ahunbay, 2021, s. 102).

Kilisede geçmişte uygulandığı görülen, yapının özgün mimarisine ve programına uygun olmadığı tespit edilen niteliksiz uygulamalar muhdes olarak değerlendirilmiş ve herhangi bir onarım uygulamasına geçilmeden önce kaldırılması önerilmiştir (Şekil G.49, Şekil G.50).

Z08 mahal kodlu papaz odasına yapının dördüncü döneminde serildiği anlaşılan, yapının diğer kısımlarında yaygın olarak görülen mermer döşeme ile uyumlu olmaması dolayısıyla niteliksiz ek olarak değerlendirilen seramik döşeme kaplaması kaldırılmalıdır (Şekil E.67, Şekil G.45). Bu döşeme kaldırıldıktan sonra altından çıkacak olan döşeme malzemesinin özgün olup olmadığı kontrol edilmeli, malzemenin türü ve sağlamlık durumu incelenmeli, gerekli ise bu döşeme malzemesinde onarım işlemi yapılmalıdır veya özgünle uyumlu yeni bir döşeme kaplaması uygulanmalıdır.

Kilisenin duvarlarında iç veya dış cephelerde yer yer görülen çimento esaslı sıva uygulamaları niteliksiz müdahale olarak değerlendirilmiştir. Çimento esaslı malzemelerin doğal taş malzemesi ile uyumlu olmaması sebebiyle bu ve benzeri bilinçsizce uygulanmış olan geçmiş onarım uygulamaları dikkatlice kaldırılmalıdır. Çimentolu onarımların yapıldığı alanlara yönelik müdahalelerde, özgün harç ve sıva karışımlarının malzeme oranlarına dikkatlice uyulmalıdır. Bu aşamada da İTÜ'de hazırlanmış olan rapor dikkate alınmalıdır (Özgünler, 2022).

Yapının Kuzeydoğu cephesinde pencerelerin bazılarının oluklu levha ile örtüldüğü görülmüştür (Şekil E.15). Bu eklemeler de yapı ile uyumsuz malzeme seçimi olmasının yanı sıra cephe estetiği açısından da problemlidir (Şekil E.17). Yapı oluklu levha ile yapılan bu eklerden arındırılmalıdır.

Yapının cephelerinde ve iç mekânda yer yer tesisat unsurları görülür (Şekil E.106). Yapının tarihi değerlerinin okunurluğunu azaltan tesisat ve benzeri eklerin açıkta olmaması, uygun şekilde saklanması veya üzerinin kapatılması gerekmektedir.

Yapının güneybatı cephesinde saçak kotuna yakın kısımlarda pek çok metal çivi vb. öğe gözlemlenmektedir (Şekil E.41). Geçmişte bu öğelerin sundurma veya bir ek mekânın bağlantısı olarak kullanılmış olması olasıdır. Günümüzde herhangi bir işlevi olmayıp, yapıyı ve özgün malzemeleri pas ve kir oluşumu açısından tehdit eden bu metal bağlantılar aciliyetle arındırılmalıdır.

Yapının özgün durumunda tamamen sıvalı ve boyalı olduğu düşünülse de mevcut durumda özellikle dış cephelerde özgün sıva ve boyanın büyük oranda dökülmüş olduğu görülmektedir (Şekil E.38). Ayrıca kilise duvarlarında yer yer çimento esaslı sıva uygulandığı görülür (Şekil E.18, Şekil E.25, Şekil E.39). Çimento esaslı malzemelerin kimyasal yapıları nedeniyle özgün malzemeler ile uyumsuz olduğu bilinmektedir. Bu sebeple yapının dış cephelerindeki özgün olup bozunmuş olan ve çimentolu esaslı olan harç ya da sıva katmanlarının kaldırılması onarıma başlamadan yapılması önerilen yüzey temizliği kapsamında gereklidir (Şekil E.118, Şekil E.119, Şekil E.125).

Raspanın ardından gerçekleştirilecek onarım çalışmaları kapsamında iç ve dış mekânda yeniden sıva ve boya uygulanması önerilir. Bu aşamada, özgün yapı malzemeleri ile uyumlu olarak hazırlanmış harç ve sıva karışımları kullanılarak uygun tekniklerle derzleme, yeni sıva ve boya uygulanması gereklidir. Bu uygulama doğal taş ve tuğla malzemelerin iklim koşullarına vb. dayanımını arttıracaktır. Yeni uygulanacak sıva ve boyanın tarihi yapı malzemeleri ile uyumlu malzemelerden seçilmesi önemlidir.

Kilisenin zemininde ve duvarların özellikle alt kotlarında nemden kaynaklı bitki oluşumları meydana gelmiştir. Özellikle çatıda oldukça yoğun bitki oluşumları görülür (Şekil E.136, Şekil E.4, Şekil E.32, Şekil G.48). Bitkilerin su çekme olasılığı olduğundan ve kökleri ile yapı malzemesine zarar vereceğinden bu bitki vb.

oluşumların ivedilikle uzaklaştırılması gerekmektedir. Ayrıca köklerinin tarihi yapıya zarar vermesini engellemek amacıyla, kilisenin güneydoğu cephesine bitişik durumdaki ağacın kaldırılması önerilmektedir (Şekil E.30).

Kilisenin zeminindeki taş döşeme kaplamaları ve galerinin ahşap döşemelerinde başta olmak üzere yapının pek çok yerinde sıkça görülen önemli bir sorun olan yüzey kirliliğinin giderilmesi için malzemeyi aşıtan yöntemlerden kaçınarak yüzeyin temizleme yapılmalıdır. Öncelikle mevcut olan kirlilik tabakalarından örnek alınarak uzman kişiler tarafından kirin niteliği saptanmalı, kirliliğin cinsine ve üzerinde bulunduğu yüzeyin cinsine göre uygun temizleme yöntemi deneyimli konservatörler tarafından uygulanmalıdır. Temizlik sonrasında suya karşı dayanıklılığın sağlanması ve malzemenin korunması amacıyla su itici malzemelerin kullanılması önerilir.

Ayrıca kilisenin dış cephesindeki taş, tuğla duvar malzemelerinde atmosferik etkilerden dolayı oluşmuş renk değişimleri; is, pas ve kir dolayısıyla oluşmuş kararmalar üzerinde bulunduğu malzemeye kalıcı zarar vermeyecek yöntemler seçilerek arındırılmalıdır (Şekil E.32, Şekil E.94, Şekil E.107).

5.2.2 Malzemenin konservasyonu

Yapıda kısmen bozulmaya uğramış olan doğal taş, tuğla ahşap vb. özgün malzemelerin konservasyonu önerilir. Örneğin kârgir duvarlardaki almaşık örgüdeki taş ve tuğlalarda gözlemlenen erozyon ve yüzey kayıpları detaylıca incelenmeli, aşınmaların kesit kaybına yol açacak derecede derin olduğu durumlar haricinde malzeme zayıf kısımlarından arındırılarak konservasyonu sağlanmalıdır (Şekil E.123, Şekil E.125). Özellikle kapı ve pencere sövelerinde kullanılan volkanik taşlardaki erozyonlar ve mermer döşeme taşlarındaki yüzey kayıpları için uygun yöntemlerle konservasyon çalışması yürütülmelidir (Şekil E.124 Şekil E.61, Şekil E.59).

Oldukça eski olduğu anlaşılan ahşap kapı ve pencere doğramalarındaki çürümeler ve yüzey kayıplarının bozulma düzeyi bir ahşap uzmanı tarafından saptanmalıdır. Ahşapta çürüklük mantarı, kopma vb. sorunlar varsa bunların türü ve derecesi saptanmalıdır. Özgün malzemenin bozulmuş kısımları kesiti zayıflatacak boyutta değilse malzeme zayıf kısımlardan arındırılıp kalan iyi durumdaki kısımların malzeme uzmanının önerileri doğrultusunda emprenye edilerek konservasyonu sağlanmalıdır (Şekil G.46, Şekil G.47). Bu işlemin ardından ahşaplarda çürümeye

karşı koruyucu malzemeler uygulanarak önleyici koruma yapılması önerilir (Şekil E.73, Şekil E.53, Şekil E.75, Şekil E.76)

Kilisedeki metal malzemelerin çoğunun başlangıç, orta veya ileri düzeyde korozyon barındırıyor olması dolayıısyla metal malzemelerin tamamına yakınının pas sökücü malzemeler kullanılarak temizlenmesi ve korozyon nedeniyle özgün kesiti kaybedilmişse bu kısmın tamamlanması önerilir. Daha sonra tüm metal malzemelere antipas uygulanmalıdır.

Metallerin paslanması ile bitişiğindeki taş, tuğla veya ahşap malzemeye de zarar verdiği görüldüğünden, paslanmış metalin yakınlarındaki özgün malzemelerin bozulmaları kontrol edilmeli ve gerekli durumlarda konservasyonu yapılmalıdır (Şekil E.79, Şekil E.80, Şekil E.81).

5.2.3 Bütünleme

Kilise yapısında özgün yapı elemanının yitirilmesi ile çeşitli boyutlarda eleman kaybına uğrayan yerlerde ilk tasarımdaki malzeme seçimi ve biçimine uygun olarak bütünleme yapılması önerilir.

Kârgir duvarlarda yer yer taş veya tuğlaların yitirildiği kısımlarda özgün duvar malzemesine uygun malzeme kullanarak mimari öğe bütünlenmelidir (Şekil E.115, Şekil E.25, Şekil E.29). Kilisenin cephelerinde pek çok yerinde görülen derz boşalması sorunu eleman kaybına sebep olabileceği için acilen tamir edilmesi gerekmektedir (Şekil E.38, Şekil E.29). Derz boşalması görülen yerlerde özgün malzemeye uygun horasan harcı bazında derzlerin uygulanması gerekmektedir. Bu işlem için ilk olarak, cephe temizliği gerçekleştirilmeli ve ardından bozulmuş olan çimentolu harç ve sıva katmanlarının kaldırılmalıdır. Daha sonra, belirli oranlarda hazırlanan karışımlar kullanılarak, uygun teknikle derzleme işlemi yapılmalıdır. Bu aşamada İTÜ'de hazırlanmış olan malzeme raporunun dikkate alınması önerilmektedir (Özgünler, 2022, s.10).

Topkapı Aya Nikola Kilisesi beden duvarlarındaki taş ve tuğlalarda kılcal ölçekten başlayarak daha büyük ölçeklere kadar farklı derinlik ve genişliklerde çatlaklar mevcuttur (Şekil E.20, Şekil E.125). Bu çatlaklar kilisenin duvarlarının dış veya iç cephelerinden gözlemlenebilir (Şekil E.104, Şekil E.112, Şekil E.20). Özellikle kuzeydoğu cephesinin doğuya yakın kısmında toprak seviyesinden başlayıp saçak kotuna dek ilerlemiş olan derin yapısal çatlaklar mevcuttur (Şekil E.20). Onarım

çalışmaları esnasında yapısal tehlike arz eden hasarların sağlamlaştırılmasına öncelik verilmelidir.

Koruma müdahalesi olarak sağlamlaştırma; yapının malzemesinde, yapım sisteminde ve yapının bulunduğu zeminde olmak üzere üç kademede ele alınabilir (Ahunbay, 2010, s. 90). Yapıda gözlemlenen strüktürel çatlakların sebeplerinin giderilmesi amacıyla temelden itibaren detaylıca araştırılması gerekir. Temellerin biçimi, derinliği vb. bilgiler kazı ve sondaj çalışmaları ile tespit edilmelidir. Zeminden kaynaklı hasarlar tespit edilmeli ve gerekli yerlerde uygun müdahale yöntemleri uygulanarak zemin sağlamlaştırmalarıdır.

Ahşap malzemelerde derin çürüme, kopma, yüzey kaybı bulunanların yenilenmesi önerilmektedir (Şekil E.128, Şekil E.129, Şekil E.8, Şekil E.130). Yakın bir geçmişte değiştirilmiş olduğu anlaşılan narteks ahşap duvarlarının özgün malzeme olmaması ve derin çürümeler barındırdığı için yenilenmesi önerilir (Şekil E.77, Şekil E.83, Şekil G.51). Ayrıca kilisenin ahşap tavan kaplamasının ve galeri döşemesinin de büyük oranda çürümüş olması sebebiyle yenilenmesi önerilir.

5.2.4 Sağlamlaştırma

Yapının deprem açısından tehlike barındıran konumu nedeniyle öncelikle zemininin ve temel sisteminin uzmanlar tarafından incelenmesi, gerekli görülen durumlarda uzman kişiler tarafından geliştirilen öneriler doğrultusunda sağlamlaştırılması önerilmektedir. Bu çalışmalardan sonra yapının kârgir yapılar konusunda uzman ve deneyimli statik mühendisleri tarafından taşıyıcı sisteminin bir süre incelenmesi, güçlendirmelerin gerektiği durumlarda koruma uzmanı kişiler ve proje müellifi ile birlikte bir çözüm önerisi geliştirilmesi önerilmektedir. Yapıda herhangi bir sağlamlaştırılma işlemi yapılmadan önce tespit edilen çatlak vb. sorunlar yaklaşık olarak 1 yıl süreyle izlenmeli ve bu süreçteki değişimler kaydedilmelidir. Bu incelemeler neticesinde hasarın aktif olmadığı durumlarda bu çatlağın yeniden derz uygulanması, enjeksiyon, dikiş, tamamlama gibi kapatıcı bir müdahale ile sağlamlaştırılması önerilirken, aktif çatlaklarda daha kapsamlı müdahalelere gidilmesi gerekir.

5.2.5 Yenileme

İşlevini yitirecek derecede bozulmaya uğramış elemanlar için yeniden yapım önerileri sunulmuştur.

Kilisede nemden kaynaklanan hasarları önlemek amacıyla çatı örtüsü, çatıdaki yalıtım tabakası, yağmur olukları ve yağmur boruları kontrol edilmeli gerekli kısımlarda yenilemeler yapılmalıdır (Şekil E.4). Ayrıca lavabo etrafında görülen nem kaynaklı sorunun çözülebilmesi için bozunmuş tesisat unsurlarının yenilenmesi önerilir (Şekil E.18, Şekil E.104, Şekil E.112, Şekil E.20). Benzer şekilde avluda su birikintilerinin kalmasından kaynaklanan nem sorununun çözülmesi için bozunmuş avlu döşemesinde yenilemeler yapılmalı, uygun bir drenaj sistemi ile suyun kontrollü tahliyesi sağlanmalıdır (Şekil E.9). Ayrıca, nemden kaynaklanan sorunun çözülmesinin ardından bu kısımlarda gerekli kurutma işlemleri yapılmalı ve malzemeler nemden arındırılmalıdır.

Kilisede görülen kabarmış bozulmuş sıva ve boya kalıntılarının raspalanması bunun yerine özgüne uygun olacak şekilde sıva ve boya uygulanması yapılmalıdır (Şekil G.51, Şekil G.52). Ayrıca kilisenin pek çok yerinde çimento esaslı onarımlar görülmektedir (Şekil E.39). Çimento esaslı onarım doğal malzemeye zarar vereceğinden bu kısımlar acilen kireç esaslı sıva ile yenilenmelidir (Şekil E.114, Şekil E.116, Şekil E.118, Şekil E.119, Şekil E.122, Şekil E.39, Şekil E.15). Kilise beden duvarlarının korunmasına katkı sağlaması ve özgüne uygun olması amacıyla iç ve dış cepherinin sıvanması ve uygun bir renge boyanması önerilir.

6. SONUÇ

Bizans döneminde yapılmış bir kilisenin yerine 19. yy'da inşa edilen Topkapı Aya Nikola Kilisesi ek yapıları ile birlikte anıtsal bir bütün olarak korunması gereken bir kültür varlığıdır. Tez çalışması kapsamında kilise yapılar grubunun mevcut durumu incelenmiş, kilise yapısı detaylı belgelenmiş, bu yapıda kullanılan malzemeler, görülen hasarlar ve bu hasarlara yönelik uygun müdahale yöntemleri saptanmıştır.

Mülkiyeti Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı'na ait olan ve Fener Rum Patrikhanesine bağlı olan kilise günümüzde ibadet amaçlı kullanıma açıktır. Ayrıca kilisede bazı özel günlerde ve belli aralıklarla cemaat toplanmaktadır. Kilisenin zaman zaman niteliksiz ekler almış olduğu görülse de, tarihi boyunca özgün işlevi ile kullanılmış olması, ilk tasarımındaki mimarisinin büyük ölçüde korunmasına katkı sağlamıştır. Kilise lojmanında kilise görevlilerinin yaşıyor olması ve kilisenin görevliler tarafından düzenli bakımının yapılıyor olması, yapıların temizliğinin sağlanması ve bozulmaların önlenmesine katkı sağlamaktadır.

Avlu duvarları ile çevrelenmiş parselin bütünselliğinin yanı sıra, kilise ve hizmet yapılarının özgün işlevlerinin oluşturduğu mimari programın uyumluluğu bu yapılar grubunun içe dönük olarak tasarlandığını göstermektedir. Bu sebeple avlu duvarları, avlular, kilise, çan kulesi ve ek yapılar gerek yapı ölçeğinde gerekse vaziyet planı ölçeğinde özgün nitelikleri ve oluşturdukları mekânsal algı korunarak işlevliliğini sürdürmelidir. Ancak zaman içinde geçirdiği değişikliklerin ve aldığı eklerin yapılar grubunun mevcut durumunda bu bütünselliğin zedelendiği görülmektedir. Bunun için öncelikle kilise ek yapılarının her birinin işlevi birbirleriyle ilişkili düşünülmeli ve kiliseye hizmet etmek üzere kullanılan birimlerden biri olacak şekilde düzenlenmelidir.

Özgün işlevi bilinmeyip günümüzde imalathane olarak kullanılan güney ek yapısının ise; ses, titreşim nem vb. yayılmasına sebep olarak tarihi yapılara büyük ölçüde zarar verdiği gözlemlenmektedir. Bu sebeple güney ek yapısının, kilise yapılar grubunun tarihi dokusuna zarar vermeyecek biçimde yeniden işlevlendirilmesi gerekmektedir.

İlk işlevi okul olup günümüzde lojman olarak kullanılan batı ek yapısının geçirdiği bu işlev değişikliği, kilisenin mevcut ihtiyaçlarına hizmet eden bir yapıya dönüşmüş olması sebebiyle bu dönemin koşullarının ve kilisenin ihtiyaçlarının bir sonucu olarak değerlendirilmiştir.

Kilise yapılar grubunun avlu duvarları ile çevrili olması parsel üzerindeki yapıların korunmasına büyük ölçüde katkı sağlamıştır. Günümüzde pek çok hasar tespit edilen avlu duvarlarının aciliyetle onarılması oldukça önemlidir. Ayrıca kilise yapılar grubunun sokak ile ilişkisini kuran avlu kapılarının ilk tasarlandıkları haliyle kullanılmaları gerek mimari değerleri gerekse kilisenin erişilebilirliği açısından oldukça önemlidir. Bu durum, günümüzde kuzeydoğu avlu kapısı ile girişin sağlandığı mekân olan kuzeydoğu ek yapısının özgün mimari kurguya uymadığını destekleyen unsurlardan biridir. Bu doğrultuda kuzeydoğu ek yapısının kaldırılması ve kilise yapılar grubunun açık alanlarının ilk tasarımdakine benzer şekilde arttırılması önerilir.

Topkapı Aya Nikola Kilisesi yapılar grubu çağdaş ve bilimsel yaklaşımlarla korunarak gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir. Yapının deprem açısından risk barındıran bir bölgede koumlanıyor olması dolayısıyla yapılar grubunun zeminin ve yapıların temellerinin zemin mühendisleri tarafından incelenmesi, gerekli görülen durumlarda projelendirilerek güçlendirmelerin yapılması önemlidir. Bu yapılarda mevcut olan yapısal hasarların onarım çalışması planlanırken kârgir yapım sistemi konusunda uzmanlaşmış inşaat mühendisleri tarafından yapıların taşıyıcı sistemleri ve zemin durumları hakkında gerekli araştırma ve incelemelerin yapılması önerilir. Koruma uzmanı mimarlar tarafından geliştirilen koruma ilkelerine uygun onarım önerileri ilgili koruma kurulunun onayı alındıktan sonra, koruma konusunda uzman deneyimli mimarlar ve konservatörler tarafından uygulanmalıdır. Yapılan onarımlarda seçilen malzemelerin tarihi yapıyla uyumluluğu önemlidir. Tarihi yapıların mimarisine zarar vermeyecek ve iklimsel olaylar altında özgün malzemeyle uyumlu çalışacak malzemeler seçilmelidir.

Yapılar grubunun bulunduğu parseldeki tüm yapıların uzman kişiler tarafından kapsamlı şekilde onarılması ve sürekli bakımının yapılması hedeflenerek, bu yapıların gelecek nesillere aktarılması amaçlanmıştır. Yapılan koruma uygulamalarının yanısıra gerekli periyodik bakımların sürekli yapılması tarihi yapıların uzun ömürlü olması için oldukça önemlidir. Özellikle mevsim geçişlerinde

iklimsel şartlara hazırlıklar yapılmalıdır. Yapılarda nem sorunuyla karşılaşılmaması için çatının, yağmur oluklarının, yağmur borularının belli aralıklarla kontrol edilmesi, gerekli durumlarda onarım ve yenilemelerin yapılması önemlidir gerekmektedir.

19. yy'dan günümüze ulaşan, günümüzde ise cemaat nüfusunu kısmen kaybetmiş olmasına rağmen hâlen kullanılan ve içinde yaşanarak bakımı yapılan kilise ile çevresindeki yapıların, niteliksiz eklerden arındırılarak nitelikli bir onarımla kullanımının sürdürülmesi, kentin tarihi geçmişinin bir parçası olarak büyük bir değer taşımaktadır. Dünya mirası alanlarından biri olan kara surlarına yakın konumda yer alan bu yapı grubunun, koruma çalışmaları kapsamında ele alınması, bulunduğu tarihi çevre adına önemli bir kazanım olacaktır.

KAYNAKÇA

Acar, D. (2012). *Tur-i Sina (Balatkapı İoannes Prodromos Metokhion) Kilisesi Koruma Projesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Açıkgöz, N. (2023). *Fatih-Samatya Hagios Nikolaos Rum Ortodoks Kilisesi Koruma Önerisi* (Yüksek lisans tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ahunbay, Z. (2021). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon.* İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi.

Ahunbay, Z. (2010). Surlar. İçinde *İstanbul Ansiklopedisi.* İstanbul, NTV Yayınları.

Aleksandru, E. (1996). *19.Yüzyılda İstanbul Rum Ortodoks Kiliseleri.* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Alman Genelkurmayı (1913-1914). *Deutsche Generalstabskarte: Konstantinopel und Umgebung* [Harita]. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı. Erişim: 30.12.2023, https://www.ataturkkitapligi.ibb.gov.tr.

Ayverdi, E. H. (1958). Fatih Devri Sonlarında İstanbul Mahalleleri, Şehrin İskânı ve Nüfusu, Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşr, Ankara.

Asutay, E. N. (2008). *Die Landmauer von Konstantinopel-Istanbul.* Berlin: Walter de Gruyter.

Balcan, C. (2018). *Mimar Sinan'ın İstanbul Külliyelerinde Yer Alan Sıbyan Mektepleri ve Koruma Sorunları* (Yüksek lisans tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Can, C. (1993). *İstanbul'da 19. Yüzyıl Batılı ve Levanten Mimarların Yapıları ve Koruma Sorunları* (Doktora tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Düstur, Ü. T. (1931). Cilt:5. İstanbul: Necmi İstikbal Matbaası.

Eyice, S. (2010). *Tarih Boyunca İstanbul.* (Cilt 3). İstanbul: Etkileşim Yayınları (Orijinal asım tarihi 2006).

Göktürk, H. (1947). Aya Nikola Rum Kilisesi. İçinde Koçu, R. E. *İstanbul Ansiklopedisi.* İstanbul.

Güven, D. (2005). *Cumhuriyet Dönemi Azınlık Politikaları ve Stratejileri Bağlamında 6-7 Eylül Olayları. (7. Baskı).* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Hammer, J. V. (2011). *İstanbul ve Boğaziçi*. (Cilt 1). (S. Özkan, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Hovhannesyan, S. S. (1997). *Payitaht İstanbul'un Tarihçesi.* İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

İnciciyan, P. Ğ. (1976). XVIII. Yüzyılda İstanbul, Çev. Andresyan H.D., İstanbul: İstanbul Fetih Derneği Yayınları.

Janin, R. (1969). *Konstantinopolis Vasilidos'unun Tapınakları, Manastırları ve Kutsal Kurumları. Paris: Publications de l'Institut Français d'Études Byzantines avec le concouru du Centre National de la Recherche Scientifique.*

Karaca, Z. (1992). İstanbul'da 1453 Sonrası İnşa Edilen Kiliseler (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Karaca, Z. (2006). *İstanbul'da Osmanlı Dönemi Rum Kiliseleri* (4. B.). İstanbul: Yapı Kredi Yapınları.

Karaca, Z. (2018). İstanbul'da Tanzimat öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri (2. b.). İstanbul: Yapı Kredi Yapınları.

Kuban, D. (1970). İstanbul'un tarihi yapısı. *Mimarlık,* İstanbul: Kültür Bakanlığı. (*8*(5), s. 25-48) İstanbul.

Kuban, D. (1996). *İstanbul, Bir Kent Tarihi: Bizantion, Konstantinopolis.* (Z. Rona. Çev). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi.

Mantran, R. (1986). *17. Yüzyılın İkinci Yarısında İstanbul* (M.A. Kılıçbay ve E. Özkan Çev). İstanbul: Verso Yayınları.

Mantran, R. (1991). 16. ve *17. Yüzyılda Güncelik Hayat.* (M. A. Kılıçbay Çev). İstanbul: Ege Yayınevi.

Nara. (1995). 782.00/9-1255, *İstanbul Başkonsolosluğu raporu*, 01.12.1995.

Oran, B. (2003). Lozan'da Azınlıkların Korunması. *Toplumsal Tarih,* 115, 72-77.

Özgünler, A. S. (2022). Topkapı Aya Nikola Rum Kilisesi Malzeme Raporu. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yapı Laboratuvarı.

Özdoğan, M. (2010). *"Tarih Öncesi Dönemlerin İstanbul'u", Bizantion'dan İstanbul'a bir başkentin 8000 Yılı.* (36-45). İstanbul: Sakıp Sabancı Müzesi Yayınları.

Pulat E. S. (2020). 19. Yüzyıl İstanbul Mimarlık Ortamında Rum Ortodoks Kiliselerinin Yapım ve Onarım Süreçleri (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Seçgin, N. (2021). Sanat Tarihi Raporu Topkapı Meydanı ve Çevresinin Tarihi dokusu. İstanbul:

Sönmez E. (2014). Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi Koruma Projesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Url-1 <*https://kentrehberi.fatih.bel.tr/webgis/*>, erişim tarihi 29.06.2023.

Url-2 <*https://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/surp-nigogayos-ermeni-kilisesi-1-bolge-eski-istanbul/*>, erişim tarihi 10.09.2023.

Url-3 <*http://www.istanbulurbandatabase.com/*>, erişim tarihi 10.12.2023.

Url-4 <*https://kulturenvanteri.com/tr/*>, erişim tarihi 12.12.2023.

Url-5 <*https://pcyapi.com/projects/harbi-mescidi/*>, erişim tarihi 09.10.2023.

Url-6 <*https://kulturelmiras.ibb /*>, erişim tarihi 10.11.2023.

Url-7 <*https://yandex.com.tr/harita/*>, erişim tarihi 21.06.2023.

Url-8 <*https://earth.google.com/web/*>, erişim tarihi 23.06.2023.

Url-9 < *https://www.ataturkkitapligi.ibb.gov.tr./*>, erişim tarihi 30.12.2023.

EKLER

EK A: Haritalar ve hava fotoğrafları
EK B: Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin çevresinin fotoğrafları
EK C: Kilisenin yakın çevresindeki anıtsal yapıların fotoğrafları
EK D: Kilise yapılar grubunun güncel fotoğrafları
EK E: Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin güncel fotoğrafları
EK F: Topkapı Aya Nikola Kilisesi hakkındaki belge ve raporlar
EK G: Çizimler

EK A: Haritalar ve hava fotoğrafları

Şekil A.1 : I. Kauffer ve Jean-Baptiste Le Chevalier'in 1815 yılında yayınladığı Kauffer haritası adı ile bilinen haritada Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesinin çevresinin çizimi (Url-3).

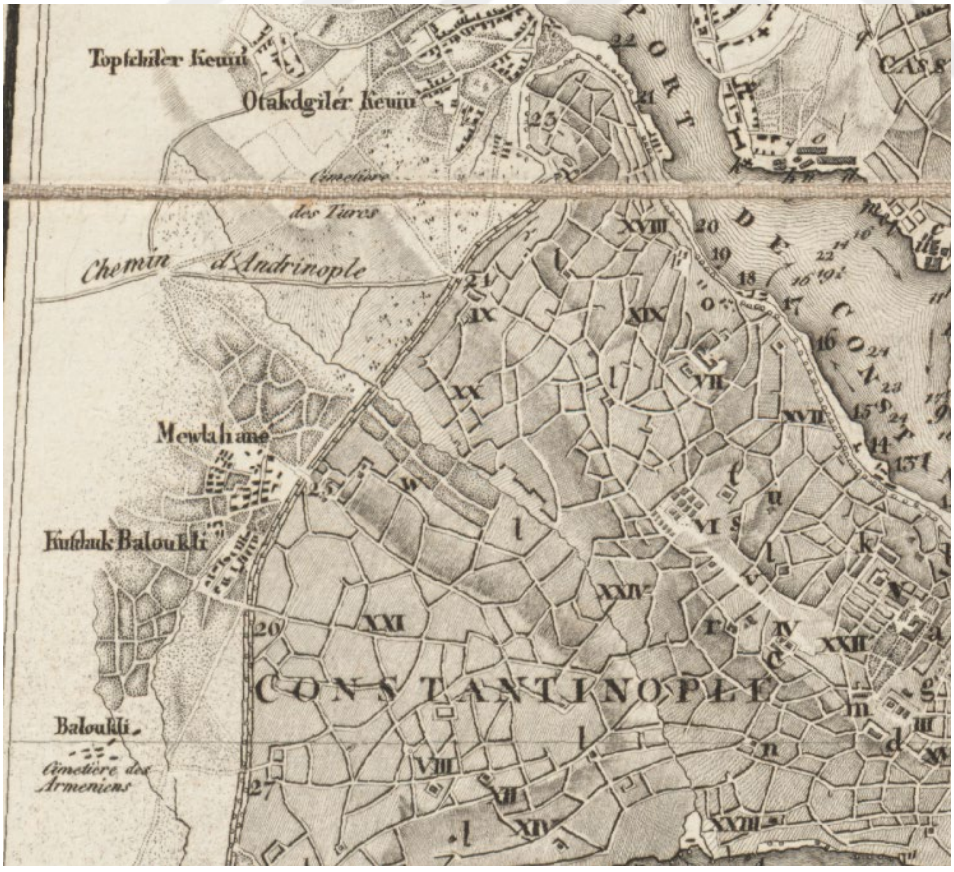

Şekil A.2 : 1821 tarihli F. Fried tarafından hazırlanan İstanbul Haritasında kilise çevresinin görünümü (Url-3).

Şekil A.3 : 1853 tarihli Cox, George tarafından Londra'da yayınlanan haritada Topkapı bölgesi (Url-3).

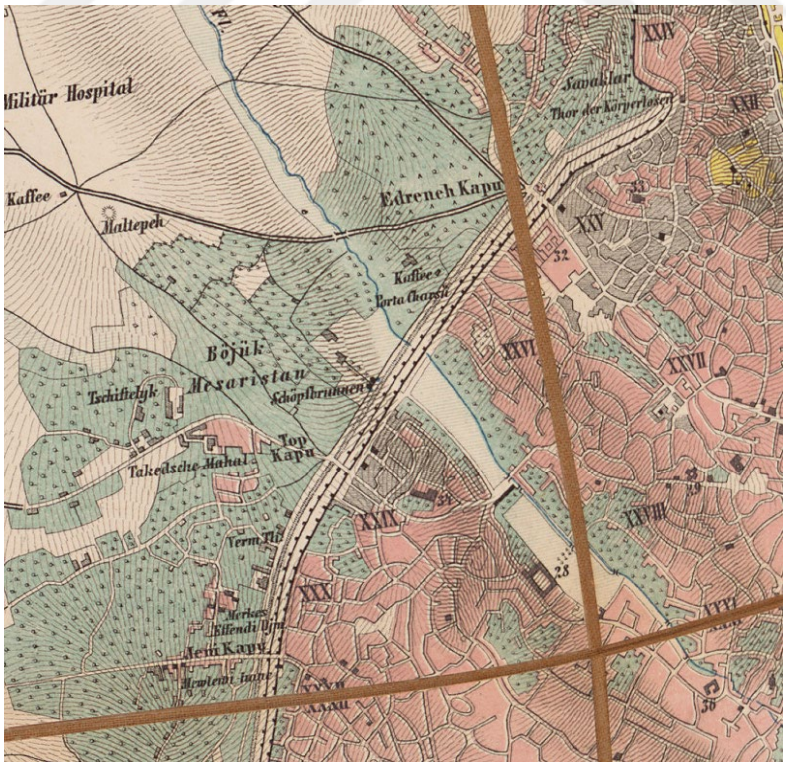

Şekil A.4 : Joseph Von Scheda tarafından hazırlanan 1860-70 tarihli İstanbul haritasında kilisenin çevresinin görünümü (Url-3).

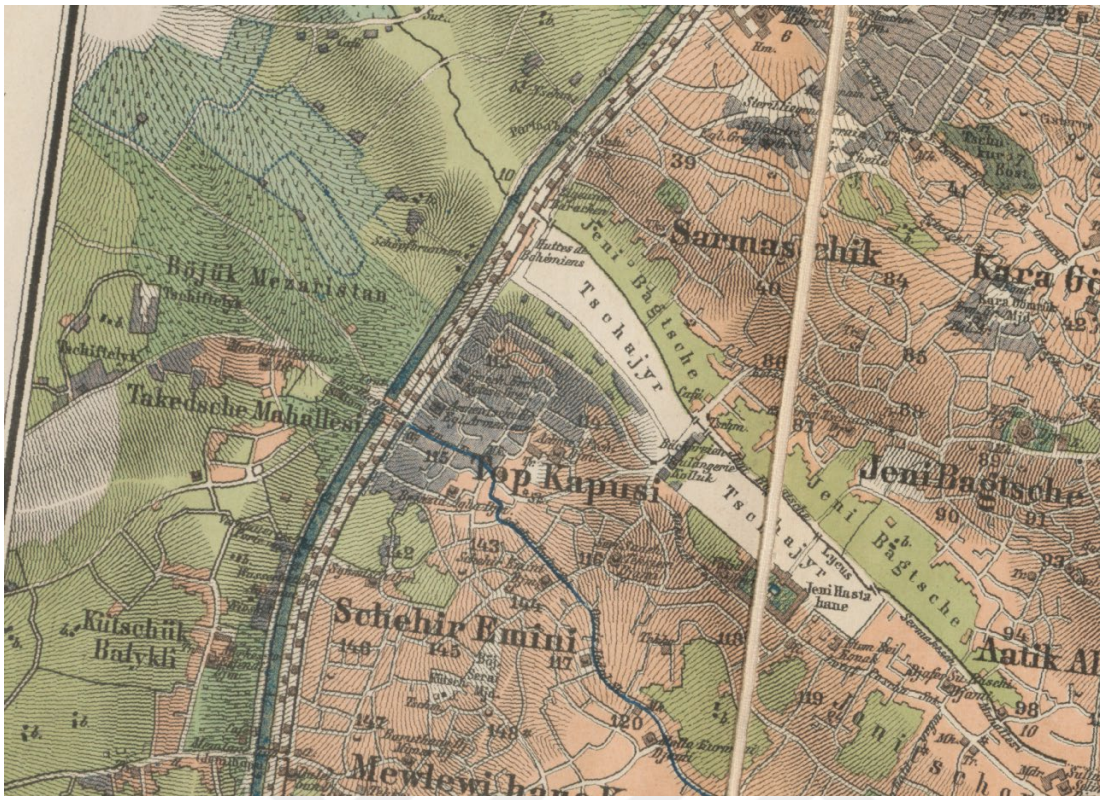

Şekil A.5 : 1882 tarihli C. Stolpe haritasında kilise çevresinin görünümü (Url-3)

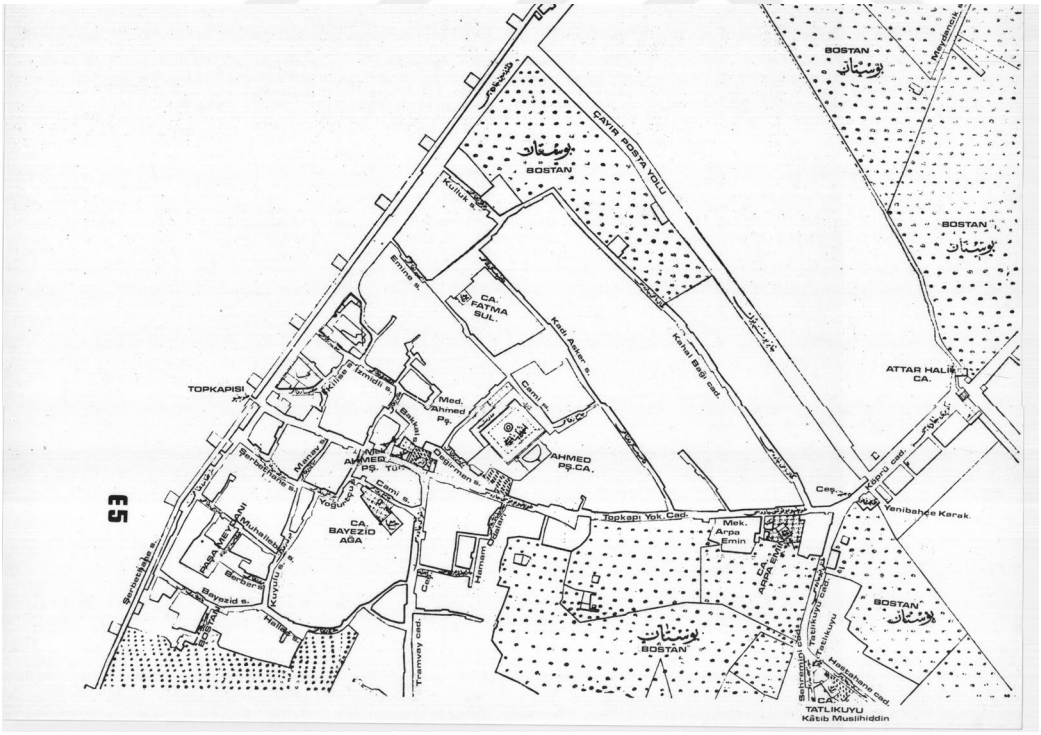

Şekil A.6 : Ekrem Hakkı Ayverdi'nin hazırlayıp 1958 yılında yayınlamış olduğu 19. yüzyılda İstanbul-Bostan Haritası, E5 paftası (Ayverdi, 1958).

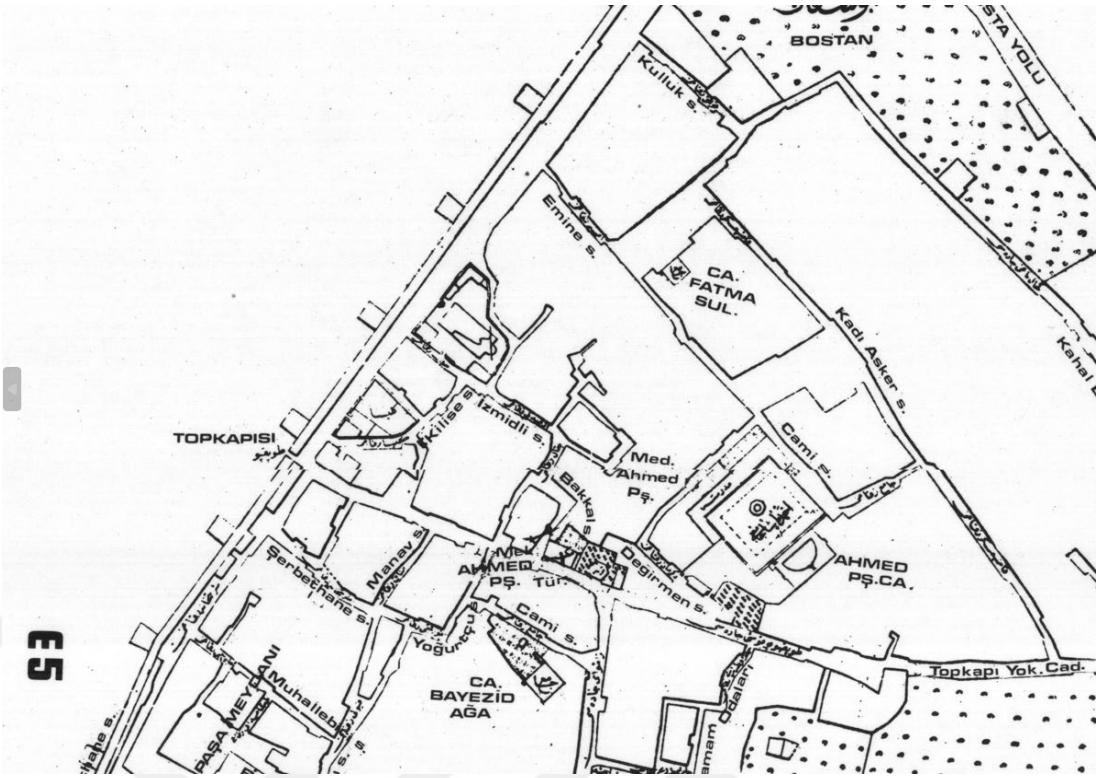

Şekil A.7 : Ekrem Hakkı Ayverdi'nin hazırlayıp 1958 yılında yayınlamış olduğu 19. Asırda İstanbul Haritası, E5 paftası kiliseye yakınlaştırılmış görüntüsü (Ayverdi, 1958).

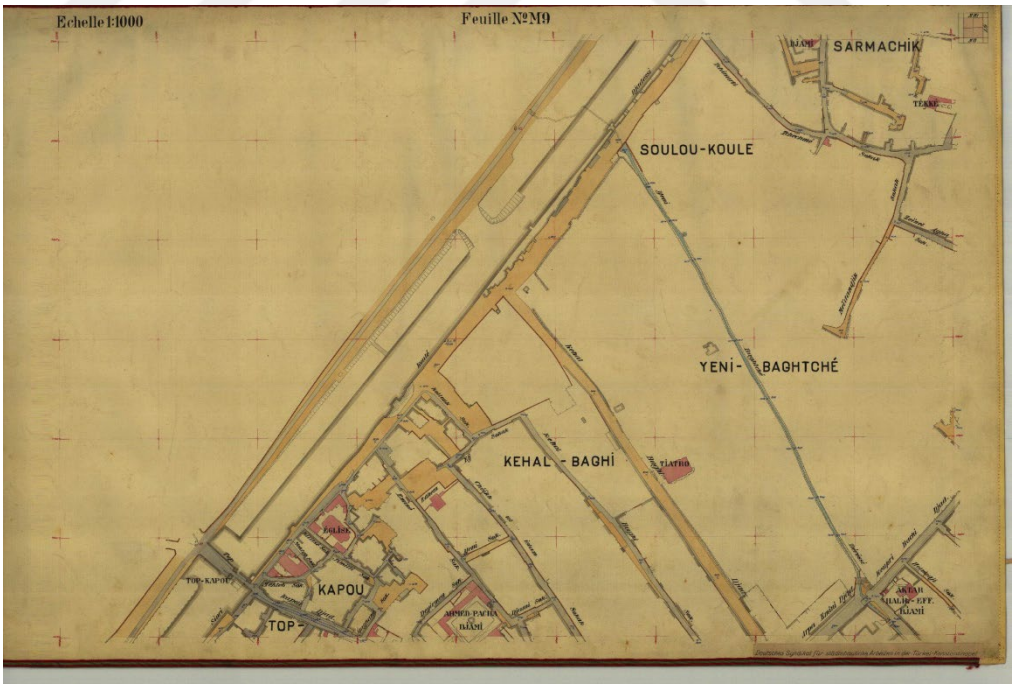

Şekil A.8 : 1913-1914 tarihli Alman Mavileri haritası M9 paftası (Url-9).

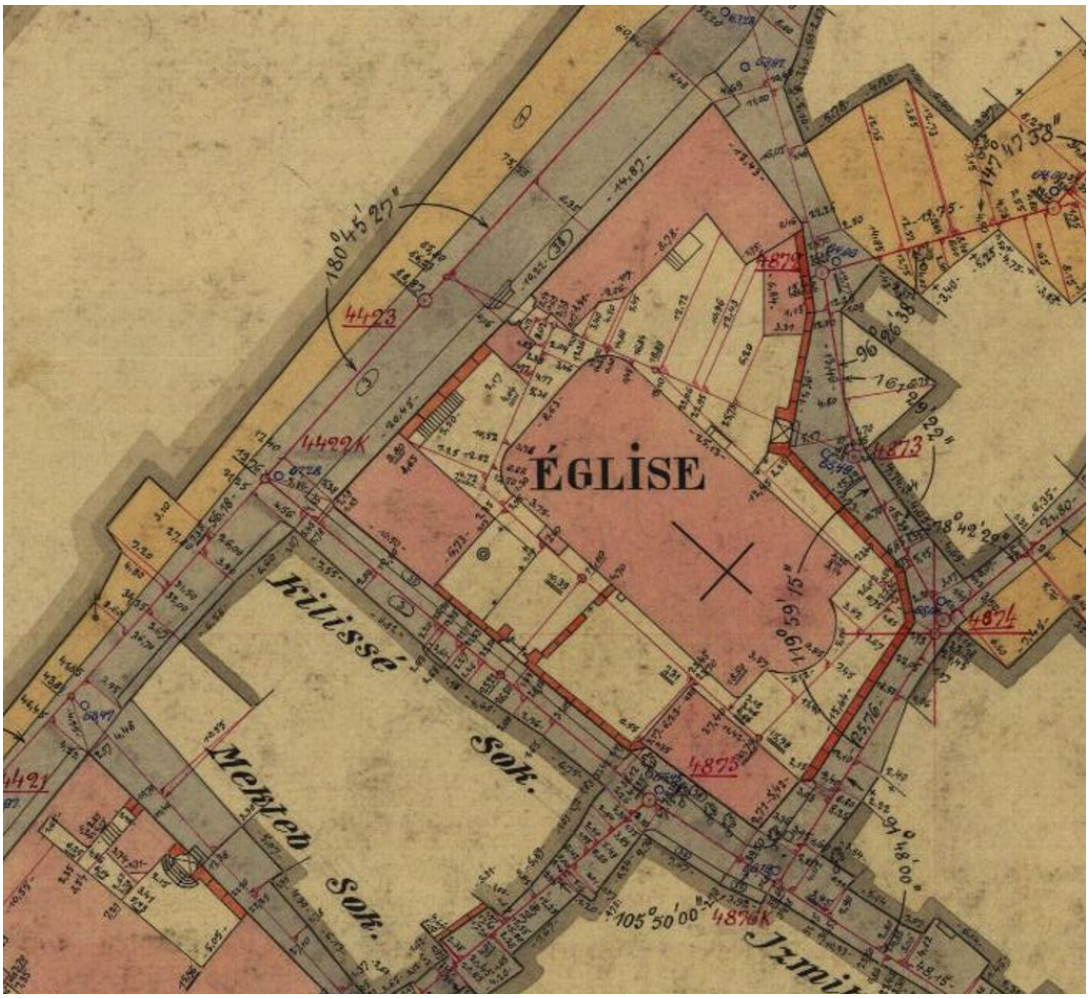

Şekil A.9 : 1913-1914 tarihli Alman Mavileri haritası M9-3 paftasında Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi'nin çizimi (Url-9).

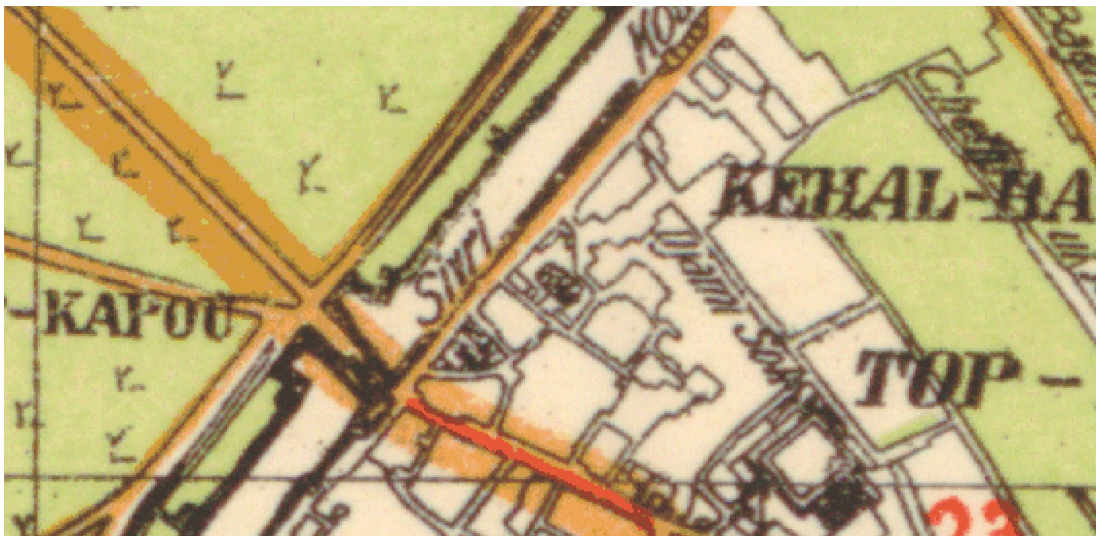

Şekil A.10 : 1922 tarihli İstanbul haritasında kilisenin çevresinin görünümü (Url-3).

Şekil A.11 : DAI fotoğraf arşivinden 1969 tarihli fotoğraf (D-DAI-IST-R31626).

Şekil A.12 : DAI fotoğraf arşivinden 1969 tarihli fotoğraf (D-DAI-IST-R2252).

Şekil A.13 : DAI fotoğraf arşivinden 1969 tarihli fotoğraf (D-DAI-IST-R31625).

Şekil A.14 : 1937 yılına ait hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, eski tarihli hava fotoğrafı arşivinden, Mart 2024 tarihinde ulaşılmıştır).

Şekil A.15 : 1954 yılına ait hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, eski tarihli hava fotoğrafı arşivinden, Mart 2024 tarihinde ulaşılmıştır).

Şekil A.16 : 1970 yılına ait hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, eski tarihli hava fotoğrafı arşivinden, Mart 2024 tarihinde ulaşılmıştır).

Şekil A.17 : 1987 yılına ait hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, eski tarihli hava fotoğrafı arşivinden, Mart 2024 tarihinde ulaşılmıştır).

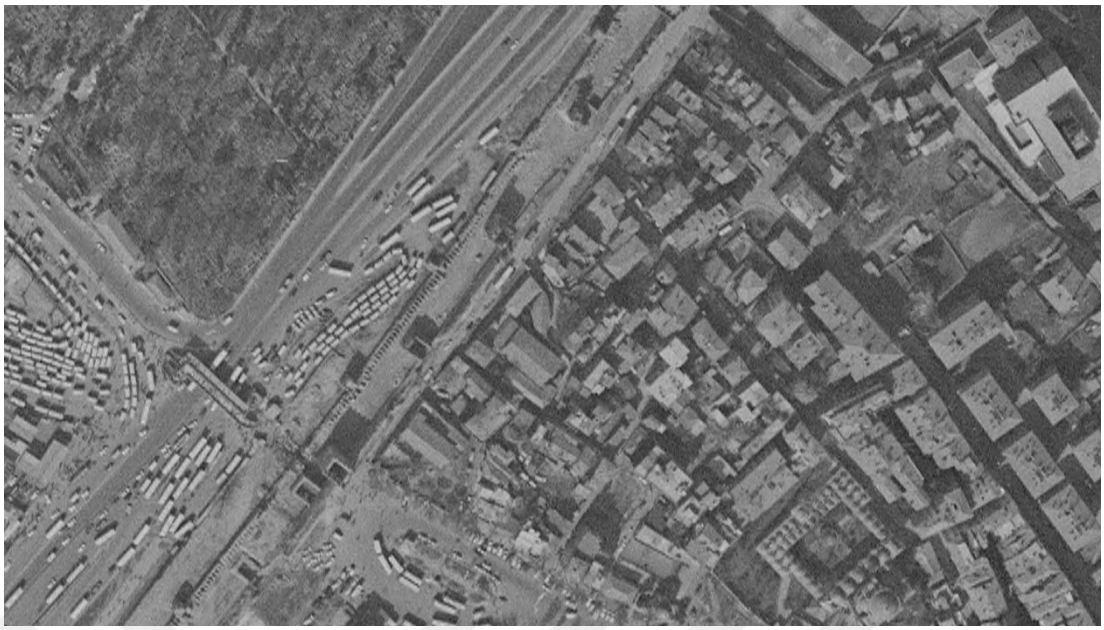

Şekil A.18 : 1993 yılına ait hava fotoğrafı (Harita Genel Müdürlüğü, eski tarihli hava fotoğrafı arşivinden, Mart 2024 tarihinde ulaşılmıştır).

Şekil A.19 : DAI fotoğraf arşivinden Topkapı bölgesi hava fotoğrafı (D-DAI-IST-R22776).

Şekil A.20 : DAI fotoğraf arşivinden Topkapı bölgesi fotoğrafı (D-DAI-IST-2815).

Şekil A.21 : Kilise avlusundan eski fotoğraf, (İTÜ Restorasyon Programı arşivinden, Mayıs 2024 tarihinde ulaşılmıştır).

Şekil A.22 : Kilise avlusundan eski fotoğraf, (İTÜ Restorasyon Programı arşivinden, Mayıs 2024 tarihinde ulaşılmıştır).

EK B: Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin çevresinin fotoğrafları

Şekil B.1 : Sulukule Caddesi üzerinden güneye bakış, (Url-8).

Şekil B.2 : Sulukule Caddesi üzerinden kuzeye bakış, (Url-8).

Şekil B.3 : Kaynata Sokağı'nın batı kısmındaki sokak görünüşü, (Url-8).

Şekil B.4 : Kaynata Sokağı'nın kuzeybatı kısmındaki sokak görünüşü, (Url-8).

Şekil B.5 : Kaynata Sokağı'nın kuzeydoğu kısmındaki sokak görünüşü, (Url-8).

Şekil B.6 : Kaynata Sokağı'nın doğu kısmındaki sokak görünüşü, (Url-8).

Şekil B.7 : Karatay Sokağı üzerinden batıya bakış, (Url-8).

Şekil B.8 : Karatay Sokağı üzerinden doğuya bakış, (Url-8).

Şekil B.9 : İstanbul Kara Surlarının, Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin karşısında kalan kısmının görünüşü.

Şekil B.10 : Kilisenin kuzeyindeki yapıların görünüşü, (Url-8).

Şekil B.11 : Kilisenin kuzeydoğusundaki yapıların görünüşü, (Url-8).

Şekil B.12 : Kilisenin doğusundaki yapıların görünüşü (Url-8).

Şekil B.13 : Kilisenin güneyindeki yapıların görünüşü, (Url-8).

EK C: Kilisenin yakın çevresindeki anıtsal yapıların fotoğrafları

Şekil C.1 : İstanbul Kara Surlarının Topkapı sur kapısı, (Url-8).

Şekil C.2 : Topkapı Surp Nigoğayos Ermeni Kilisesi.

Şekil C.3 : Bayezid Ağa Mescidi, (Url-4).

Şekil C.4 : Harbi Mescidi, (Url-4).

Şekil C.5 : Fatma Sultan Mescidi, (Url-4).

Şekil C.6 : Kara Ahmet Paşa Camii ve Külliyesi, (Url-4).

Şekil C.7 : Hasan Ağa Çeşmesi, (Url-4).

EK D: Kilise yapılar grubunun güncel fotoğrafları

Şekil D.1 : Kaynata Sokak üzerindeki, günümüzde kuzeydoğu ek yapısına girişi sağlayan avlu kapısının dışarıdan görünüşü.

Şekil D.2 : Karatay Sokağı üzerindeki avlu kapısının dışarıdan görünüşü, (Url-8).

Şekil D.3 : Karatay Sokağı üzerindeki avlu kapısının içeriden görünüşü.

Şekil D.4 : Sulukule Caddesi üzerindeki avlu kapısının dışarıdan görünüşü.

Şekil D.5 : Sulukule Caddesi üzerindeki avlu kapısının içeriden görünüşü.

Şekil D.6 : Kaynata Sokak üzerindeki, günümüzde kuzeydoğu ek yapısına girişi sağlayan avlu kapısının içeriden görünüşü.

Şekil D.7 : Kilisenin güneyindeki avlu.

Şekil D.8 : Kilisenin batısındaki avlunun kuzeyden görünümü.

Şekil D.9 : Kilisenin batısındaki avlunun güneyden görünümü.

Şekil D.10 : Batı ek yapısının girişindeki 1856 tarihli yazıt.

Şekil D.11 : Kuzey ek yapısının girişinde bulunan 1957 tarihli yazıt.

Şekil D.12 : Batı ek yapısının güneydoğu yönünden görünüşü.

Şekil D.13 : Batı ek yapısının kuzeydoğu cephesinin görünüşü.

Şekil D.14 : Batı ek yapısının batı yönünden görünüşü.

Şekil D.15 : Kuzey ek yapısının üst katı olan toplantı salonunun girişi.

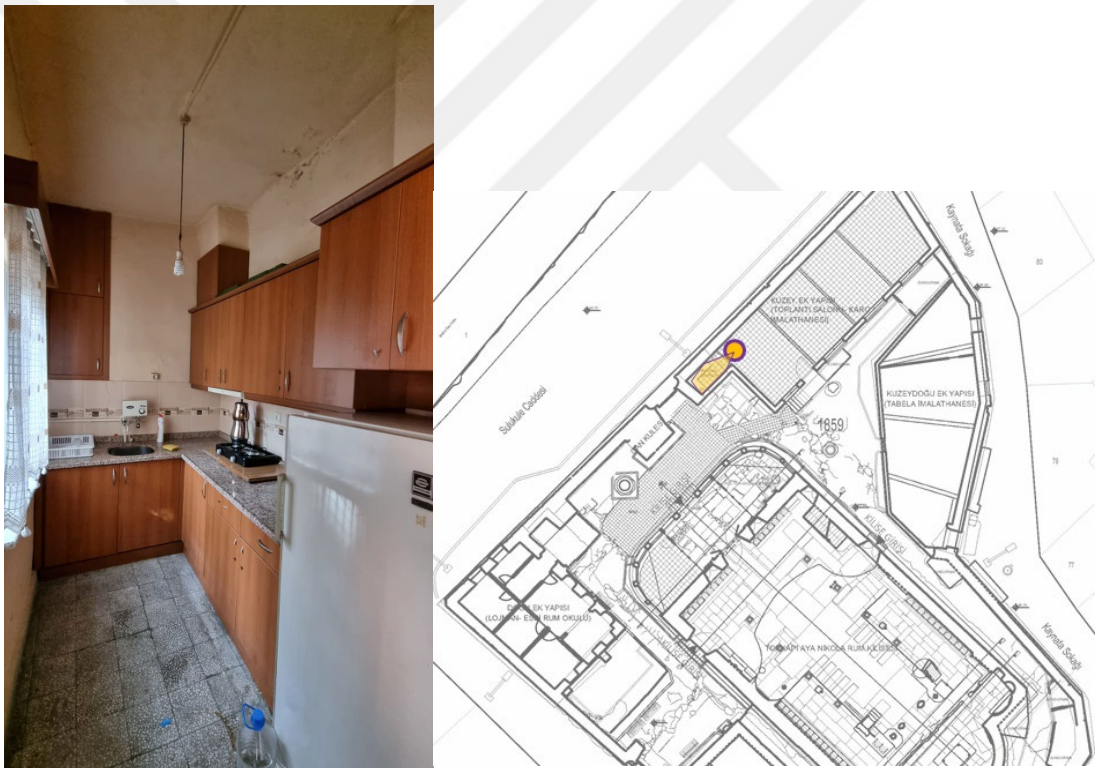

Şekil D.16 : Kuzey ek yapısındaki toplantı salonunun mutfağı.

Şekil D.17 : Kuzey ek yapısının üst katı olan toplantı salonu içerisinde kuzey yönünden bakış.

Şekil D.18 : Kuzey ek yapısının üst katı olan toplantı salonu içerisinde kısmı görünüm.

Şekil D.19 : Kuzey ek yapısının üst katı olan toplantı salonundaki yazıtlar.

Şekil D.20 : Kuzey ek yapısının alt katındaki odunluğun girişi.

Şekil D.21 : Kuzey ek yapısının üst alt katındaki odunluğun içerisinden görünüm.

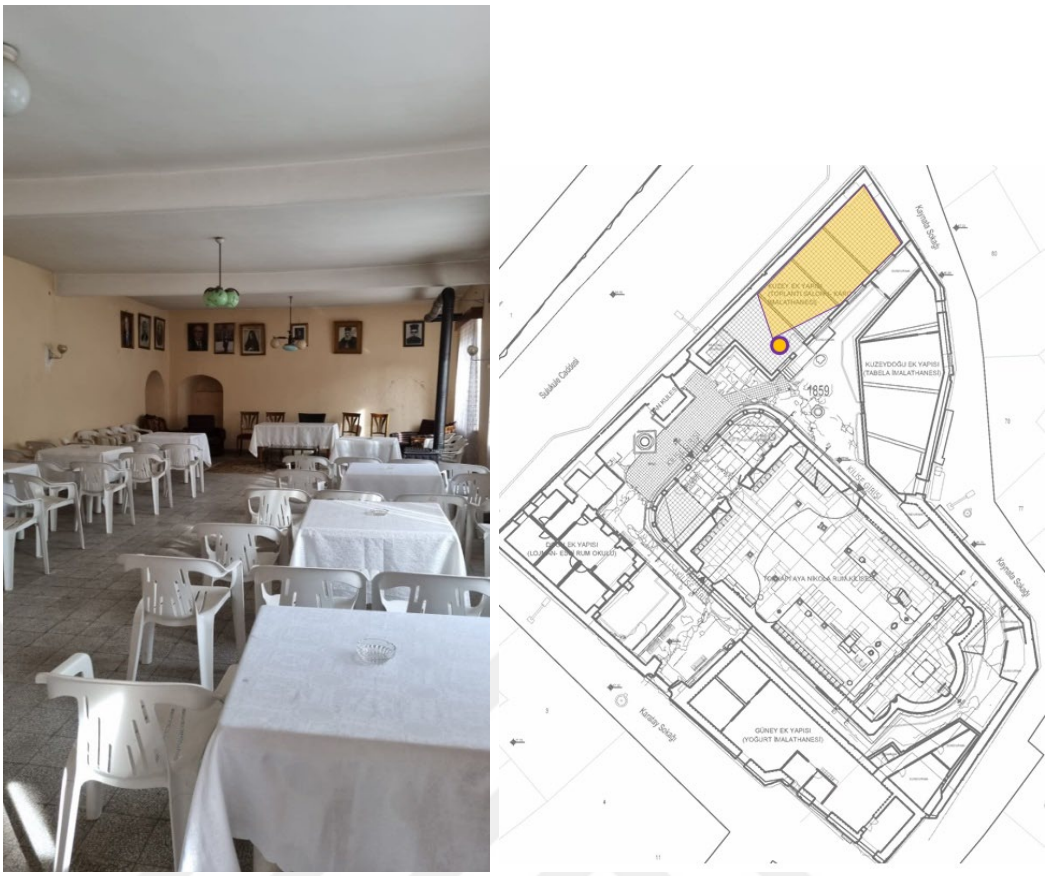

Şekil D.22 : Kuzey ek yapısının üst katındaki toplantı salonu içerisinde güneyden bakış.

Şekil D.23 : Güney ek yapısı güneybatı yönünden görünüşü.

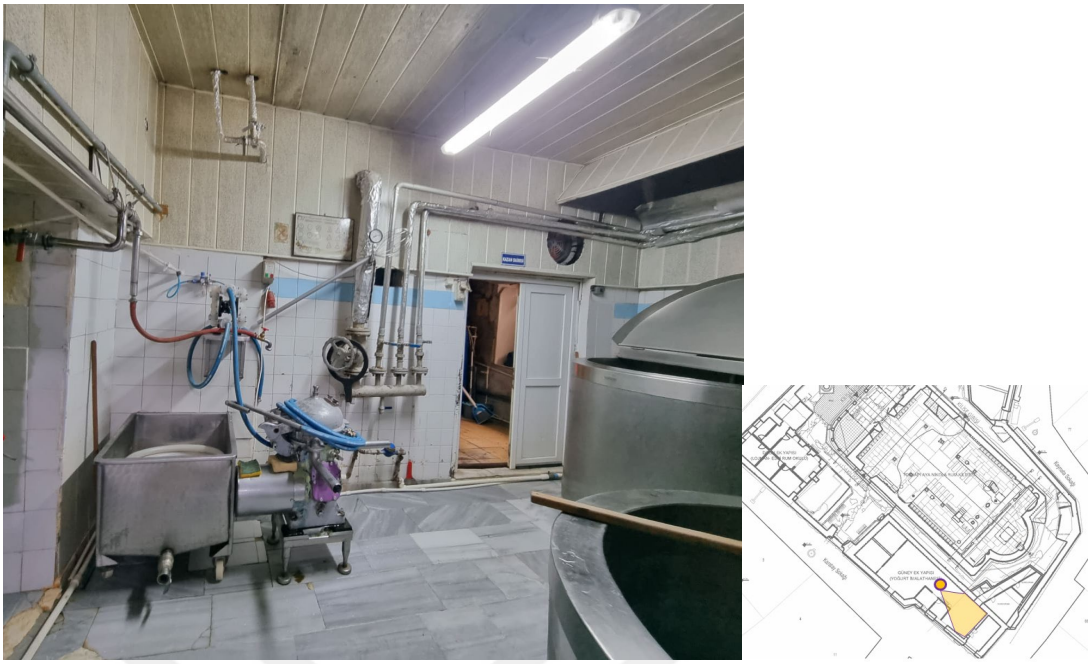

Şekil D.24 : Güney ek yapısı iç mekânın kısmi görünümü.

Şekil D.25 : Güney ek yapısı iç mekânın kısmi görünümü.

Şekil D.26 : Güney ek yapısı kazan dairesinin kısmi görünümü.

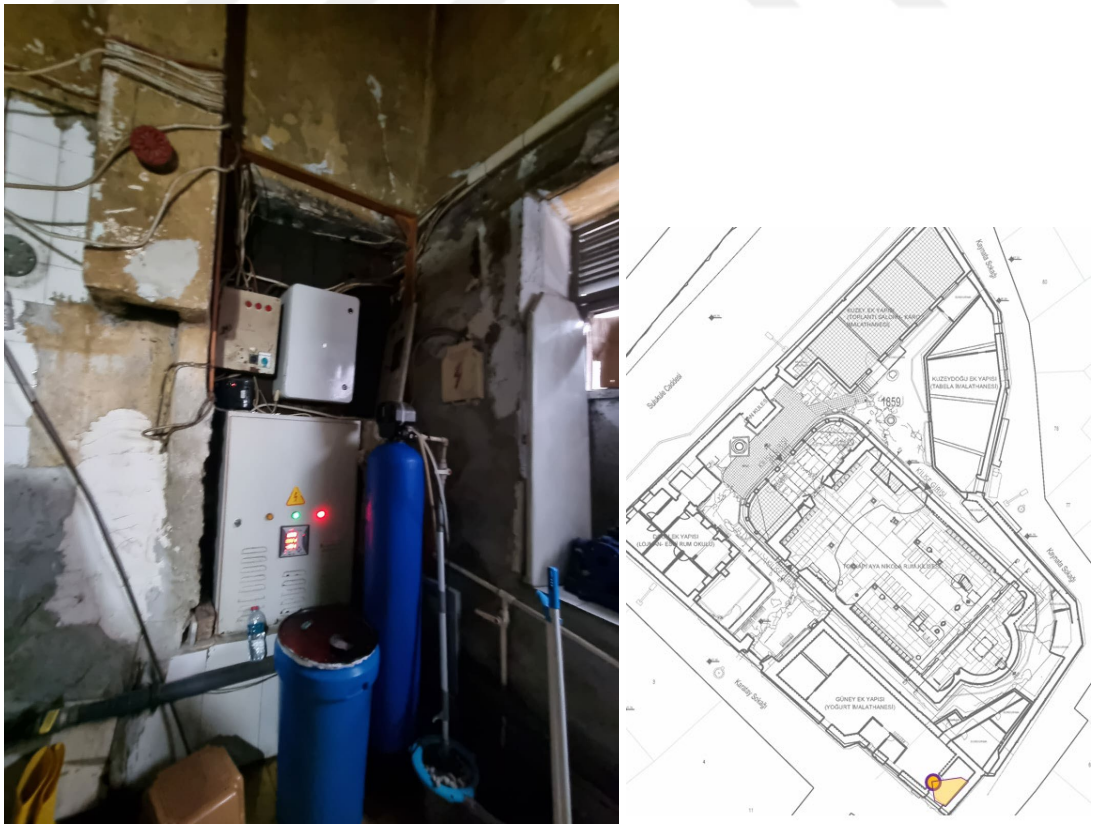

Şekil D.27 : Güney ek yapısı kazan dairesinin kısmi görünümü.

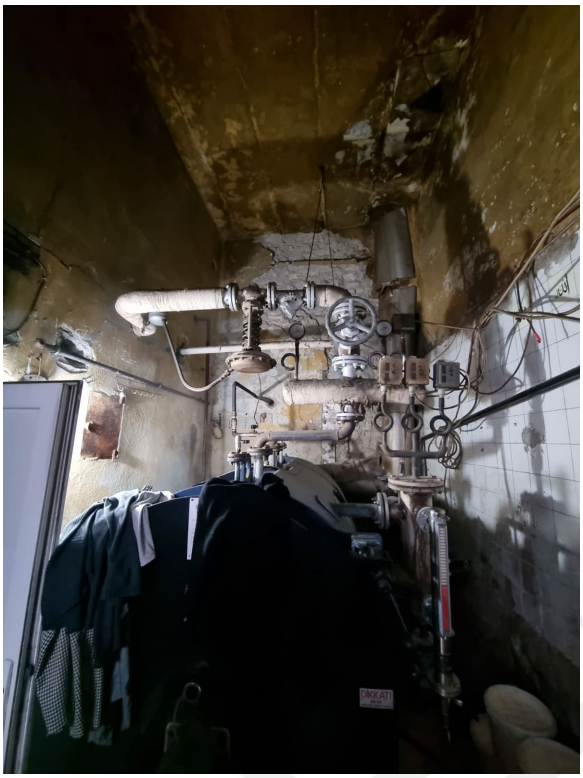

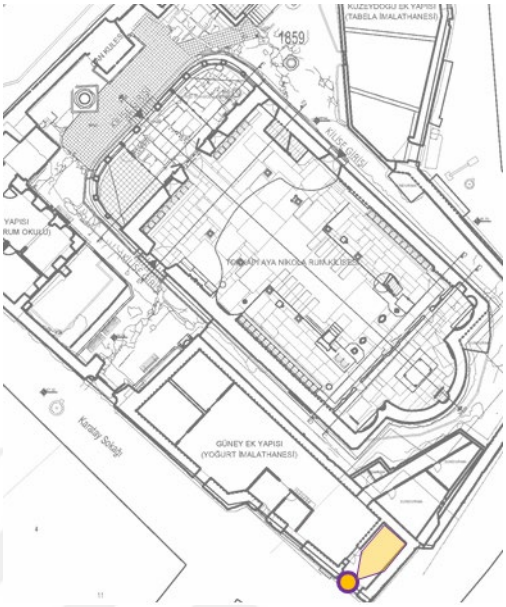

Şekil D.28 : Güney ek yapısı kazan dairesinin kısmi görünümü.

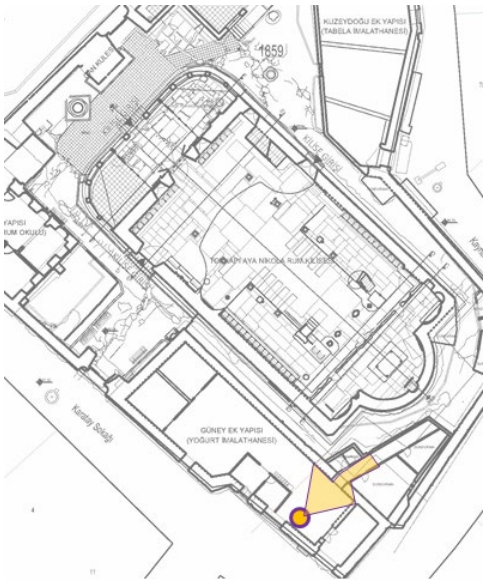

Şekil D.29 : Güney ek yapısı içerisinden, kuzeydeki sonradan eklenen kısımlara bakış.

Şekil D.30 : Güney ek yapısının kuzeyindeki sonradan eklenen kısımlara kuzeyden bakış.

Şekil D.31 : Güney ek yapısının ile kilise arsındaki geçişe doğu yönünden bakış.

Şekil D.32 : Güney ek yapısına güney yönünden bakış.

Şekil D.33 : Kilisenin apsisi ile güney ek yapısının kuzey kısmına kuzeyden bakış.

Şekil D.34 : Kuzey ek yapısı ve avlu duvarına kuzey yönünden bakış, (Url-8).

Şekil D.35 : Kuzeydoğu ek yapısının girişine doğu yönünden bakış, (Url-8).

Şekil D.36 : Kuzeydoğu ek yapısının bulunduğu kısımdaki avlu duvarlarına doğu yönünden bakış.

Şekil D.37 : Kaynata Sokak üzerinde bulunan, günümüzde kuzeydoğu ek yapısına giriş-çıkışı sağlayan avlu kapısı içeriden görünüşü.

Şekil D.38 : Kuzey ek yapısının kuzey yönünden dışarıdan görünümü.

Şekil D.39 : Sulukule Caddesi'ne bakan avlu duvarlarının kuzey yönünden kısmi görünümü.

Şekil D.40 : Sulukule Caddesi'ne bakan avlu duvarlarının kuzey yönünden kısmi görünümü.

Şekil D.41 : Sulukule Caddesi'ne bakan avlu duvarlarının batı yönünden kısmi görünümü.

Şekil D.42 : Sulukule Caddesi'ne bakan avlu duvarlarının kısmi görünümü.

Şekil D.43 : Sulukule Caddesi'ne bakan avlu duvarlarının kısmi görünümü.

Şekil D.44 : Çan kulesine avludan, güney yönünden bakış.

Şekil D.45 : Çan kulesinin Sulukule Caddesi'nden, batı yönünden görünümü.

Şekil D.46 : Güneydoğu avlu duvarlarının doğu yönünden kısmi görünümü.

Şekil D.47 : Güneydoğu avlu duvarlarının doğu yönünden kısmi görünümü.

Şekil D.48 : Güneydoğu avlu duvarlarının doğu yönünden kısmi görünümü.

Şekil D.49 : Güneydoğu avlu duvarlarının ve güney ek yapısının güney yönünden kısmi görünümü.

Şekil D.50 : Güney avlu duvarlarının ve güney ek yapısının güney yönünden kısmi görünümü.

Şekil D.51 : Çan kulesinin üst kısmına doğu yönünden bakış. Fotoğraf: Mustafa Tahir Ocak, 2024.

Şekil D.52 : Çan kulesinin doğu yönünden kısmi görünümü. Fotoğraf: Mustafa Tahir Ocak, 2024.

Şekil D.53 : Çan kulesinin doğu yönünden kısmi görünümü. Fotoğraf: Mustafa Tahir Ocak, 2024.

Şekil D.54 : Çan kulesinin yukarıdan görünümü. Fotoğraf: Mustafa Tahir Ocak, 2024.

Şekil D.55 : Güney ek yapısının girişindeki yazıt (1859 tarihli).

Şekil D.56 : Kilisenin kuzeyindeki avluya güney yönünden bakış.

Şekil D.57 : Güney ek yapısının kuzey cephesinin kısmi görünümleri.

Şekil D.58 : Güney ek yapısının kuzey cephesinin kısmi görünümleri.

Şekil D.59 : Güney ek yapısının doğu cephesi.

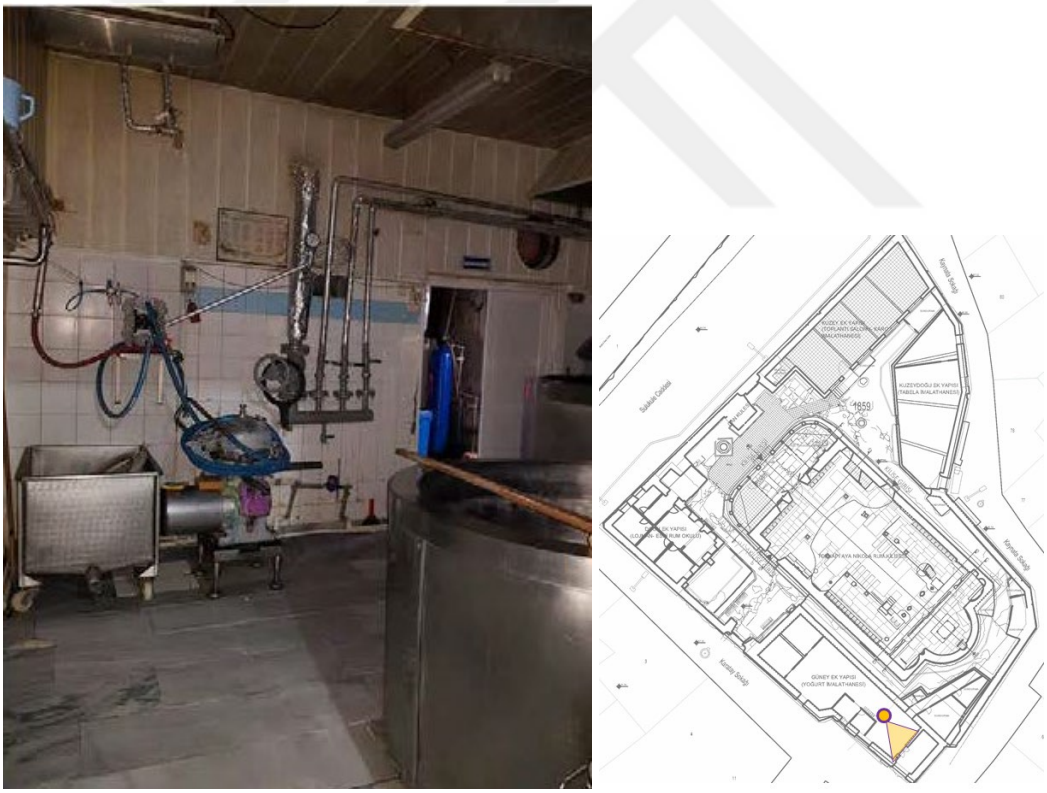

Şekil D.60 : Güney ek yapısının iç mekânından kısmi görünüm.

Şekil D.61 : Güney ek yapısının iç mekânından kısmi görünümü.

Şekil D.62 : Kilisenin galeriden güneydeki avluya bakış.

Şekil D.63 : Batı ek yapısının girişinde bulunan 1856 tarihli onarım yazıtı.

Şekil D.64 : Kilise avlusundan (çan kulesi) çiçeklik örneği.

Şekil D.65 : Batı ek yapısının üst katındaki lojmandan iç mekân görünümü.

Şekil D.66 : Kilise avlusunun kuzey kısmında bulunan kulübe.

Şekil D.67 : Kilise avlusunun kuzey kısmında bulunan deponun güneyden görünümü.

Şekil D.68 : Kuzeybatı ek yapısının kilise avlusuna bakan cephesinin görünümü.

Şekil D.69 : Kilisenin kuzeyindeki avlunun kısmi görünümü.

Şekil D.70 : Kilise kuzey avlusunun ve kuzey ek yapısının doğudan görünümü.

Şekil D.71 : Kuzey ek yapısının alt katında bulunan karo imalathanesi iç mekân görünümü.

Şekil D.72 : Karo imalathanesi içeriden görünüm.

Şekil D.73 : Kuzey ek yapısının alt katında bulunan karo imalathanesi iç mekân görünümü.

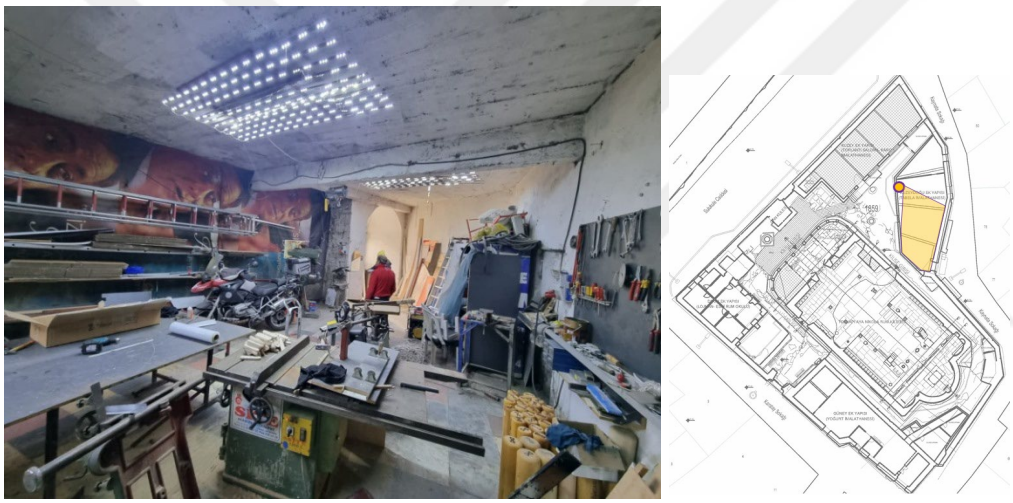

Şekil D.74 : Kuzeydoğu ek yapısı iç mekân görünümü.

Şekil D.75 : Kuzeydoğu ek yapısı iç mekân görünümü.

EK E: Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nin güncel fotoğrafları

Şekil E.1 : Kilisenin yukarıdan görünümü[10].

Şekil E.2 : Naos çatısı[11].

[10] Yük. Mim. Şenel Kaya tarafından 4 Aralık 2022 tarihinde İHA ile çekilmiştir.
[11] Yük. Mim. Mustafa Tahir Ocak tarafından 3 Nisan 2024 tarihinde İHA ile çekilmiştir.

Şekil E.3 : Narteks çatısı[12].

Şekil E.4 : Naos çatısının güneybatıdan kısmi görünümü[13].

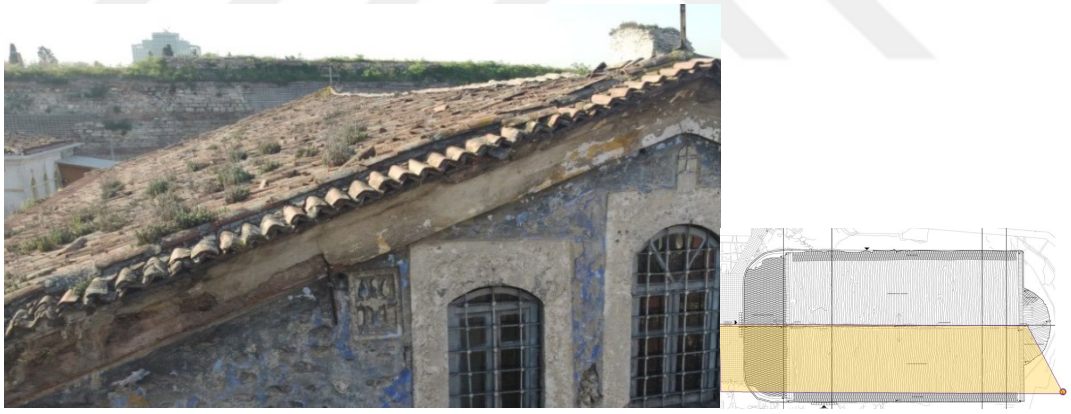

Şekil E.5 : Naos çatısının güneydoğudan kısmi görünümü[14].

[12] Yük. Mim. Mustafa Tahir Ocak tarafından 3 Nisan 2024 tarihinde İHA ile çekilmiştir.
[13] Yük. Mim. Mustafa Tahir Ocak tarafından 3 Nisan 2024 tarihinde İHA ile çekilmiştir.
[14] Yük. Mim. Mustafa Tahir Ocak tarafından 3 Nisan 2024 tarihinde İHA ile çekilmiştir.

Şekil E.6 : Apsis çatısı[15].

Şekil E.7 : Kilisenin kuzeybatı cephesi.

Şekil E.8 : Narteksin kuzeybatı cephesi.

[15] Yük. Mim. Mustafa Tahir Ocak tarafından 3 Nisan 2024 tarihinde İHA ile çekilmiştir.

Şekil E.9 : 2000'li yıllarda çekilmiş batı avlusundan kilise görevlilerinin bir anı fotoğrafı (solda) ve aynı açıdan günümüzde çekilmiş fotoğraf (sağda)[16].

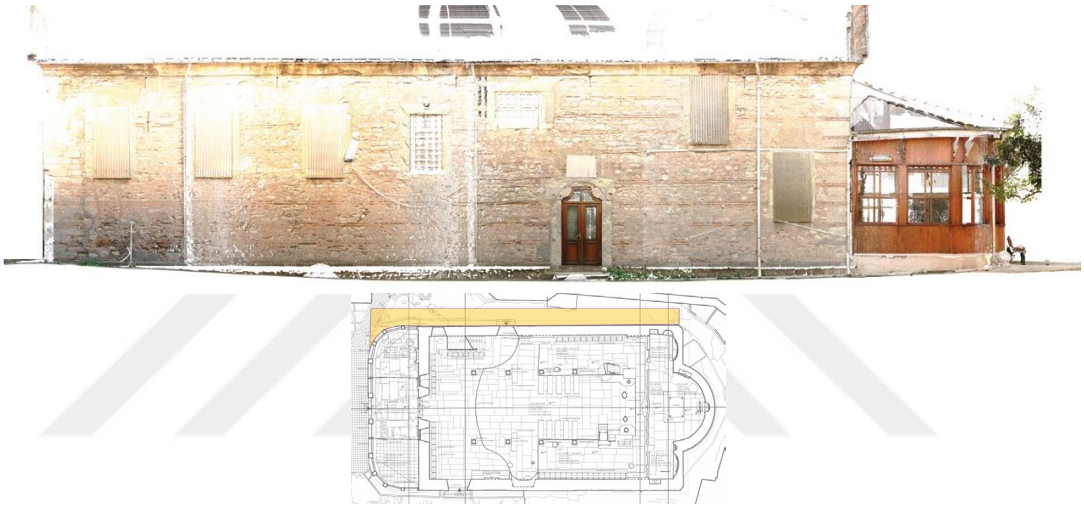

Şekil E.10 : Kuzeydoğu cephesinin ortofoto görünümü.

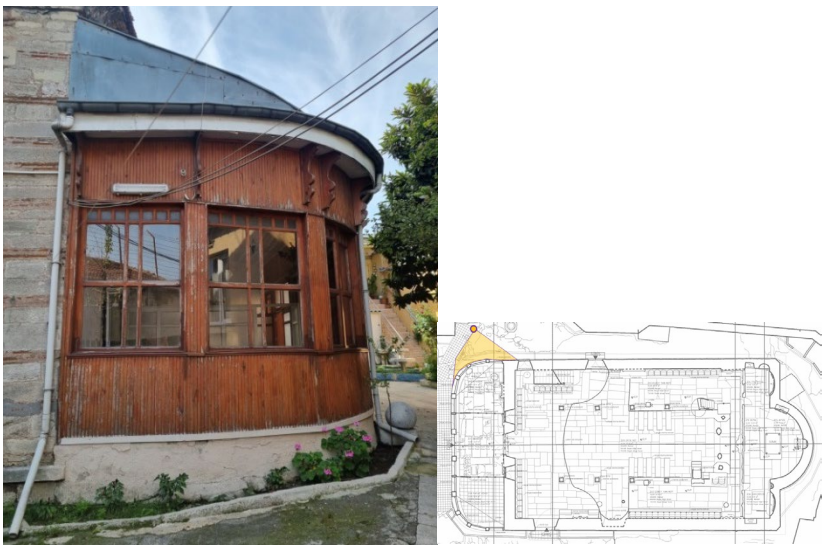

Şekil E.11 : Narteksin kuzeydoğu cephesi.

[16] Kilise görevlilerinin kişisel arşivinden izin alınarak kullanılmıştır..

Şekil E.12 : Kuzeydoğu cephesi ve kuzey avlusu kısmi görünümü.

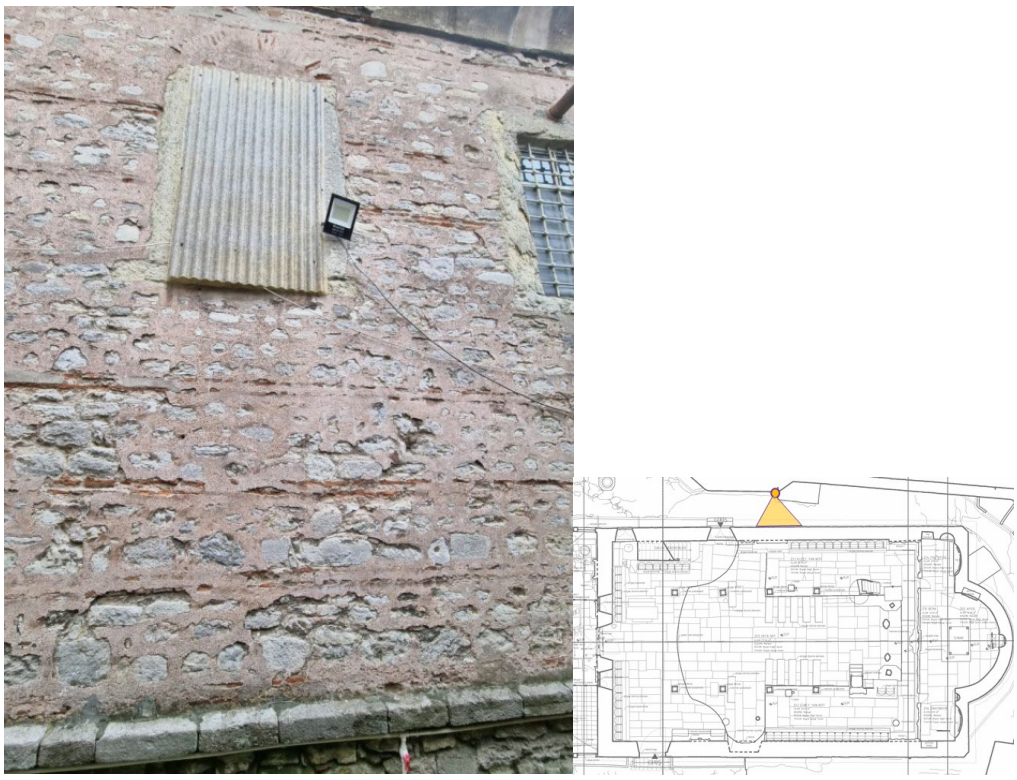

Şekil E.13 : Kuzeydoğu cephesinin kısmi görünümü.

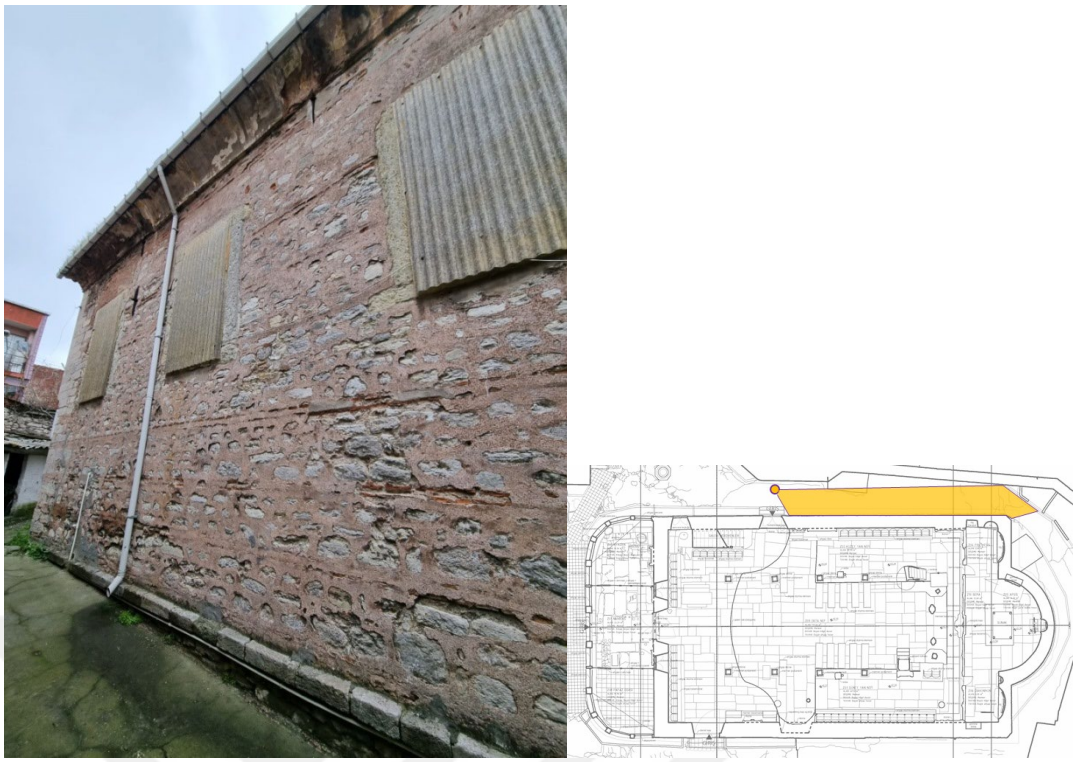

Şekil E.14 : Kuzeydoğu cephesinin doğu kısmının görünümü.

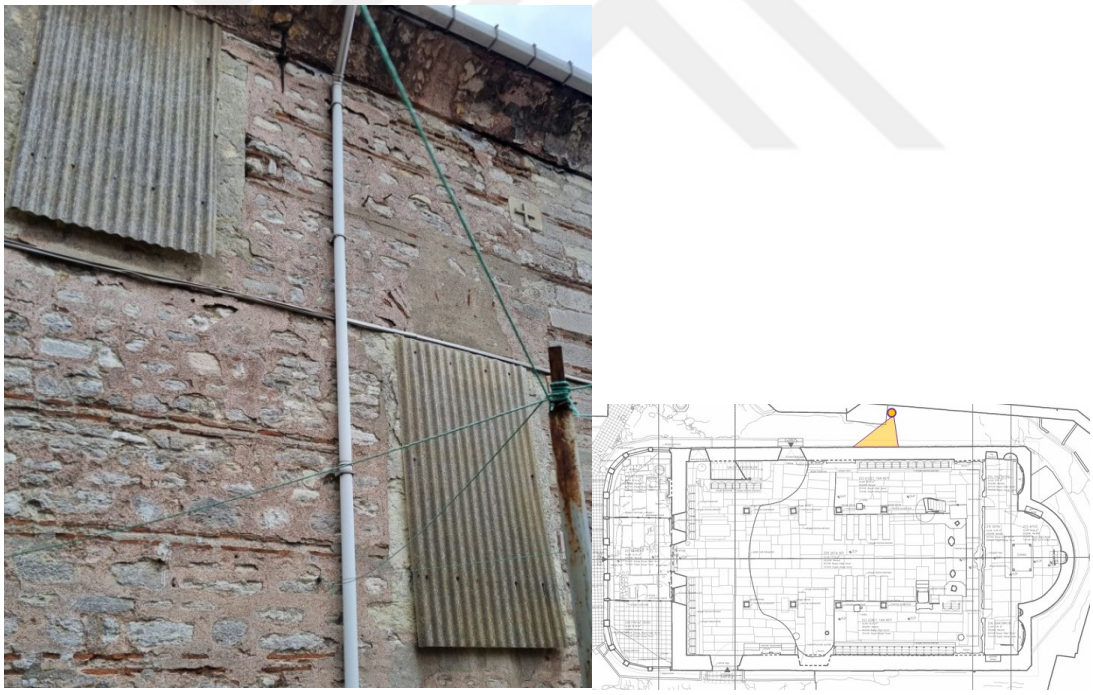

Şekil E.15 : Kuzeydoğu cephesinin kısmi görünümü.

Şekil E.16 : Kuzeydoğu cephesinin kısmi görünümü.

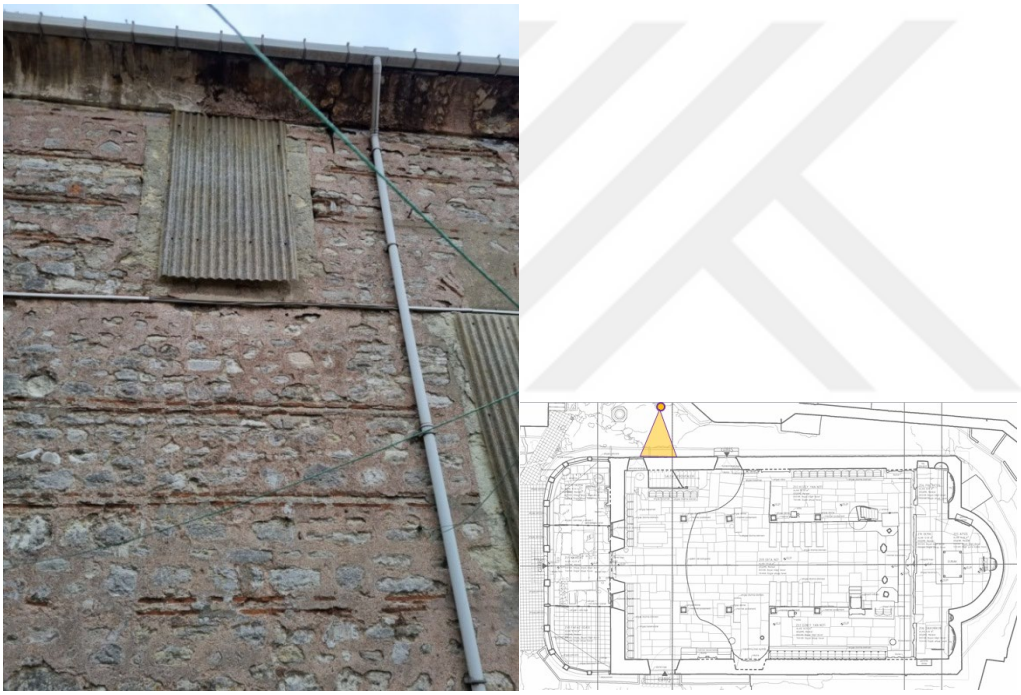

Şekil E.17 : Kuzeydoğu cephesinin kısmi görünümü.

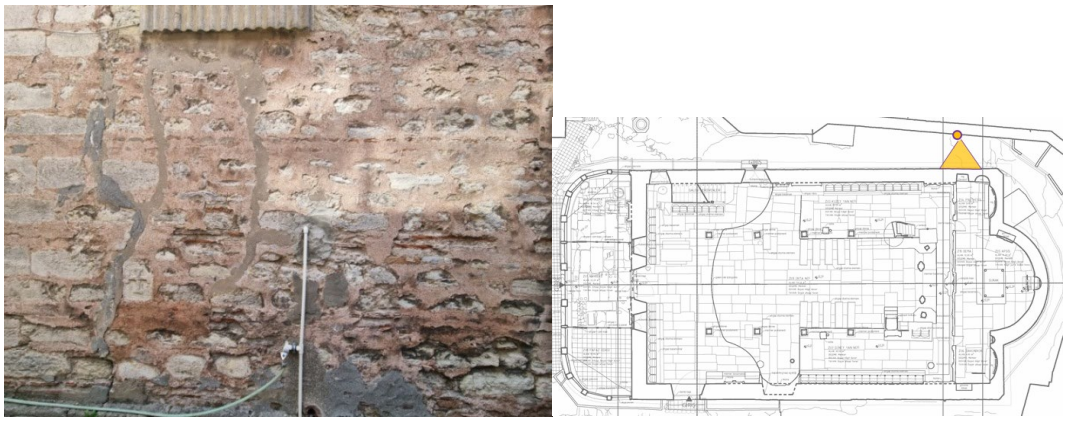

Şekil E.18 : Kuzeydoğu cephesinin doğuya yakın kısmından kısmi görünüm.

Şekil E.19 : Kuzeydoğu cephesinin doğu köşesi.

Şekil E.20 : Kuzeydoğu cephesinin doğu kısmının görünümleri.

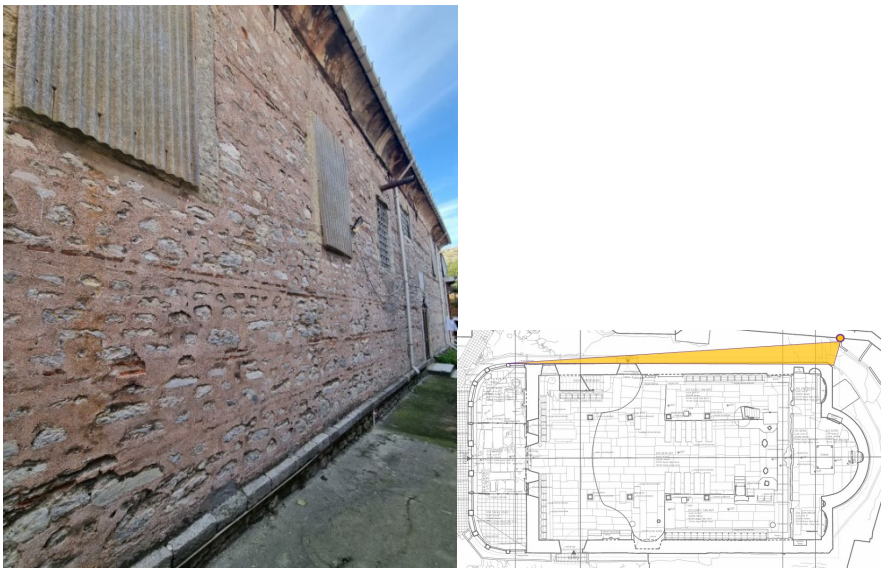

Şekil E.21 : Kuzeydoğu cephesinin doğu yönünden görünümü.

Şekil E.22 : Kuzeydoğu ve güneydoğu cephelerinin kesişiminde çatı saçağı silmesi.

Şekil E.23 : Kuzeydoğu ve güneydoğu cephelerinin kesişimindeki köşe pahı.

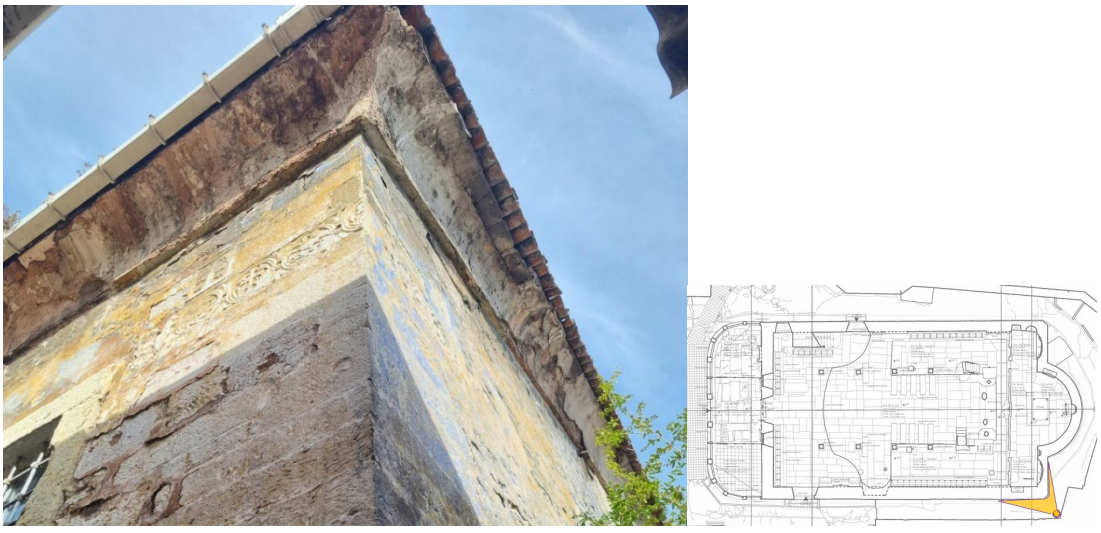

Şekil E.24 : Güneybatı ve güneydoğu cephelerinin kesişimindeki köşe pahı.

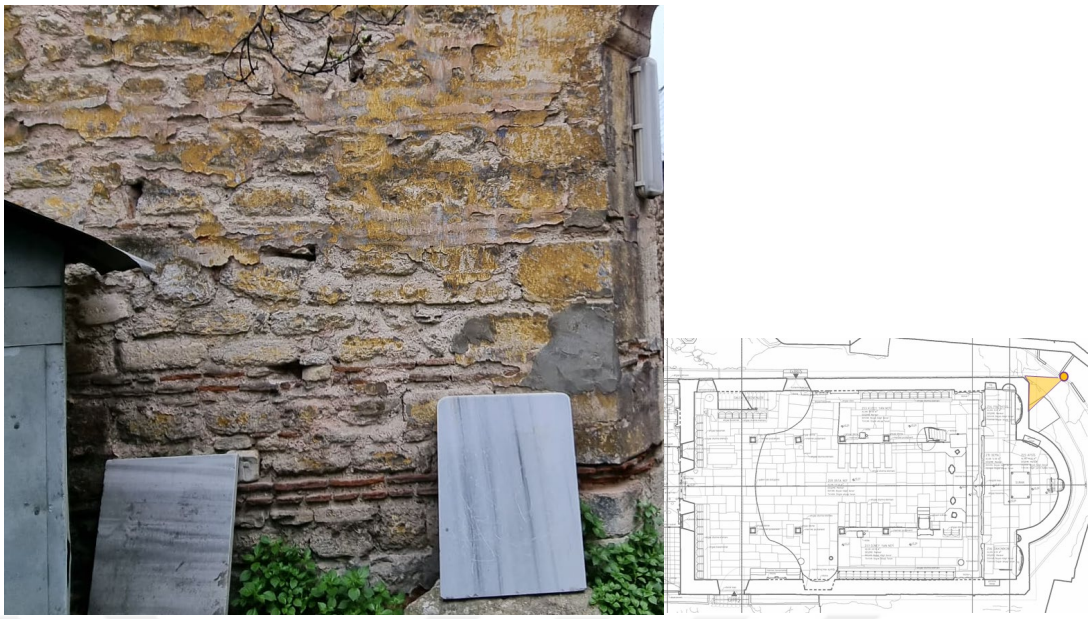

Şekil E.25 : Güneydoğu cephesinin kısmi görünümü.

Şekil E.26 : Apsisin çatı saçağı silmesinin kısmi görünümü.

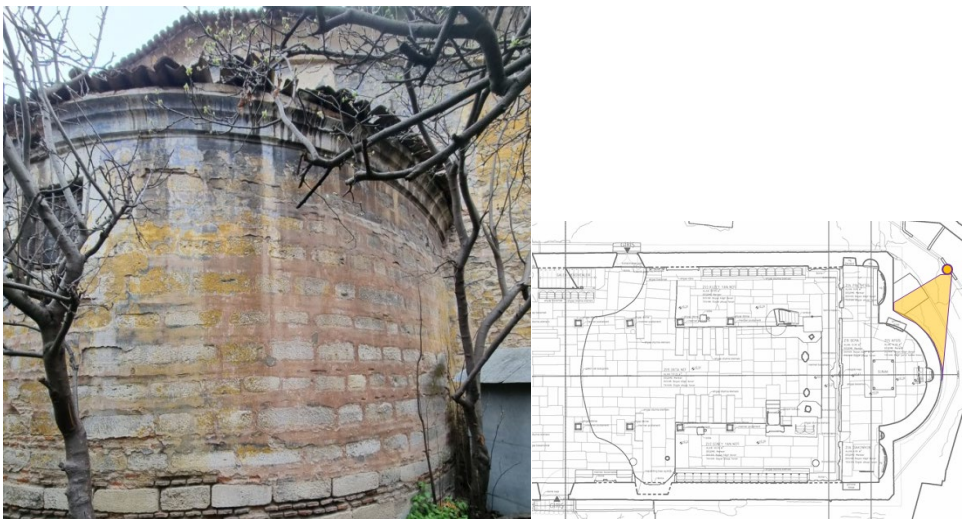

Şekil E.27 : Apsisin kısmi görünümü.

Şekil E.28 : Apsisin kısmi görünümü.

Şekil E.29 : Apsis duvarının kısmi görünümü.

Şekil E.30 : Güneydoğu cephesinin ve çevresinin kısmi görünümü.

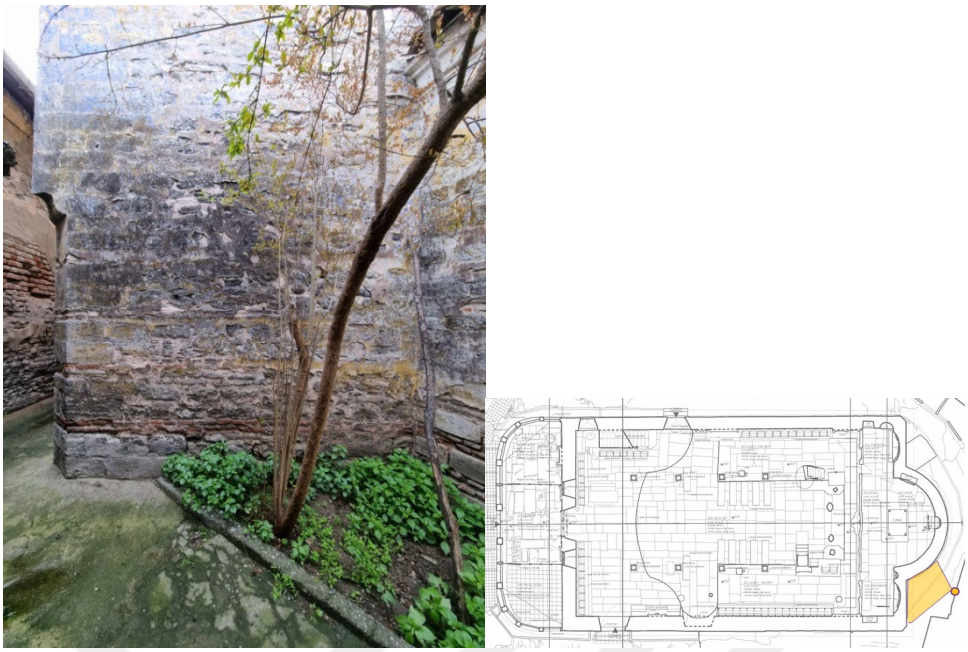

Şekil E.31 : Güneydoğu cephesinin ve çevresinin kısmi görünümü.

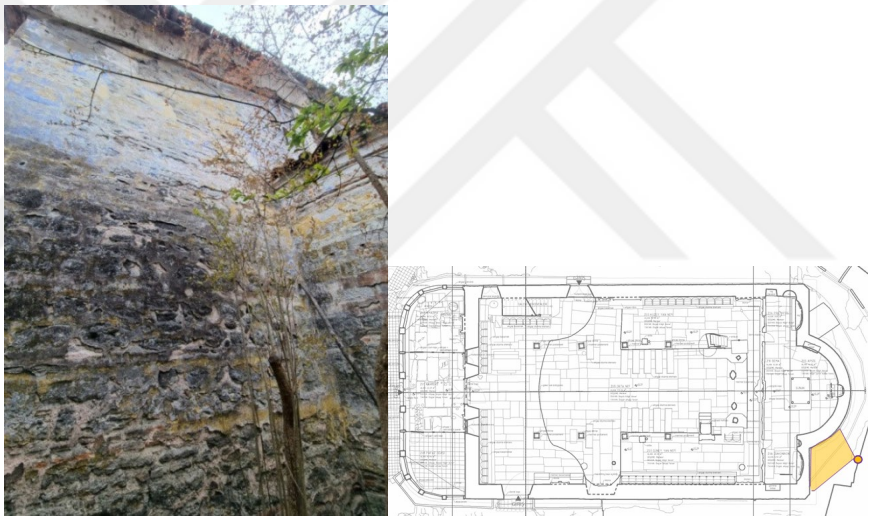

Şekil E.32 : Güneydoğu cephesinin kısmi görünümü.

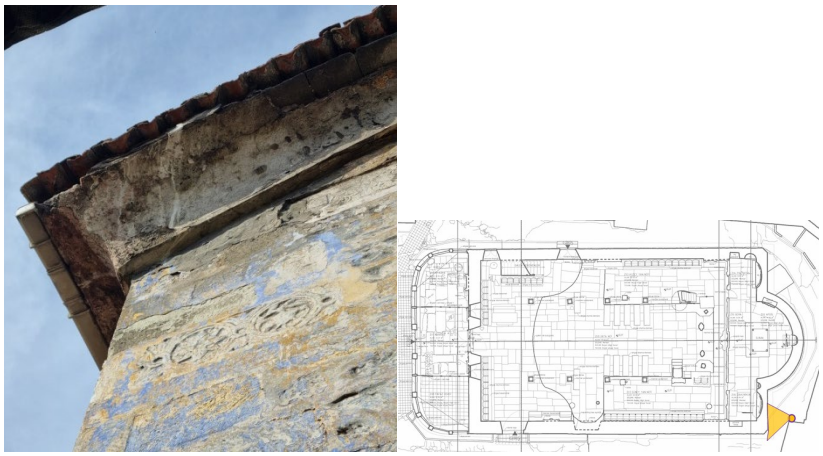

Şekil E.33 : Güneydoğu cephesinden çatı saçağı silmesi.

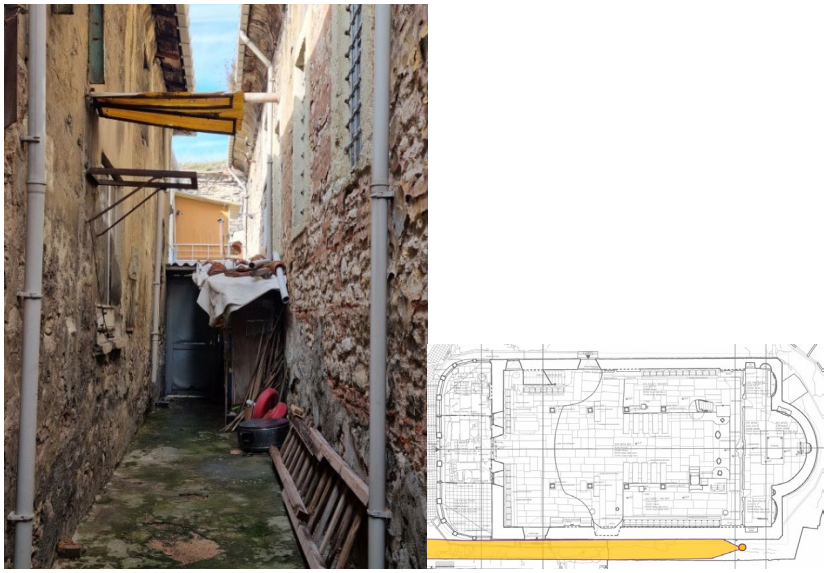

Şekil E.34 : Güneybatı cephesinin ve çevresinin kısmi görünümü.

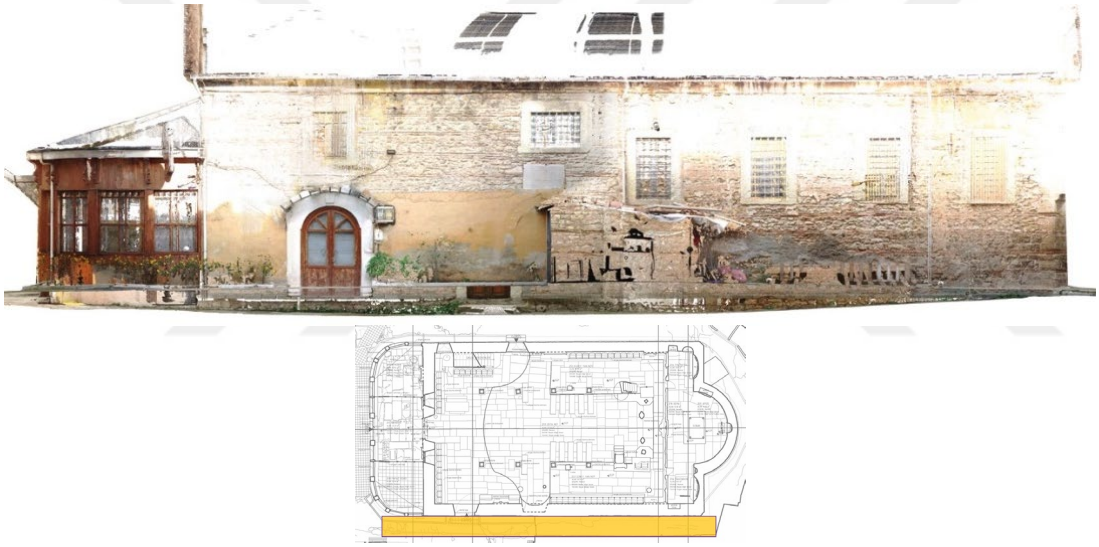

Şekil E.35 : Güneybatı cephesinin ortofoto görünümü.

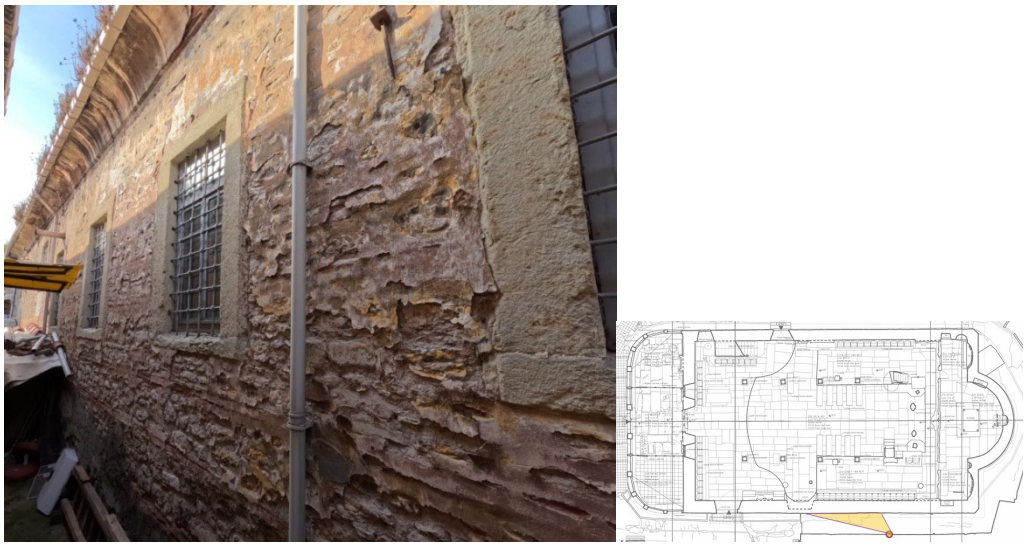

Şekil E.36 : Güneybatı cephesinin kısmi görünümü.

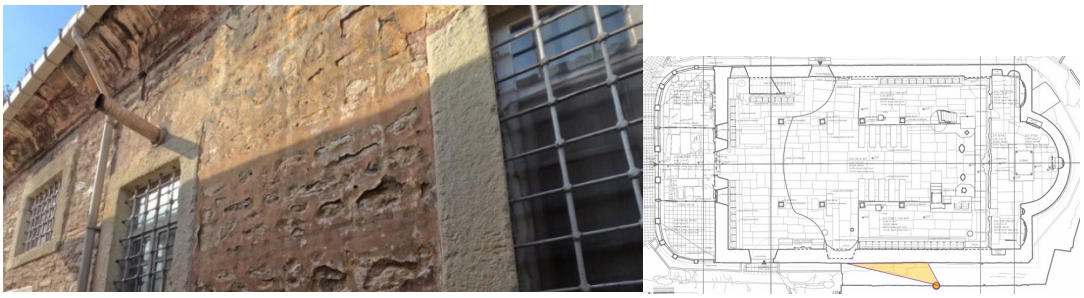

Şekil E.37 : Güneybatı cephesinin üst kısmının kısmi görünümü.

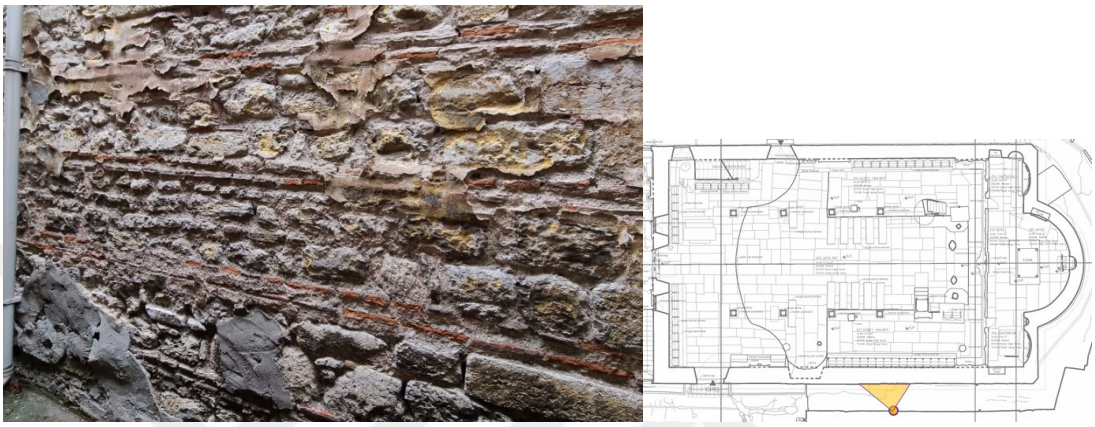

Şekil E.38 : Güneybatı cephesinin alt kısmının kısmi görünümü.

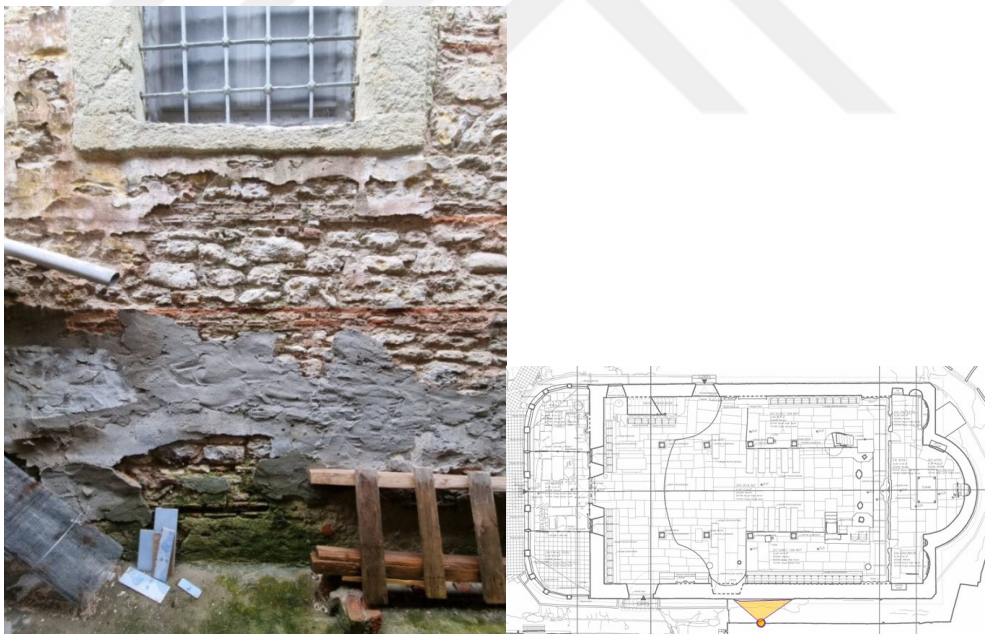

Şekil E.39 : Güneybatı cephesinin kısmi görünümü.

Şekil E.40 : Güneybatı cephesinin kısmi görünümü.

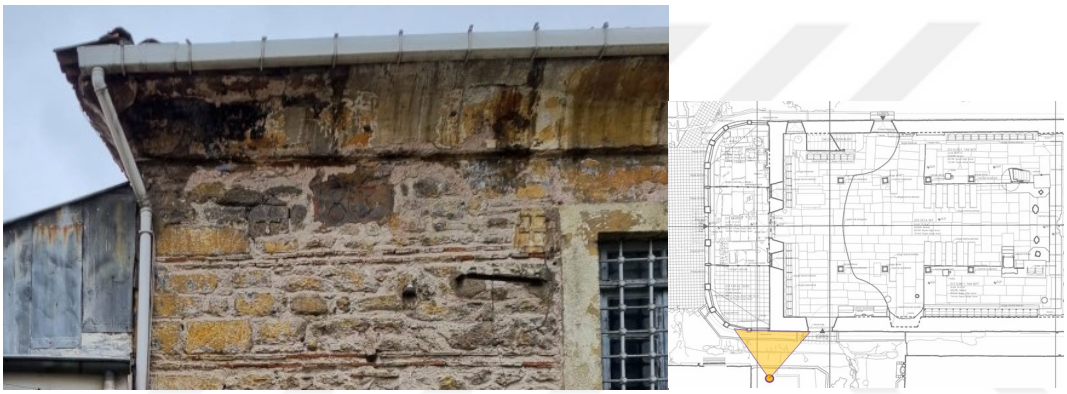

Şekil E.41 : Güneybatı cephesinin kısmi görünümü.

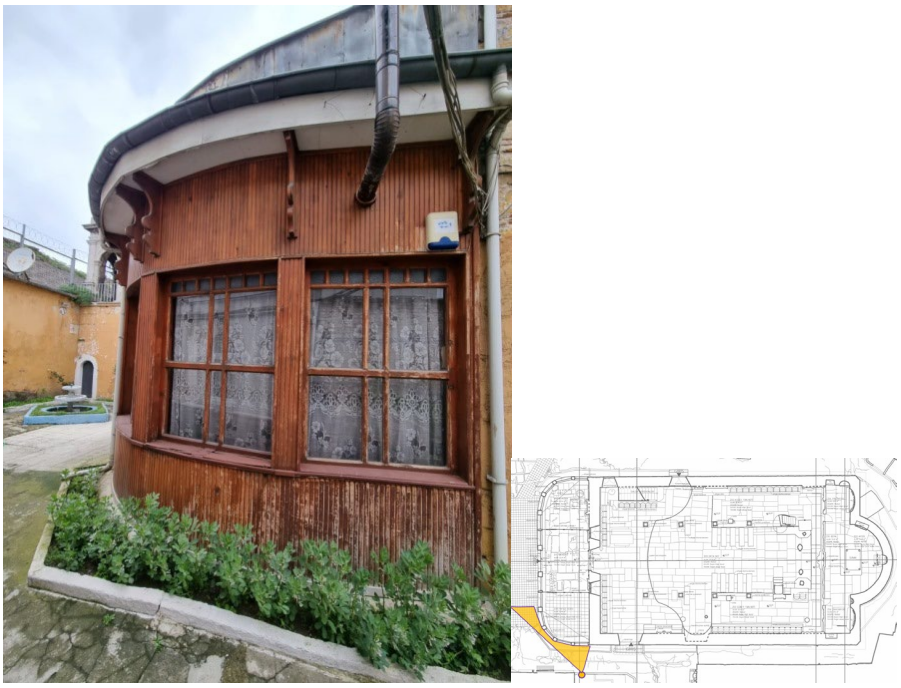

Şekil E.42 : Narteksin güneybatı cephesi.

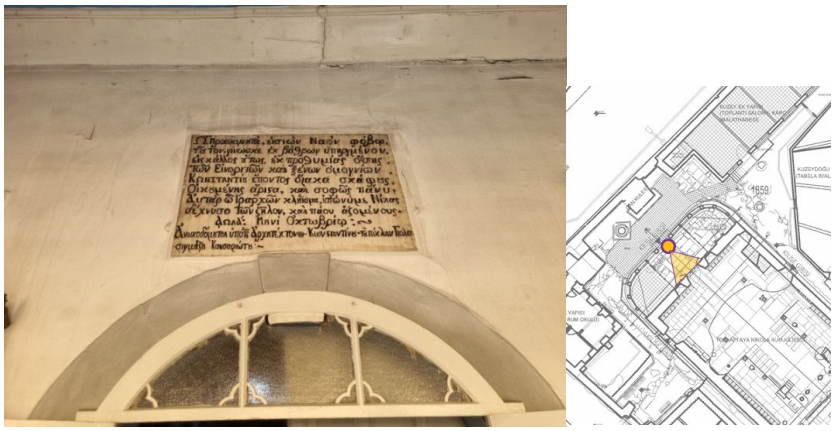

Şekil E.43 : Birinci yazıt (Y1).

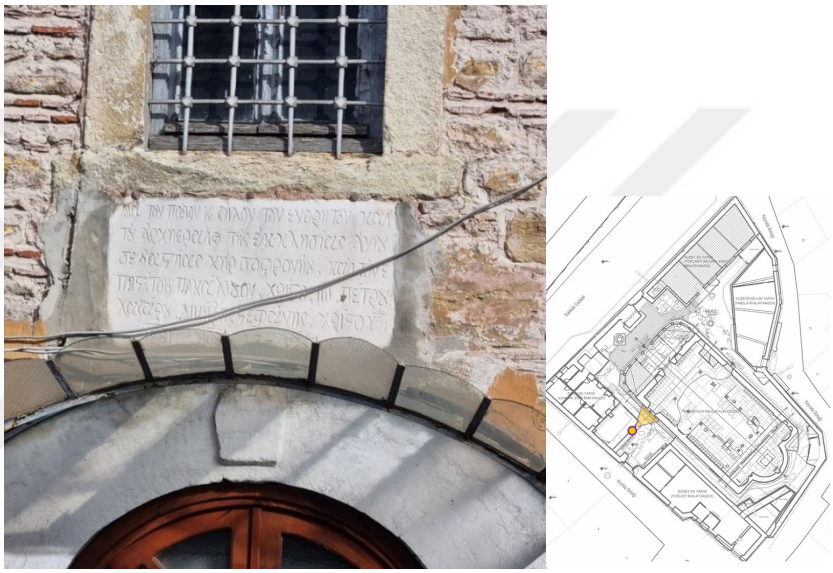

Şekil E.44 : İkinci yazıt (Y2).

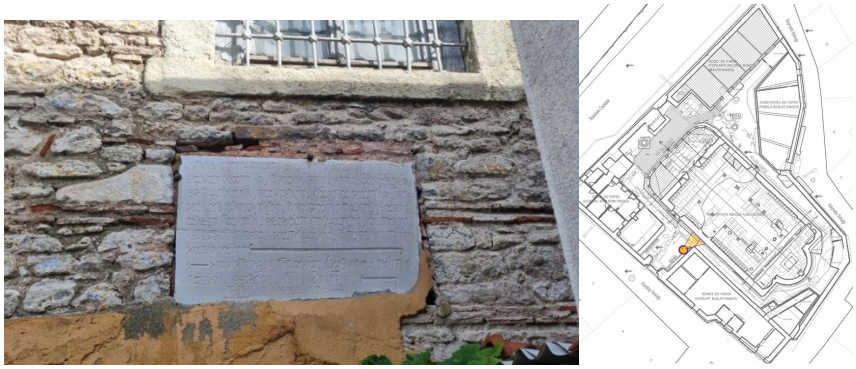

Şekil E.45 : Üçüncü yazıt (Y3).

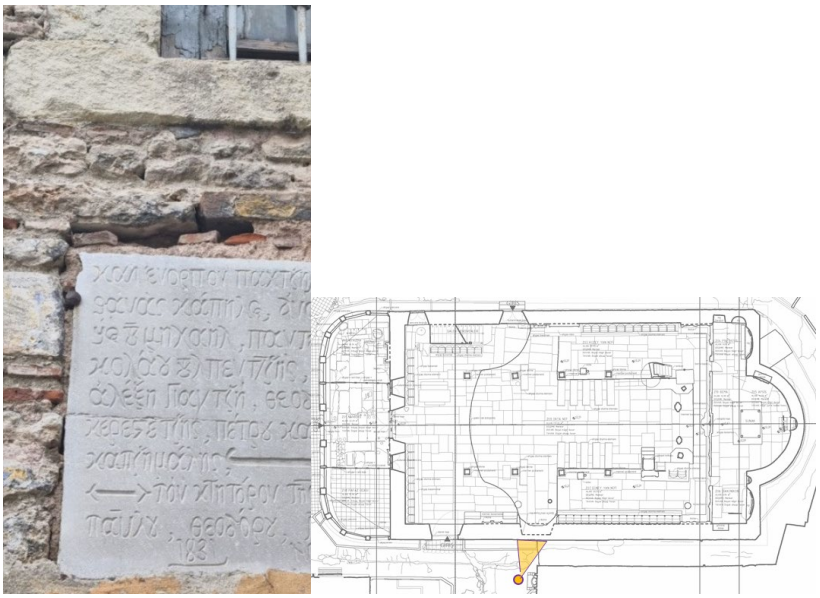

Şekil E.46 : Üçüncü yazıt (Y3) ve çevresi.

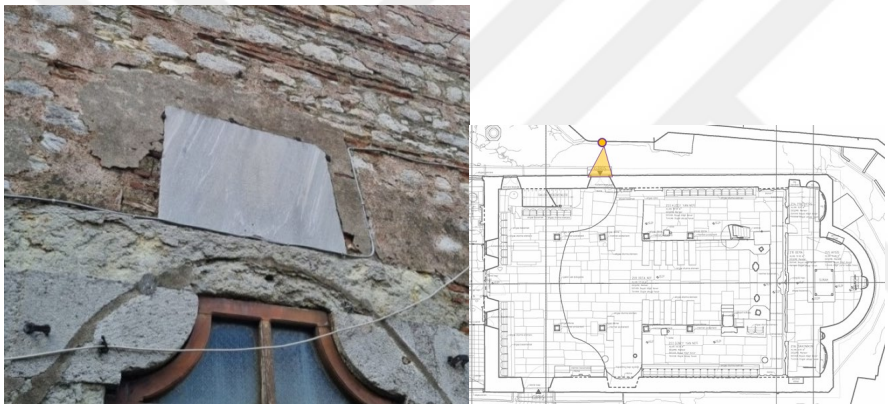

Şekil E.47 : Kuzeydoğu cephesindeki girişin (K3) üzerindeki mermer ve çevresi.

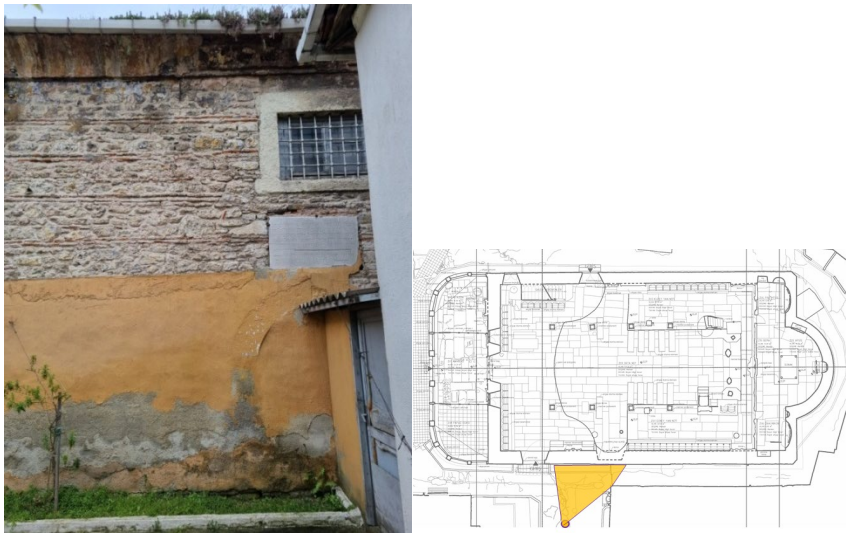

Şekil E.48 : Güneybatı cephesindeki kapatılmış kapı açıklığı (K4 kapısı) dışarıdan görünümü.

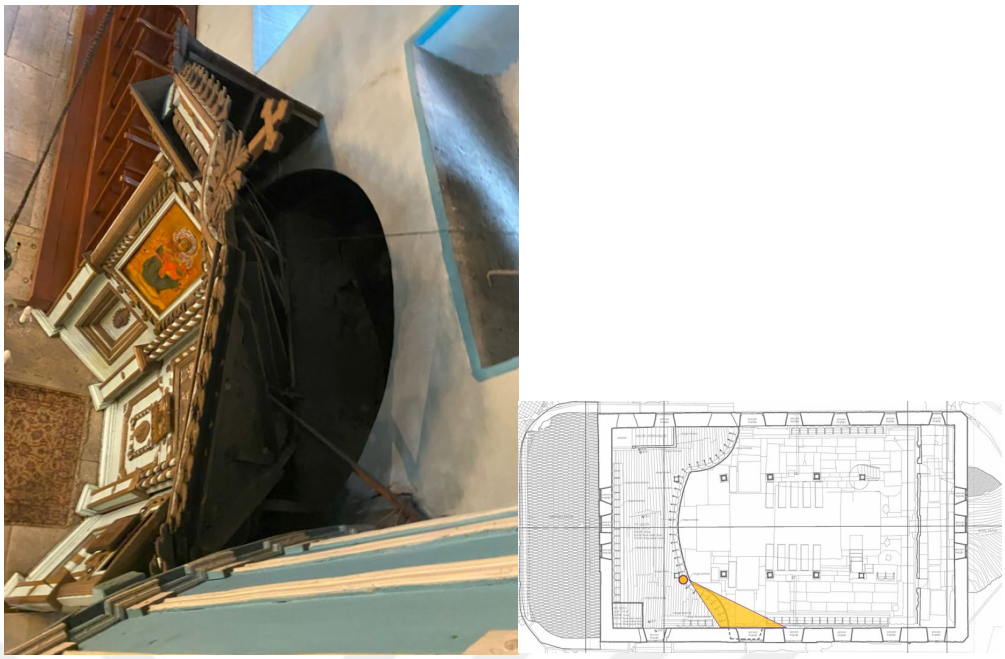

Şekil E.49 : Güneybatı cephesindeki kapatılmış kapının (K4 kapısı) içeriden görünümü (Z07 güney yan nefi).

Şekil E.50 : Güneybatı cephesindeki kullanılmayan kapının (K5 kapısı) dışarıdan görünümü.

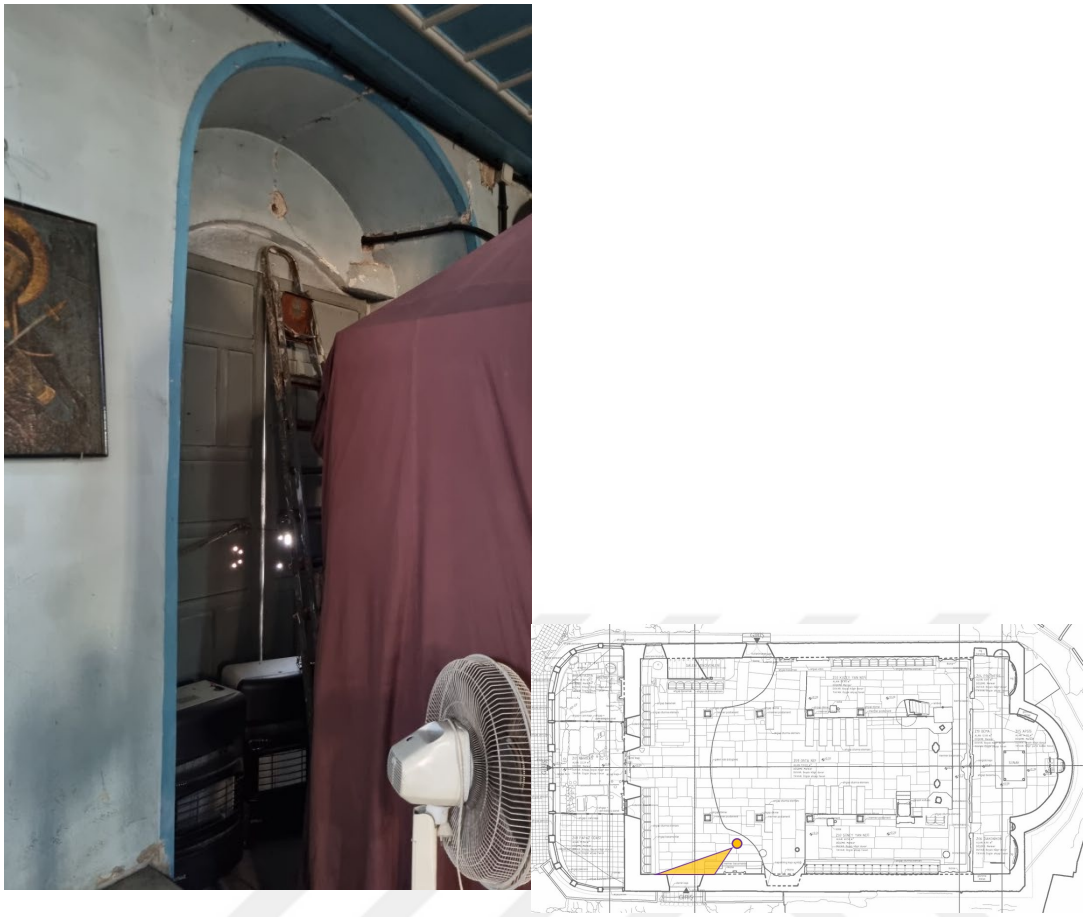

Şekil E.51 : Güneybatı cephesindeki kullanılmayan kapının (K5 kapısı) içeriden görünümü (Z07 güney yan nefi).

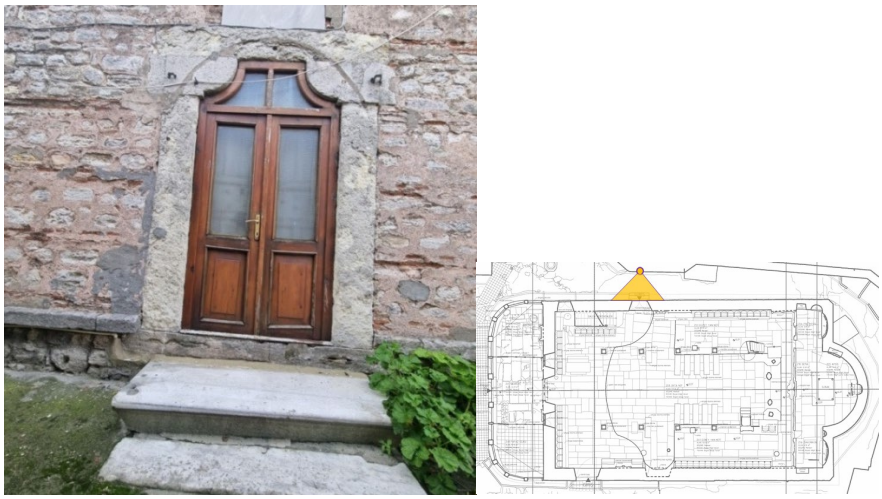

Şekil E.52 : Kuzeydoğu cephesindeki kullanılmayan kapının (K3 kapısı) dışarıdan görünümü.

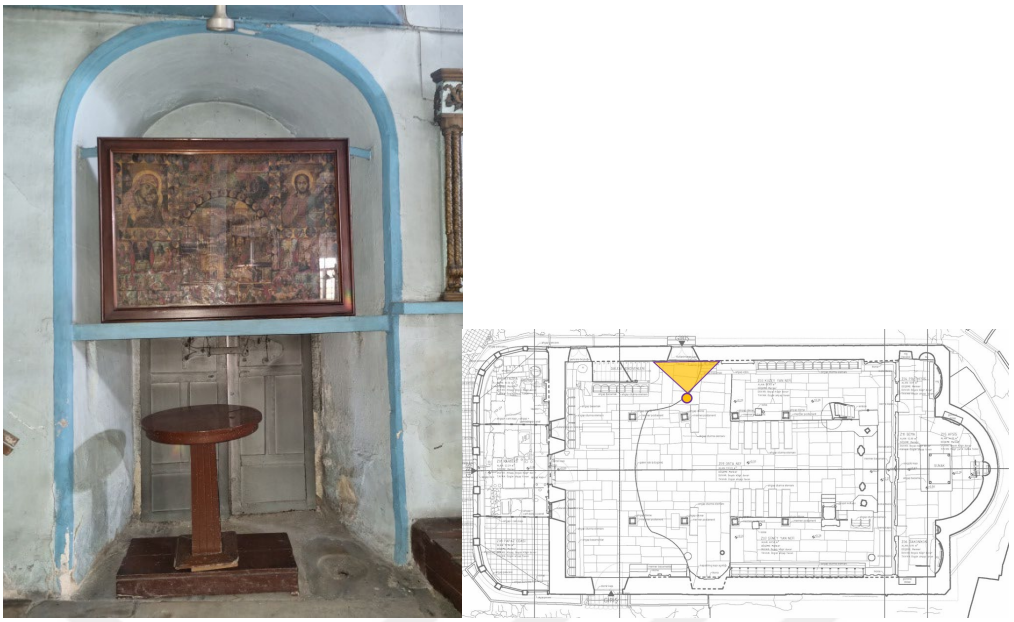

Şekil E.53 : Kuzeydoğu cephesindeki kullanılmayan kapının (K3 kapısı) içeriden görünümü (Z04 kuzey yan nefi).

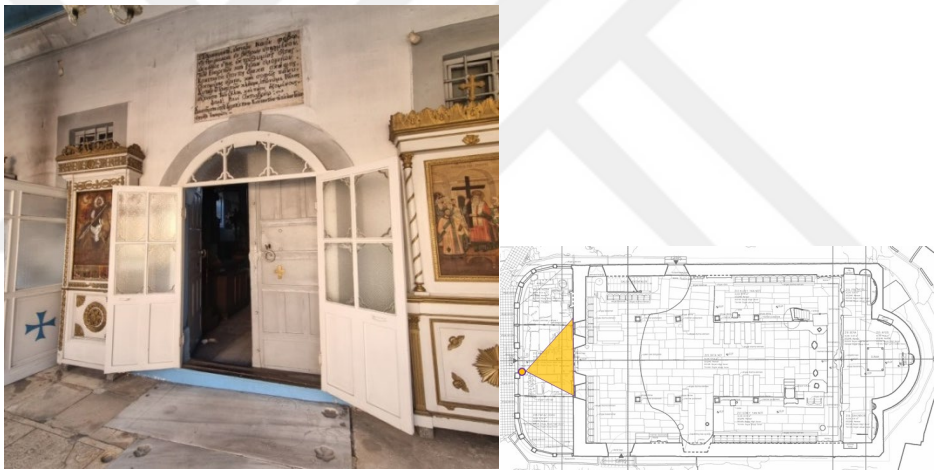

Şekil E.54 : Kuzeybatı cephesindeki (K2 kapısı) dışarıdan görünümü (Z01 narteks girişi).

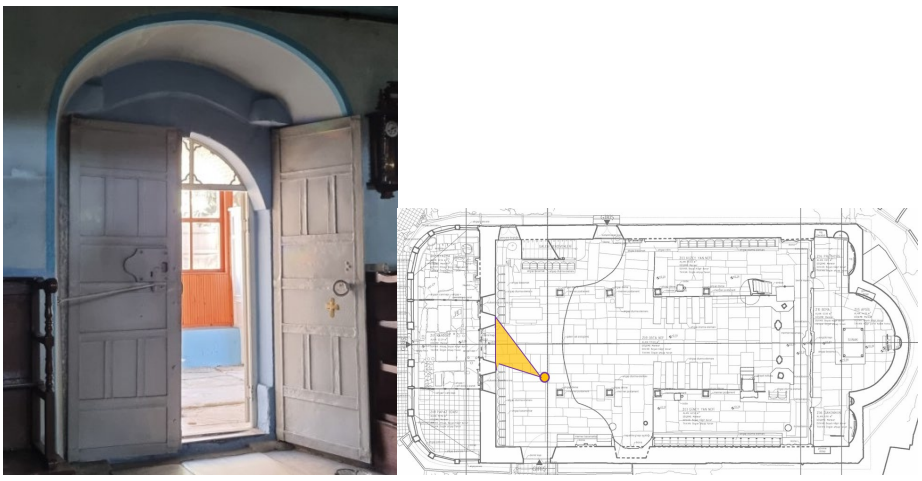

Şekil E.55 : Kuzeybatı cephesindeki (K2 kapısı) içeriden görünümü (Z09 orta nef).

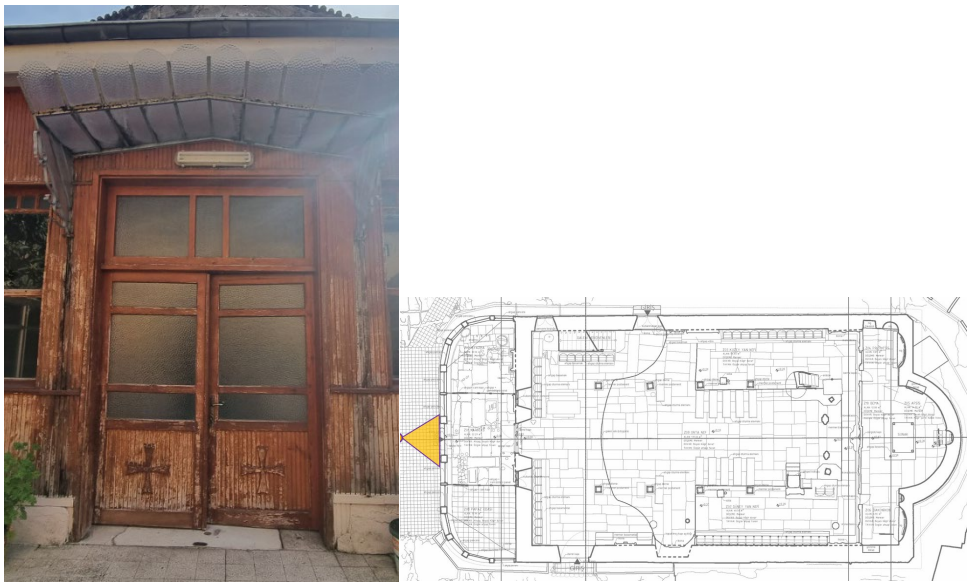

Şekil E.56 : Narteks giriş kapısının (K1 kapısı) dışarıdan görünümü.

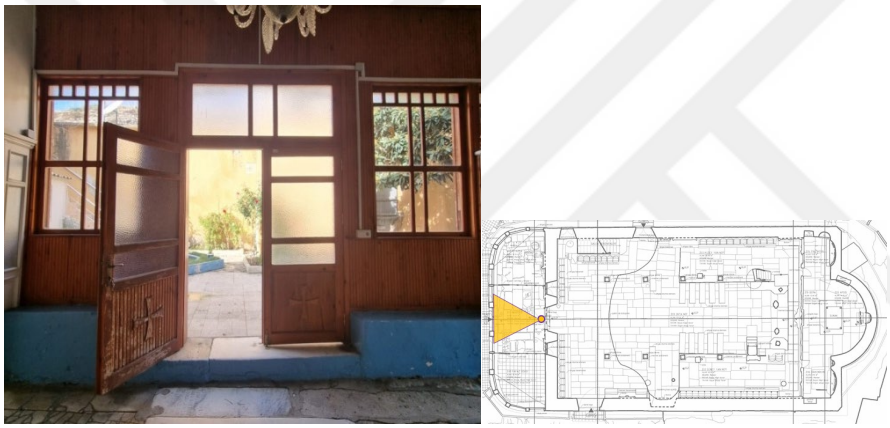

Şekil E.57 : Narteks giriş kapısının (K1 kapısı) içeriden görünümü (Z01 narteks girişi).

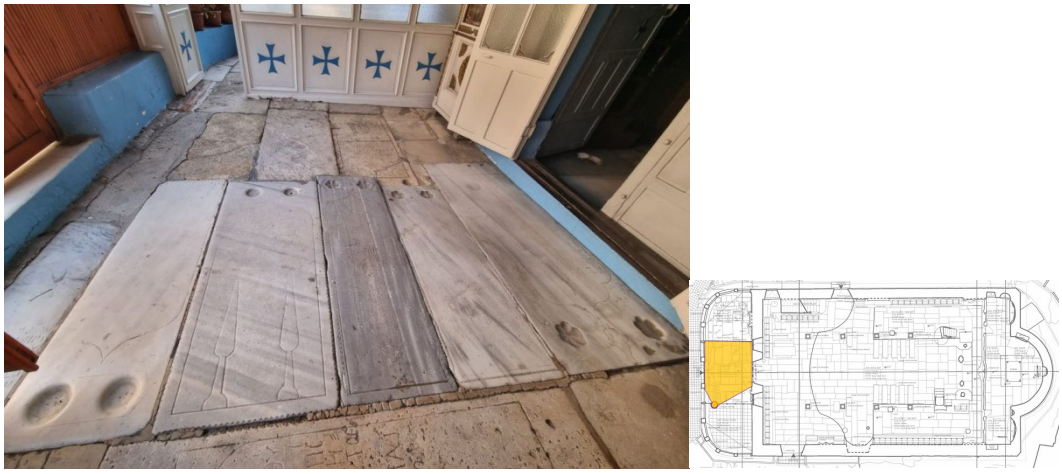

Şekil E.58 : Z01 narteks girişinin zemin döşemesi.

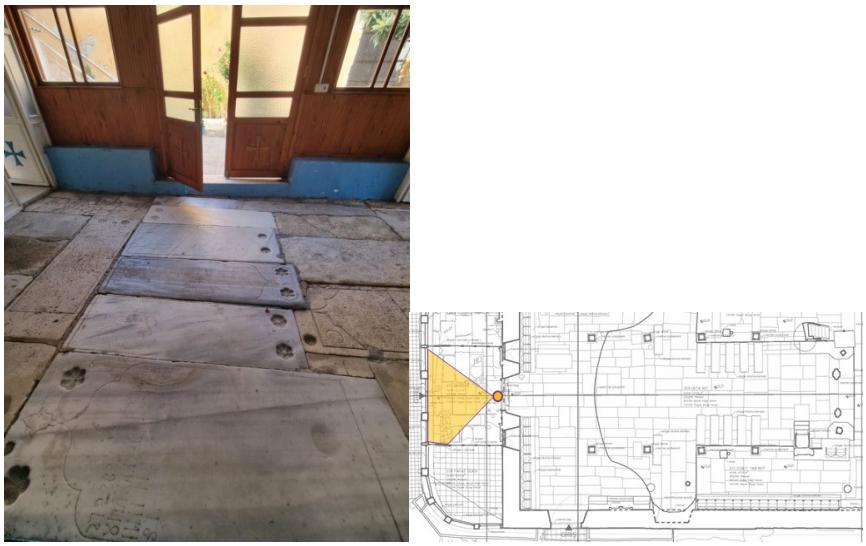

Şekil E.59 : Z01 narteks girişinde batıya doğru bakış.

Şekil E.60 : Z01 narteks girişinde batıya doğru bakış.

Şekil E.61 : Z02 ayazmanın görünümü.

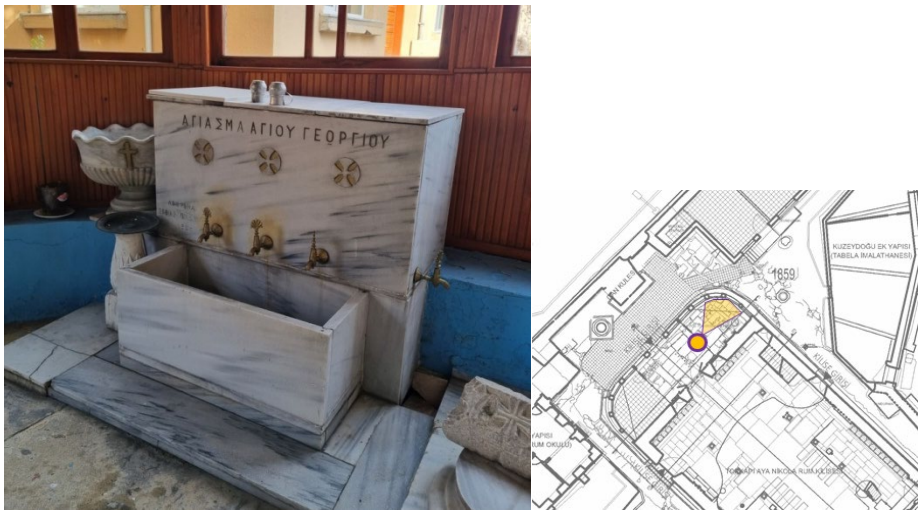

Şekil E.62 : Narteksin kuzey kısmında bulunan Aya Yorgi Ayazması (Z02 ayazma).

Şekil E.63 : Ayazma (Z02 ayazma).

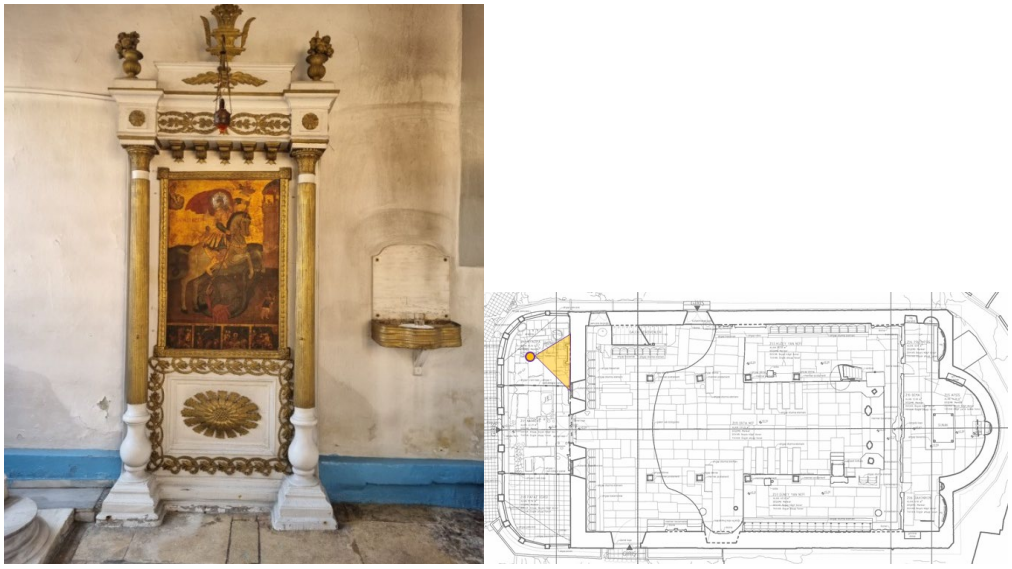

Şekil E.64 : Z02 ayazmada bulunan Aya Yorgi ikonası.

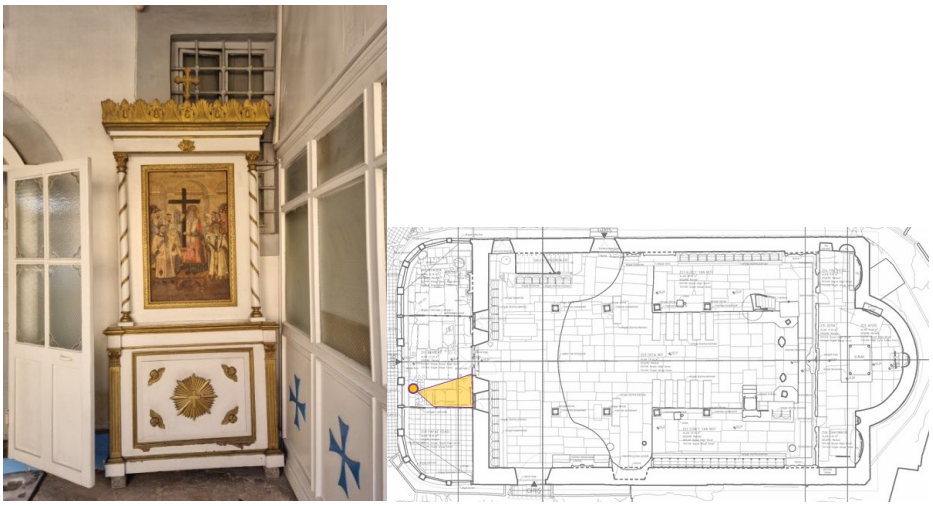

Şekil E.65 : Z01 narteks girişinin güney kısmındaki ikona.

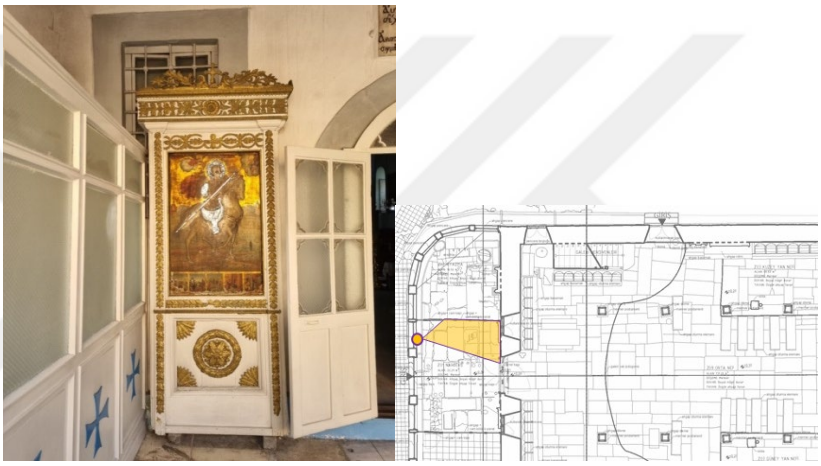

Şekil E.66 : Z01 narteks girişinin kuzey kısmındaki Aya Yorgi ikonası.

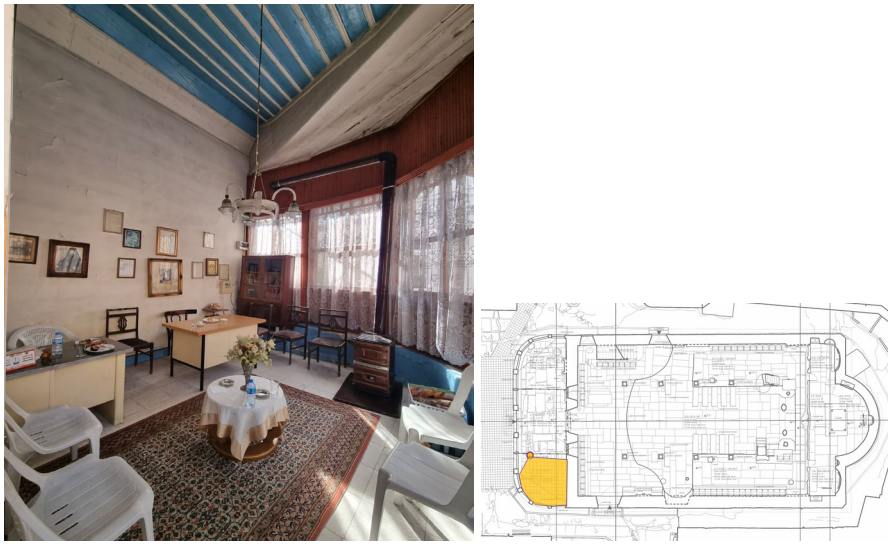

Şekil E.67 : Z08 papaz odasına kuzey yönünden bakış.

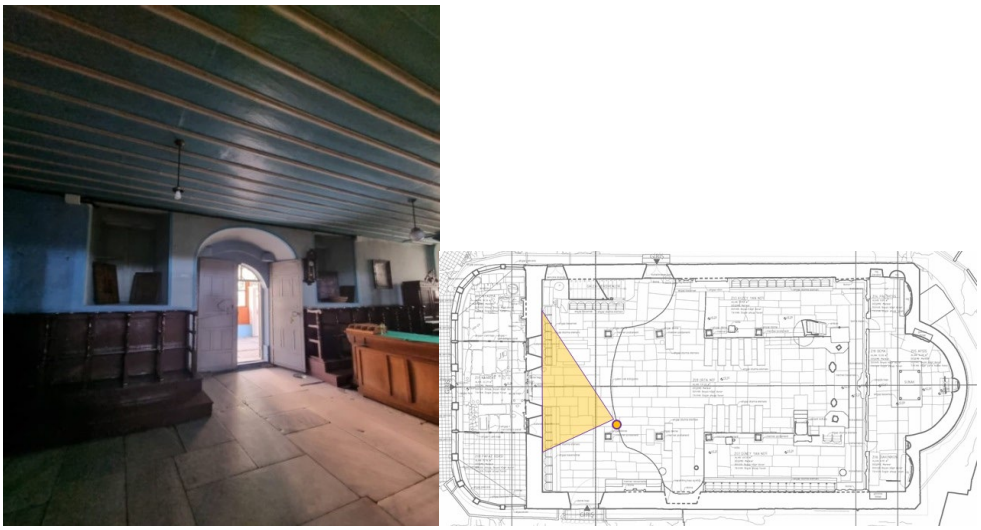

Şekil E.68 : Z09 orta nefte naos girişi.

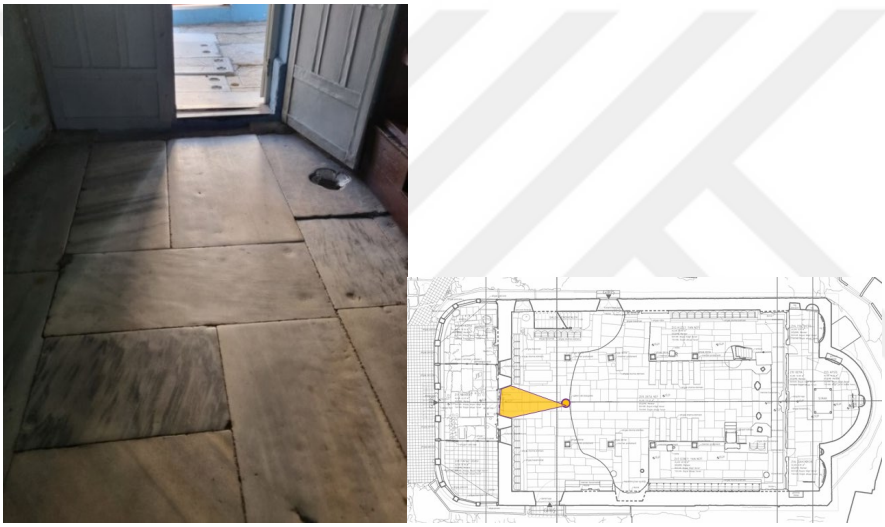

Şekil E.69 : Z09 orta nefte naos girişinde mermer döşeme örneği.

Şekil E.70 : Z09 orta nefte batıya doğru bakış.

Şekil E.71 : Ambon (Z03 kuzey yan nefi).

Şekil E.72 : Despot koltuğu (Z07 güney yan nefi).

Şekil E.73 : Z07 güney yan nefi ile Z09 orta nef arasındaki basamak.

Şekil E.74 : Galeri merdiveni ve çevresi (Z03 kuzey yan nefi).

Şekil E.75 : Galeri merdivenleri (Z03 kuzey yan nefi).

Şekil E.76 : Galeri merdivenleri (Z03 kuzey yan nefi).

Şekil E.77 : Galeri merdivenlerinin en alt basamağı olan devşirme mermer (Z03 kuzey yan nefi).

Şekil E.78 : Galeri merdivenleri detayı (Z03 kuzey yan nefi).

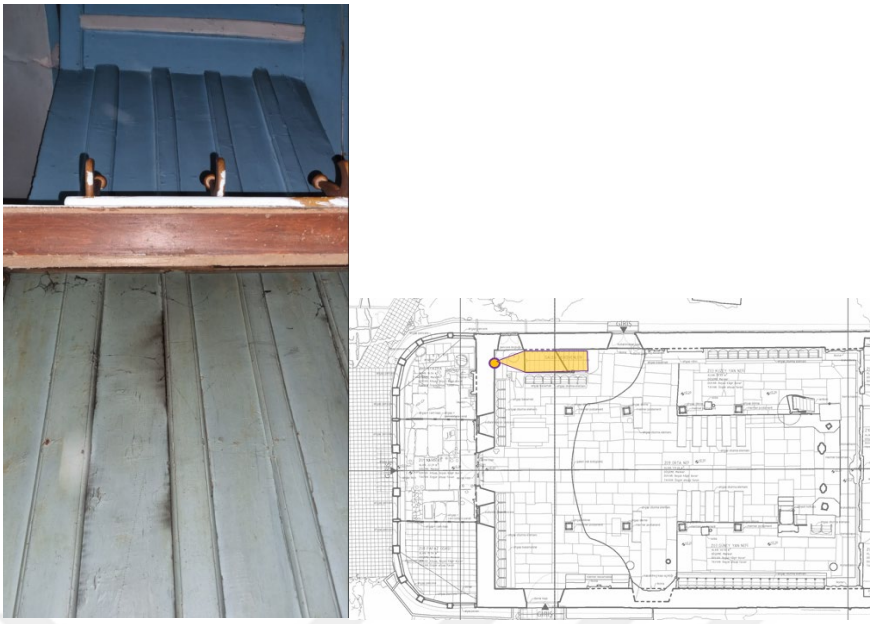

Şekil E.79 : Galeri merdivenlerinin alttan görünümü (Z03 kuzey yan nefi).

Şekil E.80 : Galeri merdivenleri (Z03 kuzey yan nefi).

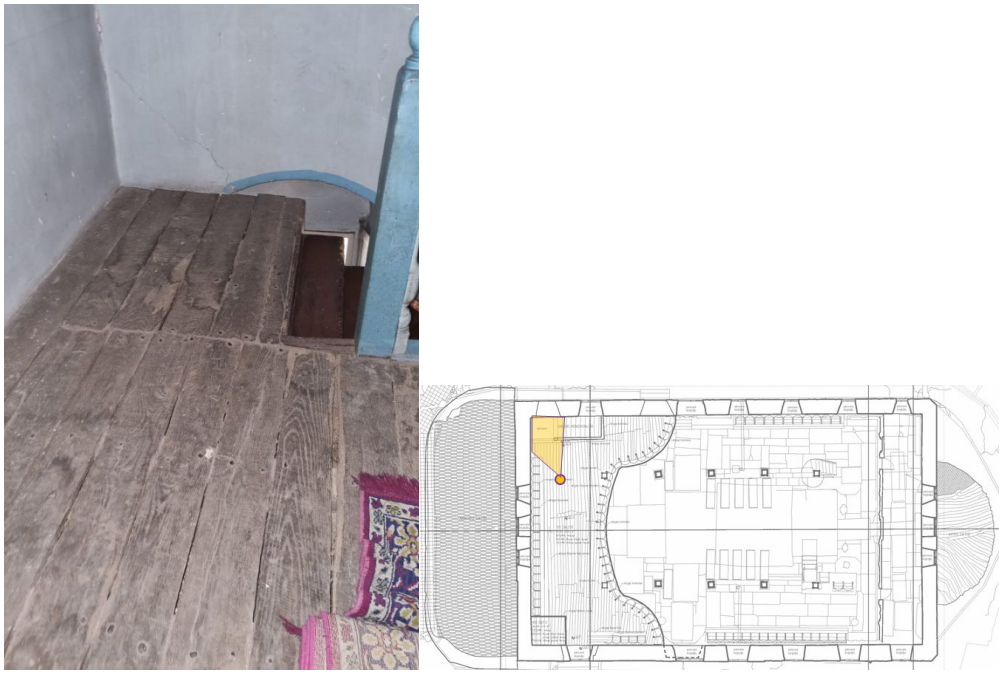

Şekil E.81 : Galeri merdivenleri sahanlığı (101 galeri).

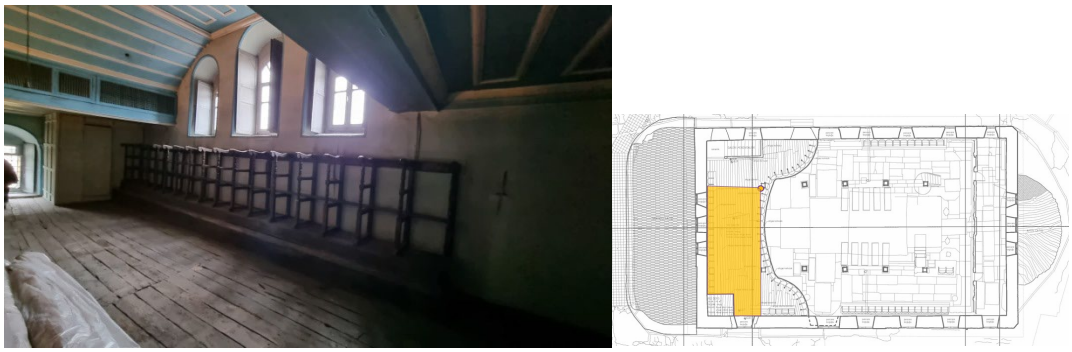

Şekil E.82 : 101 galeride batıya doğru bakış.

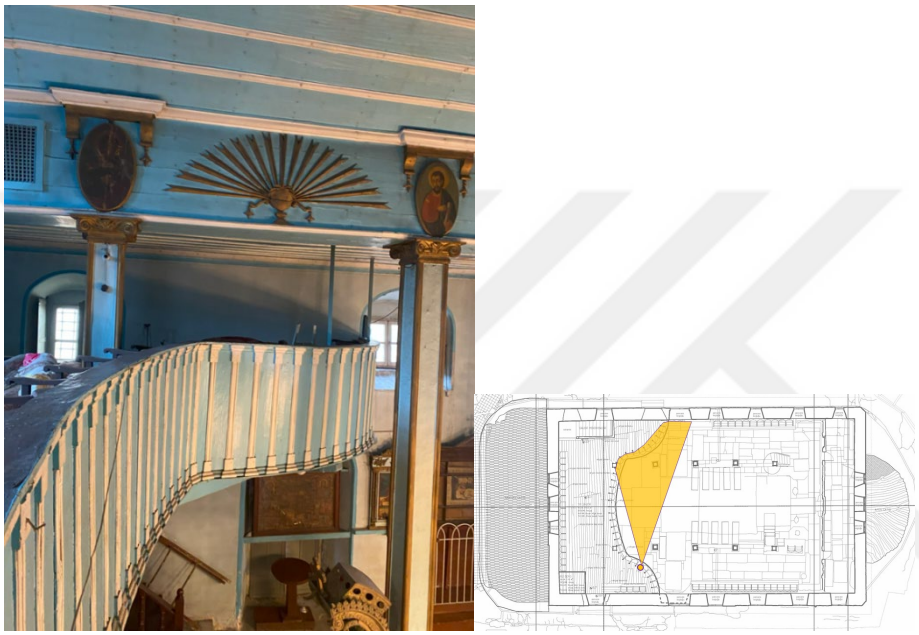

Şekil E.83 : 101 galeride kuzeydoğuya doğru bakış.

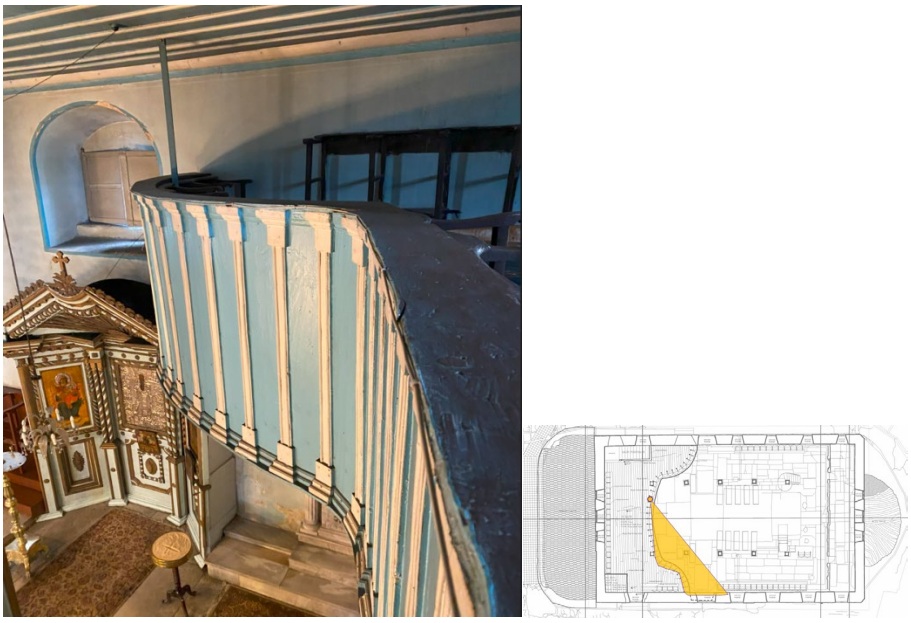

Şekil E.84 : 101 galeride güneybatıya doğru bakış.

Şekil E.85 : 101 galerideki korkuluklara bitişik olan oturma birimleri.

Şekil E.86 : Galerinin yükünün çatıdan asılarak taşınmasını sağlayan metal bağlantı elemanının üst (solda), orta (ortada) ve alt kısmının (sağda) görünümü (101 galeri).

Şekil E.87 : Galerinin ahşap döşeme kirişleri (Z07 güney yan nefi, Z03 kuzey yan nefi)

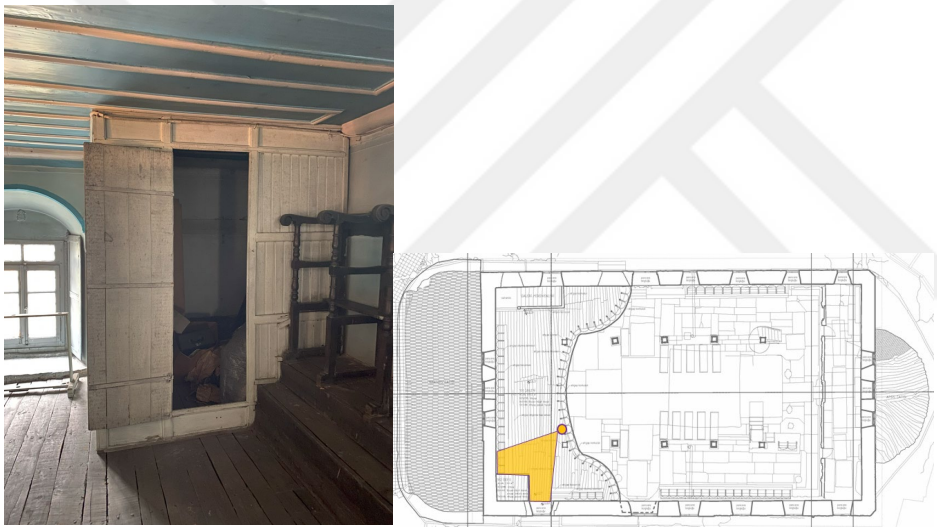

Şekil E.88 : 102 depo.

Şekil E.89 : 101 galeriden kilisenin doğusuna bakış.

Şekil E.90 : Z09 orta netften batıya bakış.

Şekil E.91 : Ahşap taşıyıcıların alt kısmının görünümü (Z03 kuzey yan nefi).

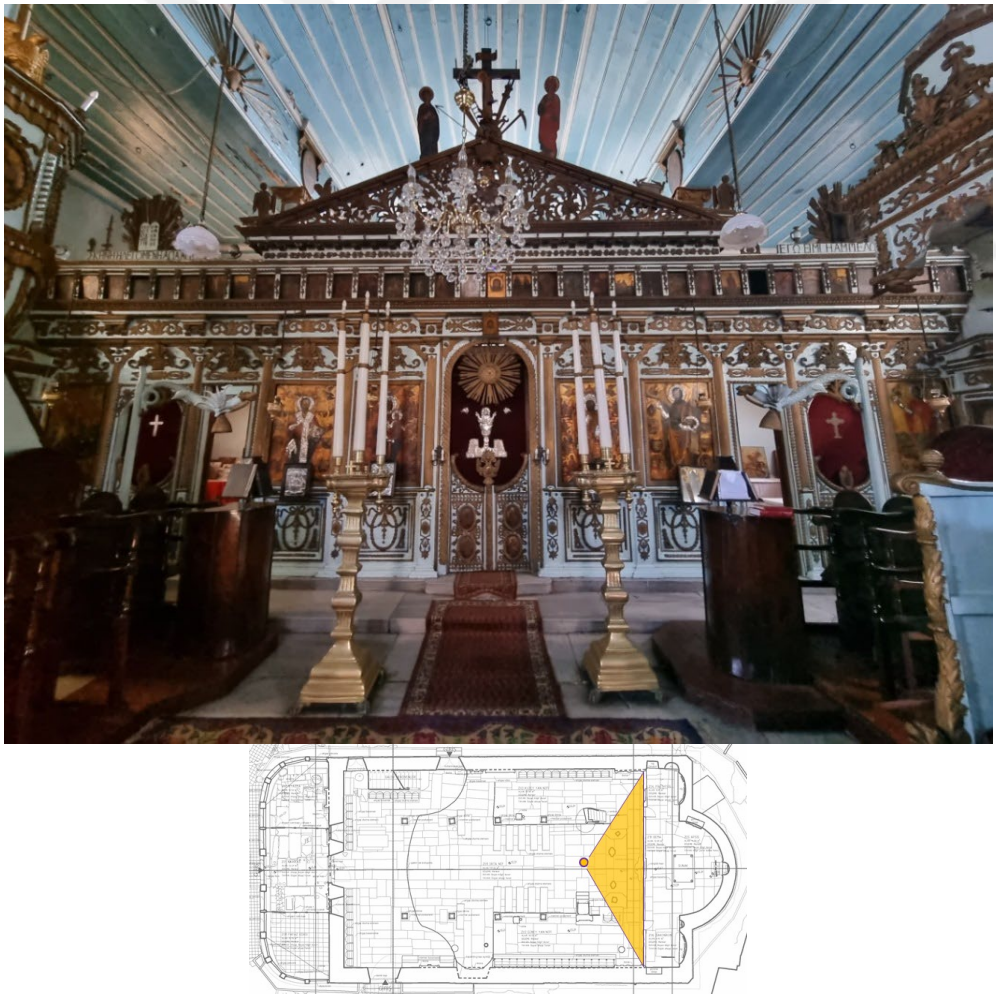

Şekil E.92 : İkonastasis ön görünüşü (Z03 kuzey yan nefi, Z07 güney yan nefi, Z09 orta nef).

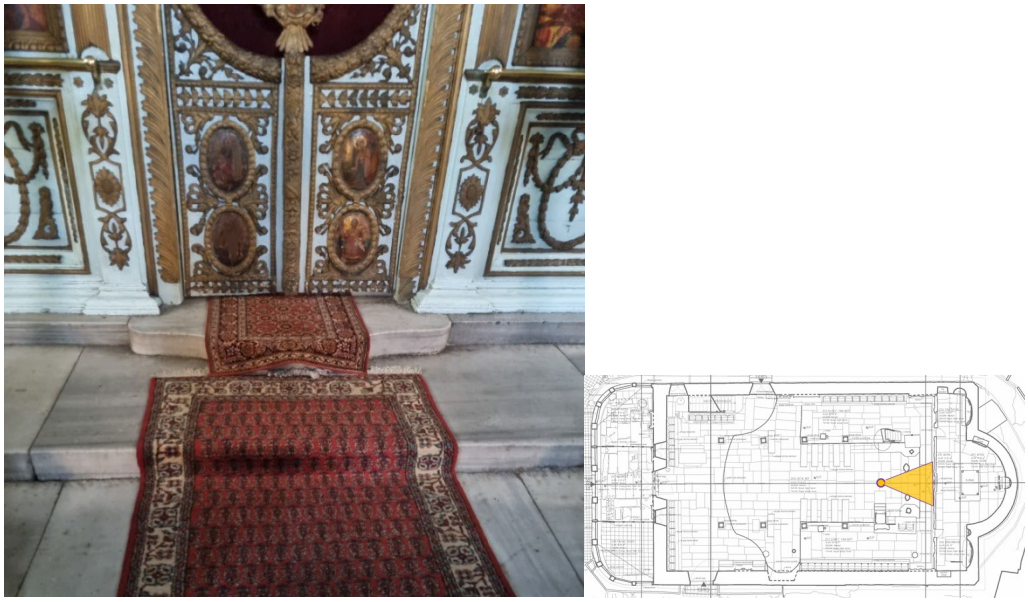

Şekil E.93 : Z10 bema ile Z09 orta nefin arasındaki basamaklar.

Şekil E.94 : Z10 bema ile Z09 orta nefi bağlayan eğrisel planlı mermer basamak.

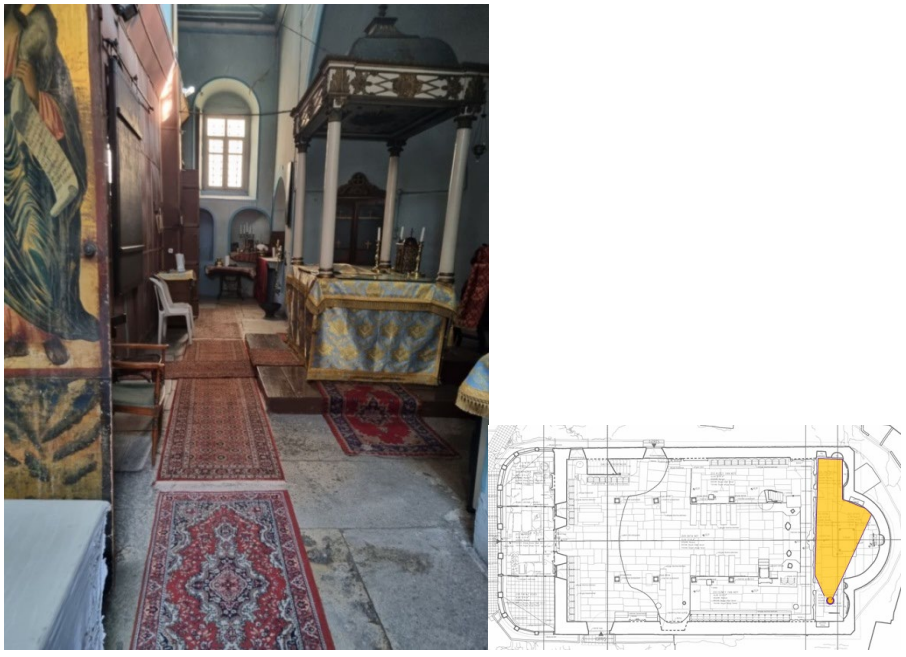

Şekil E.95 : Z10 bema ve Z04 prothesis.

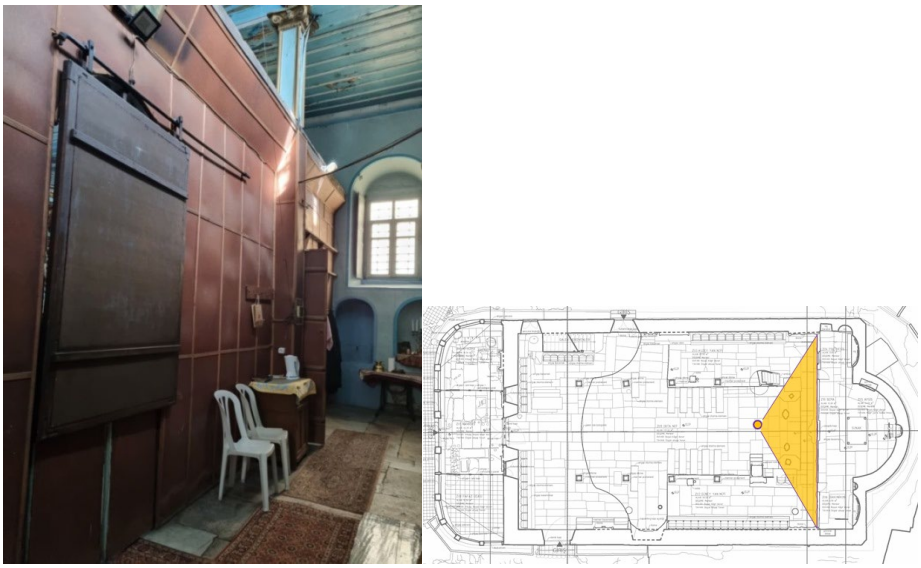

Şekil E.96 : İkonastasis arka görünüşü (Z10 bema).

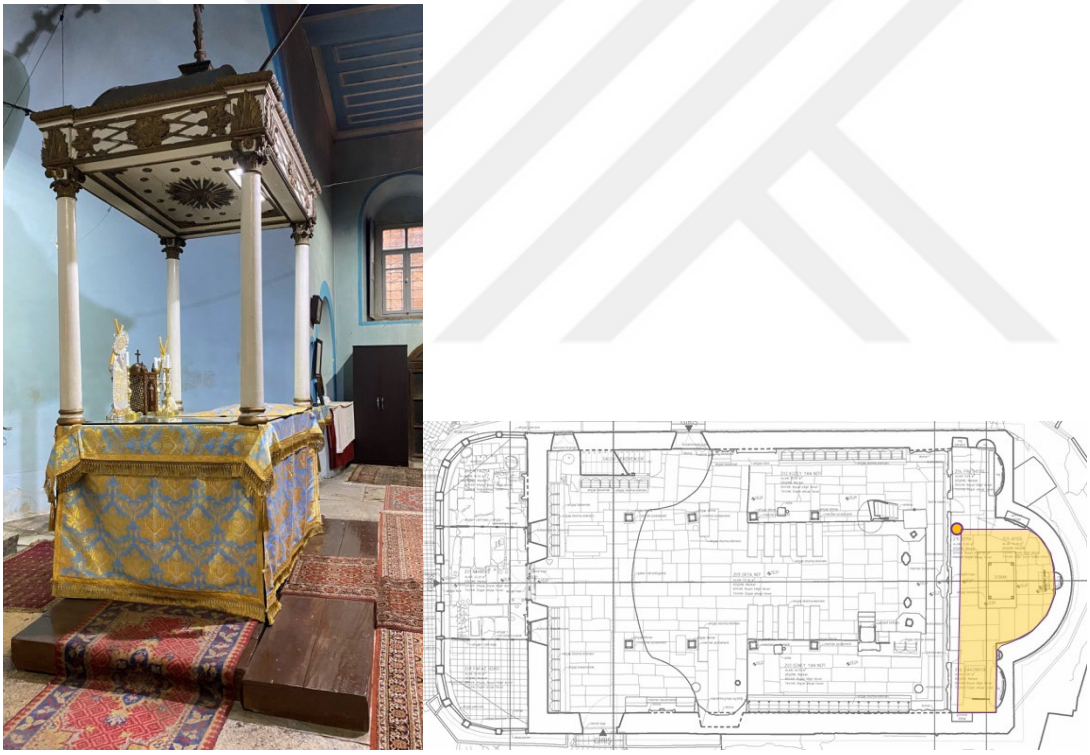

Şekil E.97 : Sunak (altar) (Z05 apsis).

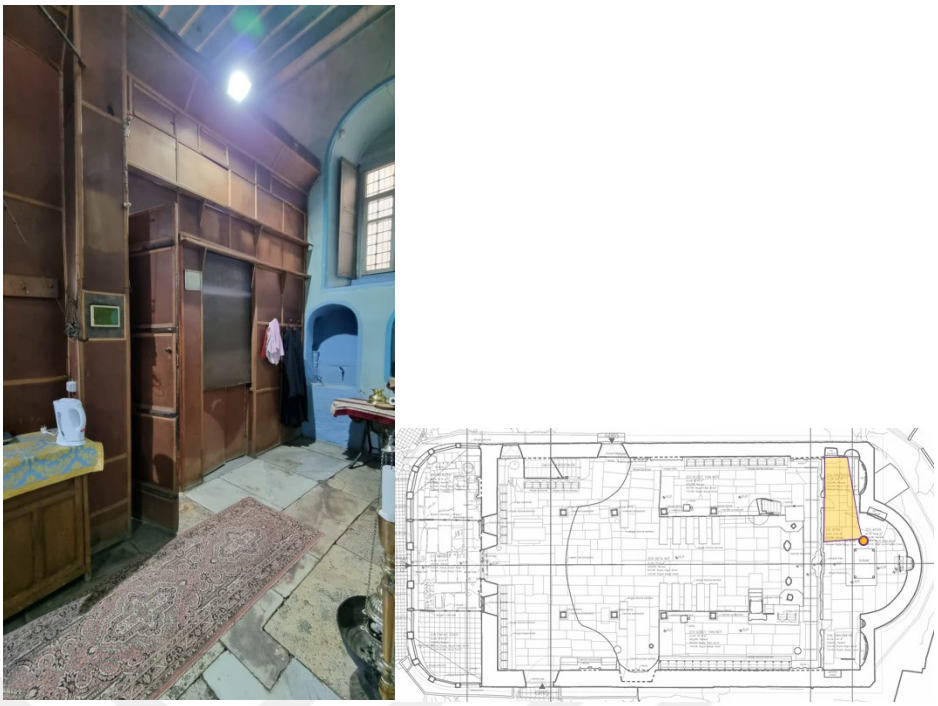

Şekil E.98 : Z10 bemada kuzeye doğru bakış.

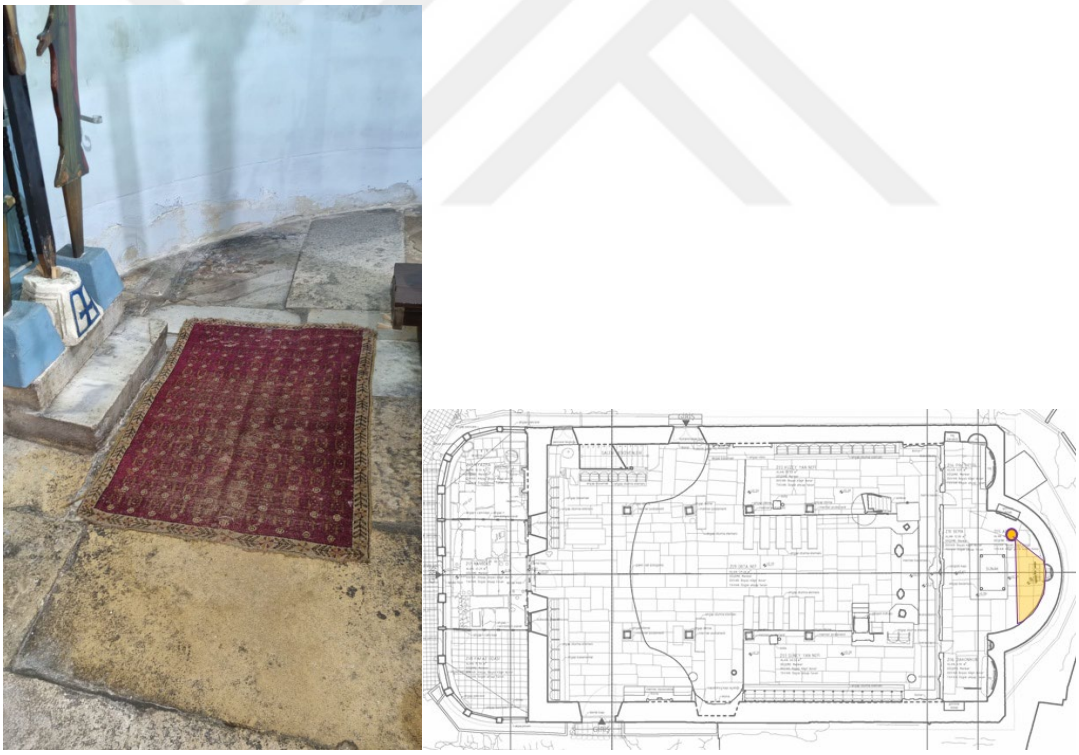

Şekil E.99 : Z05 apsis zemininin kısmi görünümü.

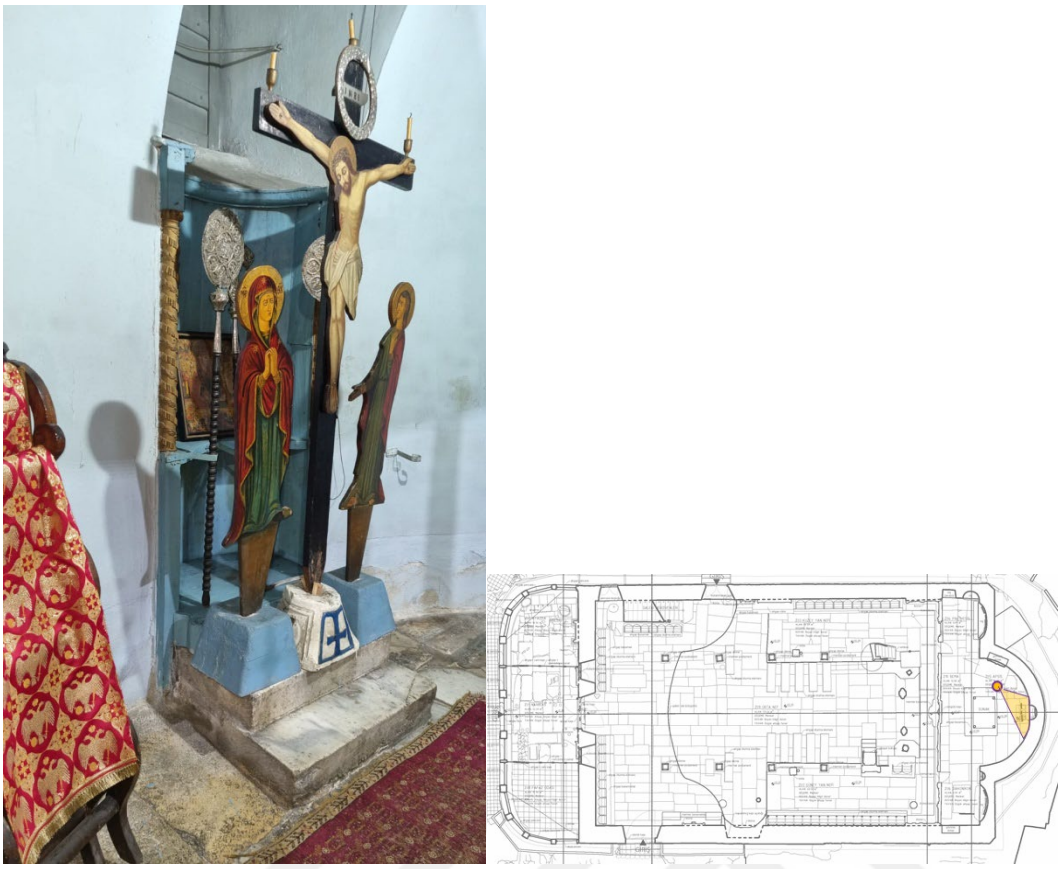

Şekil E.100 : Z05 apsiste haç köşesi.

Şekil E.101 : Z05 apsis içerisinde gömülü dolap.

Şekil E.102 : Z06 diakonikondaki nişler.

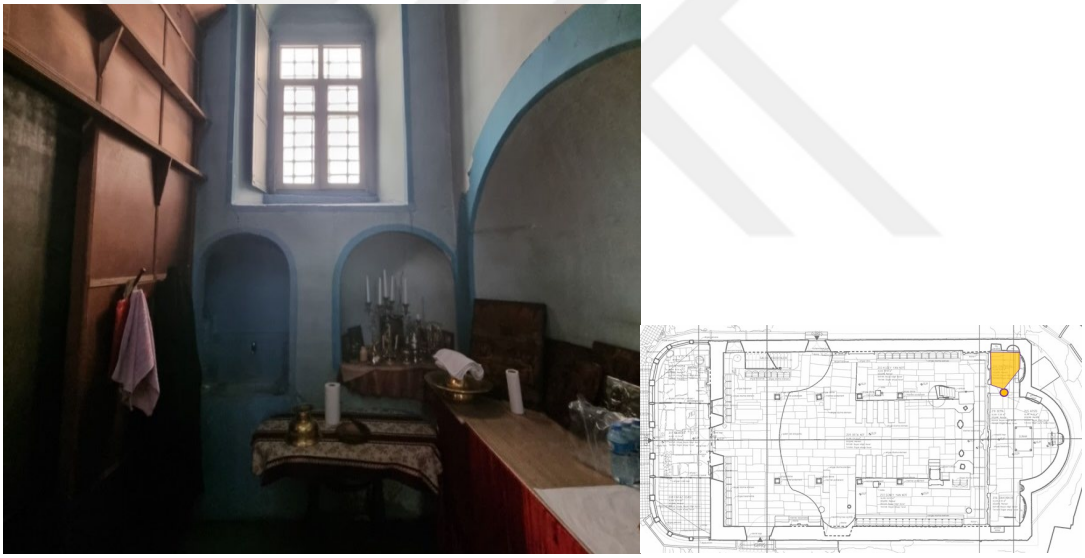

Şekil E.103 : Z04 prothesisdeki nişler ve lavabo nişi.

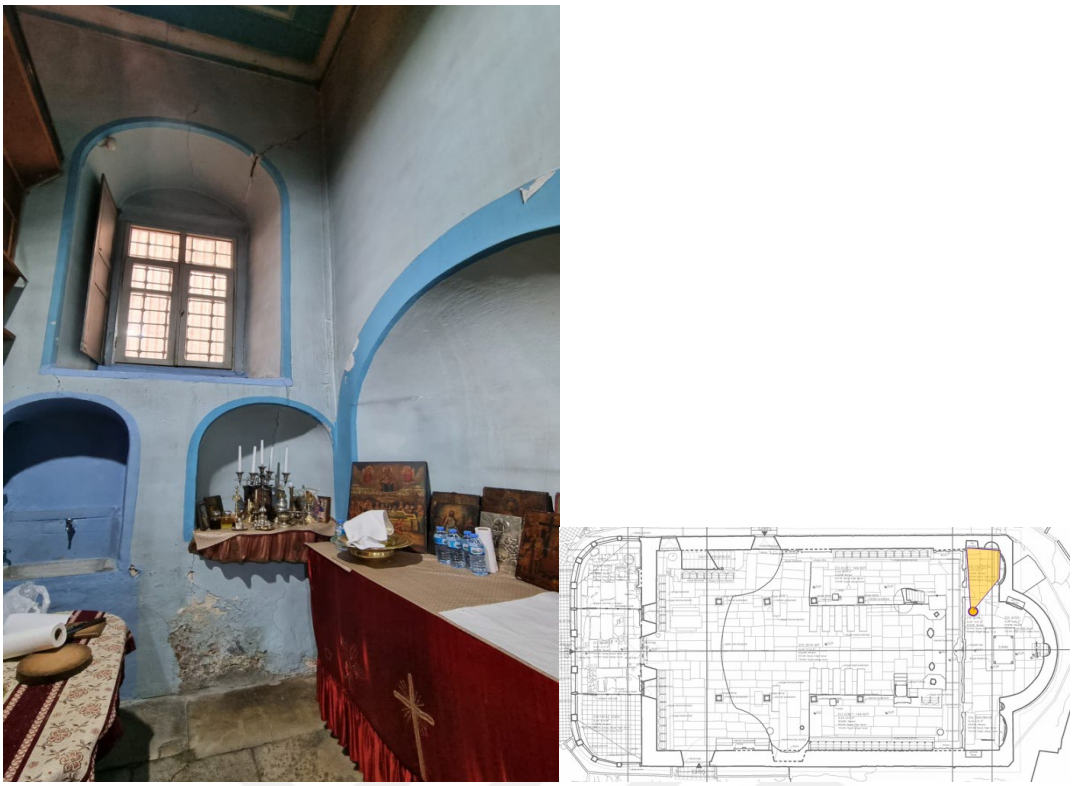

Şekil E.104 : Z04 prothesisin kuzeydoğu duvarı içeriden görünümü.

Şekil E.105 : Z04 prothesisdeki nişler.

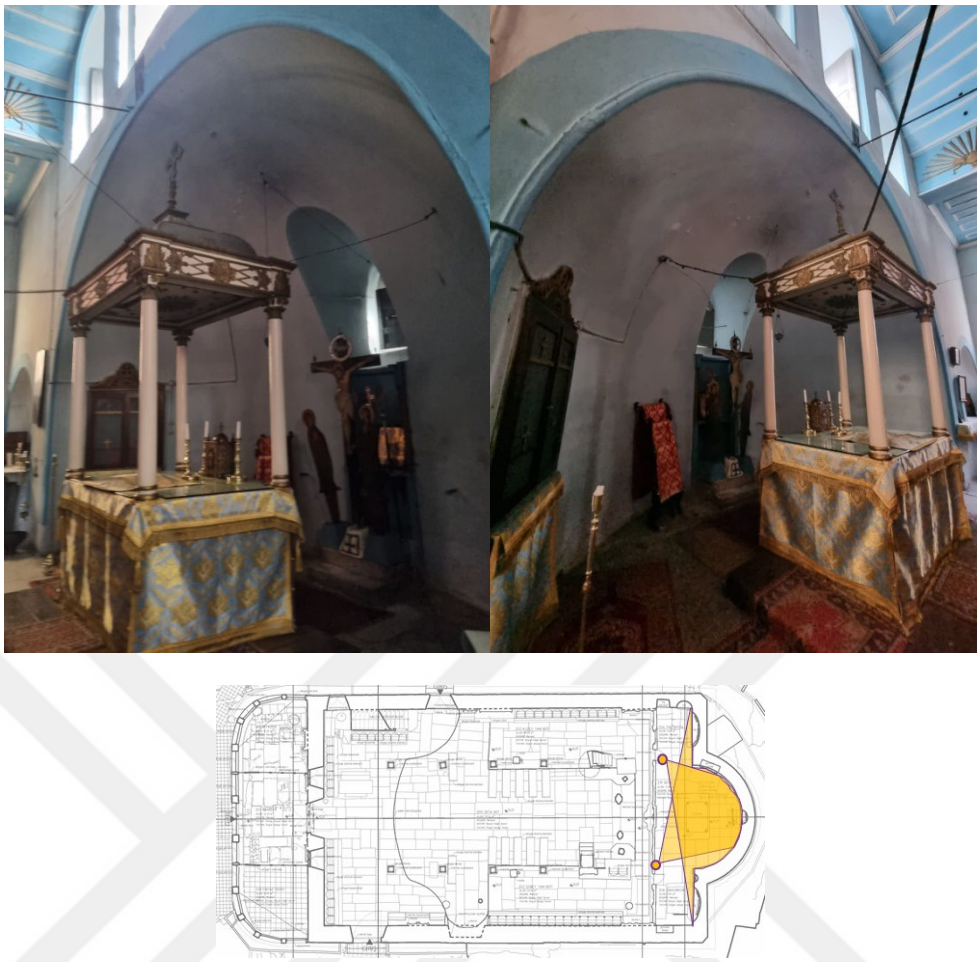

Şekil E.106 : Z05 apsis içeriden görünümü.

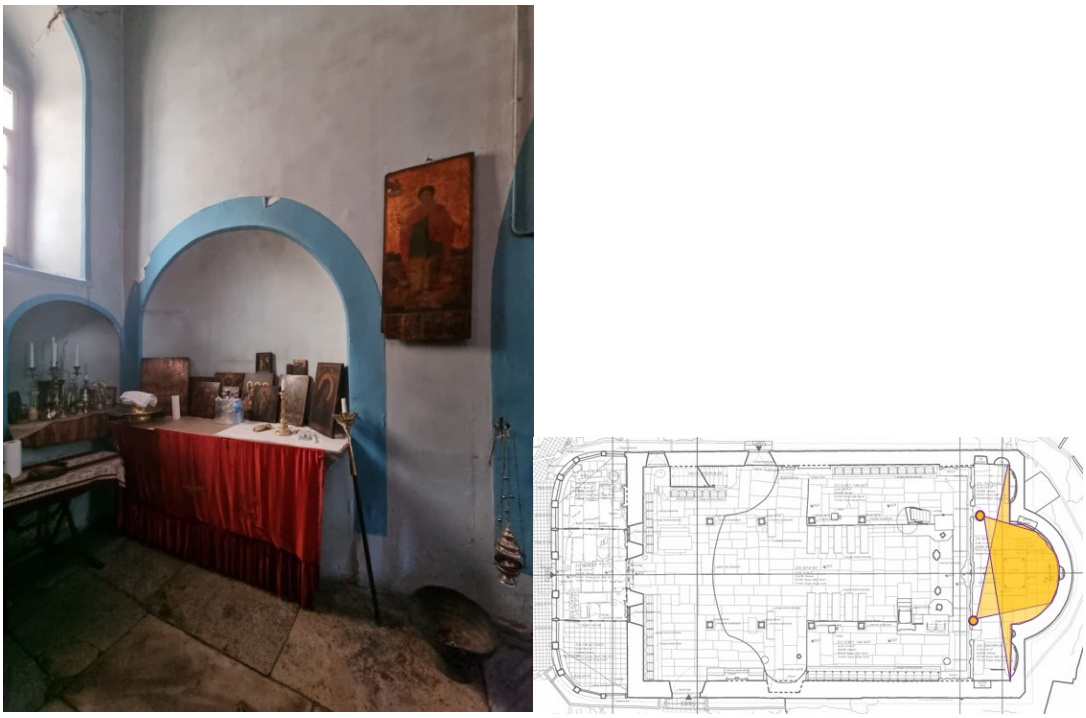

Şekil E.107 : Z04 prothesisdeki nişler.

Şekil E.108 : Z06 diakonikondaki niş.

Şekil E.109 : P1 penceresinin naos tarafından görünümü (Z03 kuzey yan nefi).

Şekil E.110 : P18 penceresinin içeriden görünümü (Z07 güney yan nefi).

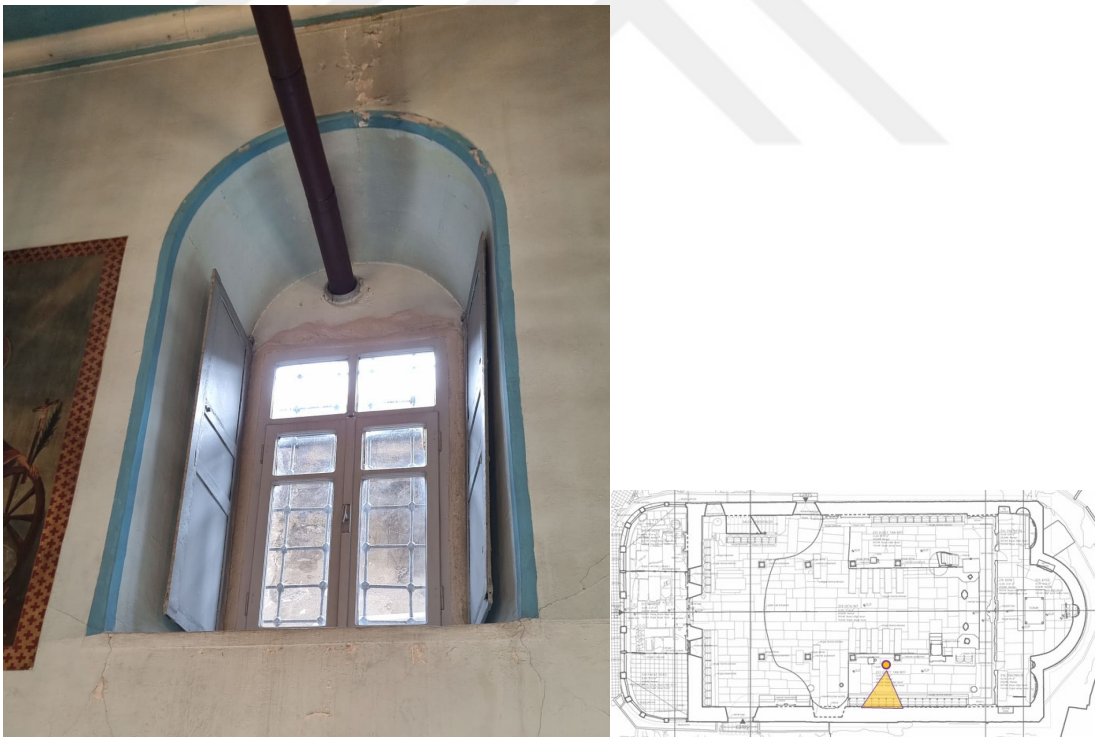

Şekil E.111 : Z07 güneybatı duvarındaki soba borusu çıkış deliği içeriden görünümü.

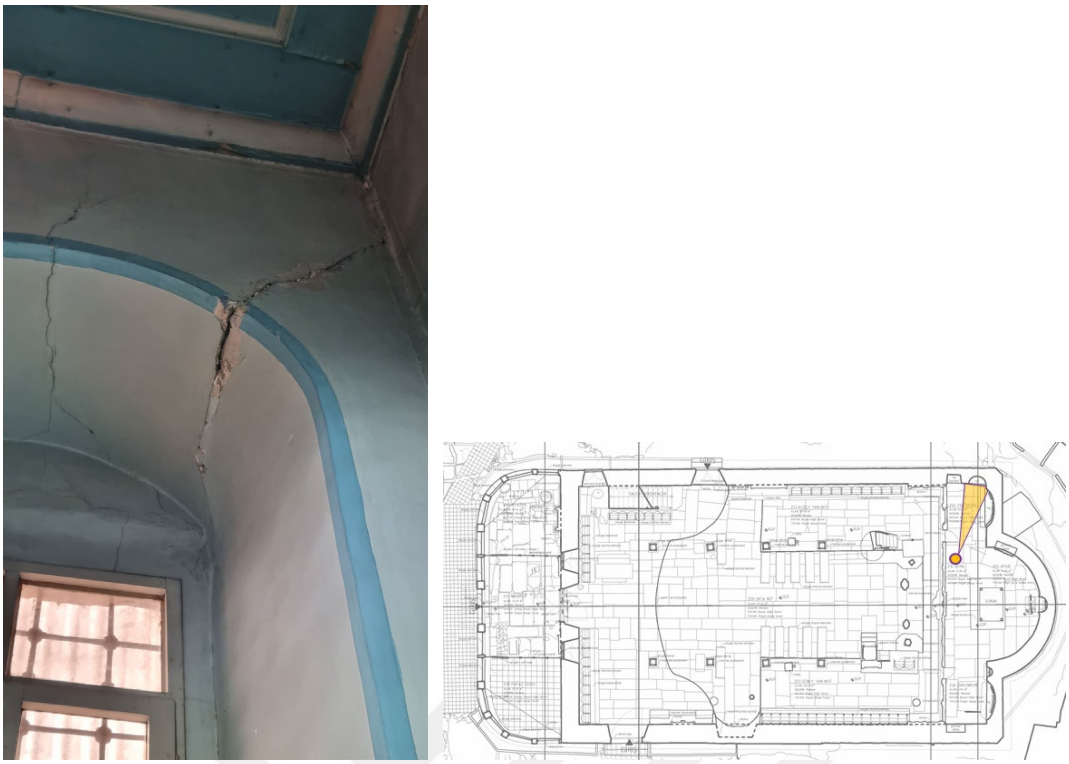

Şekil E.112 : Z04 prothesisdeki duvardaki strüktürel çatlağın içeriden görünümü.

Şekil E.113 : Z04 prothesis'deki özgün olduğu düşünülen lavabo ve gider.

Şekil E.114 : Z06 diakonikonda P14 penceresi kenarı.

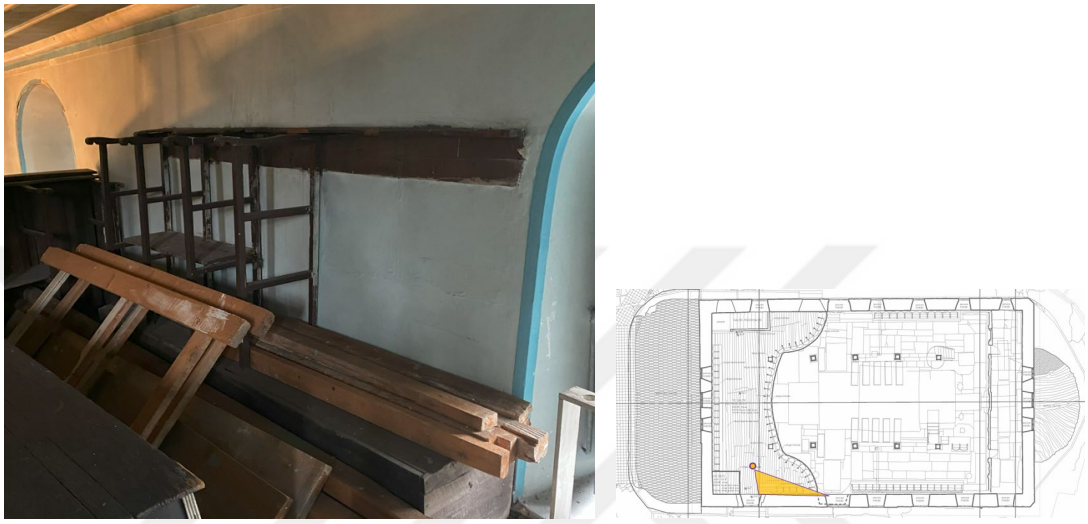

Şekil E.115 : 101 galerideki ahşap oturaklar.

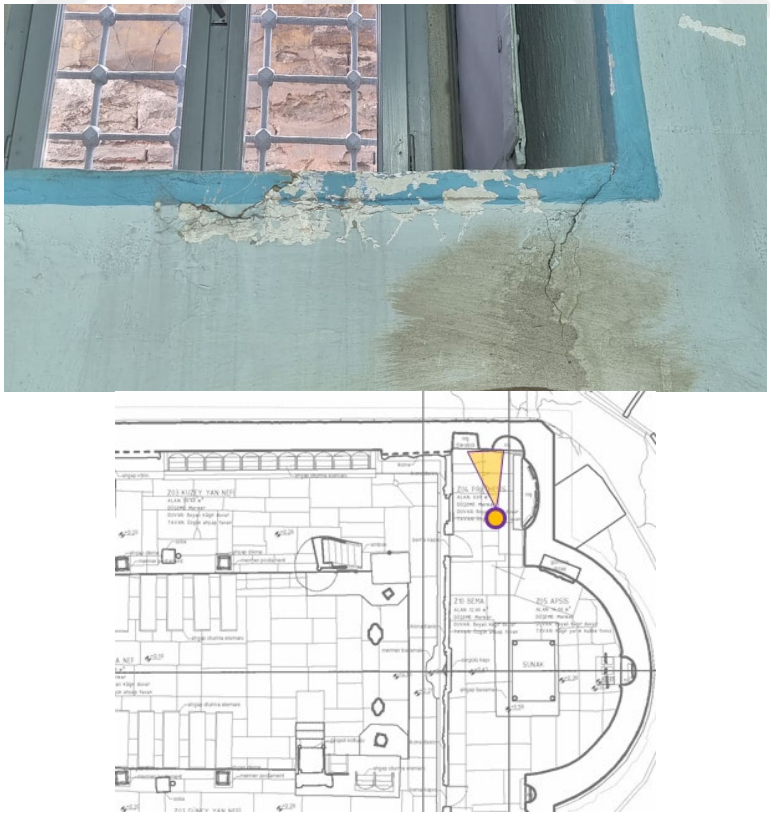

Şekil E.116 : Z06 diakonikondaki P10 penceresi.

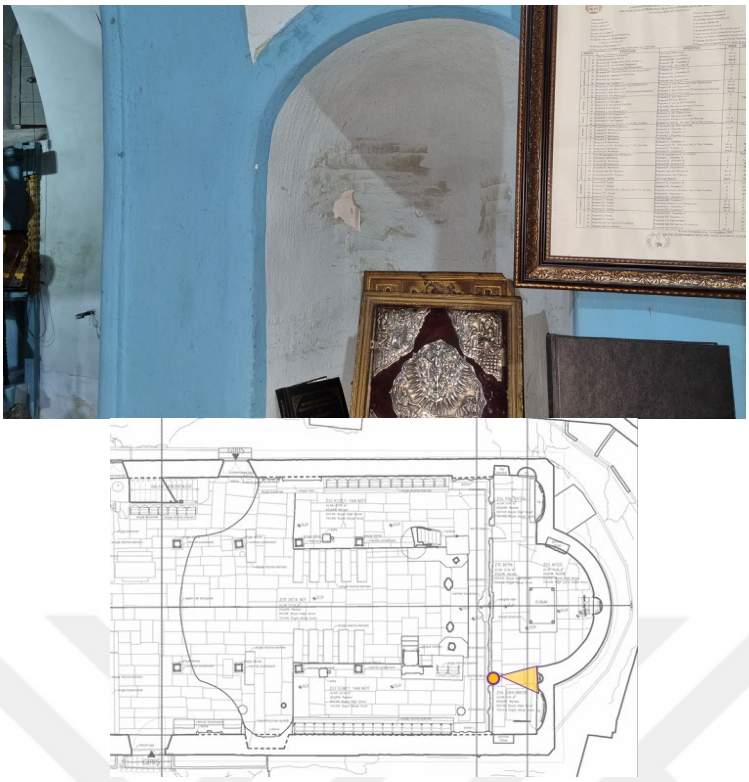

Şekil E.117 : Z06 diakonikondaki niş.

Şekil E.118 : Z04 prothesis mekânındaki nişin kısmi görünümü.

Şekil E.119 : Narteks duvarlarının altındaki beton parapet (Z08 papaz odası).

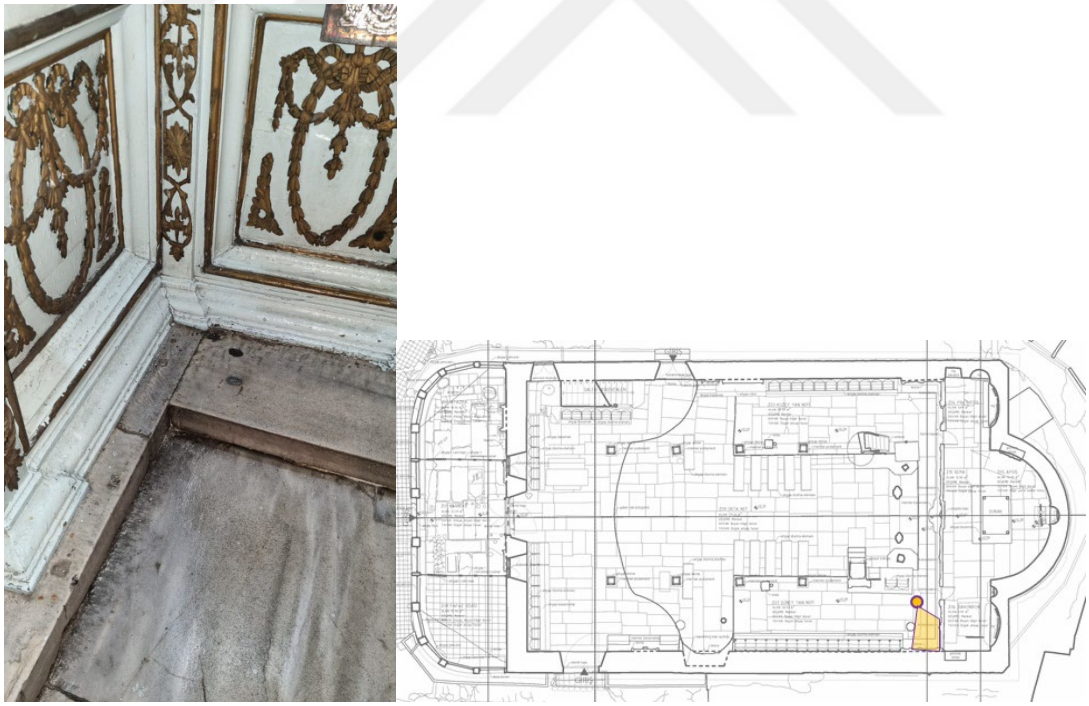

Şekil E.120 : İkonostasis ve zemin döşemesi kısmi görünümü (Z07 güney yan nefi).

Şekil E.121 : P19 penceresi kanadı (101 galeri).

Şekil E.122 : Naos tavanı kısmi görünümü.

Şekil E.123 : Yapının doğu köşesinde kârgir duvar örgüsünde tuğla hatıl sırası.

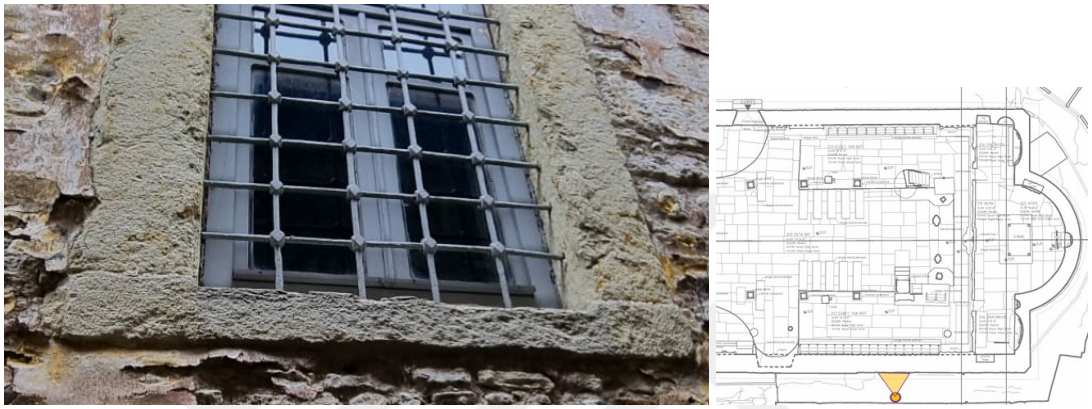

Şekil E.124 : P16 penceresi dışarıdan görünümü.

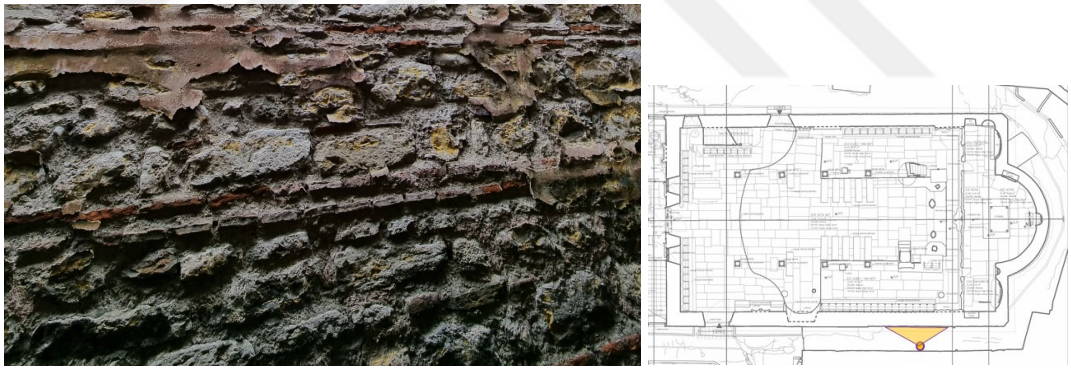

Şekil E.125 : Güneybatı cephesinin alt kısmının görünümü.

Şekil E.126 : Ahşap tavan kaplamasının kısmi görünümü.

Şekil E.127 : P19 penceresi ahşap doğramaları detay görünümü.

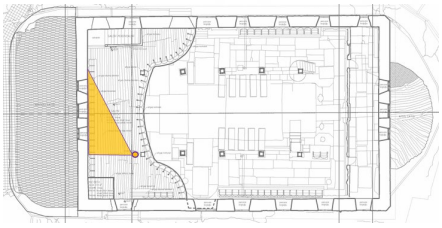

Şekil E.128 : 101 galerideki ahşap oturaklar.

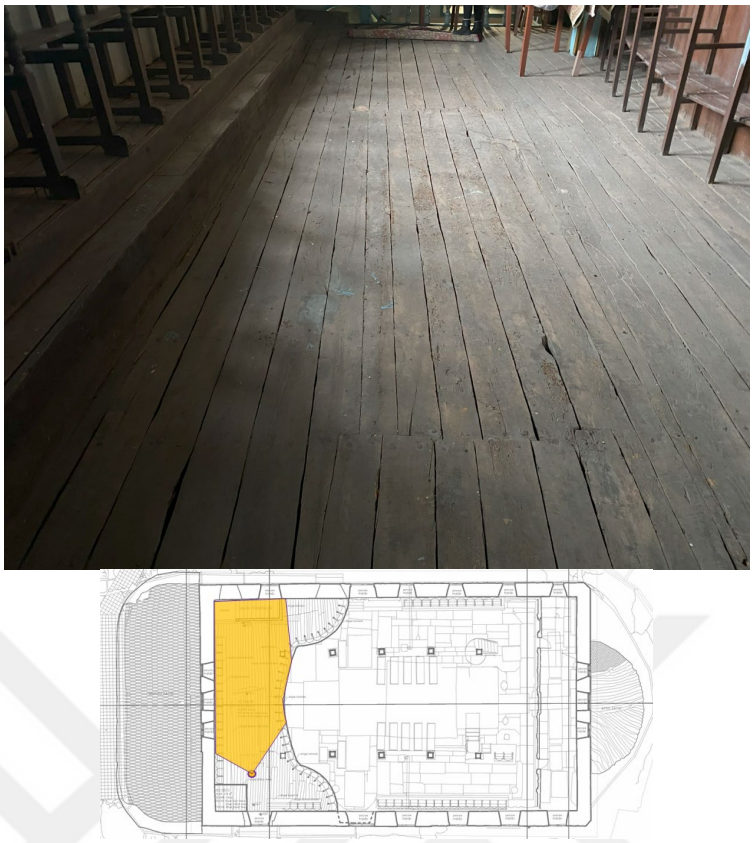

Şekil E.129 : 101 galerinin döşemesinin ahşap kaplaması.

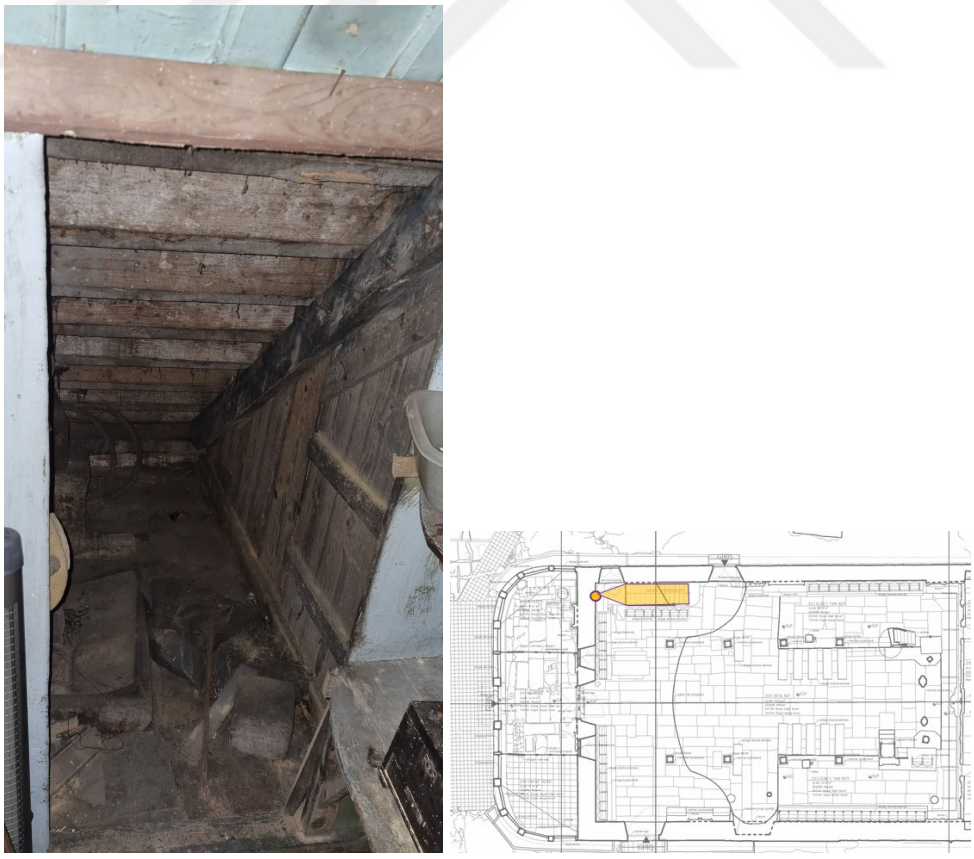

Şekil E.130 : Galeri merdivenlerinin altı (Z03 kuzey yan nefi)

Şekil E.131 : Kilise cephesinden görülen kılıçlar.

Şekil E.132 : P19 penceresinin demir lokmalı parmaklıkları (101 galeri).

Şekil E.133 : Demir pencere kapakları (101 galeride, P19 penceresi).

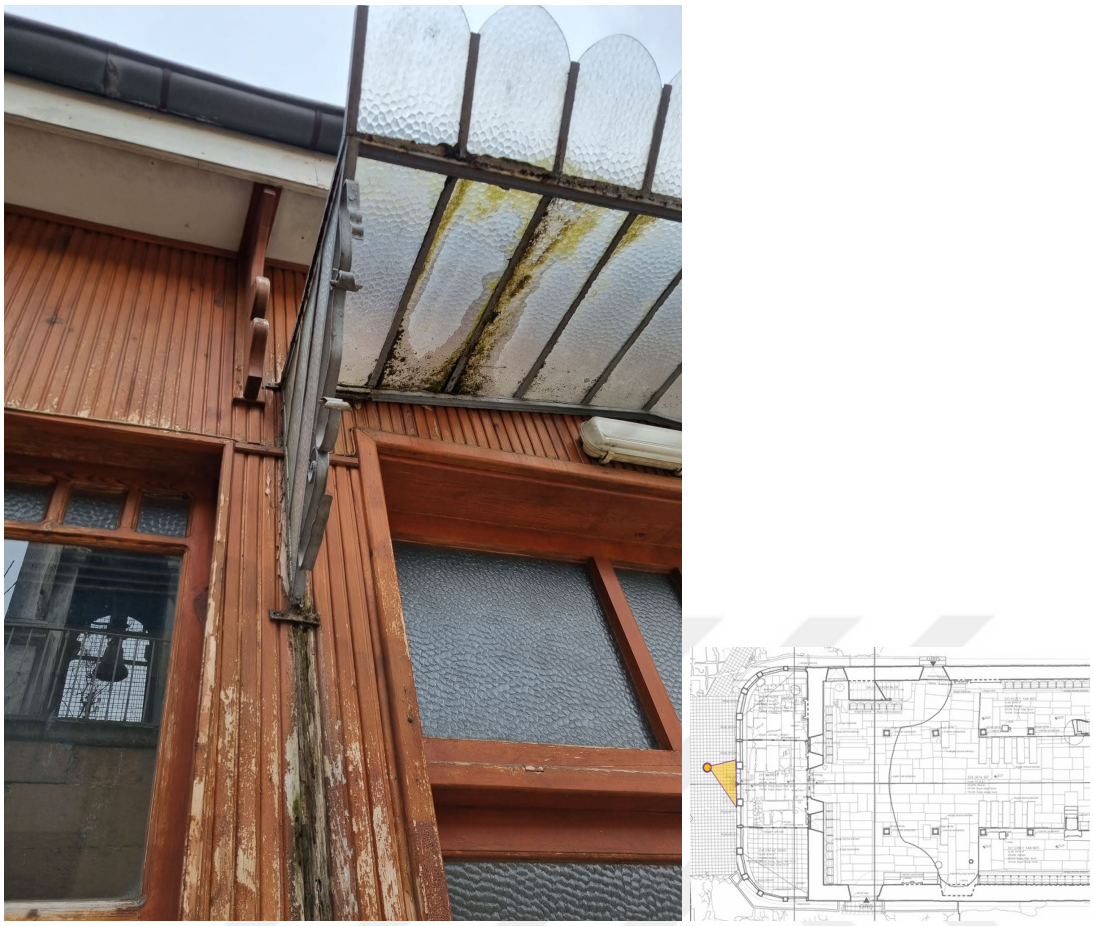

Şekil E.134 : Ahşap narteks duvarı kısmi görünümü.

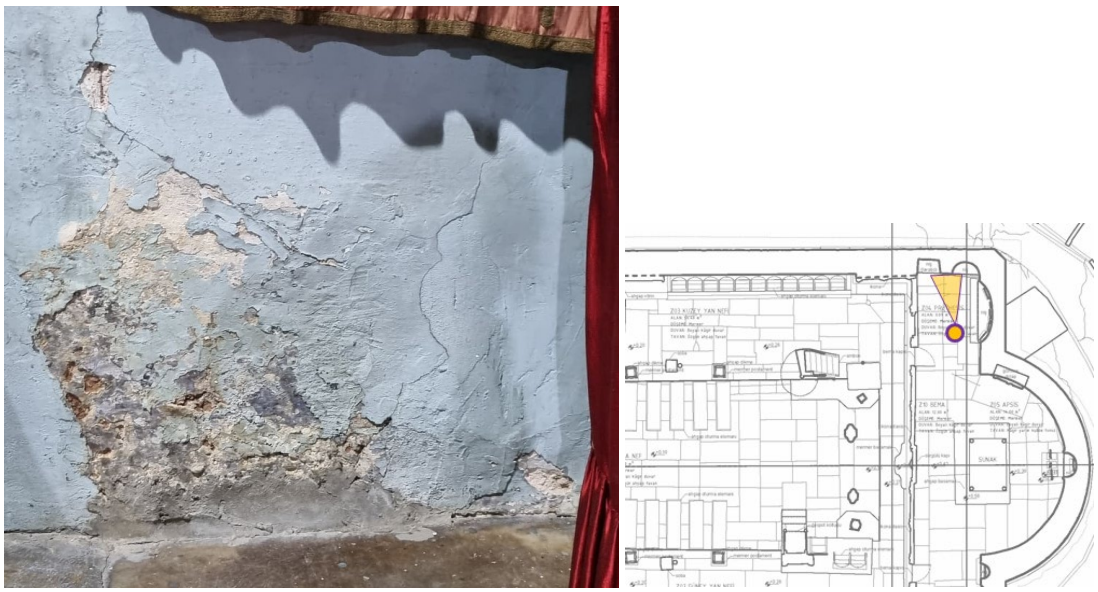

Şekil E.135 : Kârgir duvarda nem sorunu.

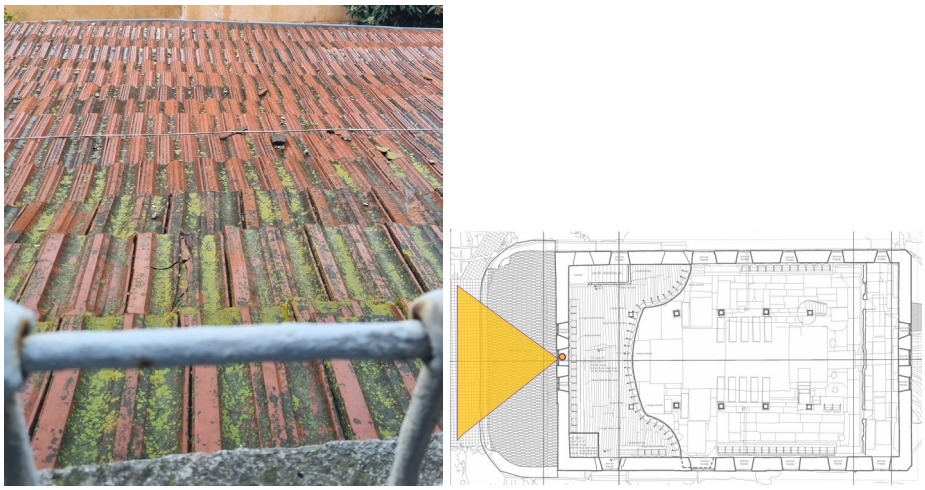

Şekil E.136 : Narteks çatısı.

Şekil E.137 : İkonostasisteki ve iki yanındaki ikonaların görünümleri (Z03, Z07, Z09).

Şekil E.138 : İkonastasisteki küçük çerçeveli resimlerin bir kısmının görünümü (Z03, Z07, Z09).

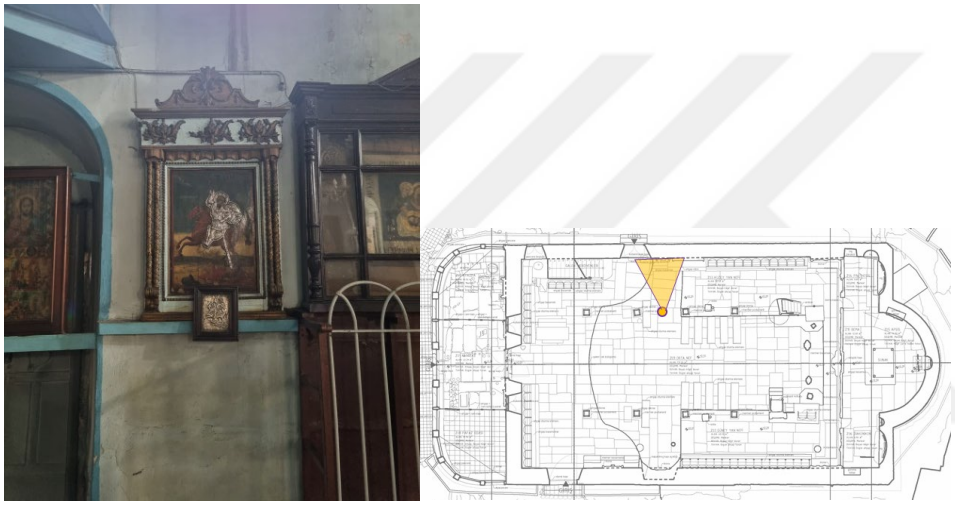

Şekil E.139 : Kilise kuzeydoğu duvarındaki ikona (Z03).

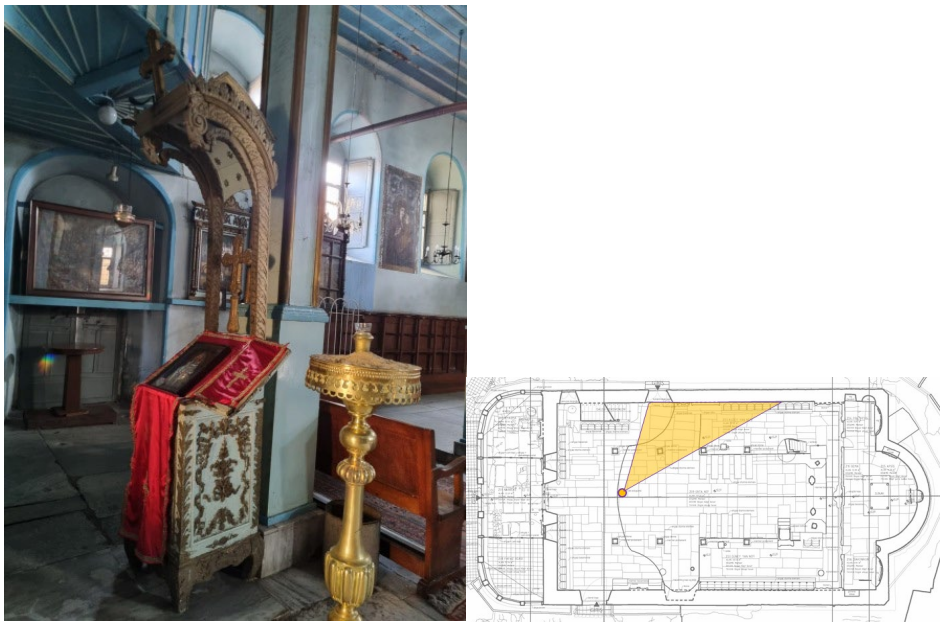

Şekil E.140 : Bezemeli ahşap öğe (Z03).

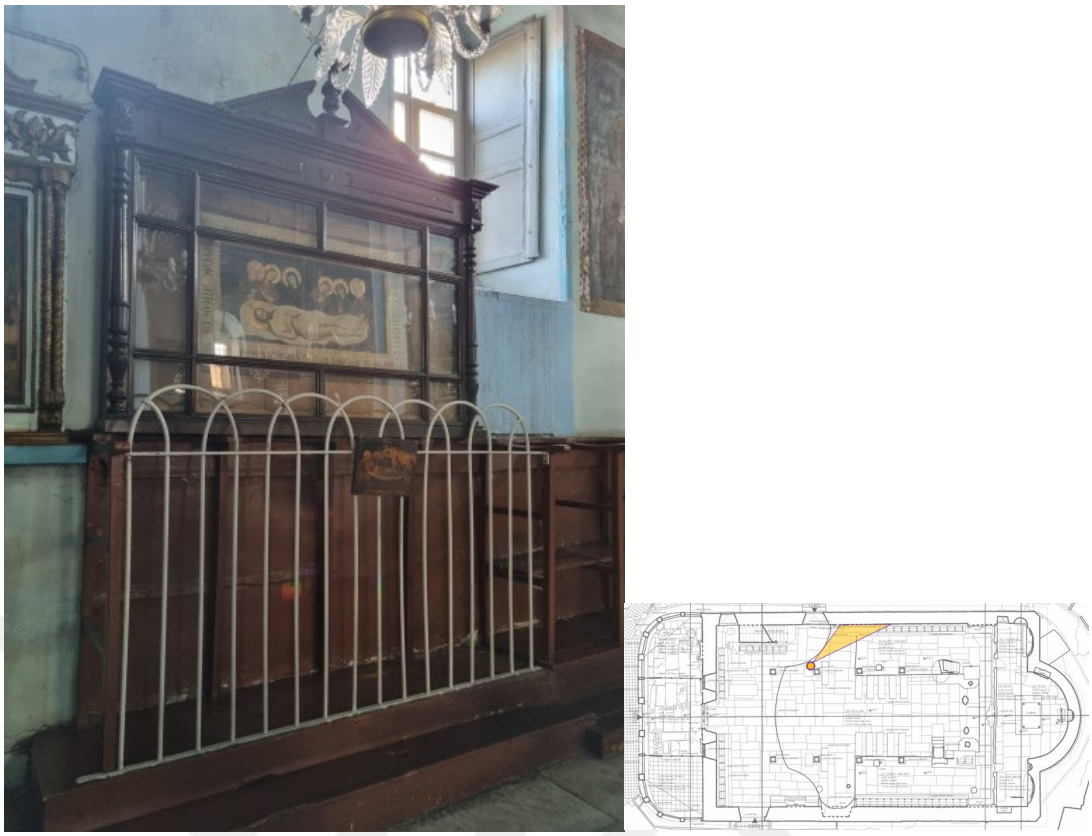

Şekil E.141 : Kilisede bir resim.

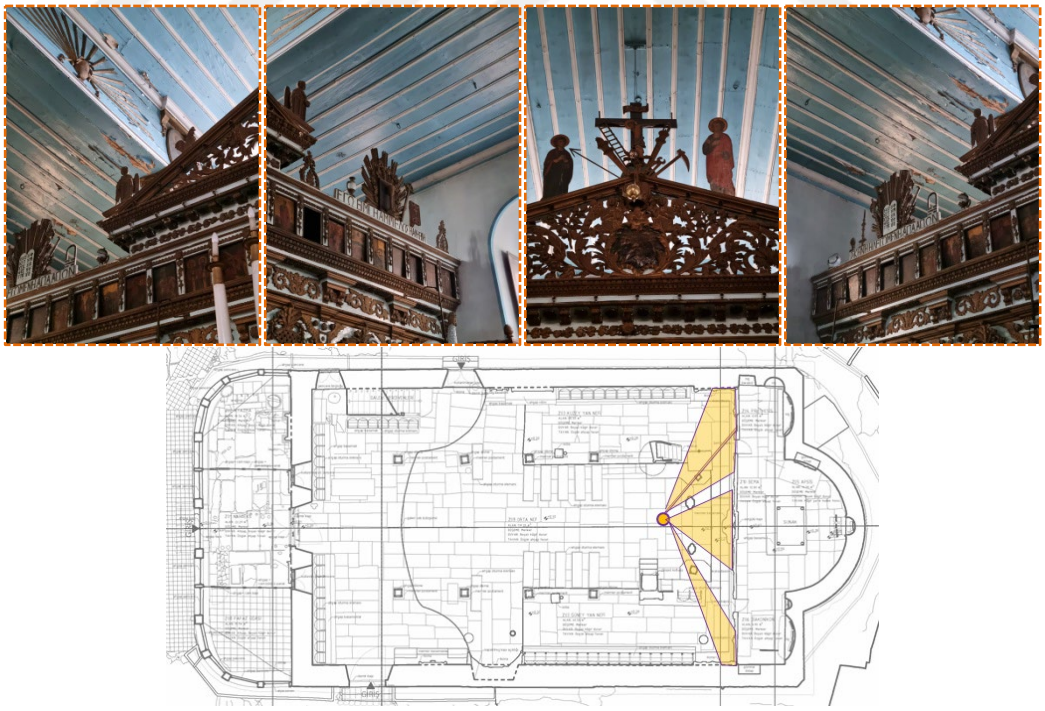

Şekil E.142: İkonastasis üzerindeki süslemeler.

Şekil E.143 : Fresk örneği (Z07 güney yan nefi).

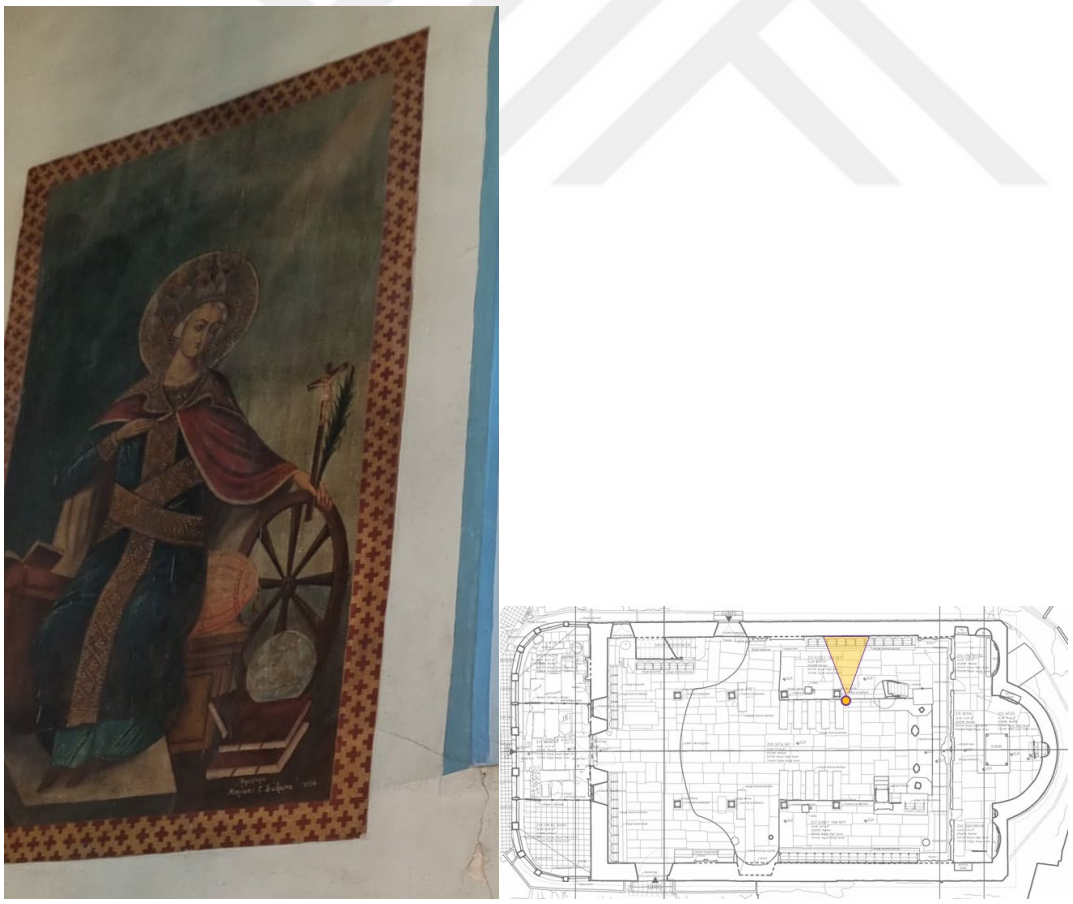

Şekil E.144 : Fresk örneği (Z03 kuzey yan nefi).

Şekil E.145 : Despot koltuğundaki aslan figürlü bezeme.

Şekil E.146 : İkonastasisdeki kartal figürlü bezeme.

Şekil E.147 : İkonastasisdeki yılan figürlü bezeme.

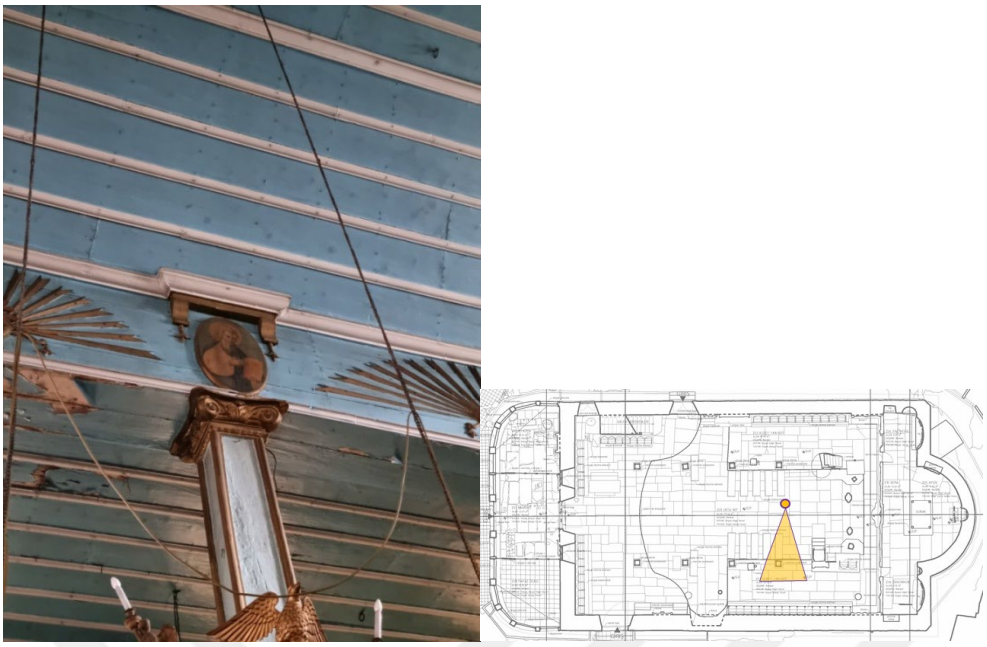

Şekil E.148 : Tavan kirişi üzerinde taşıyıcının hizasında bulunan madalyonlardaki 12 havari tasvirlerine örnek.

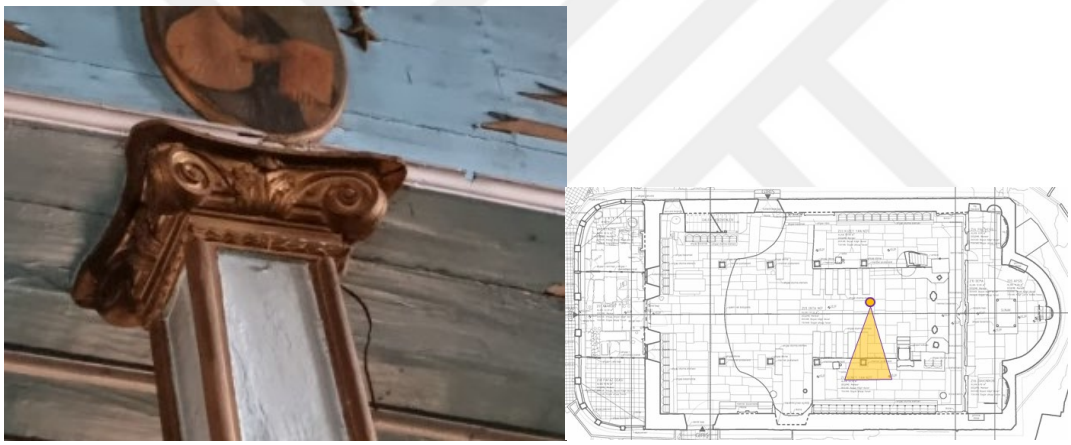

Şekil E.149 : Ahşap dikmede bezemeli sütun başlığı.

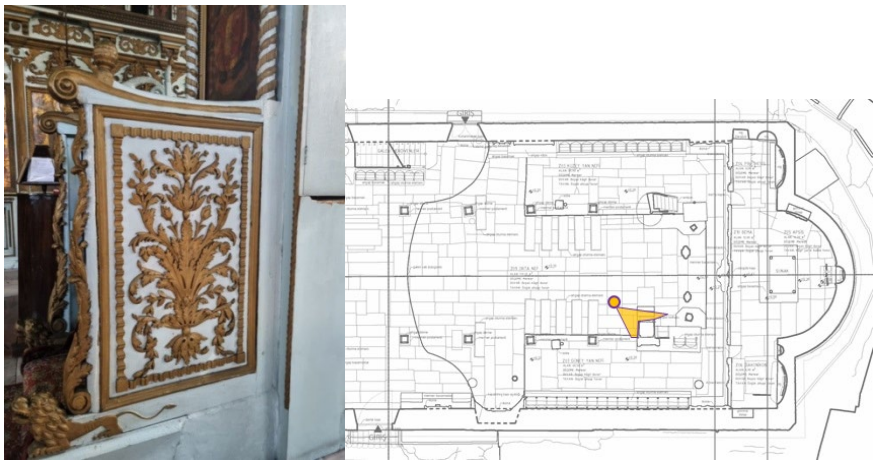

Şekil E.150 : Kilise bezemelerinde kullanılan bitki motifleri ve geomerik motif örneği.

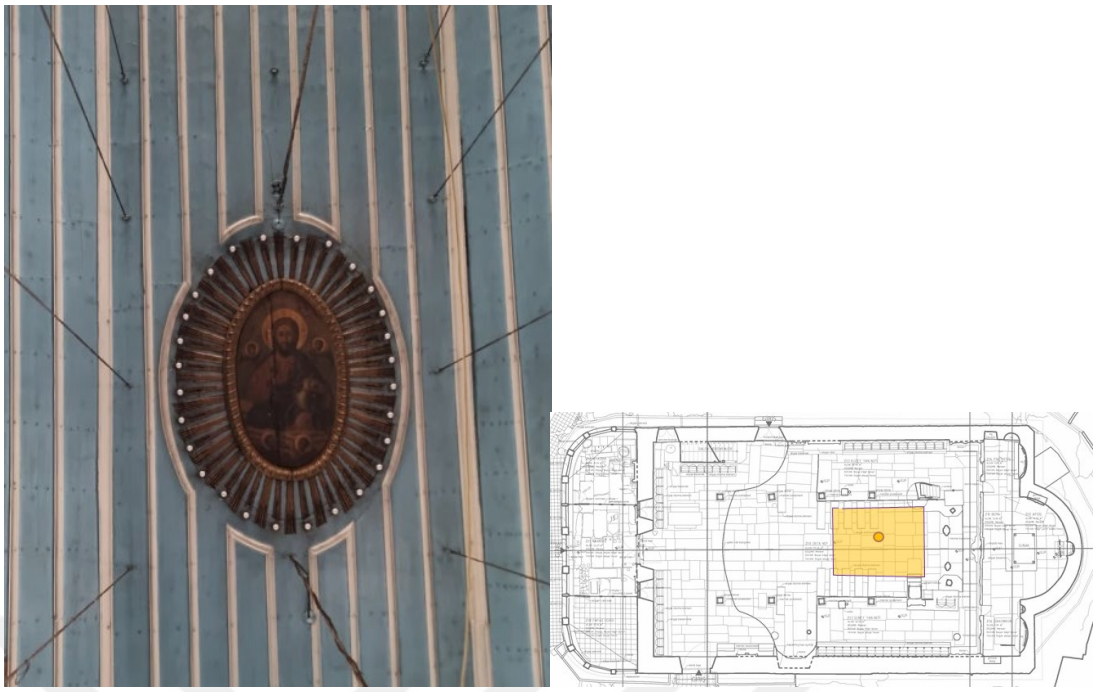

Şekil E.151 : Z09 orta nefin tavanındaki büyük madalyonda Pantokrator İsa tasviri.

Şekil E.152 : İkonastasis kapısındaki yağlı boya tekniğiyle yapılmş resim örneği.

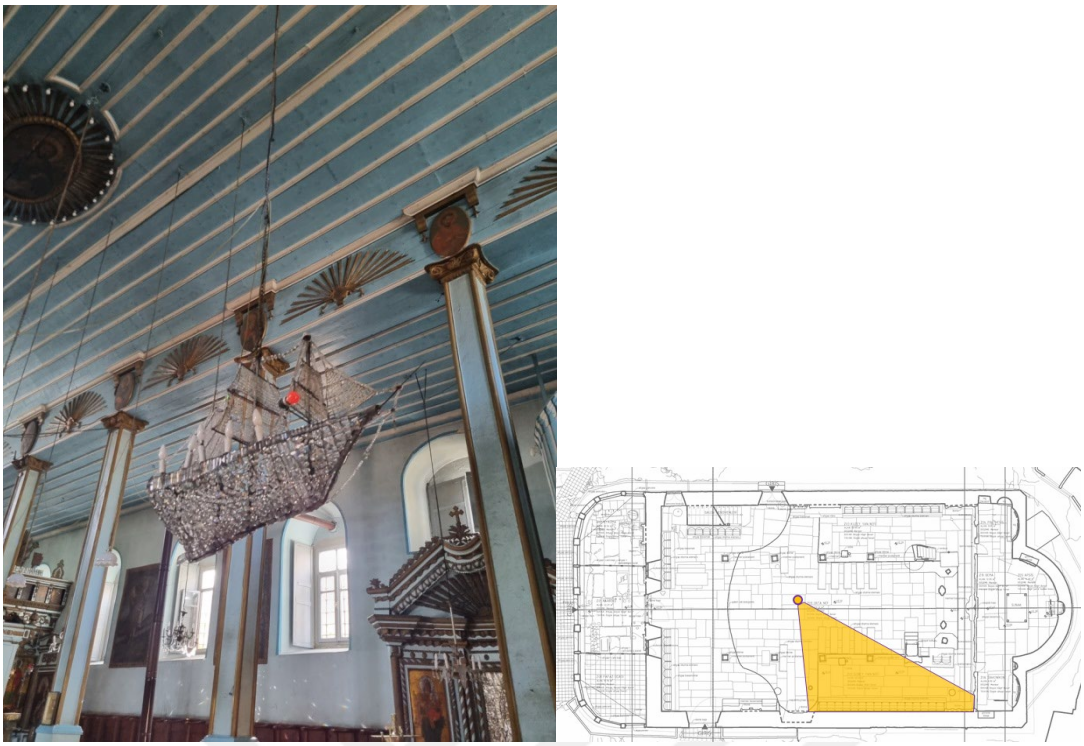

Şekil E.153 : Gemi şeklindeki avize (Z09 orta nef).

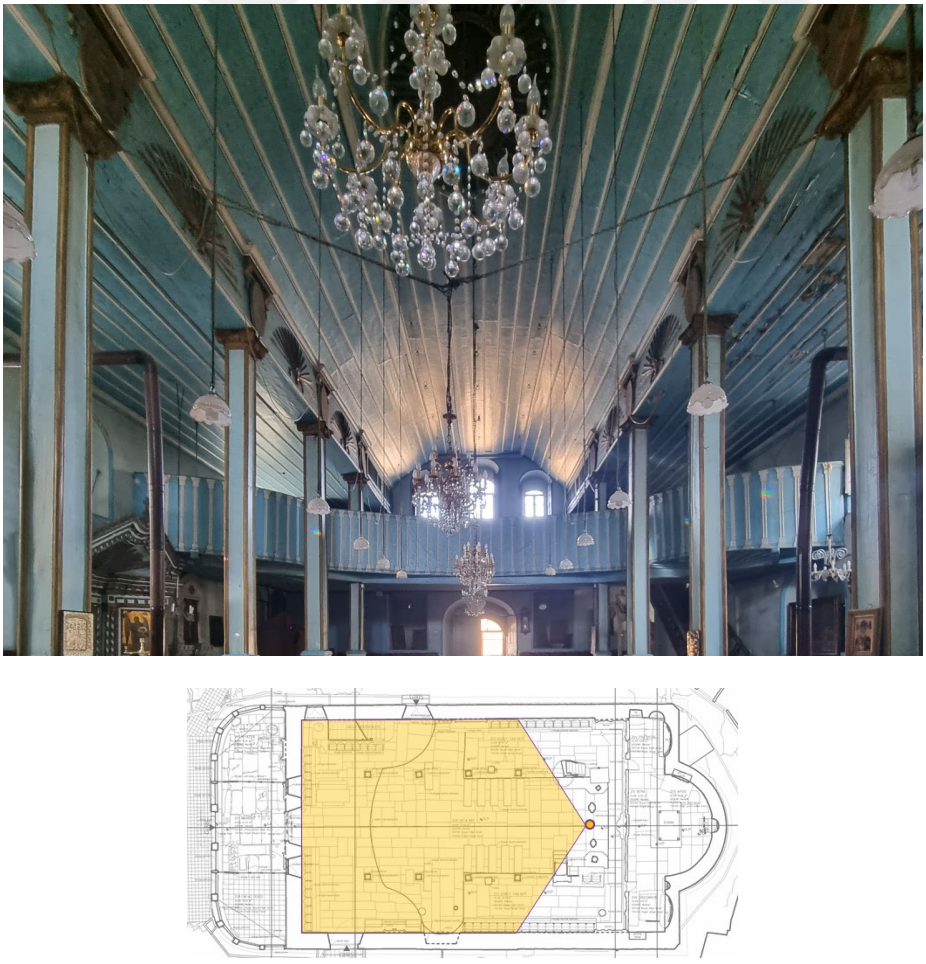

Şekil E.154 : Naos tavanı (Z03 kuzey yan nefi, Z09 orta nef, Z07 güney yan nefi).

Şekil E.155 : Naos girişinin tavanı.

Şekil E.156 : Tavandaki havalandırma deliği.

Şekil E.157 : Z10 bema tavanı.

Şekil E.158 : Z03 kuzey yan nefi ve Z07 güney yan nefi tavanı.

Şekil E.159 : Narteksin tavanı (Z01 narteks girişi, Z02 ayazma, Z08 papaz odası)

EK F: Topkapı Aya Nikola Kilisesi hakkındaki belge ve raporlar

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İSTANBUL I NUMARALI KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU

K A R A R

- 9 -

Toplantı Tairihi ve No : 24.6.1992-231
Karar Tarihi ve No: : 24.6.1992-3824

Toplantı Yeri
İST.

45) 244 DV I.b	2497 ada,	13	parsel	Mihrimah Sultan Camii,Türbesi ve duvar çeşmesi.
46) " " "		23	"	Sığınak
	2524 ada,	2	"	Kilise,
47) " " "	2484 ada,	24	"	(Hazire ve duvar kalıntıları)
48) " " "	25 07 ada,	16p,önü		Yatır,
49)				
50)244 DV I.a	2496 ada	-		Surta bitişik Saka Ahmet Çeşmesi (Sulukule cad)
51) " " "	2484 ada,	19	"	Çeşme (Küçük çeşme sokak)
52) " " "	2489 ada,	10	"	Neslişah sultan Camii
53)244 DVI-d	2491 ada,	8-9		Surta bitişik Abdurrahman Paşa veRefi li Türbesi
54)" " "	1859 ada,	1	"	Kilise (Sulukule cad)
55)" " "	1857 ada,	1	"	Kilise (Nigogayos Kilisesi)
56)" " "	1902 ada,	112-113	parseller arası çeşme	
57)244 DV III.a	1056 ada,	7	"	Feyzullah efendi medresesi.
58) " " "	1056 ada,	duvar çeşmesi,		Eavzi Paşa caddesi.
59) " " "	1058 ada,	4-5	"	Çeşme (Kızanlı cad)
60) " " "	2040 ada,	20	"	Çeşme (Sarı Abdullah Efendi sok)
61)244 DV III.d	2997 ada	2		Sofular cad/Vatan Cad Köşesi Türbe
62)244 DV III.d	1065 ada,	21	parsel	(Sofular Hamamı)
63) " " "	1085 ada,	12	"	(Sofular Camii)
64) " " "	2006 ada,	33	"	Çeşme (Havlucu Sok)
65) " " "	1065 ada,	13	"	Fatih Müftülüğü binası, cami, çeşme ve kalıntı.
66) " " "	936 ada,	60	"	(Köşesi çeşme)
67)244 DV I.b	2524 ada,	53	"	(Kadir Tekkesi, Niyazi Mısri Sok)

./...

Şekil F.1 : Kilisenin tescillendiği 24.06.1992 tarihli 3824 sayılı kurul kararı.

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İSTANBUL I NUMARALI KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU

K A R A R

- 7 -

Toplantı Tairihi ve No :24.6.1992-231
Karar Tarihi ve No: :24.6.1992-3824

Toplantı Yeri
İST.

D- Aşağıda listesi verilen anıt eserlerin tescil edilmesine

1)244 DV I-C	2158 ada,	27	parsel	(Akşemsettin Camii ve Haziresi)
2)244 DV I-d	1859 ada,	1	"	(Kyios Nikolas Kilisesi,
3)244 DV III.d	1061 ada,	76	"	Sanat Eserleri Müzesi,
4) " " "				Kıztaşı (markianus Situnu)
5)244 DV IV-C	1937 ada,			(Şah Banu MedresesiÇeşme, Türbe, Dikilitaş
6) " " "	1969 ada,	4	"	Türbe (Oğuzhan cad)
7) " " "	1969 ada,	10	"	(") (")
8)" " "	1959 ada,	2	"	(Lütfi Paşa Camii ve Haziresi)
9)" " "	1979 ada,	39		(Nakışçı Mustafa Efendi Türbesi)
10) " " "	2011 ada,	1		(Softa sinan Camii, Tomurcuk Sok)
11) " " "	1099 ada,	4		(Çeşme (Selçuk sultan Camii Sok)
12) " " "	1100 ada,	4-10,13		(Selçuk Sultan Camii Millet cad,)
13) " " 3	2579 ada,			Çapa öğretmen Okulu ve arkasıkitap deposu binası.
14)244 DV IV-a	1848 ada,	55		İstanbul Üniversitesi Dermatoloji Ana Bilim Dalı binası.
15)" " "	1848ada,	55		Sporcu Sağlık Merkezi binası, Deniz ve Sualtı Hekimliği ana bilim dalı binası,
16)" "	"1854 ada,	1	parsel	(Katip Muslihittin Camii)
17)" "	31900 ada,	25	"	(Çeşme)
18)" "	"1565 ada,	5	"	(Bayazıt Ağa Camii)
19)244 DV I-d	1928 ada,	36,37,38	p.	(Ahmet Paşa Türbesi ve yapılar
20)244 DV IV-a	1565 ada,	28	parsel	(Kuru Yusuf Mescidi)

./...

Şekil F.2 : Kilisenin tescillendiği 24.06.1992 tarihli 3824 sayılı kurul kararı.

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İstanbul 4 Numaralı Kültür Varlıklarını
Koruma Bölge Kurulu

Toplantı Tarihi ve No: 13.10.2021 – 548
Karar Tarih ve No : 13.10.2021 – 8482

Toplantı Yeri:
İSTANBUL

KARAR

İstanbul İli, Fatih İlçesi, Topkapı Mahallesi, Karatay Sokağı, 1859 ada, 1 parsel sayılı, Topkapı Ayanikola Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı mülkiyetine ait, 1474.00 m² yüzölçümlü, Kagir Kilise vasıflı, İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 12.07.1995 tarih ve 6848 sayılı kararı ile belirlenen Tarihi Yarımada Kentsel ve Tarihi Sit Alanı içerisinde yer alan, İstanbul 4 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 25.07.2012 tarih ve 788 sayılı kararı ile uygun bulunan 04.10.2012 tasdik tarihli 1/1000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı sınırları içerisinde, 1. Derece Koruma Bölgesinde, "Dini Tesis Alanları (Kilise)" lejantında, "Korunması Gerekli, Tescilli Arkeolojik, Tarihi Sanat Değeri Olan Anıt Eser Yapılar" taraması olan, İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 24.06.1992 tarih ve 3824 sayılı kararı ile korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiş Topkapı Nikola Rum Ortodoks Kilisesinin çatı tadilatı ile dış cephe taşlarının temizliğini konu alan basit bakım onarım izninin verilmesi talep edilen Fatih Belediye Başkanlığı Kültürel Mirası Koruma Müdürlüğünün 29.06.2021 tarih ve 330873 sayılı yazısı ve ekleri, 11.10.2021 tarih ve 984324 evrak kayıt numaralı uzman raporu okundu, 34.Y2.20.6954 numaralı işlem dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

İstanbul İli, Fatih İlçesi, Topkapı Mahallesi, Karatay Sokağı, 1859 ada, 1 parselde yer alan korunması gerekli kültür varlığı olarak tescilli Topkapı Nikola Rum Ortodoks Kilisesinin koruma grubunun 1. grup olarak belirlenmesine, tapu kütüğünün beyanlar hanesine "koruma grubu" ve "korunması gerekli kültür varlığı" şerhinin işlenmesine, çatı tadilatına ilişkin basit bakım onarım talebinin uygun olduğuna ve uygulamaların ilgili KUDEB denetiminde yapılmasına, dış cephe temizliği uygulamasının esaslı onarıma girmesi halinde 660 sayılı İlke Kararına göre hazırlanacak rölöve ile restitüsyon ve restorasyon projelerinin Kurulumuza iletilmesine; avlu duvarları, müştemilat yapıları ve çan kulesinin tesciline yönelik işlemlerinin İstanbul 4 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünce başlatılmasına karar verildi.

ASLI GİBİDİR

BAŞKAN
Mehmet Halis BİLDEN
İMZA

Hatice Kübra YAVUZ
Müdür V.

BAŞKAN YARDIMCISI
Şevket DÖNMEZ
İMZA

ÜYE
Sezin DEMŞEK
İMZA

ÜYE
Talha Bilal SARI
İMZA

ÜYE
Selman CAN
İMZA

ÜYE
M. Cemalettin SATOĞLU
İMZA

ÜYE
Filiz TAŞ
İst.Büyükşehir Bel. Bşk. Tems.
İMZA

ÜYE
Erhan OFLAZ
Fatih Bel. Bşk. Tems.
İMZA

13.10.2021 S.Ü.

Şekil F.3 : Kilisenin müştemilat yapılarının, avlu duvarının, çan kulesinin tescillenmesi işlemlerinin başlatılmasına yönelik 13.10.2021 tarihli 8482 sayılı kurul kararı.

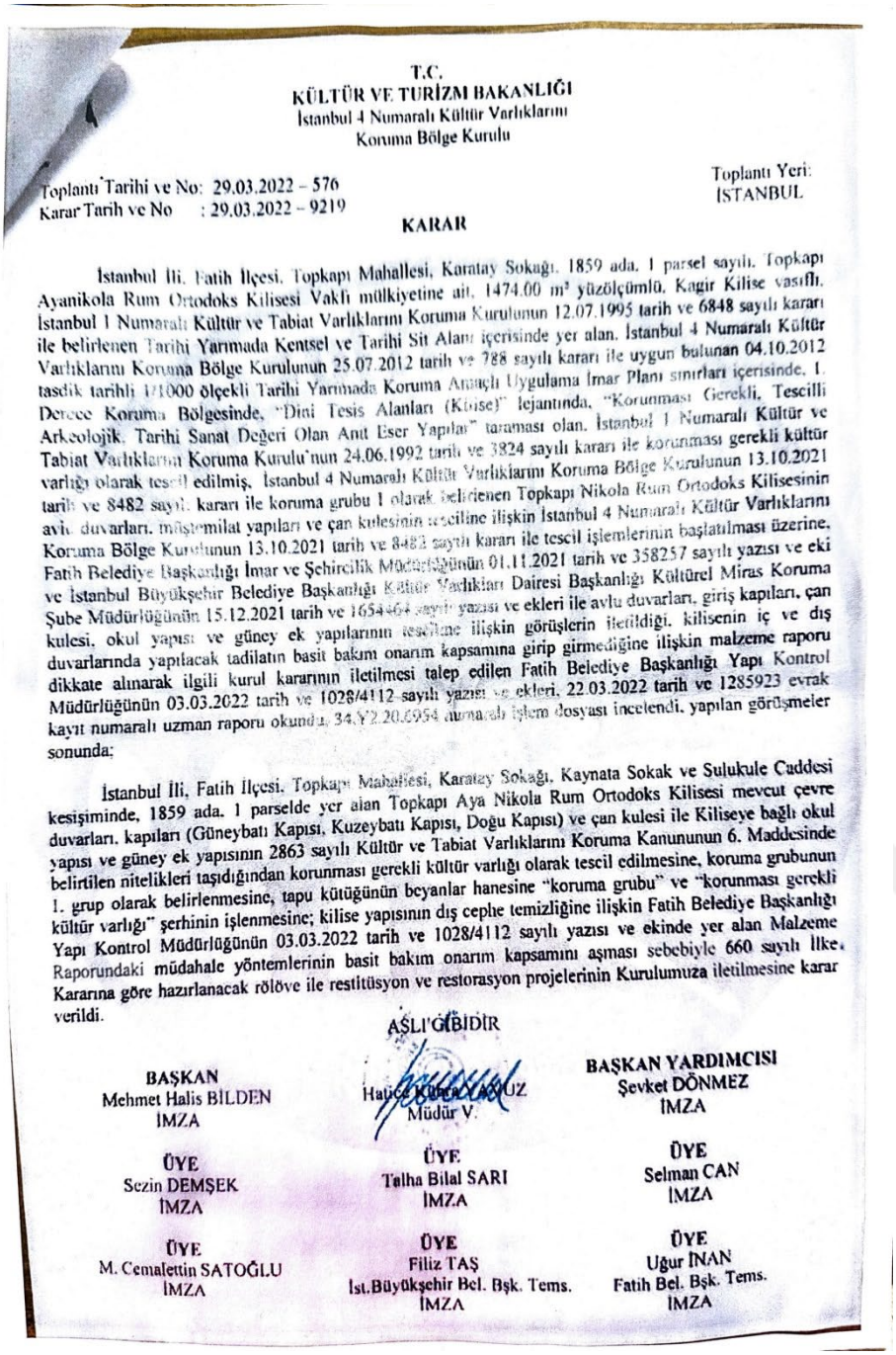

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İstanbul 4 Numaralı Kültür Varlıklarını
Koruma Bölge Kurulu

Toplantı Tarihi ve No: 29.03.2022 – 576
Karar Tarih ve No : 29.03.2022 – 9219

Toplantı Yeri:
İSTANBUL

KARAR

İstanbul İli, Fatih İlçesi, Topkapı Mahallesi, Karatay Sokağı, 1859 ada, 1 parsel sayılı, Topkapı Ayanikola Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı mülkiyetine ait, 1474.00 m² yüzölçümlü, Kagir Kilise vasıflı, İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 12.07.1995 tarih ve 6848 sayılı kararı ile belirlenen Tarihi Yarımada Kentsel ve Tarihi Sit Alanı içerisinde yer alan, İstanbul 4 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 25.07.2012 tarih ve 788 sayılı kararı ile uygun bulunan 04.10.2012 tasdik tarihli 1/1000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı sınırları içerisinde, 1. Derece Koruma Bölgesinde, "Dini Tesis Alanları (Kilise)" lejantında, "Korunması Gerekli, Tescilli Arkeolojik, Tarihi Sanat Değeri Olan Anıt Eser Yapılar" taraması olan, İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 24.06.1992 tarih ve 3824 sayılı kararı ile korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiş, İstanbul 4 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 13.10.2021 tarih ve 8482 sayılı kararı ile koruma grubu 1 olarak belirlenen Topkapı Nikola Rum Ortodoks Kilisesinin avlu duvarları, müştemilat yapıları ve çan kulesinin tesciline ilişkin İstanbul 4 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 13.10.2021 tarih ve 8483 sayılı kararı ile tescil işlemlerinin başlatılması üzerine, Fatih Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Müdürlüğünün 01.11.2021 tarih ve 358257 sayılı yazısı ve eki ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Kültür Varlıkları Dairesi Başkanlığı Kültürel Miras Koruma Şube Müdürlüğünün 15.12.2021 tarih ve 1654464 sayılı yazısı ve ekleri ile avlu duvarları, giriş kapıları, çan kulesi, okul yapısı ve güney ek yapılarının tesciline ilişkin görüşlerin iletildiği, kilisenin iç ve dış duvarlarında yapılacak tadilatın basit bakım onarım kapsamına girip girmediğine ilişkin malzeme raporu dikkate alınarak ilgili kurul kararının iletilmesi talep edilen Fatih Belediye Başkanlığı Yapı Kontrol Müdürlüğünün 03.03.2022 tarih ve 1028/4112 sayılı yazısı ve ekleri, 22.03.2022 tarih ve 1285923 evrak kayıt numaralı uzman raporu okundu, 34.Y2.20.6954 numaralı işlem dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonunda:

İstanbul İli, Fatih İlçesi, Topkapı Mahallesi, Karatay Sokağı, Kaynata Sokak ve Sulukule Caddesi kesişiminde, 1859 ada, 1 parselde yer alan Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi mevcut çevre duvarları, kapıları (Güneybatı Kapısı, Kuzeybatı Kapısı, Doğu Kapısı) ve çan kulesi ile Kiliseye bağlı okul yapısı ve güney ek yapısının 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 6. Maddesinde belirtilen nitelikleri taşıdığından korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmesine, koruma grubunun 1. grup olarak belirlenmesine, tapu kütüğünün beyanlar hanesine "koruma grubu" ve "korunması gerekli kültür varlığı" şerhinin işlenmesine; kilise yapısının dış cephe temizliğine ilişkin Fatih Belediye Başkanlığı Yapı Kontrol Müdürlüğünün 03.03.2022 tarih ve 1028/4112 sayılı yazısı ve ekinde yer alan Malzeme Raporundaki müdahale yöntemlerinin basit bakım onarım kapsamını aşması sebebiyle 660 sayılı İlke Kararına göre hazırlanacak rölöve ile restitüsyon ve restorasyon projelerinin Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

AŞLI GİBİDİR

BAŞKAN Mehmet Halis BİLDEN İMZA	Hatice Kübra AKYÜZ Müdür V.	**BAŞKAN YARDIMCISI** Şevket DÖNMEZ İMZA
ÜYE Sezin DEMŞEK İMZA	**ÜYE** Talha Bilal SARI İMZA	**ÜYE** Selman CAN İMZA
ÜYE M. Cemalettin SATOĞLU İMZA	**ÜYE** Filiz TAŞ İst.Büyükşehir Bel. Bşk. Tems. İMZA	**ÜYE** Uğur İNAN Fatih Bel. Bşk. Tems. İMZA

Şekil F.4 : Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi'nin onarılmasına ilişkin 29.03.2022 tarihli 9319 sayılı kurur kararı

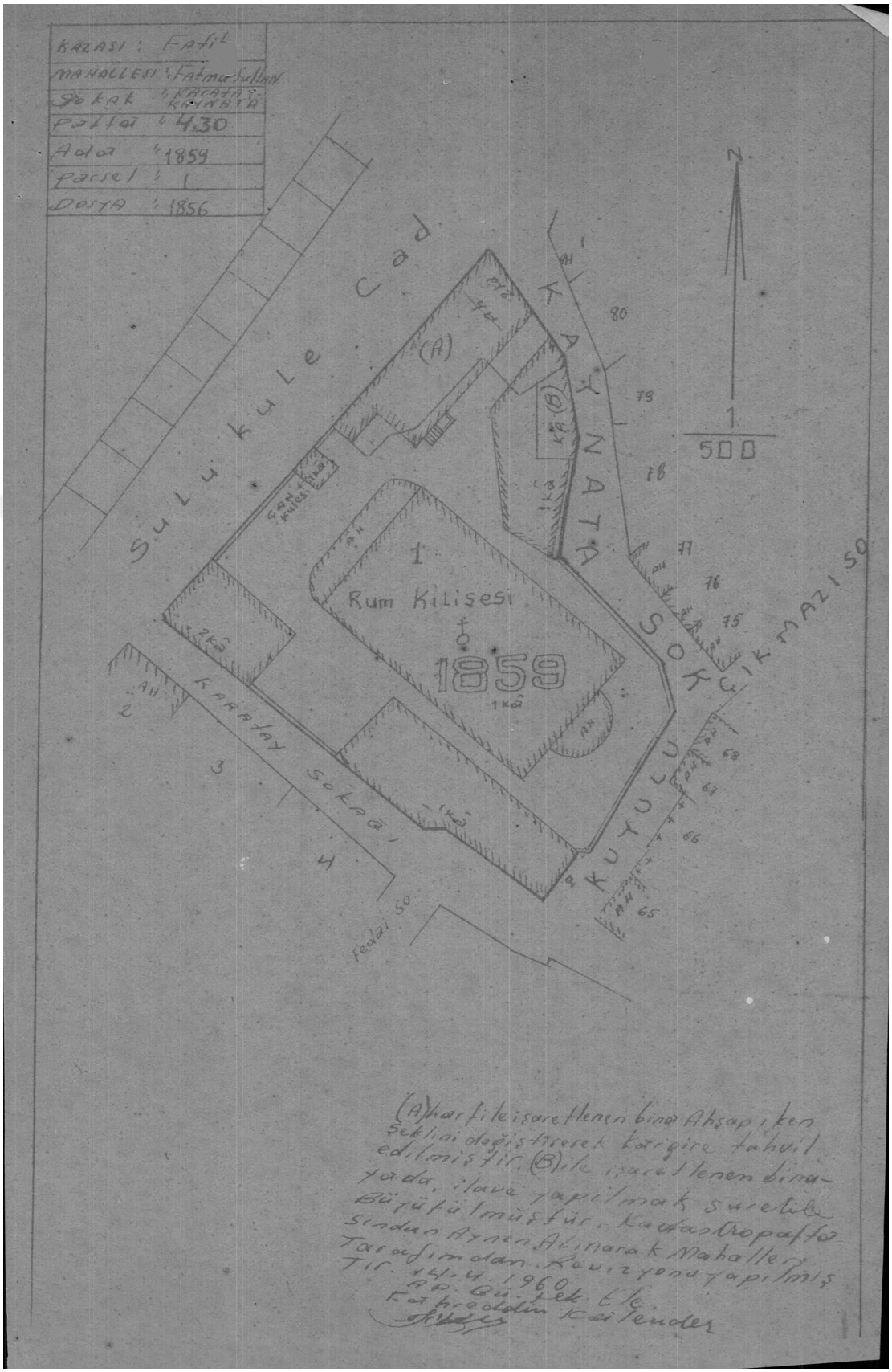

Şekil F.5 : Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü arşivinde erişilen 1960 tarihli kroki çizimi.

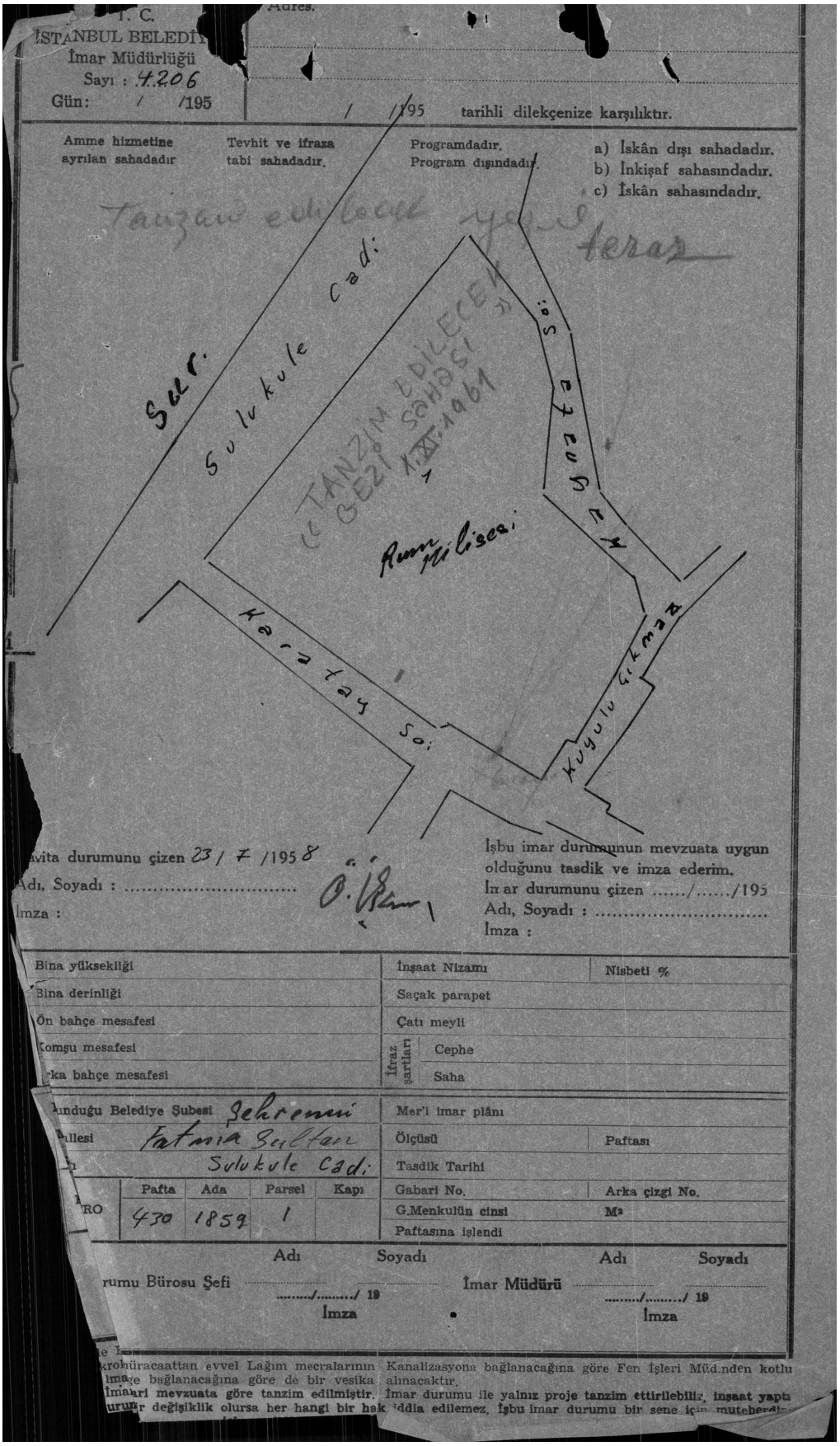

Şekil F.6 : Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü arşivinde erişilen 1958 tarihli kroki çizimi.

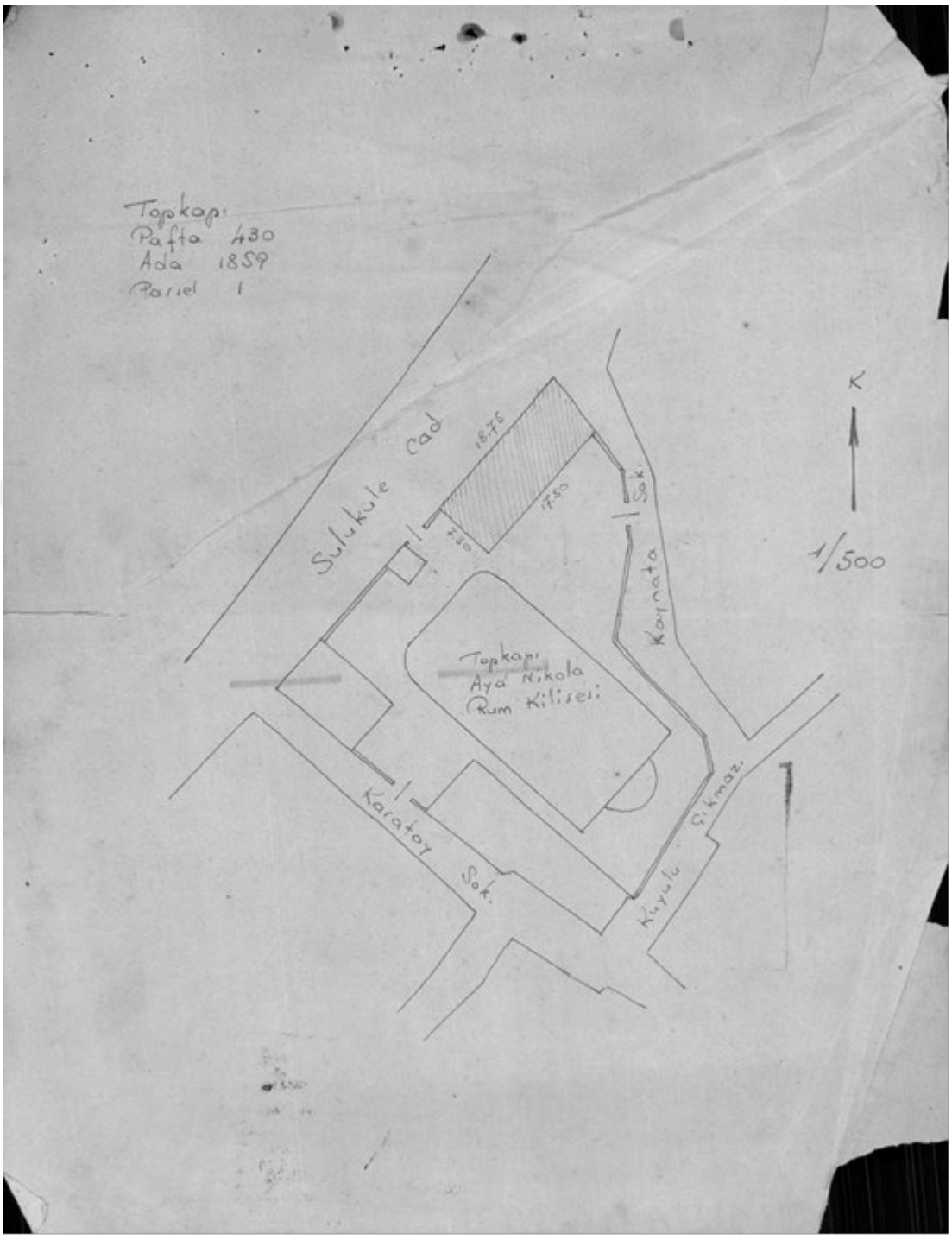

Şekil F.7 : Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü arşivinde erişilen kroki çizimi.

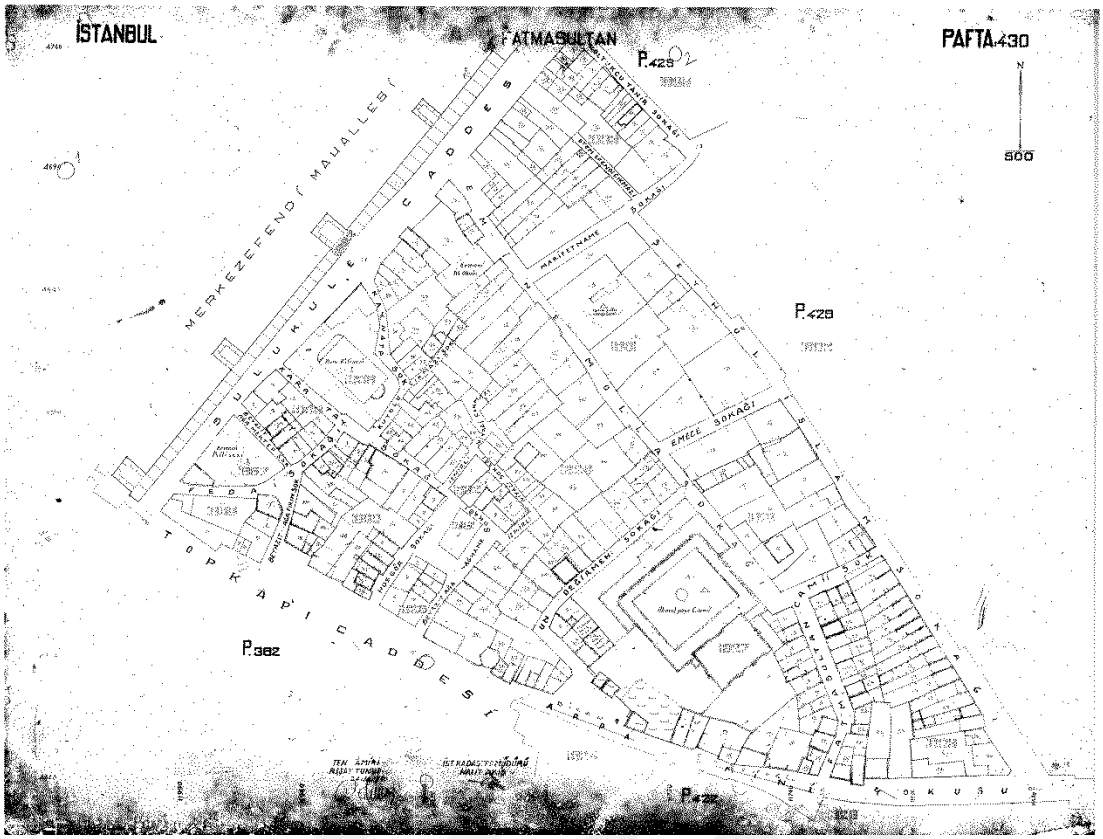

Şekil F.8 : 1950 tarihli eski kadastral plan

Çizelge F.1 : 1583 tarihli Karabeynikov listesinde bulunan kiliseler, (Aleksandru, 1996, s. 13)

1583 tarihli Karabeynikov listesi
Ayios Yeryios Fener kapısı
Arhangelos Mihail Balat
Ayios Nikolaos Ohri Mahalata
Ayios Yeoryios Edinekapı
Ayios Dimitrios Akherman Mahalata
Ayios Yeoryios Potiras
İperias Theotokos Mouhlia Mahalata
Ayios Yeoryios Diplofanarion mahalata
Ayios Yeoryios Eksimarmara
Metamorfosis tou Hristou Eksimarmara
Ayios Yeoryios Eksimarmara Asprokastrina
İoannis Prodromos Balatkapısı
Ayios Yeoryios Fetihi
Theotokos Psomathia
Ayios Nikolaos Kumkapı
Ayios Polikarpos Psomathia
Theotokos Gorkopikos, Ksimarmara
Theotokos Kiria tou Uranu, Edirnekap
Theatokos Tu Balinu
Theotokos Palatia
Koimisis tis Theotokou, Eğrikapı
Theodoros Stratilatou ke Tirinos Vlanga
Theotokos Vlanga Mahalata
Ayios Nikolaos
İoannis Prodromos Kumkapı
Theotokos Elpida
Ayios Yeorylos Psomatia
Ayiosmartiros Kirakis
Ayios Yeoryios Balıkpazar
Ayios Yeoryios Topkapı
Ayios Nikolaos Psomathia
Ayios Yeoryios Kondakuzinou Mahalata
Ayios Paraskevis Belimahalata

Çizelge F.2 : 1604 tarihli Paterakis listesinde bulunan kiliseler, (Aleksandru, 1996, s. 14)

1604 Paterakis listesi
Ayios Dimitrios Asprokastirina
Ayios Yeoryios Edime kapı
Kiria ton Urano
Panayia Petru Voyvoda
Ayios Yeoryios Kalirigaria
Ayios Dimitrios Kananu
Balinu Panayia
Taksiarhis Balat
Ayios Nikolos Ahridiani
Ayios Dimitriois Ksilomaskidon
Panayia Moğlion
Ayios Yeoryios Roditis
Ayios Yeoryios
Ayios loanis Prodromos
Ayios Yeoryios Fanarion
Ayios Nikolaos Ayia Porta
Hiristos ve Panayia Dimakelion
Ayios Yeoryios Psaropolia
Ayia Kiryaki, Ayios Nikolous, Ayios loanis Prodromos, Olpida Kumkapı
Ayios Nikolaos
Panayia, Ayios Theodoros
Ayios Yeoryios, l. Hrisalitini, Ayios Nikolaos, Polikarpos Samatya
Ayios Kostantinos Karamania
Panayia Belgrati
Gorgopikos, Hiristos, Ayios Yeoryios, Altl Mermer
Ayios Yeoryios,Aspro Kastina
Ayios Nikolaos Topkapi
Ayio Paraskevi Haskoy
Ayios Dimitrios Tatavla (Kurtuluş)
Ayios Nikolaos Diplokionion (Beşiktaş)
Ayios Fokas (Ortaköy)
İ. Hora Tom Asomaton
Ayios Yeoryios Nohorion (Yeniköy)
Therapia
Ayia Paraskevi (Büyükdere)

Çizelge F.3 : Kilisenin birinci yazıtı (Y1)[17].

Birinci yazıt	
Fotoğrafı	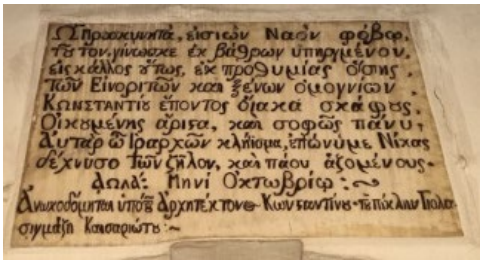
Konumu	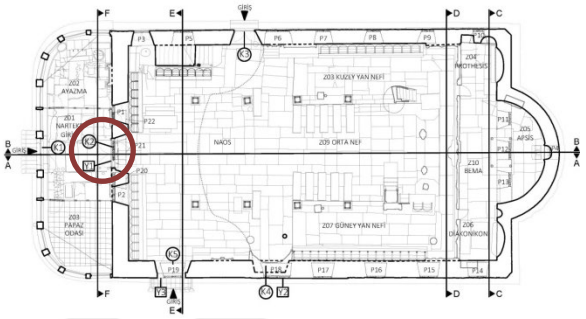
Metni	"Q Проскинт, еіоіоv Noov форо, Toitov, yiv@oke ek Bdopov ixnpyuevov, ё1s каллоs обтg ёк троюuuias ouons, Tov Evoput@w kal Eevov ouoyvi@v, KQNZTANTIOY STovog оїака окафovg; Oikouuevng dpioto., kai оо@s тvu AdTpo-Iрарх@v к)лиоца, ётovре Nikas Sexvvco tov cmhov, kal woov alouevoug AQAA: Mnvi ОктоВpig Av@кобоипта втб тоб'Архпёктovos Kovotavtivou tov лкАт Голо owasn Koloaplotov:
Türkçesi	"Huşu içinde bu kiliseye giren ey ziyaretçi, bil ki bu kilise cemaat mensuplarının ve yabancı soydaşların büyük katkılarıyla, Konstantios'un yetkin ve bilge pratikliği sırasında, temelden inşa edildi. Ey din liderlerinin onuru olan, Nikas adıyla anılan sen, gör hikmetlerini ve nice saygı gösterdiklerini. Ekim 1831. Kayserili mimar Konstantinos, diğer adıyla Yolasığmazis tarafından restore edildi."

[17] Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesinin yapı yazıtlarının Yunanca'dan Türkçe'ye çevirisi İoanna Kuçuradi tarafından yapılmıştır. (Karaca, 2006, s.109).

Çizelge F.4 : Kilisenin ikinci yazıtı (Y2)[18].

İkinci yazıt	
Fotoğrafı	
Konumu	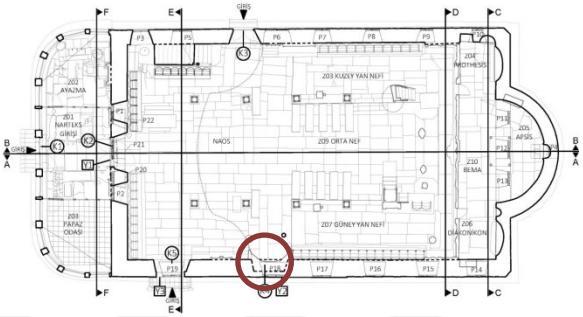
Metni	Kai evoputov ПoxtgnBoviõov, Baoixng, Avtoviou, Ddvas, kdтmaos, dvayvootns, Nkoxdou iepeog, noS ТойMnxamx, Пavtexnig, Zauno. камилog N= кolo toUлevtigng, 'Avdotoous taxtinpavns, AXEsn Гuayt@n, @еоборiс По@uотgns, Фотакте Кереотет@ng, Пётрov КатGцans 'Алоотлns тронv кол@пиалns Tov ktntopov tjg dyias ekkAnoics tarmns Поб)ov, ©еодрov, lo, Anuntpiov, 1831 Noeц 17
Türkçesi	"… ve cemaat mensuplarından bahçıvanlar, Vasilis, Antonios, meyhaneci Thanas, Rahip Nikolaos'un okuyucusu Mihail'in oğlu Pantelis, meyhaneci Zamba, tülbentci Nikolaos, bahçıcan Anastasis, yağcı Aleksis, bozmacı Theodoris, keresteci Fotakis, kabzımal Petros, eski kabzımal Apostolis bu aziz kilisenin hamileri Paulos, Theodoros, İoannes, Dimitrios. 17 Kasım 1831."

[18] Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesinin yapı yazıtlarının Yunanca'dan Türkçe'ye çevirisi İoanna Kuçuradi tarafından yapılmıştır. (Karaca, 2006, s.109).

Çizelge F.5 : Kilisenin üçüncü yazıtı (Y3)[19].

Üçüncü yazıt	
Fotoğrafı	
Konumu	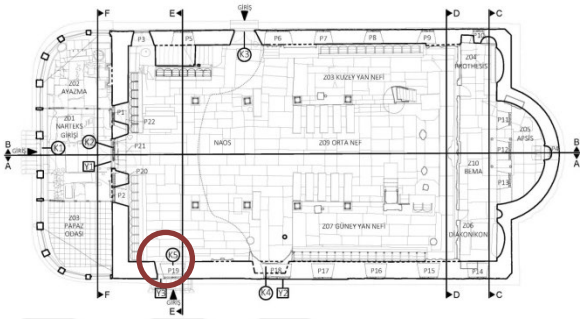
Metni	Alá tóv Tódov kaií Çmov tóv évopnTóv Kaat ToÛ àpxnepaía. tns 'ekkAnoiaç åyiou æeßactnas knp coppovńou, Kot TOV E тпотатον токамбον, Χριοτο, lo, Пётрои Aalópou, Auńtpn, Zreộávns, Χpioto Xa NI 1831 Noeu 17
Türkçesi	“(Bu kilise) cemaat mensuplarının, kilisenin başrahibi olan Sebastia Metropoliti Sofronios’un ve mütevelli heyeti mensupları bakkallar Hristos, İoannes, Petros, Lazaros, Dimitrios, Stefanos, Hristos ve Hacı Nikolaos’un arzusu ve çabasıyla (inşa edilmiştir.) 17 Kasım 1831”

[19] Topkapı Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesinin yapı yazıtlarının Yunanca’dan Türkçe’ye çevirisi İoanna Kuçuradi tarafından yapılmıştır. (Karaca, 2006, s.109).

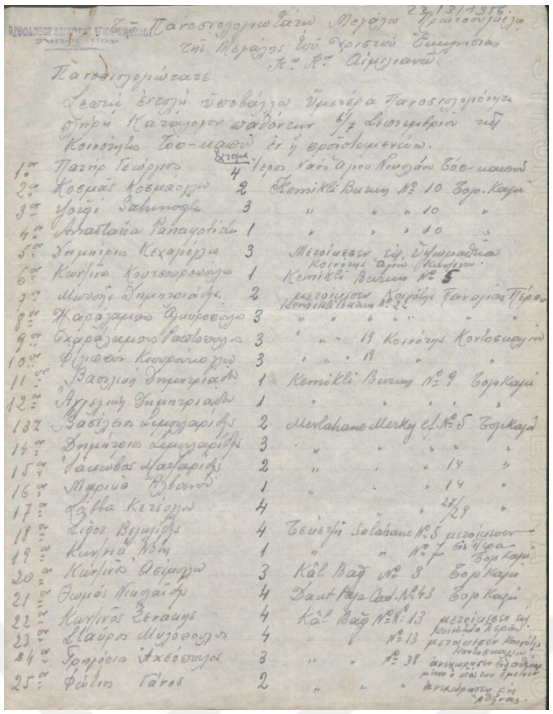

Şekil F.9 : 6-7 Eylül olaylarında zarar gören Topkapı cemaati mensuplarının listesi (1. Sayfa), Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden alınmıştır.

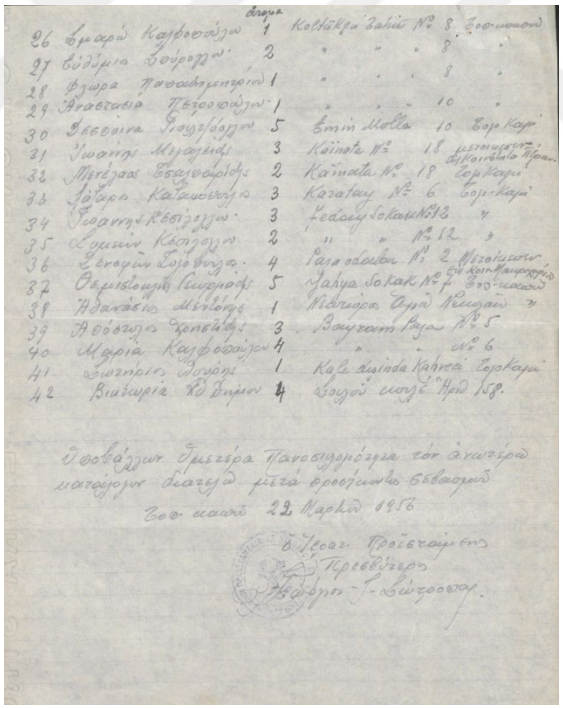

Şekil F.10 : 6-7 Eylül olaylarında zarar gören Topkapı cemaati mensuplarının listesi (2. Sayfa), Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden alınmıştır.

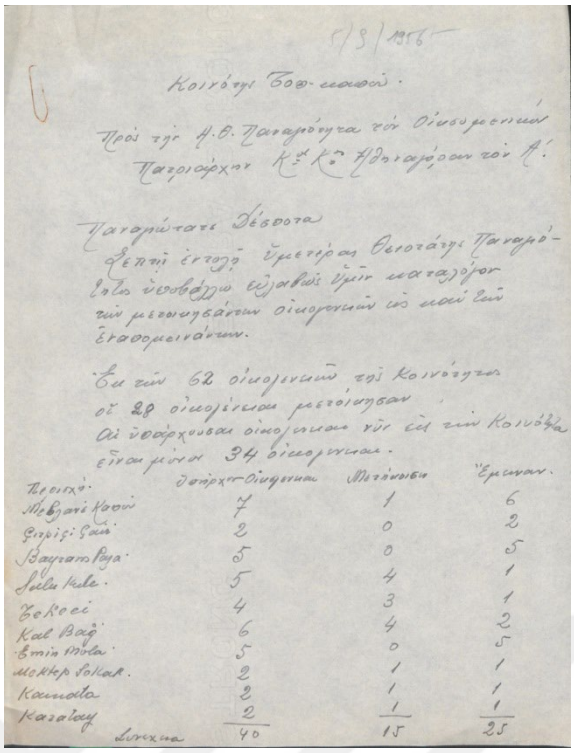

Κοινότης Βαρωσίων.

Πρὸς τὴν Α.Θ. Παναγιότητα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κ.Κ. Ἀθηναγόραν τὸν Α'.

Παναγιώτατε Δέσποτα

Ἐπὶ τῇ ἐντολῇ ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος ἀναθέτω εἰς χεῖρας ὑμῶν πατριαρχικὸν τῶν μεταναστάντων οἰκογενειῶν εἰς νέαν ἑστίαν ἐγκατασταθεισῶν.

Ἐκ τῶν 62 οἰκογενειῶν τῆς Κοινότητος οἱ 28 οἰκογένειαι μετέβησαν.
Αἱ ὑπάρχουσαι οἰκογένειαι νῦν εἰς τὴν Κοινότητα εἶναι μόνον 34 οἰκογένειαι.

Περιοχὴ:	ὑπάρχουσαι οἰκογένειαι	Μετέβησαν	Ἔμειναν.
Μεβλανὶ Χανὶ	7	1	6
Γιαπὶ Ζαὶ	2	0	2
Bayram Paşa	5	0	5
Şehit Kule	5	4	1
Zekeci	4	3	1
Kal Bağ	6	4	2
Emin Molla	5	0	5
Mektep Sokak	2	1	1
Kamalta	2	1	1
Kazaloy	2	1	1
Σύνολα	40	15	25

Şekil F.11 : 6-7 Eylül olaylarından sonra göç eden ailelerin sayısı sokaklara göre (1. Sayfa), Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden alınmıştır.

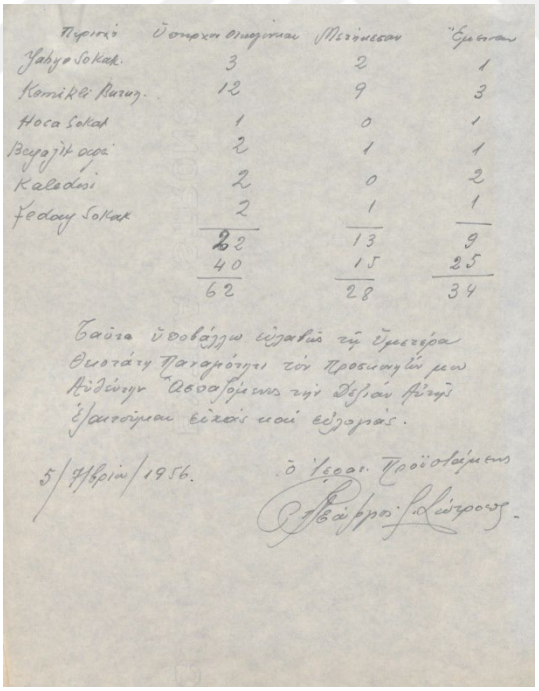

Περιοχὴ	ὑπάρχουσαι οἰκογένειαι	Μετέβησαν	Ἔμειναν
Yahya Sokak	3	2	1
Komik Rum	12	9	3
Hoca Sokak	1	0	1
Beyazıt Agha	2	1	1
Kaledisi	2	0	2
Fedoy Sokak	2	1	1
	22	13	9
	40	15	25
	62	28	34

Ταῦτα ὑποβάλλω εἰς χεῖρας τῆς ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος τὸν προσκυνητὸν μου ἀσπασμὸν ἐπιδεικνύων τὴν δέουσαν πίστιν ὑπακοήν καὶ εὐλάβειαν.

5/9βρίου/1956.

Ὁ Ἱερὸς Προϊστάμενος

† Βασίλειος Ἐφέσου.

Şekil F.12 : 6-7 Eylül olaylarından sonra göç eden ailelerin sayısı sokaklara göre (2. Sayfa), Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden alınmıştır.

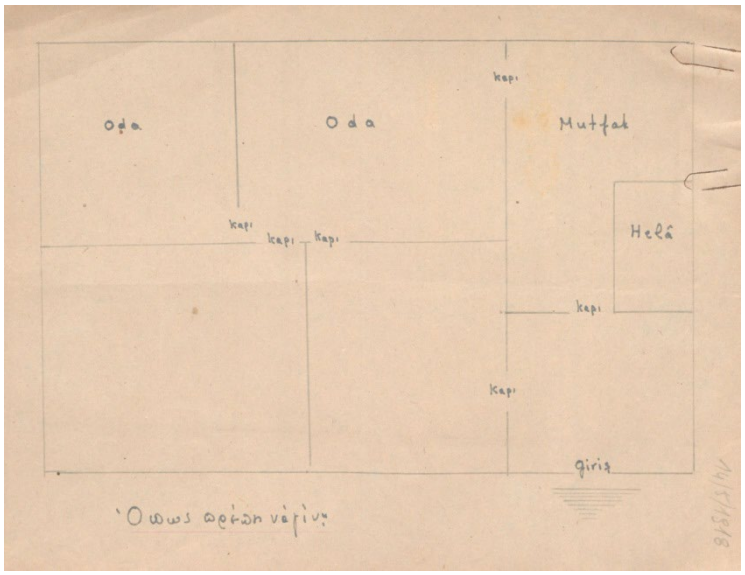

Şekil F.13 : Eski okul binası plan krokisi

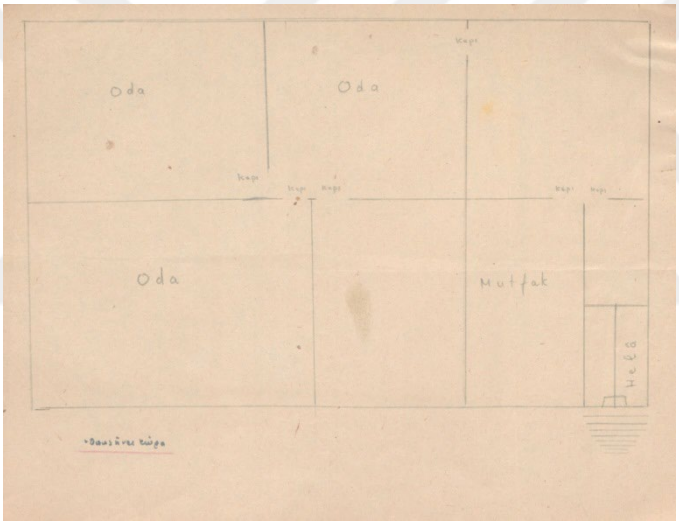

Şekil F.14 : Eski okul binası üst kat plan krokisi

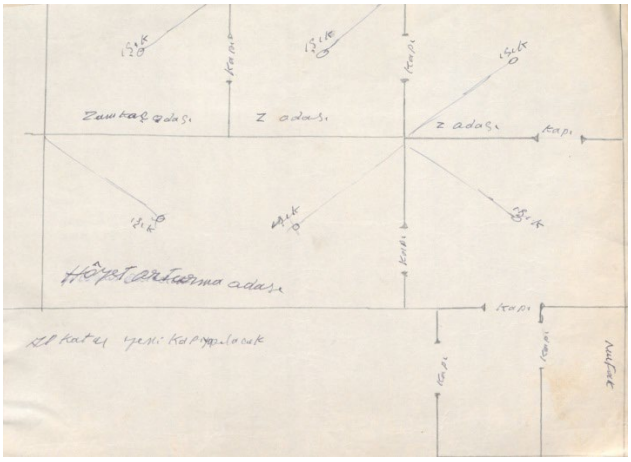
Z adası
Z adası
Z adası
kapı
kapı
kapı

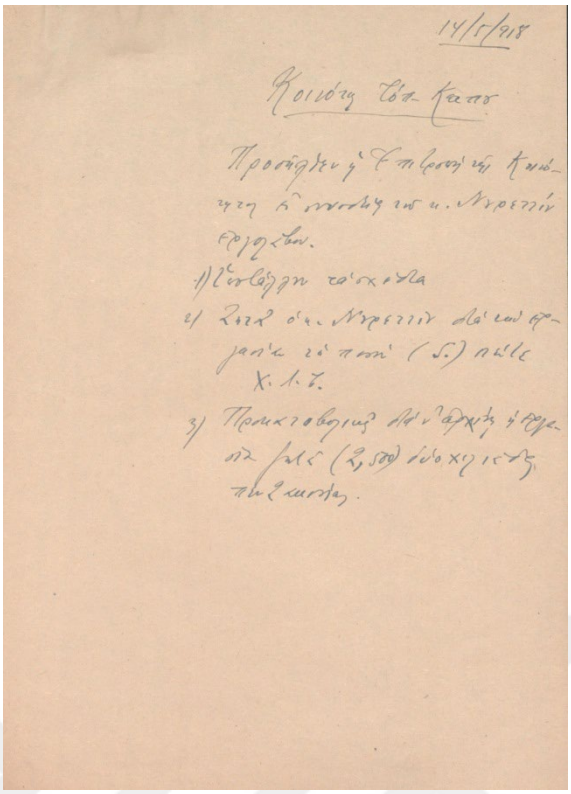

Şekil F.16 : Konsil arşivinden.

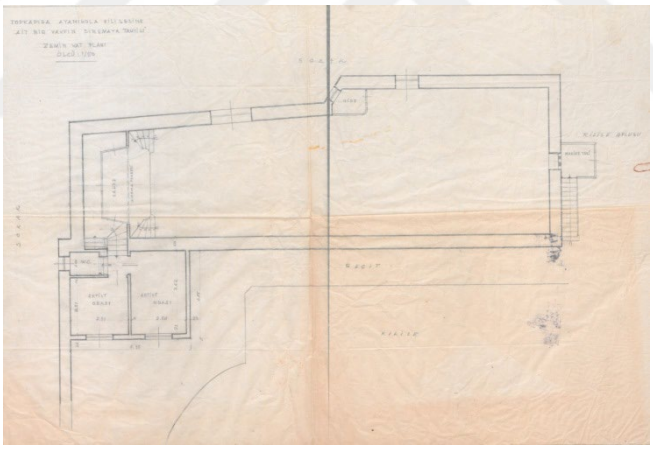

Şekil F.17 : Güney ek yapısının sinema salonu olarak tasarlanmış krokisi.

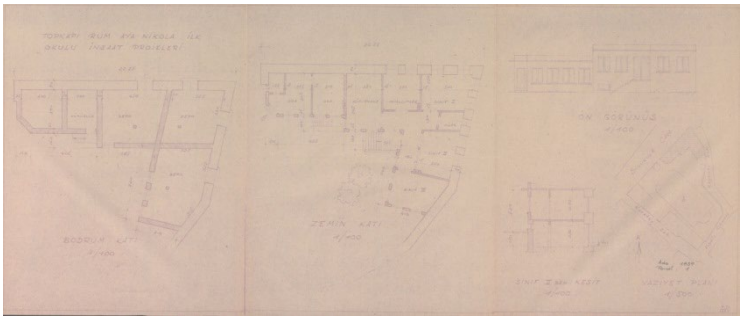

Şekil F.18 : Kuzey ek yapısı okul olarak tasarlanmış 1955 tarihli krokisi.

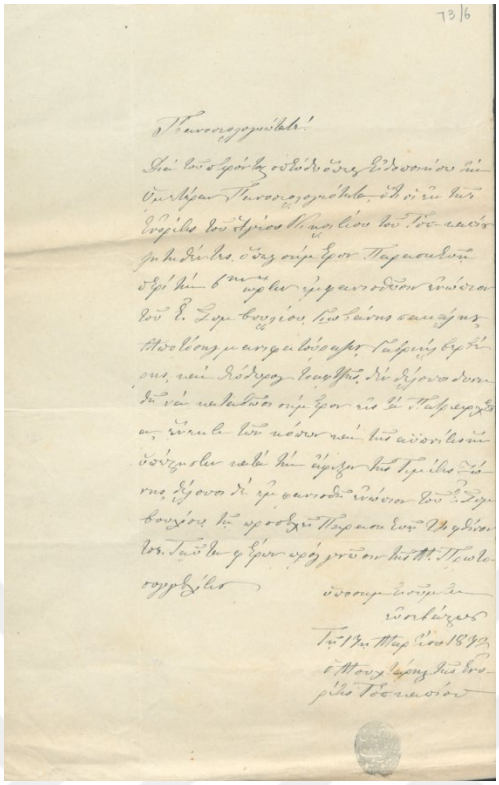

Şekil F.19 : 1832 tarihli belge, FRP Konsil arşivinden.

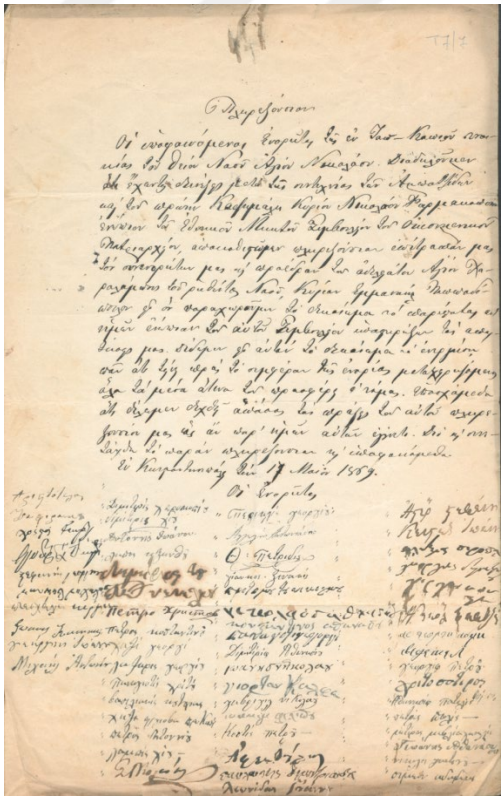

Şekil F.20 : Topkapı Aya Nikola Kilisesi cemaatinin vekalet vermesi hakkında belge, FRP Konsil arşivinden.

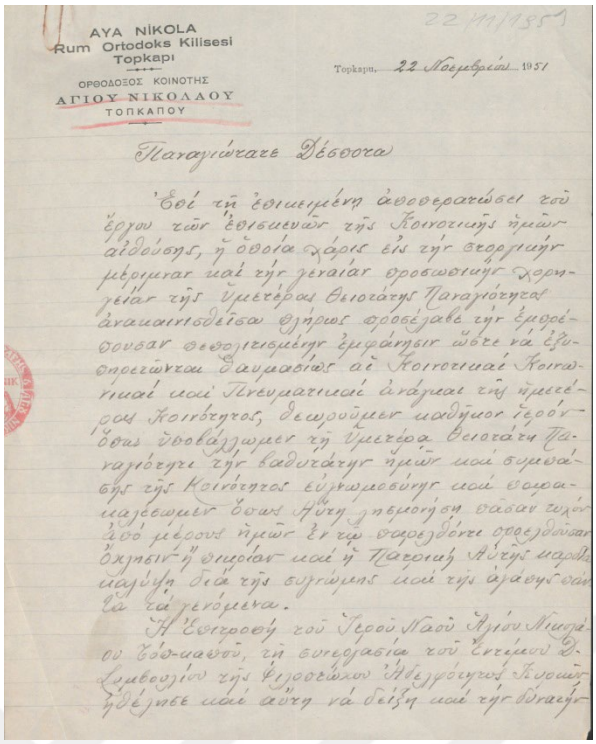

AYA NİKOLA
Rum Ortodoks Kilisesi
Topkapı

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΣ
ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΤΟΠΚΑΠΟΥ

Topkapı, 22 Δεκεμβρίου 1951

Παναγιώτατε Δέσποτα

Ἐπὶ τῇ ἐσημμένῃ ἀποπερατώσει τοῦ ἔργου τῶν ἐσωτερικῶν τῆς Κοινοτικῆς ἡμῶν αἰθούσης, ἡ ὁποία χάρις εἰς τὴν συμπαράστασιν μεμονωμένων καὶ τὴν γενικὴν προσωπικὴν χορηγείαν τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος ἀναμαιτιστεῖσα θήκεν πρόσφορον τὴν ἐμφάνισιν ὥστε νὰ ἐξυπηρετῶνται ἀψογωτέρως αἱ Κοινοτικαὶ Κοινωνικαὶ καὶ Πνευματικαὶ ἀνάγκαι τῆς ἡμετέρας Κοινότητος, θεωροῦμεν καθῆκον ἱερὸν ὅπως ἀποβλέψωμεν τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα τὴν καθοδήγητρα ἡμῶν καὶ σύμπαντας τῆς Κοινότητος εὐγνωμοσύνην καὶ συμπαθεῖς προσευχὰς ὅπως Αὐτὴ μεμονωμένως ἀπὸ μέρους ἡμῶν ἐν τῇ συμπαθείᾳ προσευχὰς ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἡ Χάρις Αὐτῆς παραμένῃ διὰ τῆς εὐχῆς καὶ τῆς ἀρᾶς σὺν τοῖς γεγονόσι.

Ἡ Ἐπιτροπεία τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Τοπκαπου, τὴ συνεφασίᾳ τοῦ Ἐντίμου Δ. Συμβουλίου τῆς Ἐμφανίσεως Ἀθηνογόρου Κυρίου ἤθέλησε καὶ αὐτὴ νὰ δείξῃ καὶ τὴν ὀφειλο-

Şekil F.21 : 1951 tarihli kilise toplantı salonunun yenilenmesinin tamamlandığını duyuran kilise vakfından yazılmış metin 1. Sayfa.

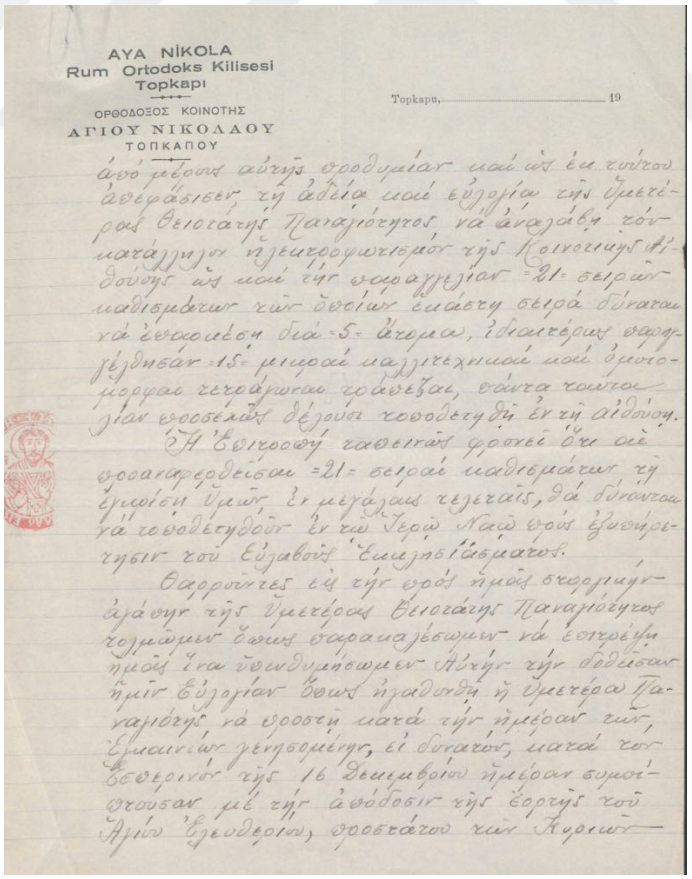

AYA NİKOLA
Rum Ortodoks Kilisesi
Topkapı

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΣ
ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΤΟΠΚΑΠΟΥ

Topkapı, 19

ἀπὸ μέρους αὐτῆς προθυμίαν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποφάσισεν τὴν ἀδειὰν καὶ εὐλογίαν τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος νὰ ἀναλάβῃ τὸν κατάλληλον ἡλεκτρογωνισμὸν τῆς Κοινοτικῆς Αἰθούσης ὡς καὶ τὴν συμπαράστασιν =21= εἰκόνων μαθισμάτων τῶν ἁγίων ἐπάνω εἰκόνα δύνανται νὰ ἐκτεθοῦν διὰ =5= ἄτομα, ἰδιαιτέρως σφραγίδηθεν =15= μιμικαὶ μαρμαρικαὶ καὶ ὁμοιόμορφαι τετράρωνοι τοποθέται, ἀνὰ τοιαύτην προσεκτὴν δέουσι τοποθετηθῇ ἐν τῇ αἰθούσῃ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ παθειτὰς φρονεῖ ὅτι αἱ προαναφερθεῖσαι =21= εἰκόνες μαθισμάτων τῇ ἐμπίστῃ ὑμῶν ἐν μεγάλαις τειμαῖς, διὰ δύνανται νὰ τοποθετηθοῦν ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ πρὸς ἐμφάνισιν τοῦ Εὐαγοῦς Ἐπιμηνίσματος.

Θαρροῦντες εἰς τὴν πρὸς ἡμᾶς συμπαράστασιν τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος τελοῦμεν ἔτοιμοι παραπαίσωμεν νὰ ἐκτελέσῃ ἡμᾶς ἵνα ἐκδυνηθῶμεν Αὐτὴν τὴν δεδειγμένην ἡμῖν Εὐλογίαν ἕως ἡμᾶς δοθῇ ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης νὰ ἐλθῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Ἐμαικίων γενησομένην, εἰ δύνατον, κατὰ τὸ ἑσπερινὸν τῆς 16 Δεκεμβρίου ἡμέραν συμπαθοῦσαν μὲ τὴν ἀνάδοσιν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου, προσεκάστου τῶν Κυρίων

Şekil F.22 : 1951 tarihli kilise toplantı salonunun yenilenmesinin tamamlandığını duyuran kilise vakfından yazılmış metin 2. Sayfa.

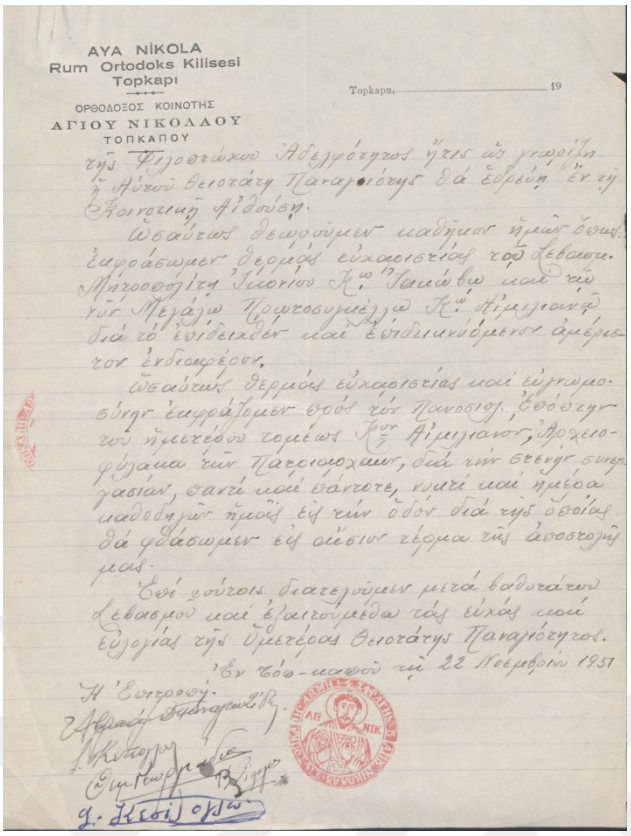
AYA NİKOLA
Rum Ortodoks Kilisesi
Topkapı

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΣ
ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΤΟΠΚΑΠΟΥ

Topkapu, ... 19

Şekil F.23 : 1951 tarihli kilise toplantı salonunun yenilenmesinin tamamlandığını duyuran kilise vakfından yazılmış metin 3. Sayfa.

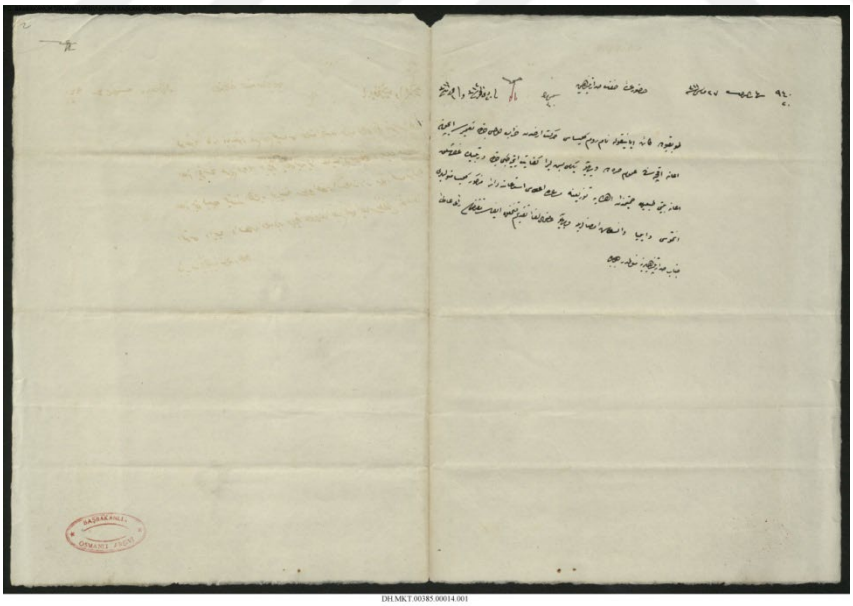
DH.MKT.00385.00014.001

Şekil F.24 : Kilisenin tamiri için gelir temini amacıyla bilet basılmasına izin verilmesi hakkında 1895 tarihli arşiv belgesi 1. sayfa (DH.MKT.00385.00014.001, DABOA, Erişim tarihi: 13.01.2024).

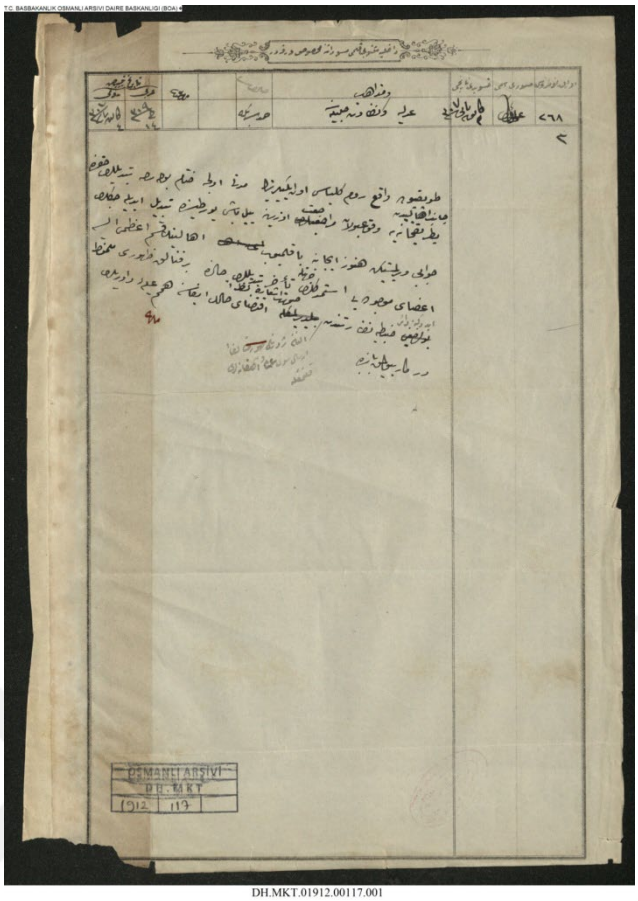

Şekil F.25 : Kilisenin tamiri için gelir temini amacıyla bilet basılmasına izin verilmesi hakkında 1895 tarihli arşiv belgesi 2. sayfa (DH.MKT.01912.00117.001, DABOA, Erişim tarihi: 13.01.2024).

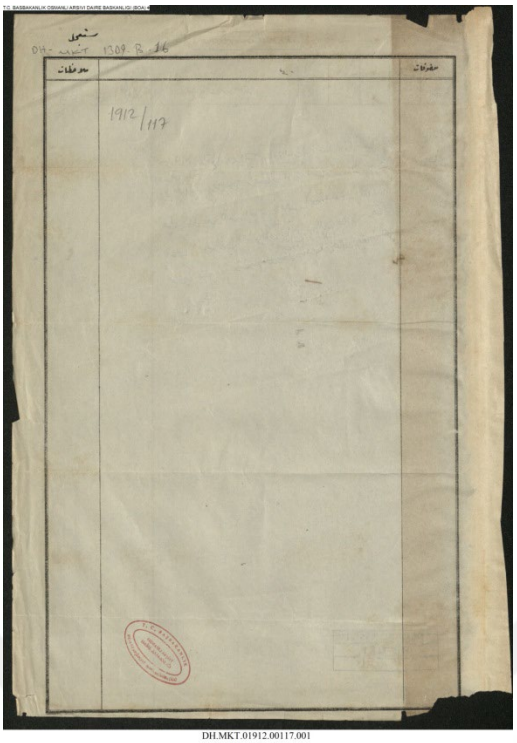

Şekil F.26 : Kilisenin tamiri için gelir temini amacıyla bilet basılmasına izin verilmesi hakkında 1895 tarihli arşiv belgesi 3. sayfa (DH.MKT.01912.00117.001, DABOA, Erişim tarihi: 13.01.2024).

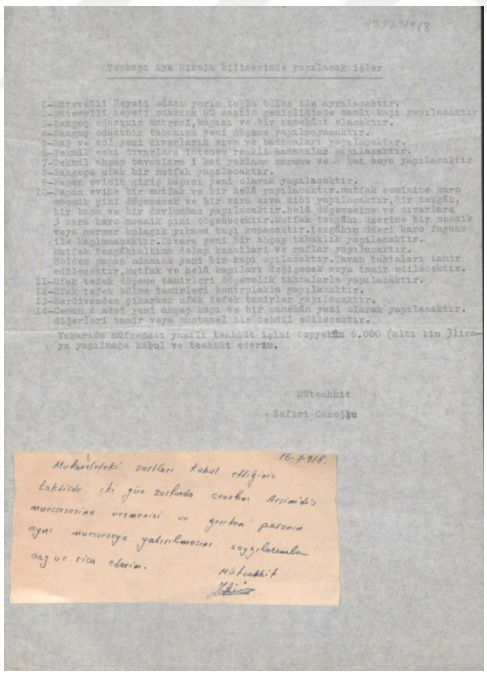

Fenerkapı Aya Nikola Kilisesinde yapılacak işler

1-Emtevalli Heyeti odası resim tuğla bölme ile ayrılacaktır.
2-Emtevalli heyeti odasının 90 santim genişliğinde camlı kapı yapılacaktır
3-Sahnenin odasının önünü,kapısı ve bir camekânı olacaktır.
4-Sahnenin tahtalarını yeni döşeme yapılacaktır.
5-Sağ ve sol yeni duvarların sıva ve badanaları yapılacaktır.
6-Yeknesk eski duvarlara istenen renkli badanalar yapılacaktır.
7-Yeknesk ahşap havalarına 4 kat yağlıboya sıvanın ve 3 kat boya yapılacaktır
8-Sahnenin ufak bir mutfak yapılacaktır.
9-Papaz evinin giriş kapısı yeni olarak yapılacaktır.
10-Papaz evinin bir mutfak ve bir helâ yapılacaktır.mutfak zeminine karo mozaik gibi döşenecek ve bir sıra sıva dibi yapılacaktır,bir teşekkül bir helâ ve bir davlumbaz yapılacaktır.helâ döşemesine ve duvarlara 3 sıra karo mozaik çini döşenecektir.mutfak teşekkülü üzerine bir mozaik veya mermer bulaşık yıkanak taşı konacaktır.zeminin duvarı karo fayans ile kaplanacaktır.duvara yeni bir ahşap tabaklık yapılacaktır.
Mutfak teşekkülüne dolap kanatları ve raflar yapılacaktır.
Bodrum çepeç odasına yeni bir kapı açılacaktır.Tavan tahtaları tamir edilecektir,mutfak ve helâ kapıları değişecek veya tamir edilecektir.
11-Ufak tefek döşeme tamirleri döşemelik tahtalarla yapılabaktır.
12-Ufak tefek bölme tamirleri kontrplakla yapılacaktır.
13-Kerpiçten çıkarken ufak tefek tamirler yapılacaktır.
14-Sekman 4 adet yeni ahşap kapı ve bir camekân yeni olarak yapılacaktır.
Diğerleri tamir veya mustemel ile tebdil edilecektir.

Yukarıda müfredatı yazılı keşifnâmeyi tamamen 6.000 (altı bin lira-ya yapılmağa kabul ve taahhüt ederim.

Mütaahhit
Zafiri Canoğlu

Mukavelede yazılı şartları kabul ettiğimi
beyan ederim. Bu iş için zarfında cevabı Arzuhalci
Müessesesine vermenizi ve gereken paranın
aynı müesseseye yatırılmasını saygılarımla
rica ederim.
Mütaahhit

Şekil F.27 : 1958 yılına ait lojman binasında yapılacak tadilat işleri listesi.

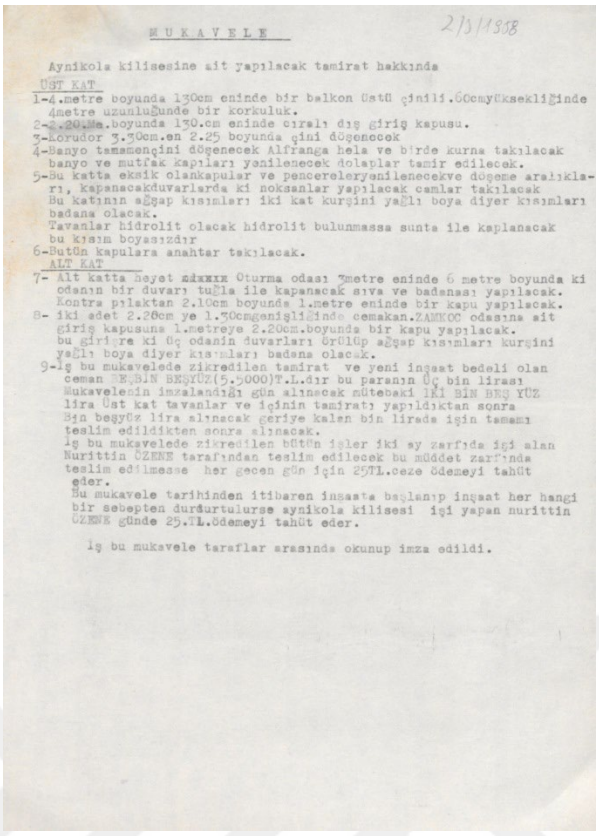

MUKAVELE

2/3/1958

Aynikola kilisesine ait yapılacak tamirat hakkında

ÜST KAT

1-4.metre boyunda 130cm eninde bir balkon üstü çinili.60cmyüksekliğinde 4metre uzunluğunde bir korkuluk.
2-2.20.de.boyunda 130.cm eninde cırslı dış giriş kapusu.
3-Koridor 3.30cm.en 2.25 boyunda çini döşenecek
4-Banyo tamamençini döşenecek Alifranga hela ve birde kurna takılacak banyo ve mutfak kapıları yenilenecek dolaplar tamir edilecek.
5-Bu katta eksik olankapular ve pencereleryenilenecekve döşeme aralıkları, kapanacakduvarlarda ki noksanlar yapılacak camlar takılacak Bu katının ağşap kısımları iki kat kurşini yağlı boya diyer kısımları badana olacak.
Tavanlar hidrolit olacak hidrolit bulunmassa sunta ile kaplanacak bu kısım boyasızdır
6-Bütün kapulara anahtar takılacak.

ALT KAT

7- Alt katta heyet xxxxxx Oturma odası 7metre eninde 6 metre boyunda ki odanın bir duvarı tuğla ile kapanacak sıva ve badanası yapılacak. Kontra pılaktan 2.10cm boyunda 1.metre eninde bir kapu yapılacak.
8- iki adet 2.20cm ye 1.30cmgenişliğinde cemakan.ZAMİCC odasına ait giriş kapusuna 1.metreye 2.20cm.boyunda bir kapu yapılacak. bu girişre ki üç odanin duvarları örülüp ağşap kısımları kurşini yağlı boya diyer kısımları badana olacak.
9-İş bu mukavelede zikredilen tamirat ve yeni inşaat bedeli olan ceman BE.BİN BEŞYÜZ(5.5000)T.L.dır bu paranın üç bin lirası Mukavelenin imzalandığı gün alınacak mütebaki İKİ BİN BEŞ YÜZ lira Üst kat tavanlar ve içinin tamiratı yapıldıktan sonra Bin beşyüz lira alınacak geriye kalen bin lirada işin tamamı teslim edildikten sonra alınacak.
İş bu mukavelede zikredilen bütün işler iki ay zarfında işi alan Nurittin ÖZENE tarafından teslim edilecek bu müddet zarfında teslim edilmesse her gecen gün için 25TL.ceza ödemeyi tahüt eder.
Bu mukavele tarihinden itibaren inşaata başlanıp inşaat her hangi bir sebepten durdurtulursa aynikola kilisesi işi yapan nurittin ÖZENE günde 25.TL.ödemeyi tahüt eder.

İş bu mukavele taraflar arasında okunup imza edildi.

Şekil F.28 : 1958 yılına ait lojman binasında yapılacak tadilat işleri hakkında mukavele.

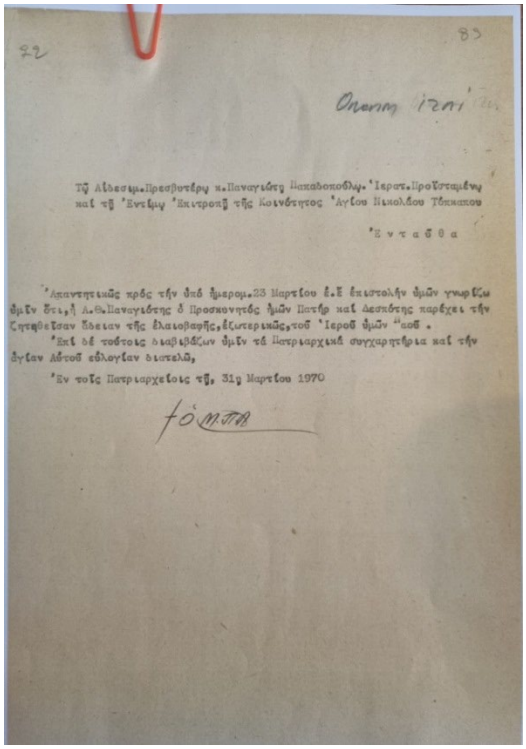

Τῷ Αἰδεσιμ.Πρεσβυτέρῳ κ.Παναγιώτῃ Βακαβοπούλῳ. Ἱερατ.Προϊσταμένῳ καί τῇ Ἐντίμῳ Ἐκτροπῇ τῆς Κοινότητος Ἁγίου Νικολάου Τόπκαπου

Ἔ ν τ α ῦ θ α

Ἀπαντητικῶς πρός τήν ὑπό ἡμερομ.23 Μαρτίου ἐ.Ε ἐπιστολήν ὑμῶν γνωρίζω ὑμῖν ὅτι,ἡ Α.Θ.Παναγιότης ὁ Προσκυνητός ὑμῶν Πατήρ καί Δεσπότης παρέχει τήν ζητηθεῖσαν ἄδειαν τῆς ἐλαιοβαφῆς,ἐξωτερικῶς,τοῦ Ἱεροῦ ὑμῶν ναοῦ .

Ἐπί δέ τούτοις διαβιβάζων ὑμῖν τά Πατριαρχικά συγχαρητήρια καί τήν ἁγίαν Αὐτοῦ εὐλογίαν διατελῶ,

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ, 31ῃ Μαρτίου 1970

Şekil F.29 : 1970 tarihli kilisede onarım izni talebi dilekçesi

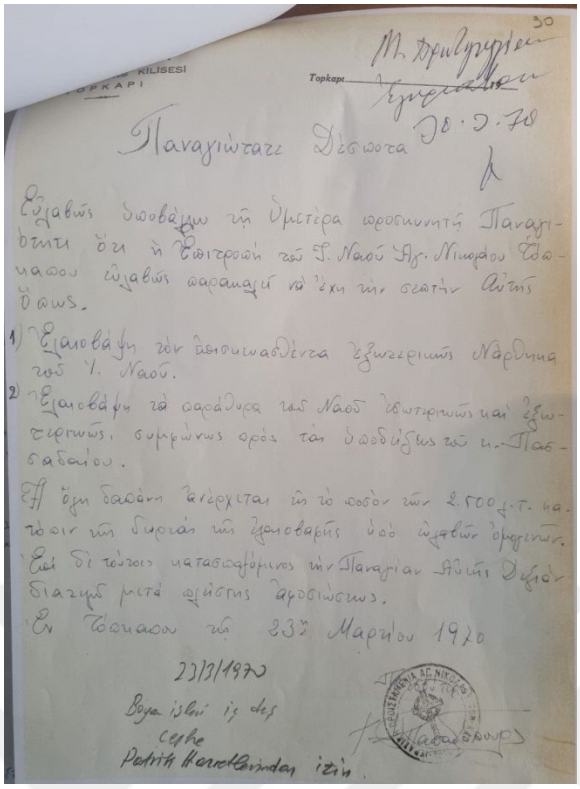

Şekil F.30 : 1970 tarihli kilisede onarım izni talebi dilekçesi.

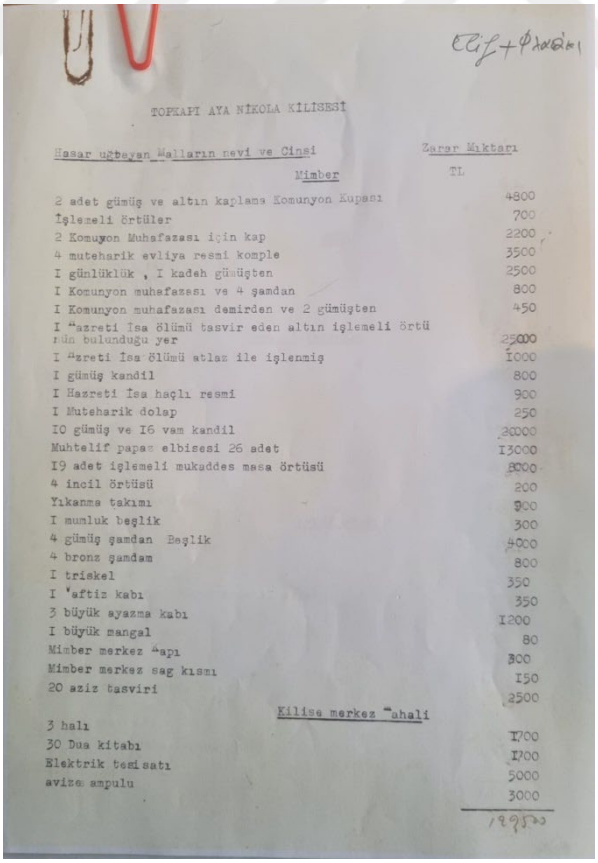

TOPKAPI AYA NİKOLA KİLİSESİ

Hasar uğrayan Malların nevi ve Cinsi	Zarar Miktarı TL
Mimber	
2 adet gümüş ve altın kaplama Komunyon Kupası	4800
İşlemeli örtüler	700
2 Komunyon Muhafazası için kap	2200
4 mutaharik evliya resmi komple	3500
I günlüklük , I kadeh gümüşten	2500
I Komunyon muhafazası ve 4 şamdan	800
I Komunyon muhafazası demirden ve 2 gümüşten	450
I "azreti İsa ölümü tasvir eden altın işlemeli örtü nün bulunduğu yer	25000
I "azreti İsa ölümü atlaz ile işlenmiş	1000
I gümüş kandil	800
I Hazreti İsa haçlı resmi	900
I Mutaharik dolap	250
10 gümüş ve 16 vam kandil	30000
Muhtelif papaz elbisesi 26 adet	13000
19 adet işlemeli mukaddes masa örtüsü	8000
4 incil örtüsü	200
Yıkanma takımı	900
I munluk beşlik	300
4 gümüş şamdan Beşlik	4000
4 bronz şamdan	800
I triskel	350
I 'aftiz kabı	350
3 büyük ayazma kabı	1200
I büyük mangal	80
Mimber merkez "apı	300
Mimber merkez sag kısmı	150
20 aziz tasviri	2500
Kilise merkez "ahali	
3 halı	1700
30 Dua kitabı	1700
Elektrik tesisatı	5000
avize ampulu	3000
	199500

Şekil F.31 : Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nde hasara uğrayan eşayaların bütçesi, 1. sayfa (Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden erişilmiştir)

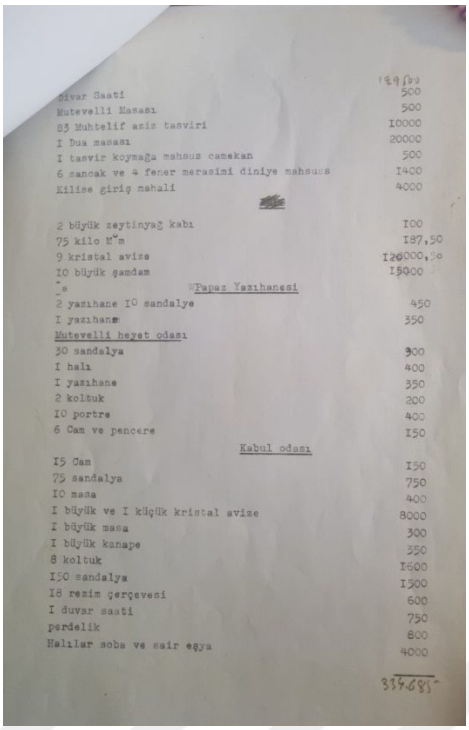

Divar Saati	500
Mutevelli Masası	500
83 Muhtelif aziz tasviri	I0000
I Dua masası	20000
I tasvir koymağa mahsus camekan	500
6 sancak ve 4 fener merasimi diniye mahsus	I400
Kilise giriş mahali	4000
2 büyük zeytinyağ kabı	I00
75 kilo M"m	I87,50
9 kristal avize	I20000,50
I0 büyük şamdan	I5000

Papaz Yazıhanesi

2 yazıhane I0 sandalye	450
I yazıhane	350

Mutevelli heyet odası

30 sandalya	900
I halı	400
I yazıhane	350
2 koltuk	200
I0 portre	400
6 Cam ve pencere	I50

Kabul odası

I5 Cam	I50
75 sandalya	750
I0 masa	400
I büyük ve I küçük kristal avize	8000
I büyük masa	300
I büyük kanape	350
8 koltuk	I600
I50 sandalya	I500
I8 resim çerçevesi	600
I duvar saati	750
perdelik	800
Halılar soba ve sair eşya	4000

Şekil F.32 : Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nde hasara uğrayan eşayaların bütçesi, 2. sayfa (Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden erişilmiştir).

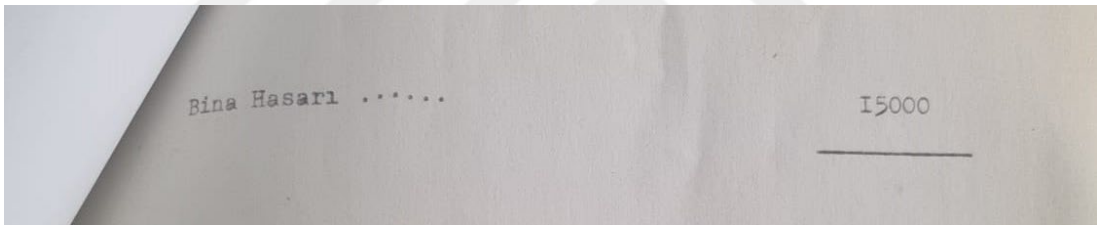

Bina Hasarı I5000

Şekil F.33 : Topkapı Aya Nikola Kilisesi'nde hasara uğrayan eşayaların bütçesi, 3. sayfa (Fener Rum Patrikhanesi Konsil arşivinden erişilmiştir)

EK G: Çizimler

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.1	VAZİYET PLANI
ÖLÇEK	1/200

EYLÜL 2024

Şekil G.1 : Vaziyet planı (1/200 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.2	VAZİYET PLANI
ÖLÇEK	1/100

EYLÜL 2024

Şekil G.2 : Vaziyet planı (1/100 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (KESİT BB)

K

0 1m 2m 5m

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

ŞEKİL G.3	+1.75 KOTLU PARSEL PLANI
ÖLÇEK	1/100

EYLÜL 2024

Şekil G.3 : Parsel planı (1/100 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

ŞEKİL G.4 | +1.75 KOTLU KAT PLANI
ÖLÇEK | 1:50
EYLÜL 2024

Şekil G.4 : +1.75 kotlu kat planı (1/50 ölçekli).

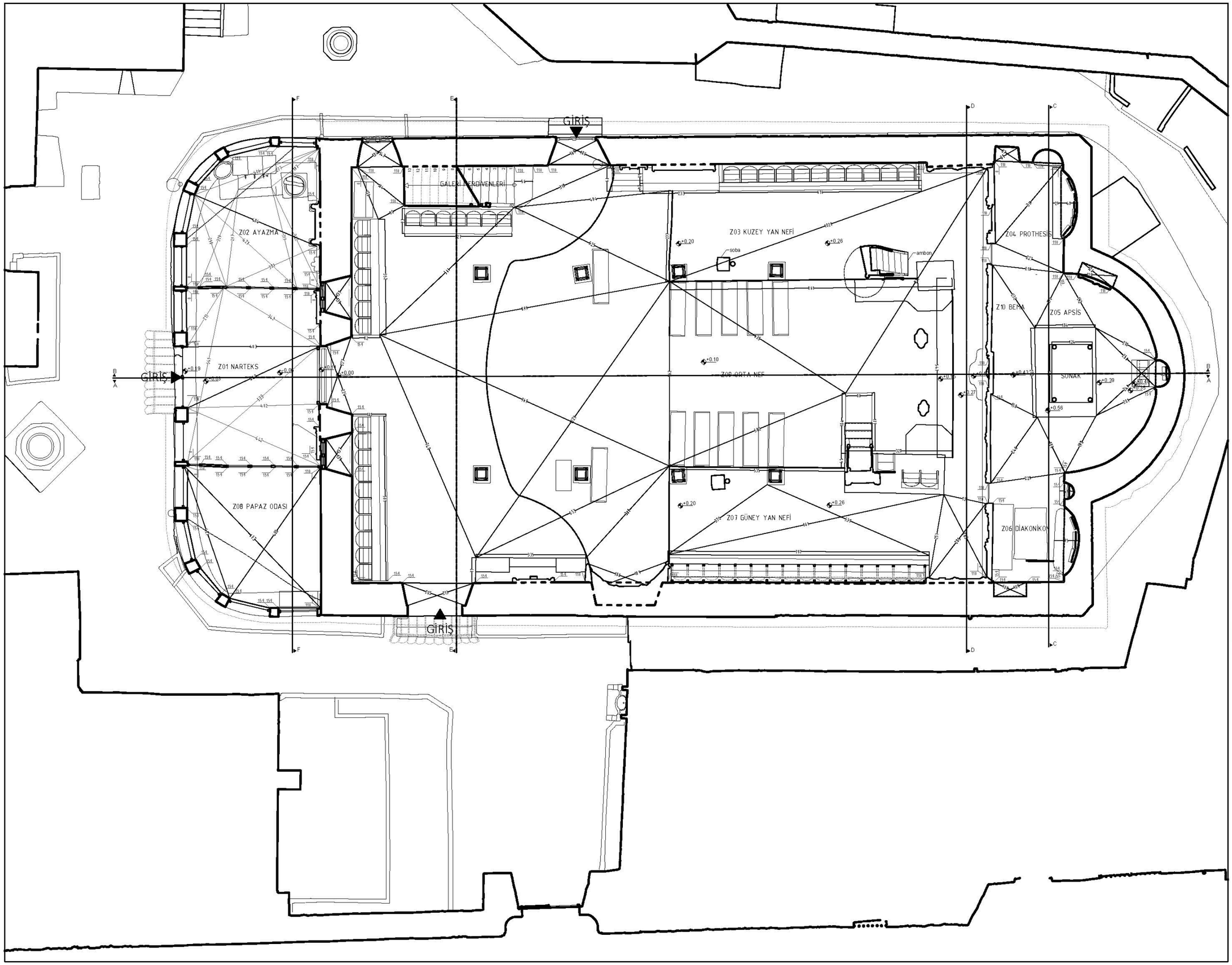

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.5	+1.75 KOTLU ÖLÇÜLÜ KAT PLANI
ÖLÇEK	1:50
EYLÜL 2024	

Şekil G.5 : +1.75 kotlu ölçülü kat planı (1/50 ölçekli).

Z01 NARTEKS
Z02 AYAZMA
Z03 KUZEY YAN NEFİ
Z04 PROTHESIS
Z05 APSİS
Z06 DIAKONİKON
Z07 GÜNEY YAN NEFİ
Z08 PAPAZ ODASI
Z09 ORTA NEF
Z10 BEMA
GALERİ MERDİVENLERİ
pencere boşluğu
kapı boşluğu
aydınlatma elemanı
ahşap pasalı tavan kaplaması
ahşap kiriş
havalandırma deliği
ambon
gömme dolap
pantokrator resmi/sahtesi
ahşap çıta
ikona
soba borusu
kapatılmış kapı boşluğu
desen kırığı
mermer kaplama
niş
A
B
C
D
E
F

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

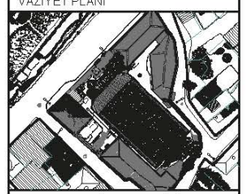

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.6	+1.75 KOTLU TAVAN PLANI
ÖLÇEK	1:50
EYLÜL 2024	

Şekil G.6 : +1.75 kotlu tavan planı (1/50 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

ŞEKİL G.7	+4.75 KOTLU KAT PLANI
ÖLÇEK	1:50

EYLÜL 2024

Şekil G.7 : +4.75 kotlu kat planı (1/50 ölçekli).

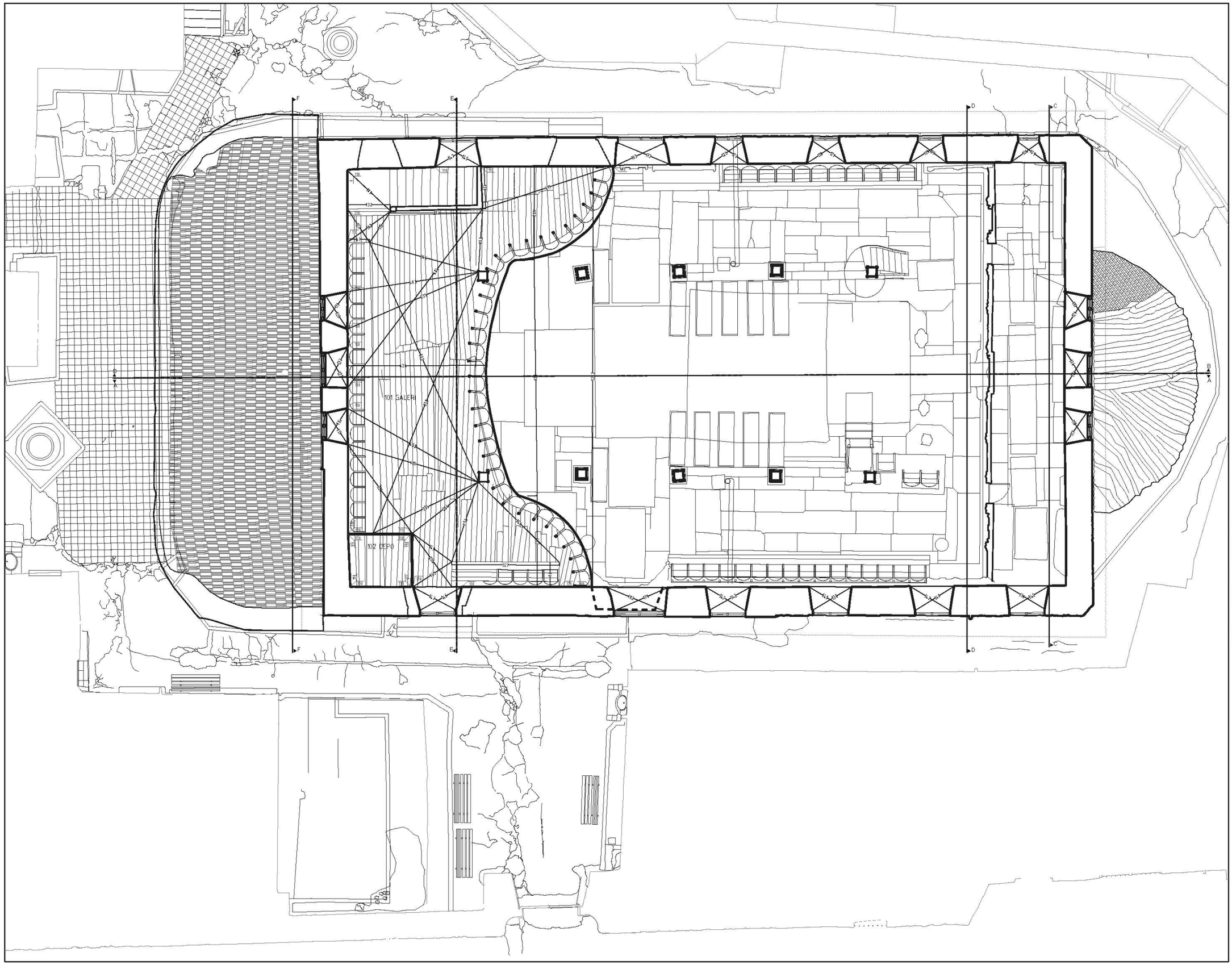

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

ŞEKİL G.8	+4.75 KOTLU ÖLÇÜLÜ KAT PLANI
ÖLÇEK	1:50
EYLÜL 2024	

Şekil G.8 : +4.75 kotlu ölçülü kat planı (1/50 ölçekli).

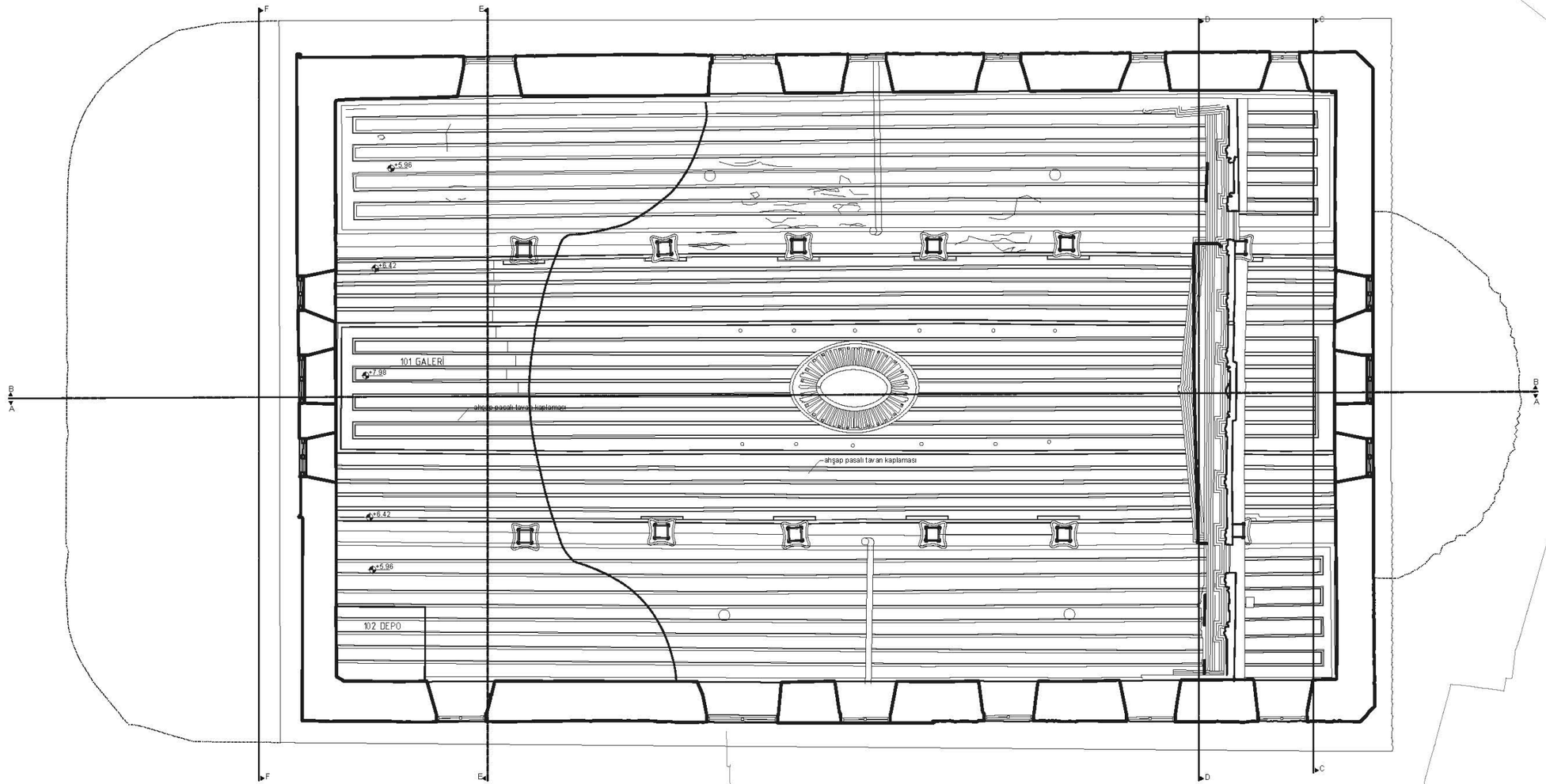

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.9	+4.75 KOTLU TAVAN PLANI
ÖLÇEK	1:50
EYLÜL 2024	

Şekil G.9 : +4.75 kotlu tavan planı (1/50 ölçekli).

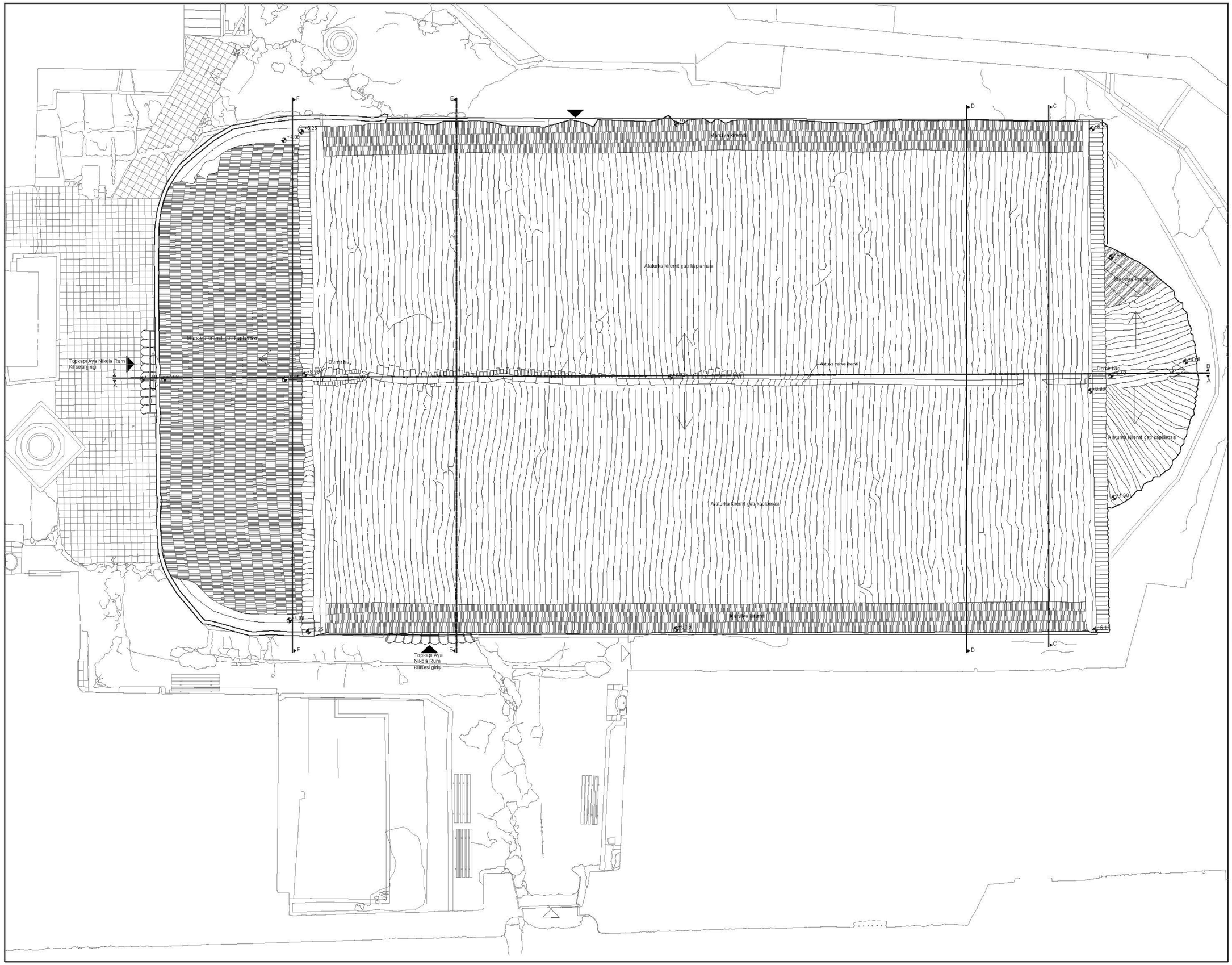

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.10	ÇATI PLANI
ÖLÇEK	1:50
EYLÜL 2024	

Şekil G.10 : Kilise çatı planı (1/50 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ADRES	TOPKAPI MAHALLESİ 1859 ADA, 1 PARSEL FATİH / İSTANBUL

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

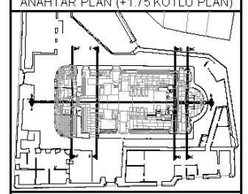

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON

ŞEKİL G.11	KESİT AA KESİT BB
ÖLÇEK	1:50
	EYLÜL 2024

Şekil G.11 : AA kesiti ve BB kesiti (1/50 ölçekli).

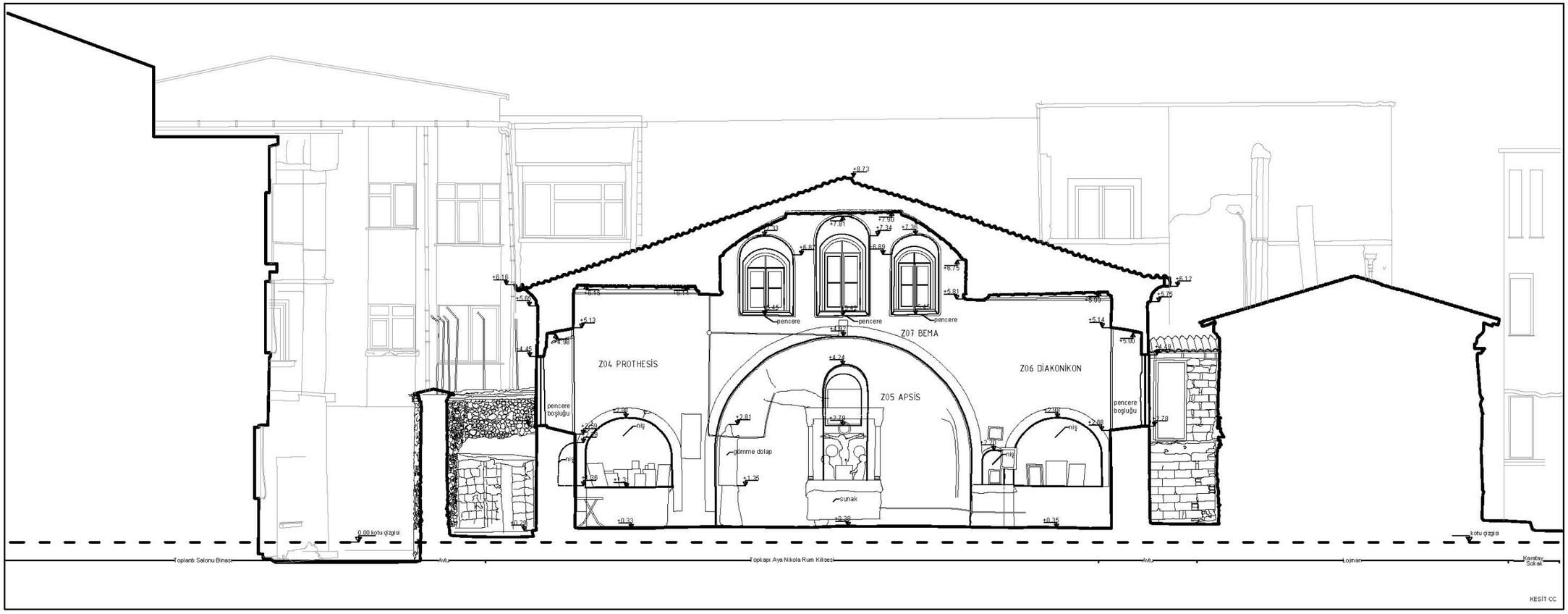

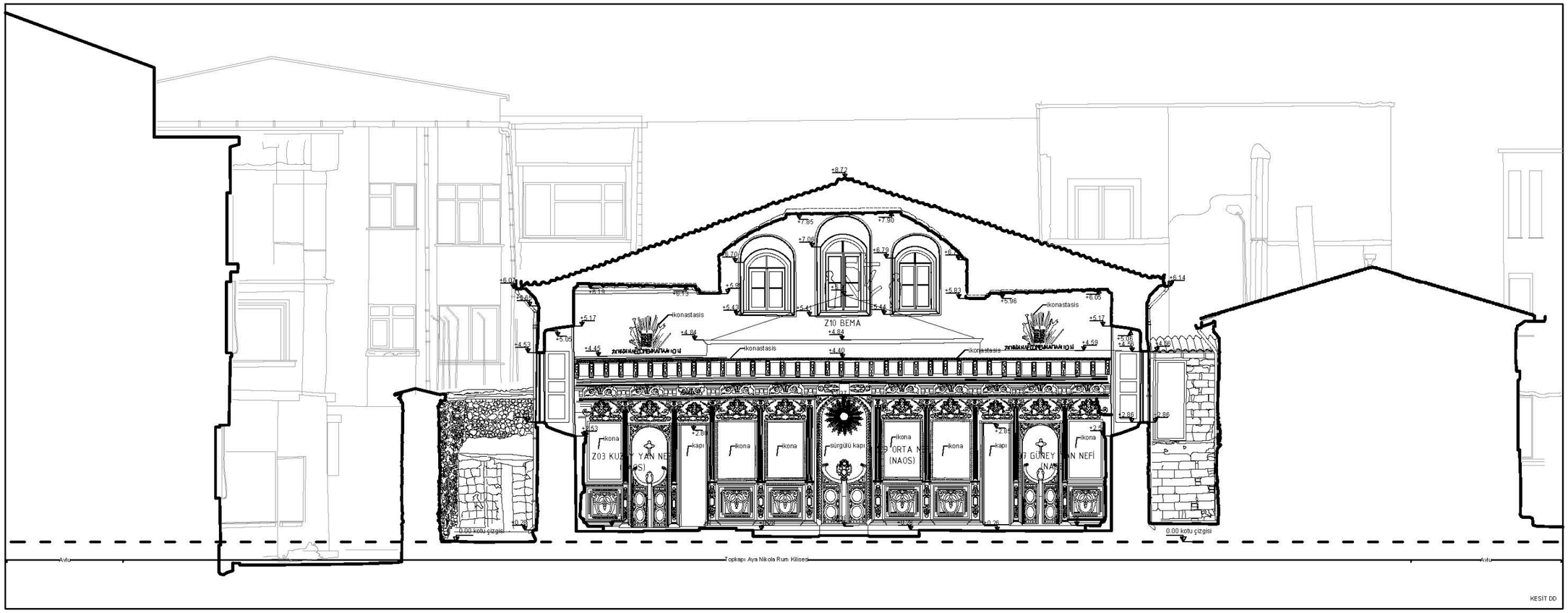

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

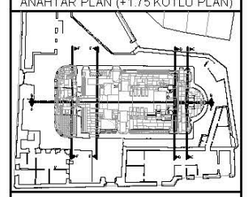

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.12	KESİT CC KESİT DD
ÖLÇEK	1:50
	EYLÜL 2024

Şekil G.12 : CC kesiti ve DD kesiti (1/50 ölçekli).

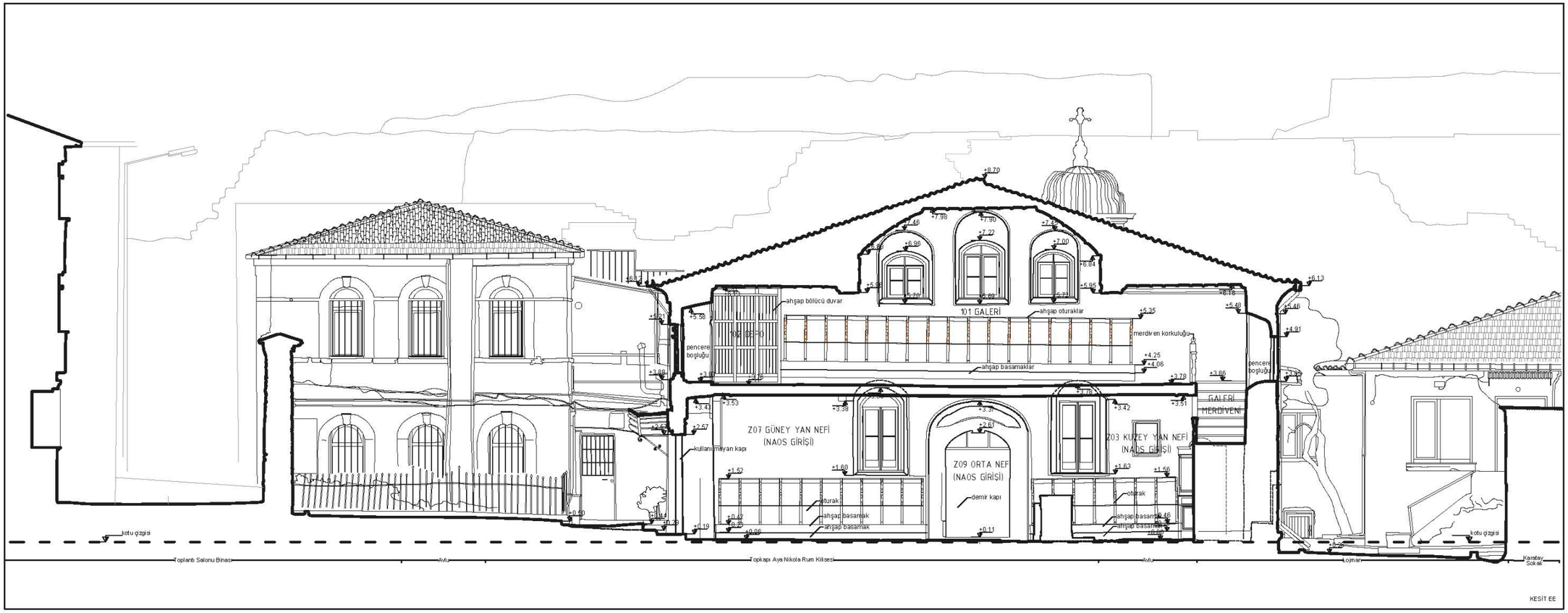

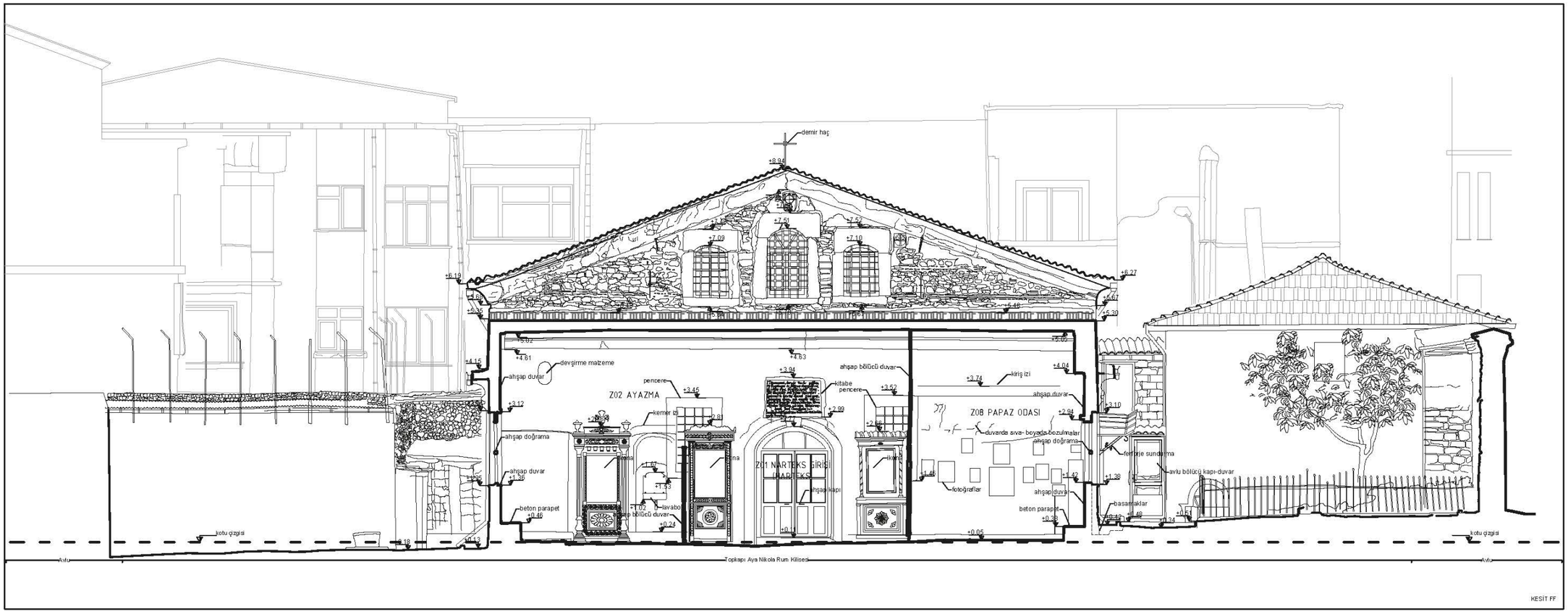

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

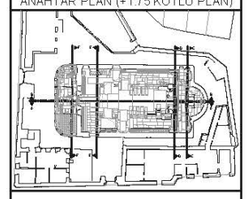

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.13	KESİT EE KESİT FF
ÖLÇEK	1:50
	EYLÜL 2024

Şekil G.13 : EE kesiti ve FF kesiti (1/50 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

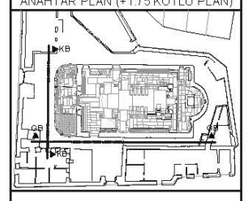

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.14	KUZEYBATI CEPHESİ GÜNEYBATI CEPHESİ
ÖLÇEK	1:50
EYLÜL 2024	

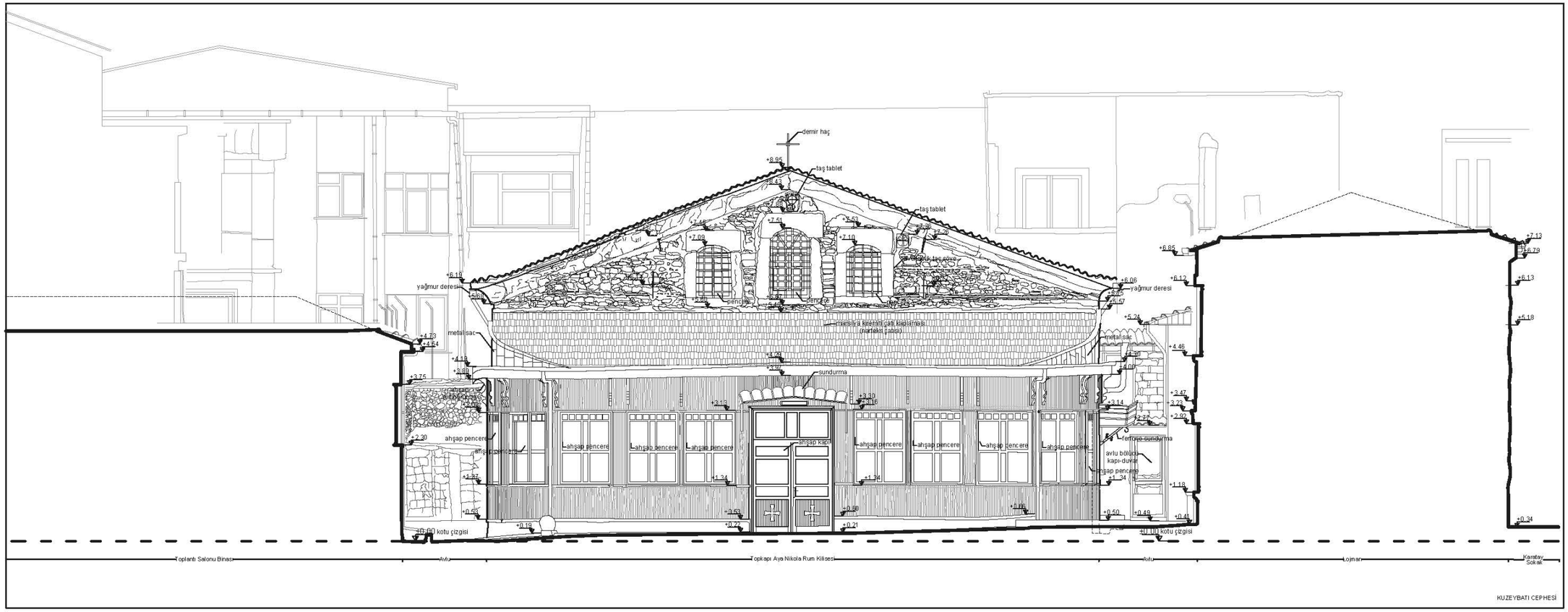

KUZEYBATI CEPHESİ

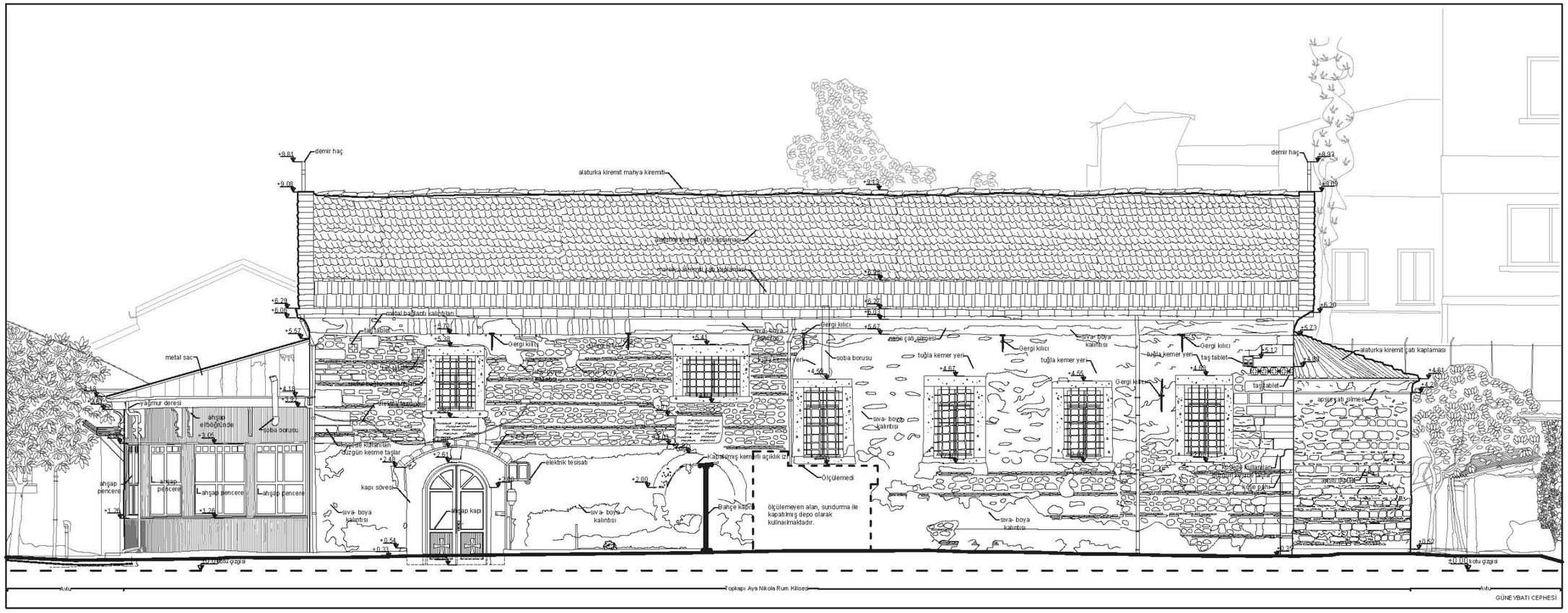

GÜNEYBATI CEPHESİ

Şekil G.14 : Kuzeybatı cephesi ve güneybatı cephesi (1/50 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

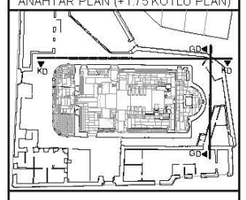

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.15	GÜNEYDOĞU CEPHESİ KUZEYDOĞU CEPHESİ
ÖLÇEK	1:50
EYLÜL 2024	

GÜNEYDOĞU CEPHESİ

KUZEYDOĞU CEPHESİ

Şekil G.15 : Kuzeydoğu cephesi ve güneydoğu cephesi (1/50 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

MALZEME ANALİZİ LEJANDI

Taş 1 (Kireçtaşı)
Taş 2 (Volkanik Taş)
Devşirme Taş Malzemeler
Mermer
Tuğla
Alaturka Kiremit
Marsilya Kiremiti
Ahşap
Metal (Demir)
Metal (Çinko - Alüminyum Levha)
Cam
Kumaş
Boya 1 (Duvar Boyası)
Boya 2 (Ahşap Boyası)
Boya 2 (Resim Boyası)
Kireç Esaslı Derz - Sıva
Çimento Esaslı Derz - Sıva
Alçı- Alçıpan
PVC
Seramik
Toprak

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.16	+1.75 KOTLU KAT PLANI (MALZEME ANALİZİ)
ÖLÇEK	1:50
EYLÜL 2024	

Şekil G.16 : +1.75 kotlu kat planı (malzeme analizi) (1/50 ölçekli).

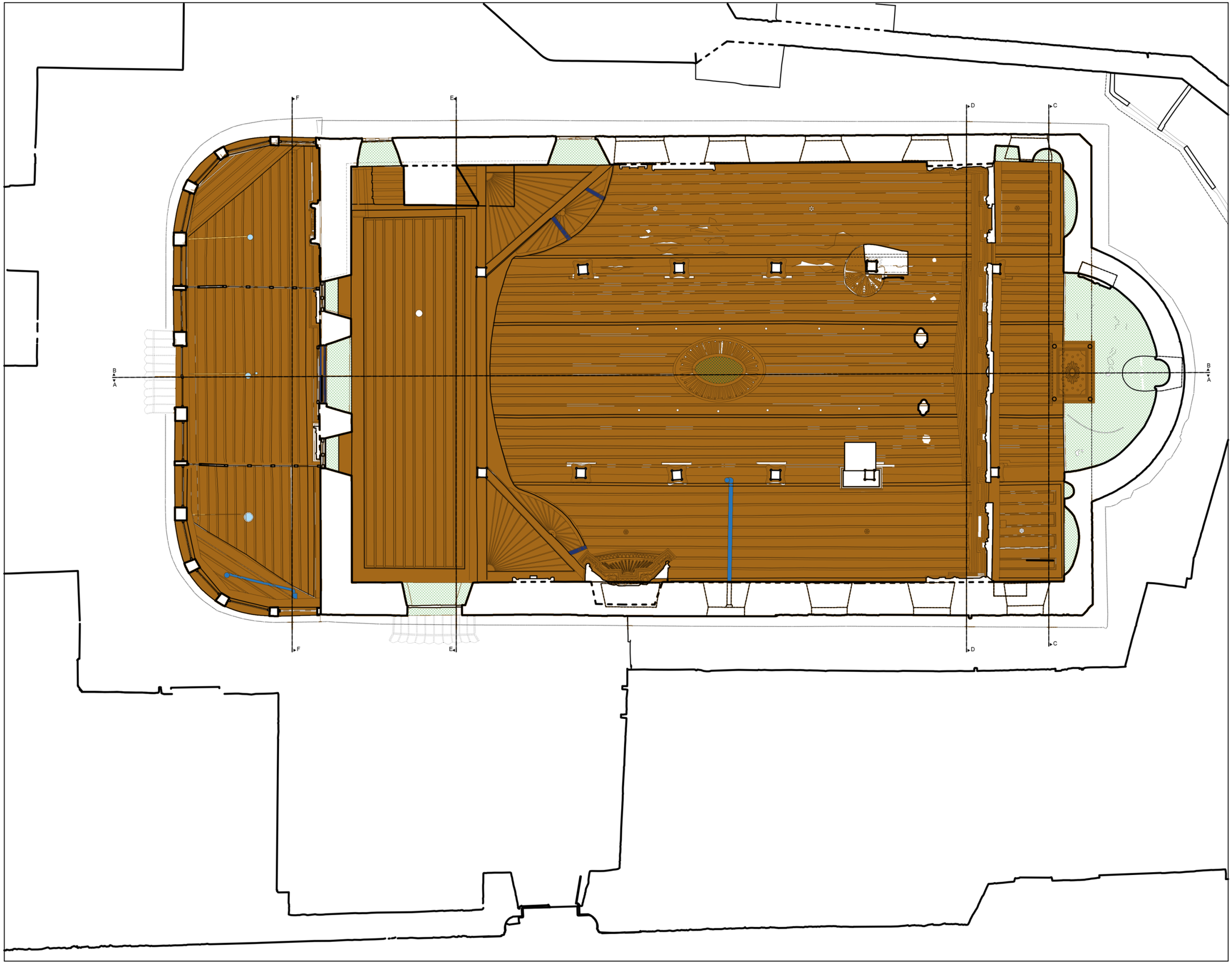

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

MALZEME ANALİZİ LEJANDI

	Taş 1 (Kireçtaşı)
	Taş 2 (Volkanik Taş)
	Devşirme Taş Malzemeler
	Mermer
	Tuğla
	Alaturka Kiremit
	Marsilya Kiremiti
	Ahşap
	Metal (Demir)
	Metal (Çinko - Alüminyum Levha)
	Cam
	Kumaş
	Boya 1 (Duvar Boyası)
	Boya 2 (Ahşap Boyası)
	Boya 2 (Resim Boyası)
	Kireç Esaslı Derz - Sıva
	Çimento Esaslı Derz - Sıva
	Alçı- Alçıpan
	PVC
	Seramik
	Toprak

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON

ŞEKİL G.17	+1.75 KOTLU TAVAN PLANI (MALZEME ANALİZİ)
ÖLÇEK	1:50

EYLÜL 2024

Şekil G.17 : +1.75 kotlu tavan planı (malzeme analizi) (1/50 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

MALZEME ANALİZİ LEJANDI

Taş 1 (Kireçtaşı)
Taş 2 (Volkanik Taş)
Devşirme Taş Malzemeler
Mermer
Tuğla
Alaturka Kiremit
Marsilya Kiremiti
Ahşap
Metal (Demir)
Metal (Çinko - Alüminyum Levha)
Cam
Kumaş
Boya 1 (Duvar Boyası)
Boya 2 (Ahşap Boyası)
Boya 2 (Resim Boyası)
Kireç Esaslı Derz - Sıva
Çimento Esaslı Derz - Sıva
Alçı- Alçıpan
PVC
Seramik
Toprak

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

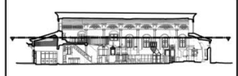

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.18	+4.75 KOTLU KAT PLANI (MALZEME ANALİZİ)
ÖLÇEK	1:50
EYLÜL 2024	

Şekil G.18 : +4.75 kotlu kat planı (malzeme analizi) (1/50 ölçekli).

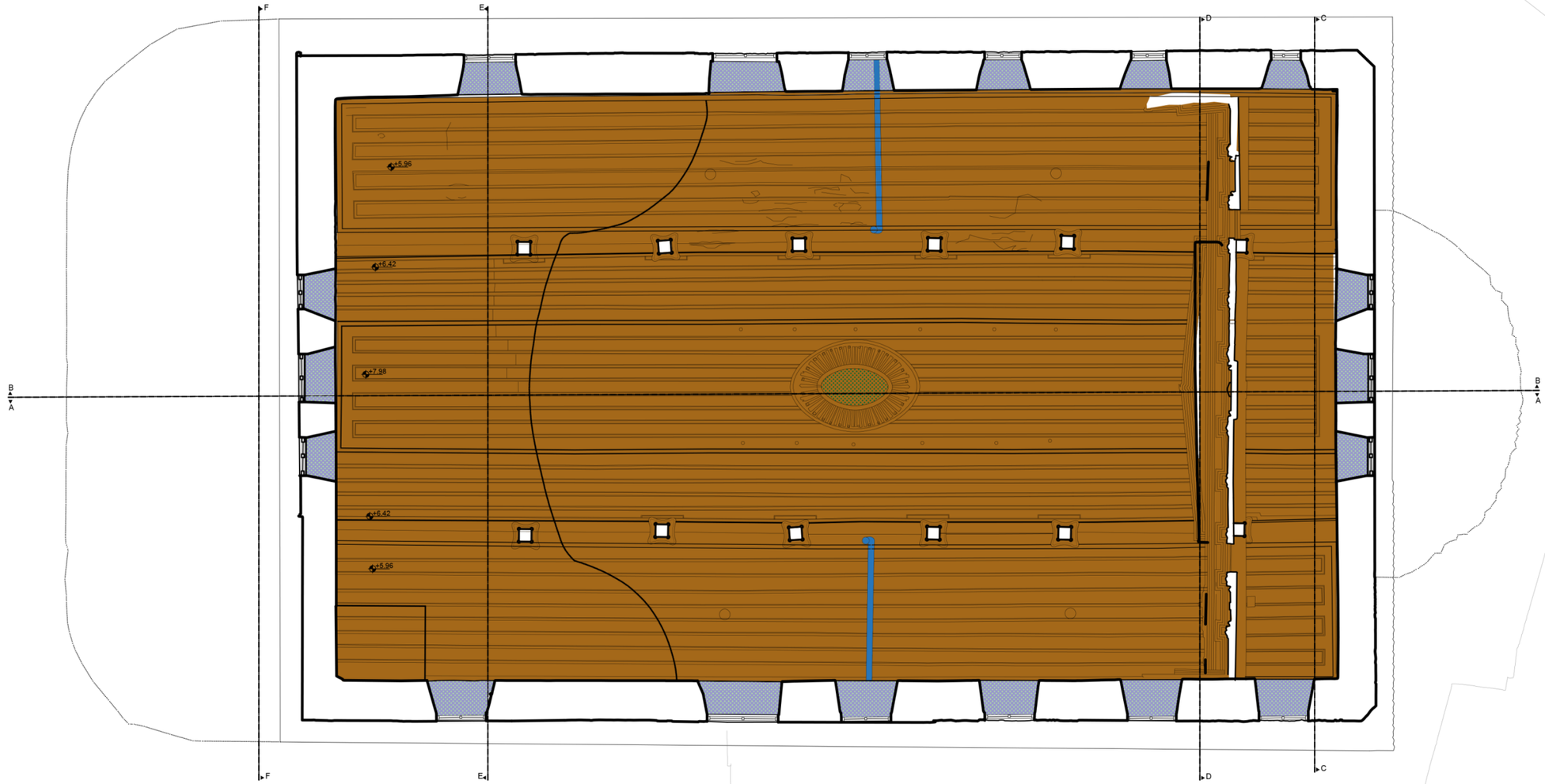

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

MALZEME ANALİZİ LEJANDI

Taş 1 (Kireçtaşı)
Taş 2 (Volkanik Taş)
Devşirme Taş Malzemeler
Mermer
Tuğla
Alaturka Kiremit
Marsilya Kiremiti
Ahşap
Metal (Demir)
Metal (Çinko - Alüminyum Levha)
Cam
Kumaş
Boya 1 (Duvar Boyası)
Boya 2 (Ahşap Boyası)
Boya 2 (Resim Boyası)
Kireç Esaslı Derz - Sıva
Çimento Esaslı Derz - Sıva
Alçı- Alçıpan
PVC
Seramik
Toprak

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.19	+4.75 KOTLU TAVAN PLANI (MALZEME ANALİZİ)
ÖLÇEK	1:50
EYLÜL 2024	

Şekil G.19 : +4.75 kotlu tavan planı (malzeme analizi) (1/50 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

MALZEME ANALİZİ LEJANDI

Taş 1 (Kireçtaşı)
Taş 2 (Volkanik Taş)
Devşirme Taş Malzemeler
Mermer
Tuğla
Alaturka Kiremit
Marsilya Kiremiti
Ahşap
Metal (Demir)
Metal (Çinko - Alüminyum Levha)
Cam
Kumaş
Boya 1 (Duvar Boyası)
Boya 2 (Ahşap Boyası)
Boya 2 (Resim Boyası)
Kireç Esaslı Derz - Sıva
Çimento Esaslı Derz - Sıva
Alçı- Alçıpan
PVC
Seramik
Toprak

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.20	ÇATI PLANI (MALZEME ANALİZİ)
ÖLÇEK	1:50
EYLÜL 2024	

Şekil G.20 : Kilise çatı planı (malzeme analizi) (1/50 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

MALZEME ANALİZİ LEJANDI

	Taş 1 (Kireçtaşı)
	Taş 2 (Volkanik Taş)
	Devşirme Taş Malzemeler
	Mermer
	Tuğla
	Alaturka Kiremit
	Marsilya Kiremiti
	Ahşap
	Metal (Demir)
	Metal (Çinko - Alüminyum Levha)
	Cam
	Kumaş
	Boya 1 (Duvar Boyası)
	Boya 2 (Ahşap Boyası)
	Boya 2 (Resim Boyası)
	Kireç Esaslı Derz - Sıva
	Çimento Esaslı Derz - Sıva
	Alçı- Alçıpan
	PVC
	Seramik
	Toprak

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

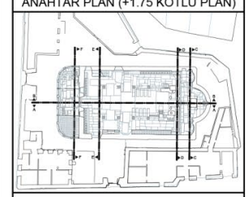

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.21	KESİT AA KESİT BB
	MALZEME ANALİZİ
ÖLÇEK	1:50
	EYLÜL 2024

Şekil G.21 : AA kesiti ve BB kesiti (malzeme analizi) (1/50 ölçekli).

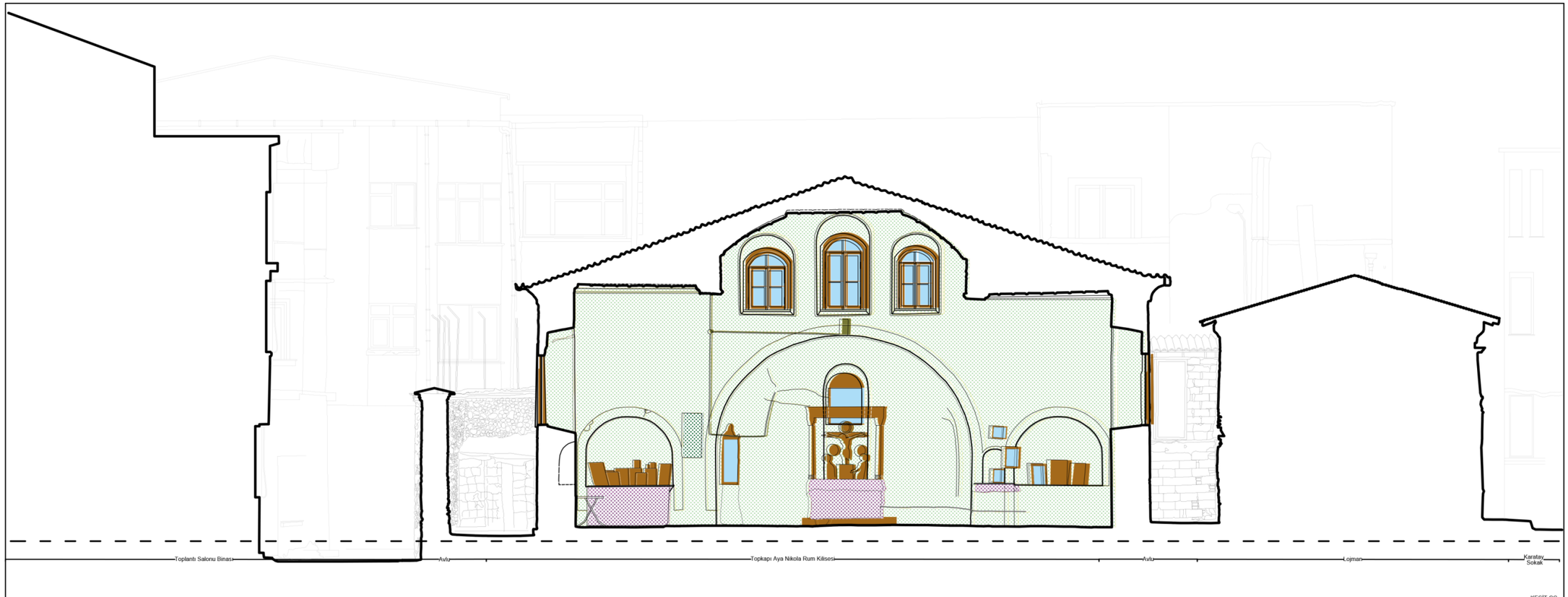

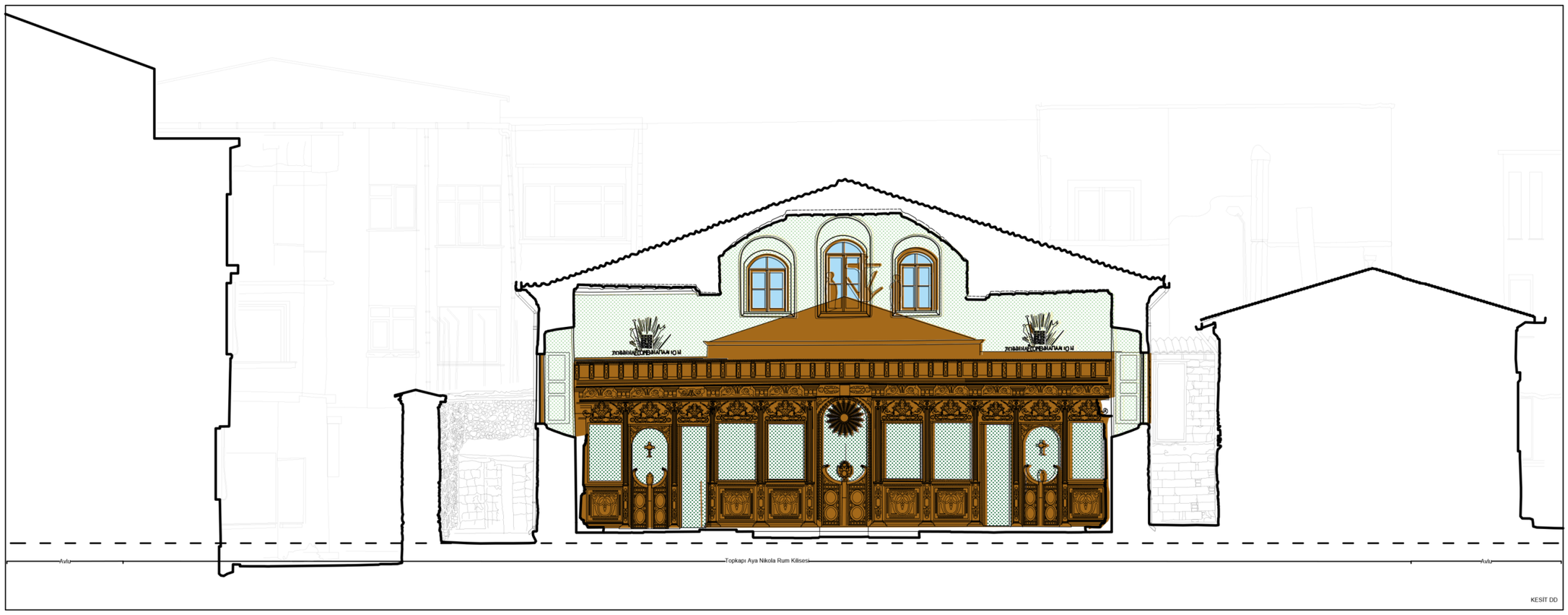

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

MALZEME ANALİZİ LEJANDI

	Taş 1 (Kireçtaşı)
	Taş 2 (Volkanik Taş)
	Devşirme Taş Malzemeler
	Mermer
	Tuğla
	Alaturka Kiremit
	Marsilya Kiremiti
	Ahşap
	Metal (Demir)
	Metal (Çinko - Alüminyum Levha)
	Cam
	Kumaş
	Boya 1 (Duvar Boyası)
	Boya 2 (Ahşap Boyası)
	Boya 2 (Resim Boyası)
	Kireç Esaslı Derz - Sıva
	Çimento Esaslı Derz - Sıva
	Alçı- Alçıpan
	PVC
	Seramik
	Toprak

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

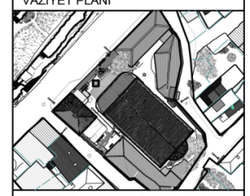

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

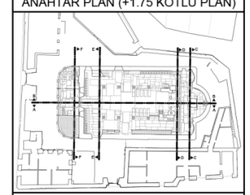

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.22	KESİT CC KESİT DD
	MALZEME ANALİZİ
ÖLÇEK	1:50
	EYLÜL 2024

Şekil G.22 : CC kesiti ve DD kesiti (malzeme analizi) (1/50 ölçekli).

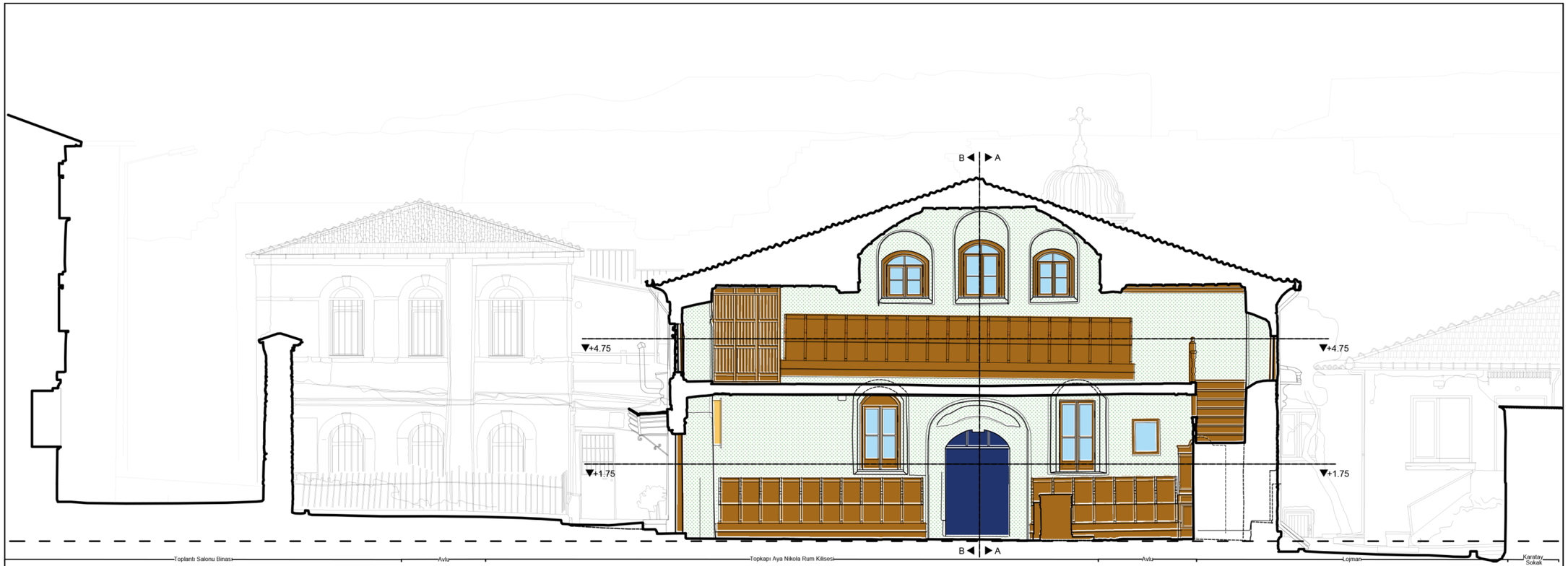

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

MALZEME ANALİZİ LEJANDI

	Taş 1 (Kireçtaşı)
	Taş 2 (Volkanik Taş)
	Devşirme Taş Malzemeler
	Mermer
	Tuğla
	Alaturka Kiremit
	Marsilya Kiremiti
	Ahşap
	Metal (Demir)
	Metal (Çinko - Alüminyum Levha)
	Cam
	Kumaş
	Boya 1 (Duvar Boyası)
	Boya 2 (Ahşap Boyası)
	Boya 2 (Resim Boyası)
	Kireç Esaslı Derz - Sıva
	Çimento Esaslı Derz - Sıva
	Alçı- Alçıpan
	PVC
	Seramik
	Toprak

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

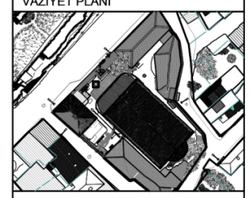

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

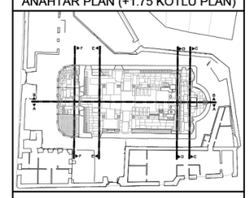

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.23	KESİT EE KESİT FF
	MALZEME ANALİZİ
ÖLÇEK	1:50
	EYLÜL 2024

Şekil G.23 : EE kesiti ve FF kesiti (malzeme analizi) (1/50 ölçekli).

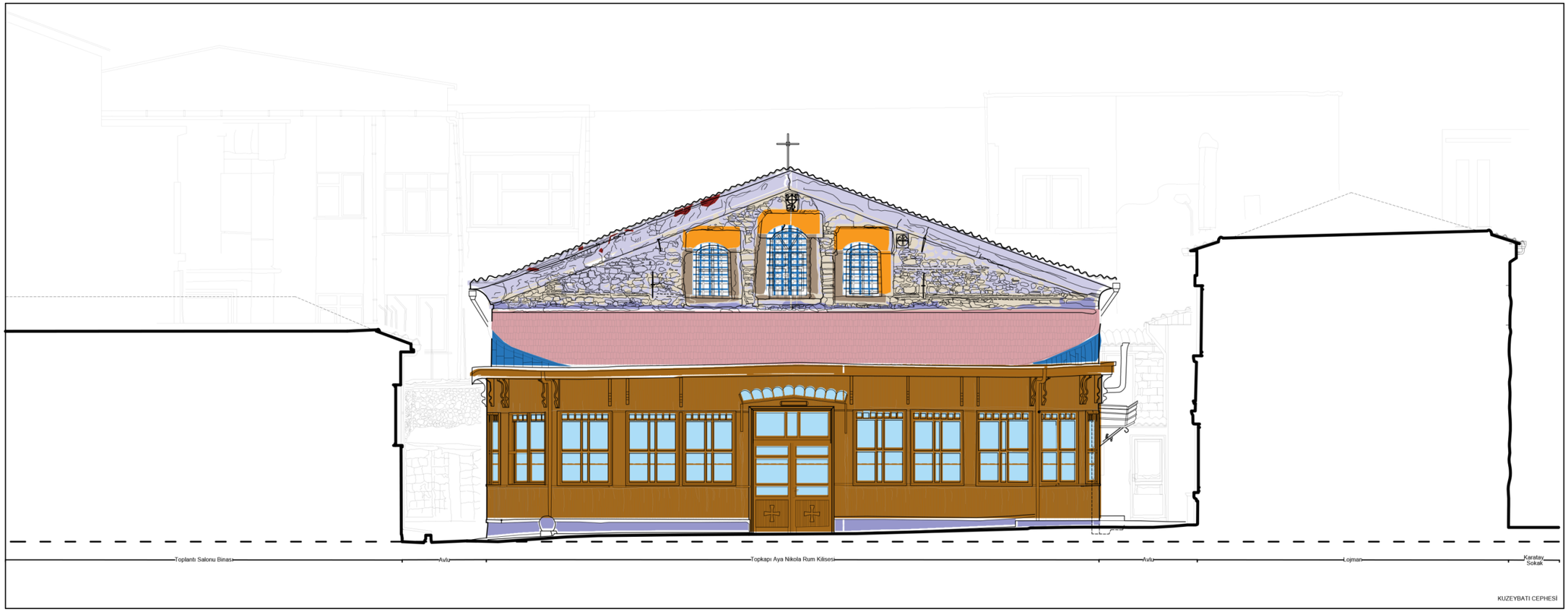

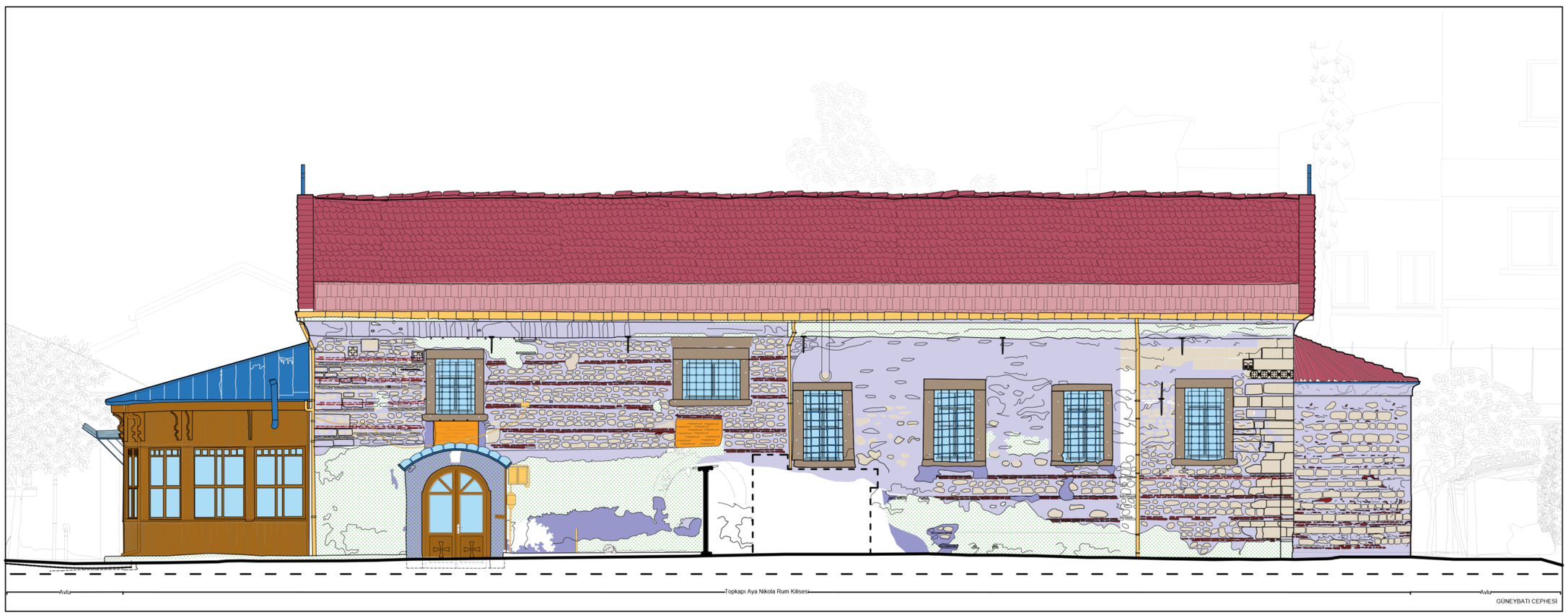

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

MALZEME ANALİZİ LEJANDI

	Taş 1 (Kireçtaşı)
	Taş 2 (Volkanik Taş)
	Devşirme Taş Malzemeler
	Mermer
	Tuğla
	Alaturka Kiremit
	Marsilya Kiremiti
	Ahşap
	Metal (Demir)
	Metal (Çinko - Alüminyum Levha)
	Cam
	Kumaş
	Boya 1 (Duvar Boyası)
	Boya 2 (Ahşap Boyası)
	Boya 2 (Resim Boyası)
	Kireç Esaslı Derz - Sıva
	Çimento Esaslı Derz - Sıva
	Alçı- Alçıpan
	PVC
	Seramik
	Toprak

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

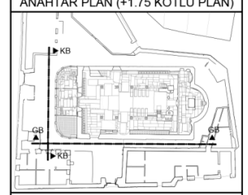

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.24	KUZEYBATI CEPHESİ GÜNEYBATI CEPHESİ
	MALZEME ANALİZİ
ÖLÇEK	1:50
EYLÜL 2024	

Şekil G.24 : Kuzeybatı cephesi ve güneybatı cephesi (malzeme analizi) (1/50 ölçekli).

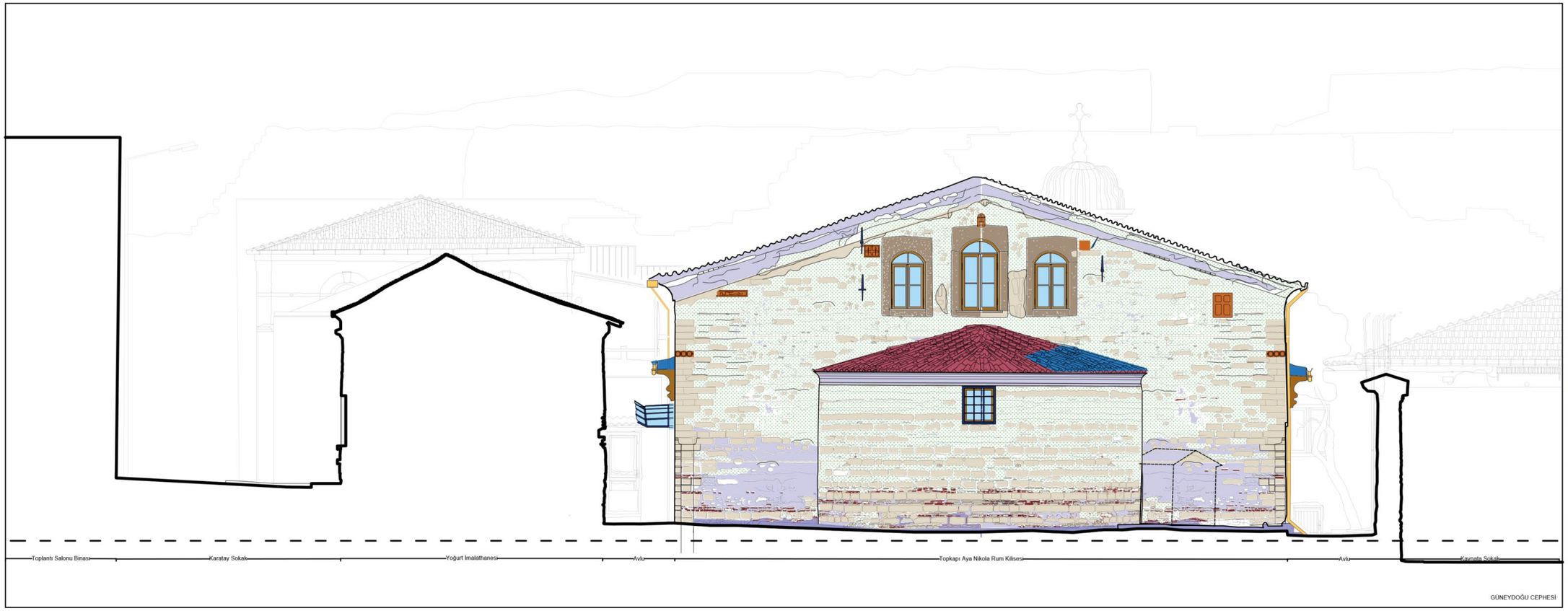

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KAHYA SAYAR

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

MALZEME ANALİZİ LEJANDI

Taş 1 (Kireçtaşı)
Taş 2 (Volkanik Taş)
Devşirme Taş Malzemeler
Mermer
Tuğla
Alaturka Kiremit
Marsilya Kiremiti
Ahşap
Metal (Demir)
Metal (Çinko - Alüminyum Levha)
Cam
Kumaş
Boya 1 (Duvar Boyası)
Boya 2 (Ahşap Boyası)
Boya 2 (Resim Boyası)
Kireç Esaslı Derz - Sıva
Çimento Esaslı Derz - Sıva
Alçı- Alçıpan
PVC
Seramik
Toprak

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

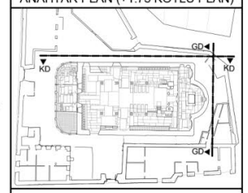

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL G.25	GÜNEYDOĞU CEPHESİ KUZEYDOĞU CEPHESİ
	MALZEME ANALİZİ
ÖLÇEK	1:50
EYLÜL 2024	

Şekil G.25 : Kuzeydoğu cephesi ve güneydoğu cephesi (malzeme analizi) (1/50 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

BOZULMA ANALİZİ LEJANDI

- Strüktürel çatlak
- Kılcal çatlak
- Eleman kaybı
- Derz boşalması
- Boya dökülmesi
- Sıva dökülmesi
- Sıva veya boya kabarması
- Malzeme ve yüzey kaybı
- Ahşap elemanda çürüme
- Korozyon
- Nem
- Yüzey kirliliği
- Biyolojik oluşum
- Bitki oluşumu
- Niteliksiz ek
- Tesisat
- Çimento esaslı harç / sıva kullanımı
- Sehim

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

ŞEKİL H.26 +1.75 KOTLU KAT PLANI (HASAR ANALİZİ)

ÖLÇEK 1:50

TEMMUZ 2023

Şekil G.26 : +1.75 kotlu kat planı (hasar analizi) (1/50 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

BOZULMA ANALİZİ LEJANDI

	Strüktürel çatlak
	Kılcal çatlak
	Eleman kaybı
	Derz boşalması
	Boya dökülmesi
	Sıva dökülmesi
	Sıva veya boya kabarması
	Malzeme ve yüzey kaybı
	Ahşap elemanda çürüme
	Korozyon
	Nem
	Yüzey kirliliği
	Biyolojik oluşum
	Bitki oluşumu
	Niteliksiz ek
	Tesisat
	Çimento esaslı harç / sıva kullanımı
	Sehim

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

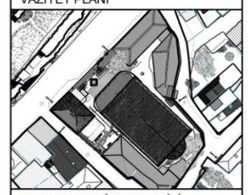

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON

ŞEKİL H.27	+1.75 KOTLU TAVAN PLANI (HASAR ANALİZİ)
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.27 : +1.75 kotlu tavan planı (hasar analizi) (1/50 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

BOZULMA ANALİZİ LEJANDI

	Strüktürel çatlak
	Kılcal çatlak
	Eleman kaybı
	Derz boşalması
	Boya dökülmesi
	Sıva dökülmesi
	Sıva veya boya kabarması
	Malzeme ve yüzey kaybı
	Ahşap elemanda çürüme
	Korozyon
	Nem
	Yüzey kirliliği
	Biyolojik oluşum
	Bitki oluşumu
	Niteliksiz ek
	Tesisat
	Çimento esaslı harç / sıva kullanımı
	Sehim

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

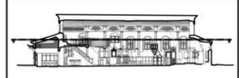

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.28	+4.75 KOTLU KAT PLANI (HASAR ANALİZİ)
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.28 : +4.75 kotlu kat planı (hasar analizi) (1/50 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

BOZULMA ANALİZİ LEJANDI

Strüktürel çatlak
Kılcal çatlak
Eleman kaybı
Derz boşalması
Boya dökülmesi
Sıva dökülmesi
Sıva veya boya kabarması
Malzeme ve yüzey kaybı
Ahşap elemanda çürüme
Korozyon
Nem
Yüzey kirliliği
Biyolojik oluşum
Bitki oluşumu
Niteliksiz ek
Tesisat
Çimento esaslı harç / sıva kullanımı
Sehim

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON

ŞEKİL H.29	+4.75 KOTLU TAVAN PLANI (HASAR ANALİZİ)
ÖLÇEK	1:50

TEMMUZ 2023

Şekil G.29 : +4.75 kotlu tavan planı (hasar analizi) (1/50 ölçekli).

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

BOZULMA ANALİZİ LEJANDI

- Strüktürel çatlak
- Kılcal çatlak
- Eleman kaybı
- Derz boşalması
- Boya dökülmesi
- Sıva dökülmesi
- Sıva veya boya kabarması
- Malzeme ve yüzey kaybı
- Ahşap elemanda çürüme
- Korozyon
- Nem
- Yüzey kirliliği
- Biyolojik oluşum
- Bitki oluşumu
- Niteliksiz ek
- Tesisat
- Çimento esaslı harç / sıva kullanımı
- Sehim

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.30	ÇATI PLANI (HASAR ANALİZİ)
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.30 : Kilise çatı planı (1/50 ölçekli).

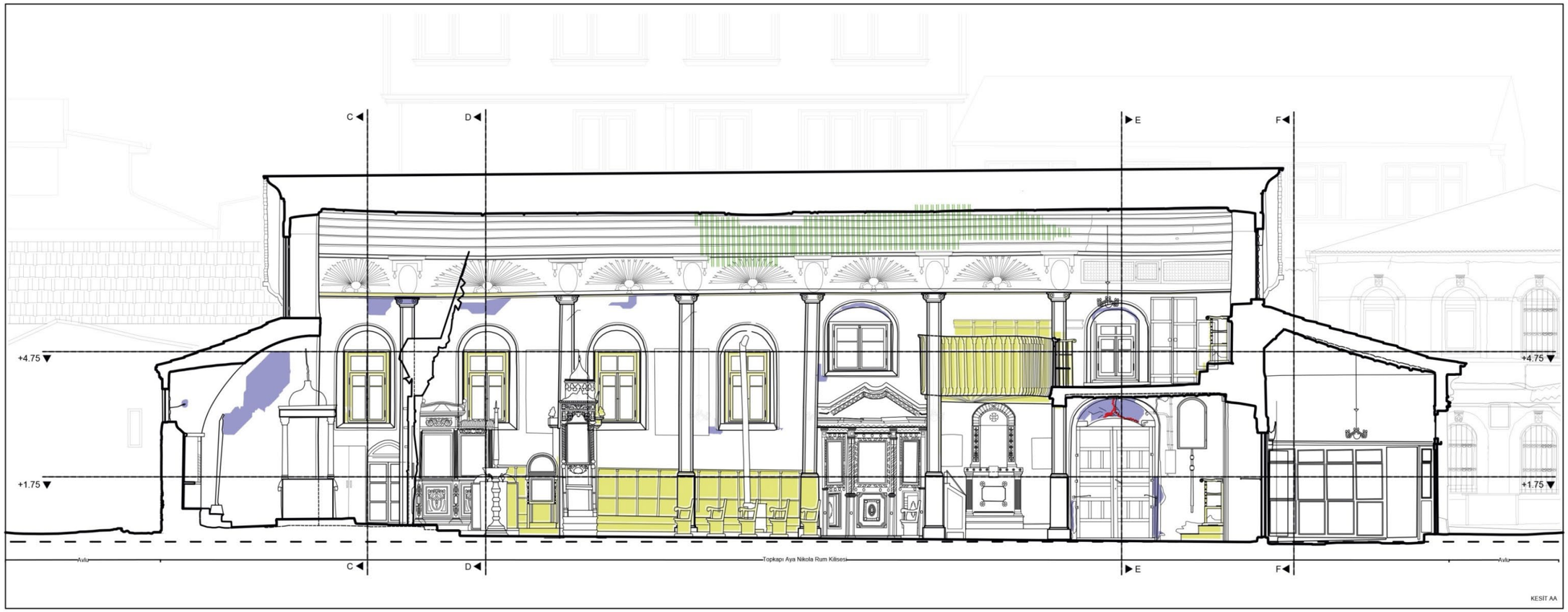

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

BOZULMA ANALİZİ LEJANDI

- Strüktürel çatlak
- Kılcal çatlak
- Eleman kaybı
- Derz boşalması
- Boya dökülmesi
- Sıva dökülmesi
- Sıva veya boya kabarması
- Malzeme ve yüzey kaybı
- Ahşap elemanda çürüme
- Korozyon
- Nem
- Yüzey kirliliği
- Biyolojik oluşum
- Bitki oluşumu
- Niteliksiz ek
- Tesisat
- Çimento esaslı harç / sıva kullanımı
- Sehim

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.31	KESİT AA KESİT BB
	HASAR ANALİZİ
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.31 : AA kesiti ve BB kesiti (hasar analizi) (1/50 ölçekli).

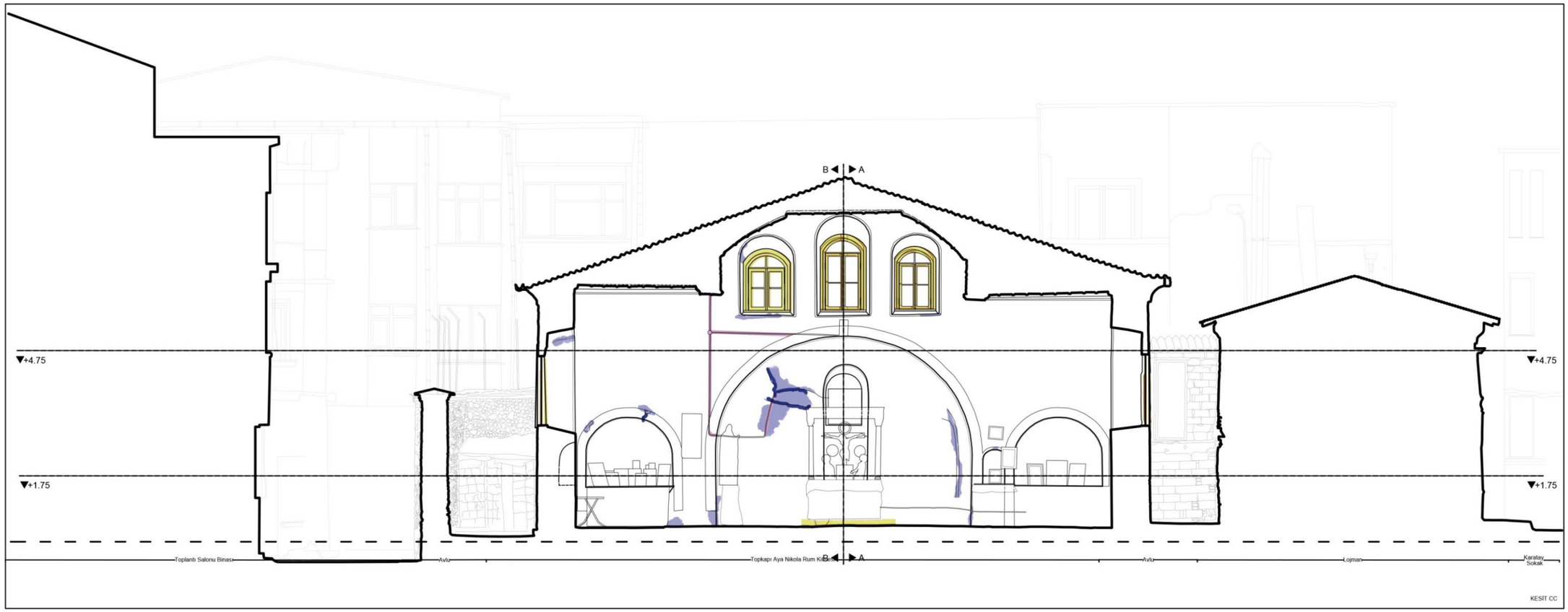

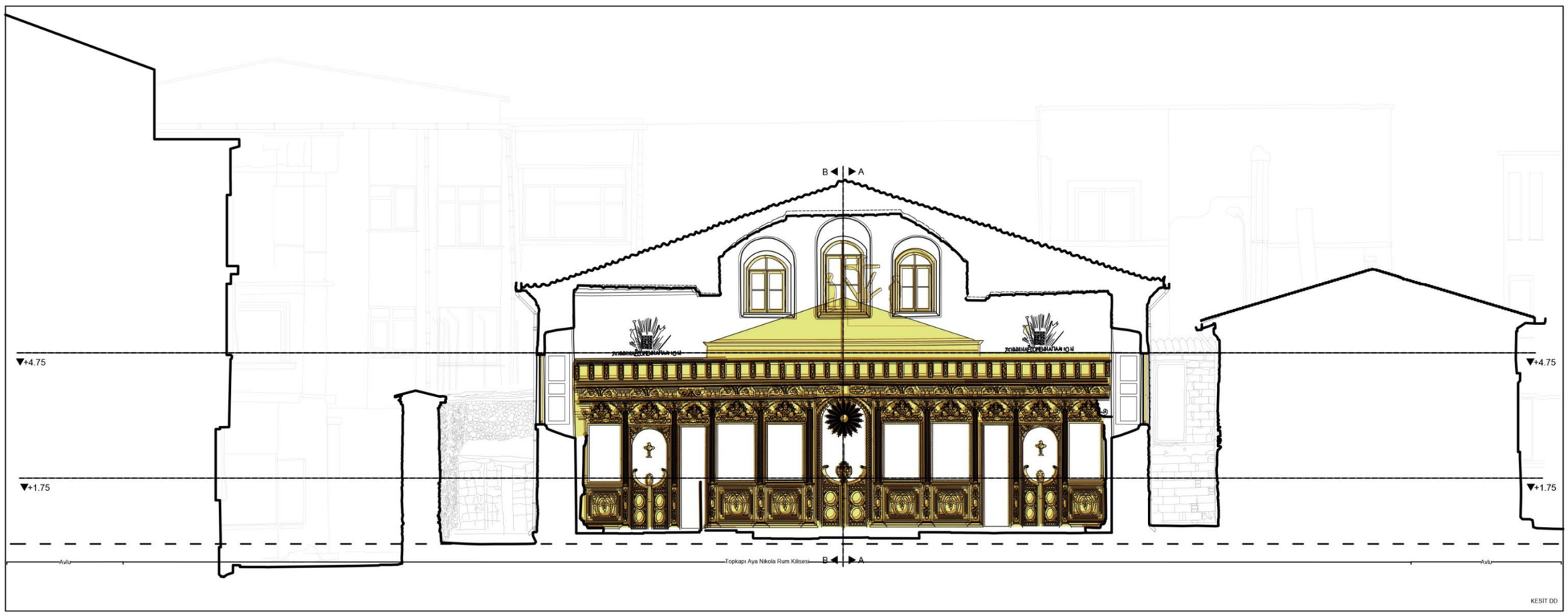

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

BOZULMA ANALİZİ LEJANDI

	Strüktürel çatlak
	Kılcal çatlak
	Eleman kaybı
	Derz boşalması
	Boya dökülmesi
	Sıva dökülmesi
	Sıva veya boya kabarması
	Malzeme ve yüzey kaybı
	Ahşap elemanda çürüme
	Korozyon
	Nem
	Yüzey kirliliği
	Biyolojik oluşum
	Bitki oluşumu
	Niteliksiz ek
	Tesisat
	Çimento esaslı harç / sıva kullanımı
	Sehim

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.32	KESİT CC KESİT DD
	HASAR ANALİZİ
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.32 : CC kesiti ve DD kesiti (1/50 ölçekli).

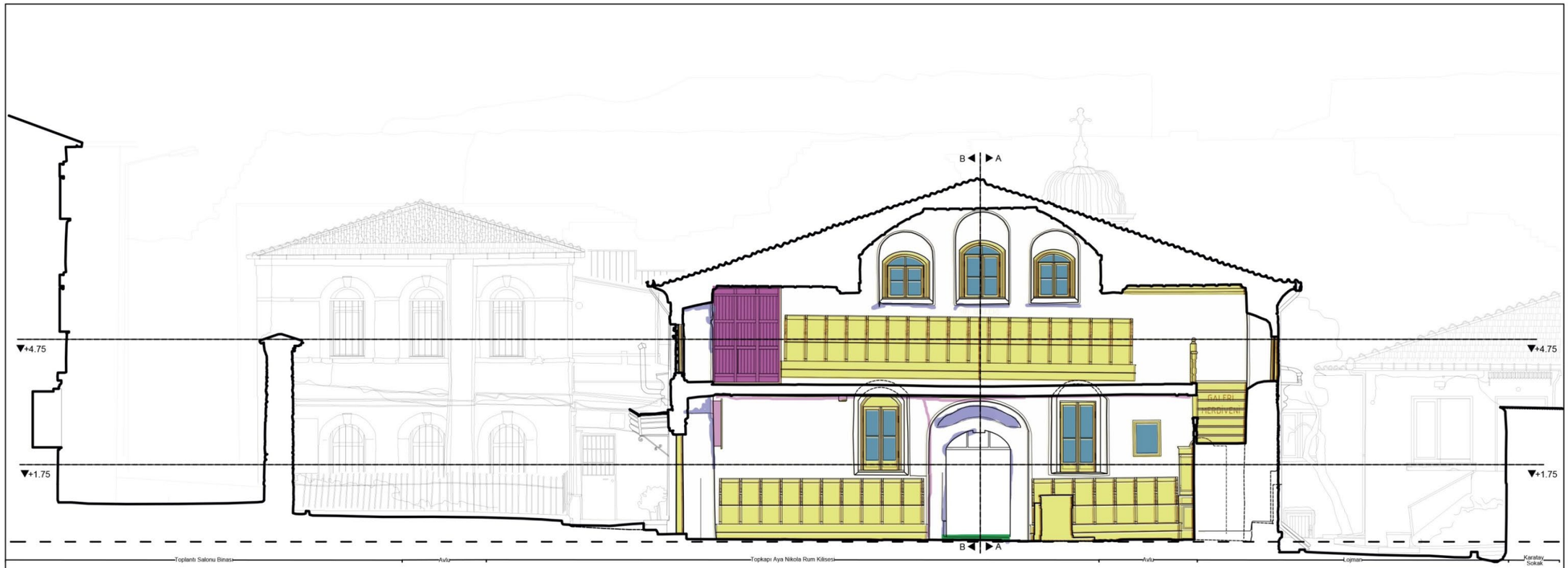

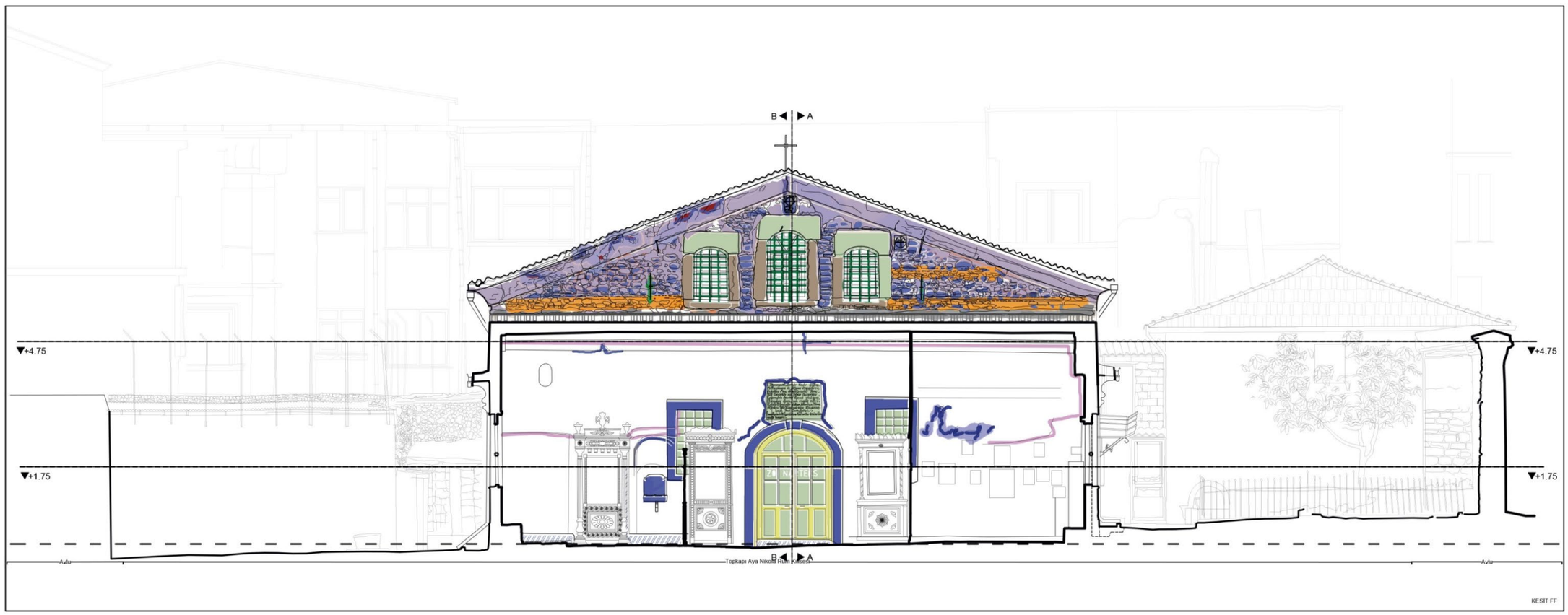

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

BOZULMA ANALİZİ LEJANDI

	Strüktürel çatlak
	Kılcal çatlak
	Eleman kaybı
	Derz boşalması
	Boya dökülmesi
	Sıva dökülmesi
	Sıva veya boya kabarması
	Malzeme ve yüzey kaybı
	Ahşap elemanda çürüme
	Korozyon
	Nem
	Yüzey kirliliği
	Biyolojik oluşum
	Bitki oluşumu
	Niteliksiz ek
	Tesisat
	Çimento esaslı harç / sıva kullanımı
	Sehim

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.33	KESİT EE KESİT FF
	HASAR ANALİZİ
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.33 : EE kesiti ve FF kesiti (hasar analizi) (1/50 ölçekli).

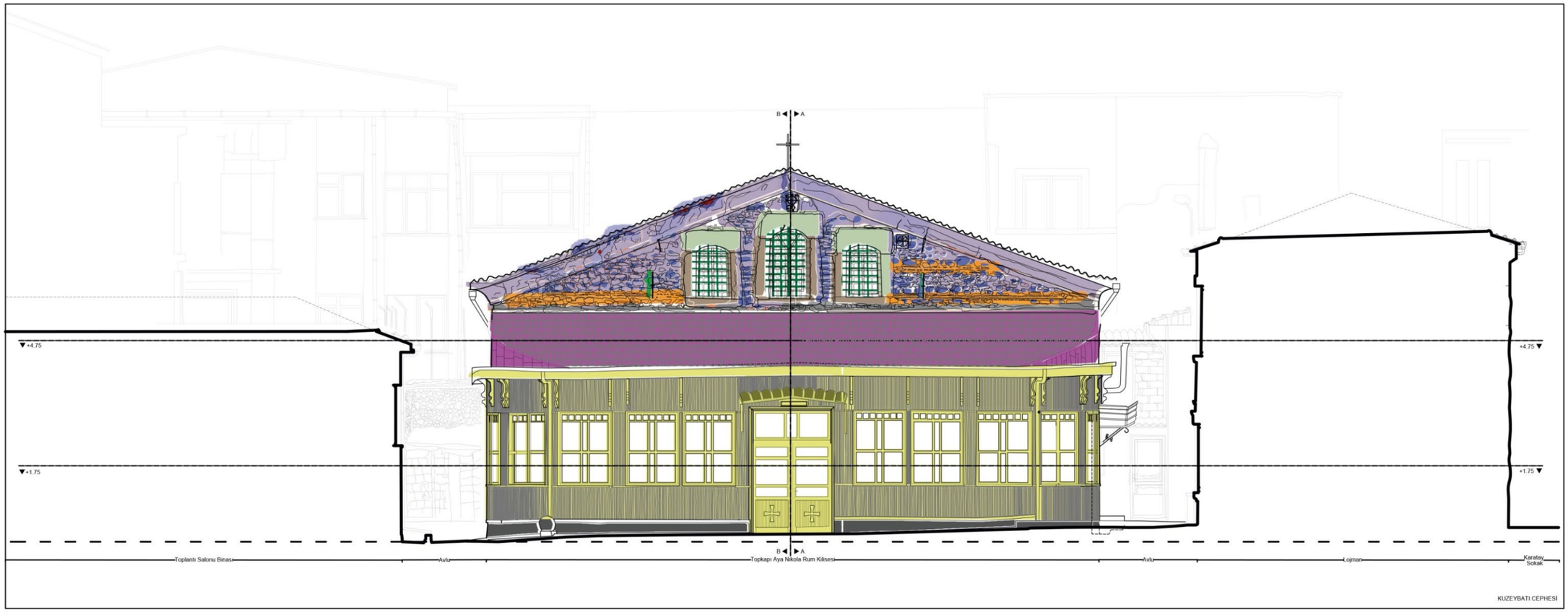

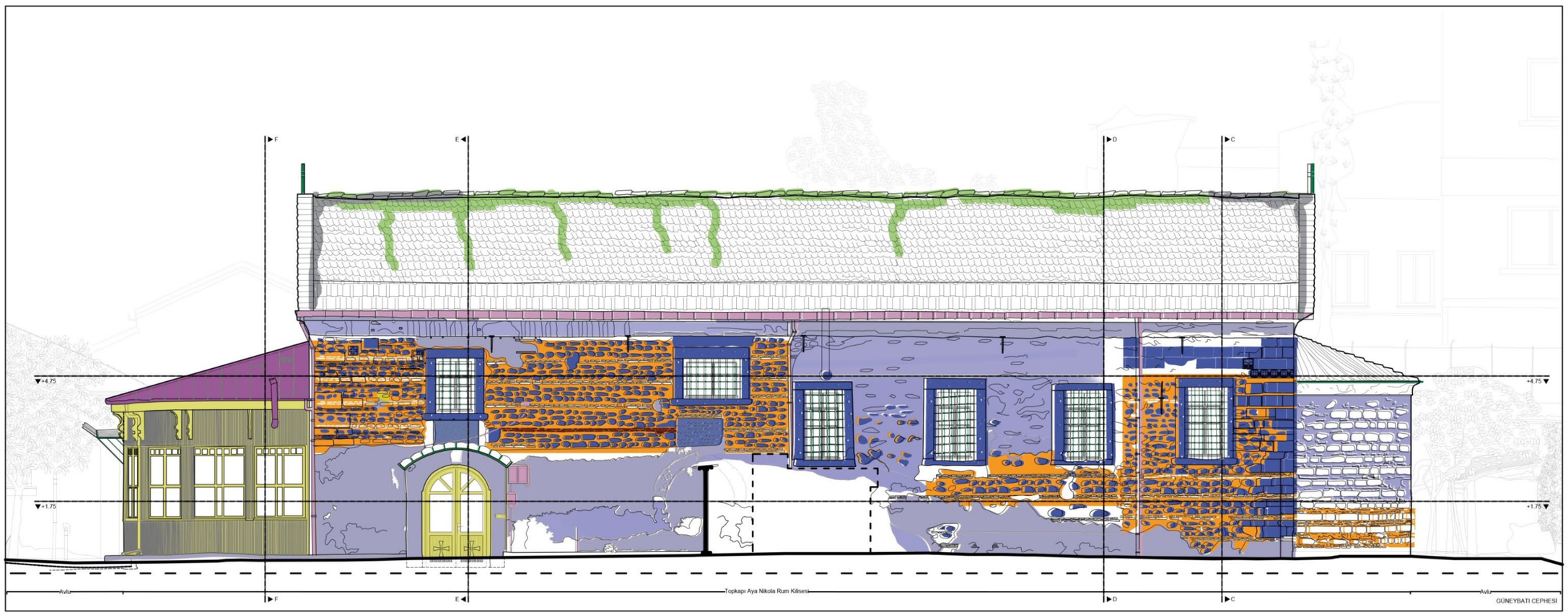

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

BOZULMA ANALİZİ LEJANDI

- Strüktürel çatlak
- Kılcal çatlak
- Eleman kaybı
- Derz boşalması
- Boya dökülmesi
- Sıva dökülmesi
- Sıva veya boya kabarması
- Malzeme ve yüzey kaybı
- Ahşap elemanda çürüme
- Korozyon
- Nem
- Yüzey kirliliği
- Biyolojik oluşum
- Bitki oluşumu
- Niteliksiz ek
- Tesisat
- Çimento esaslı harç / sıva kullanımı
- Sehim

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

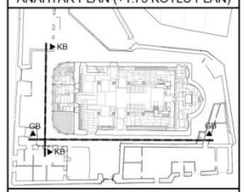

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.34	KUZEYBATI CEPHESİ GÜNEYBATI CEPHESİ
	HASAR ANALİZİ
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.34 : Kuzeybatı cephesi ve güneybatı cephesi (hasar analizi) (1/50 ölçekli).

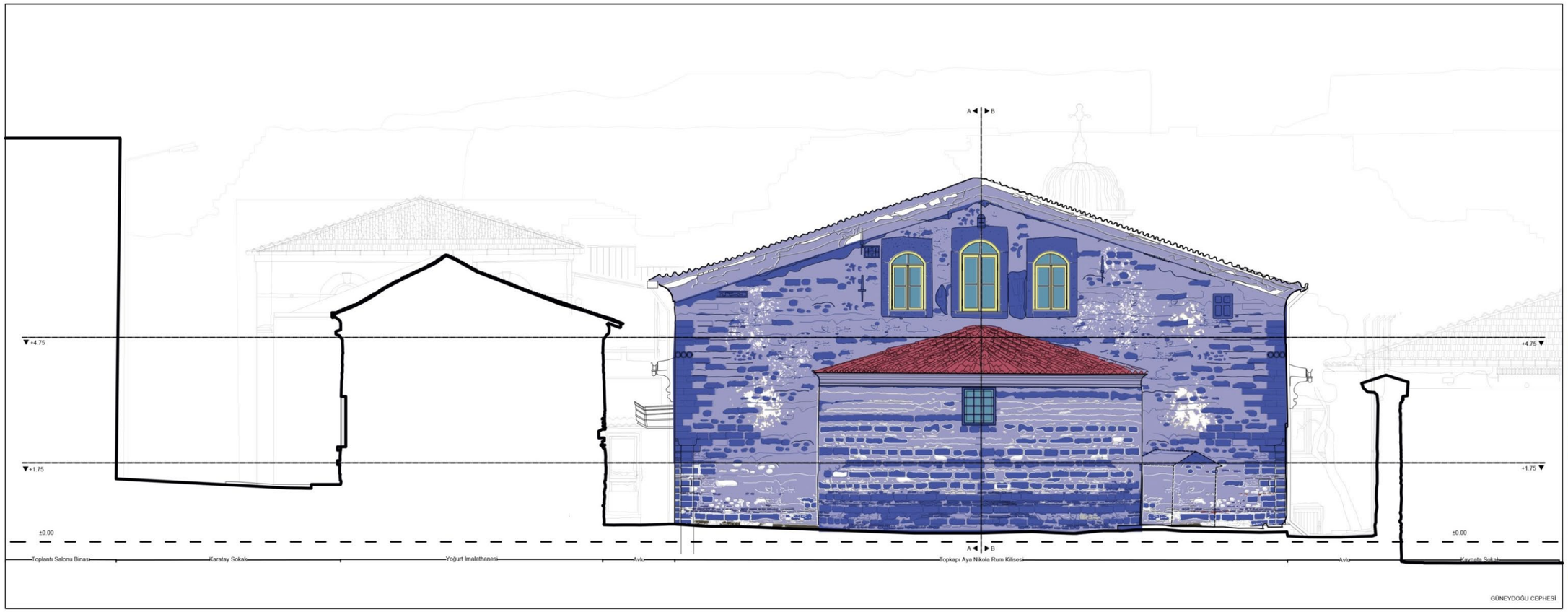

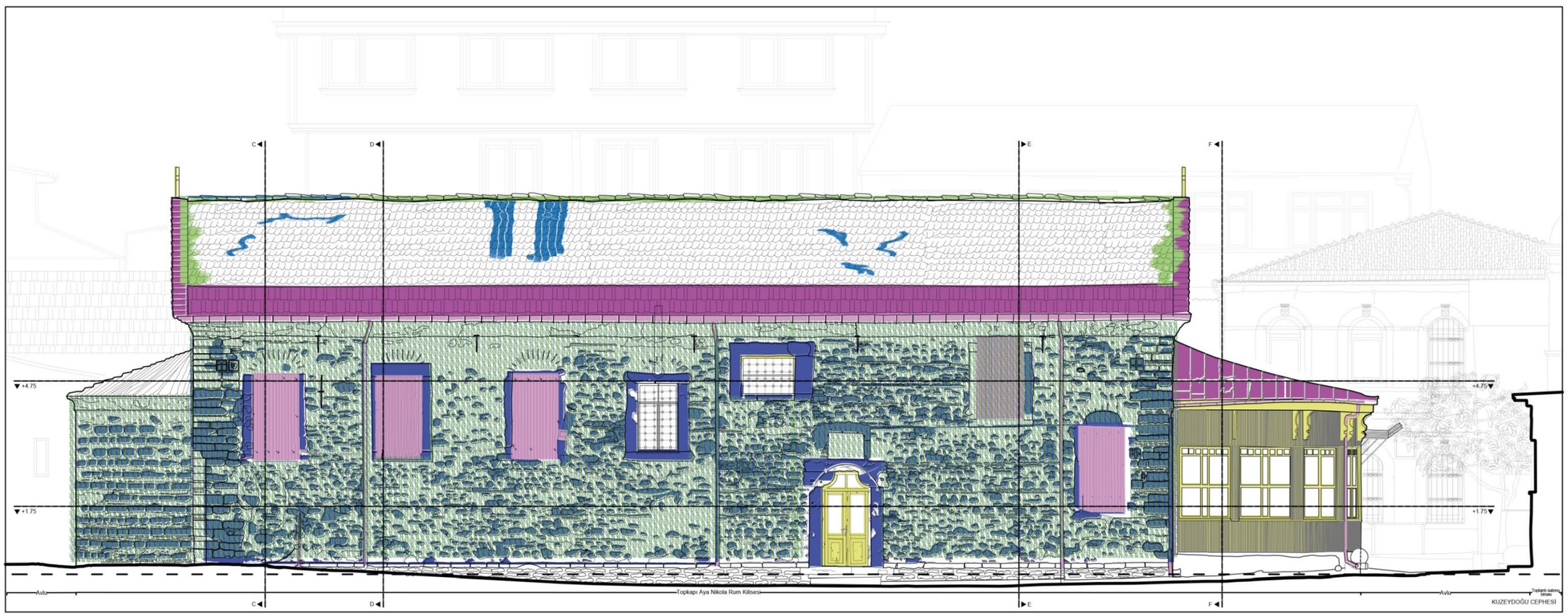

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

BOZULMA ANALİZİ LEJANDI

- Strüktürel çatlak
- Kılcal çatlak
- Eleman kaybı
- Derz boşalması
- Boya dökülmesi
- Sıva dökülmesi
- Sıva veya boya kabarması
- Malzeme ve yüzey kaybı
- Ahşap elemanda çürüme
- Korozyon
- Nem
- Yüzey kirliliği
- Biyolojik oluşum
- Bitki oluşumu
- Niteliksiz ek
- Tesisat
- Çimento esaslı harç / sıva kullanımı
- Sehim

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

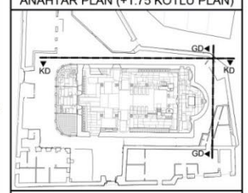

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.35	GÜNEYDOĞU CEPHESİ KUZEYDOĞU CEPHESİ
	HASAR ANALİZİ
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.35 : Kuzeydoğu cephesi ve güneydoğu cephesi (hasar analizi) (1/50 ölçekli).

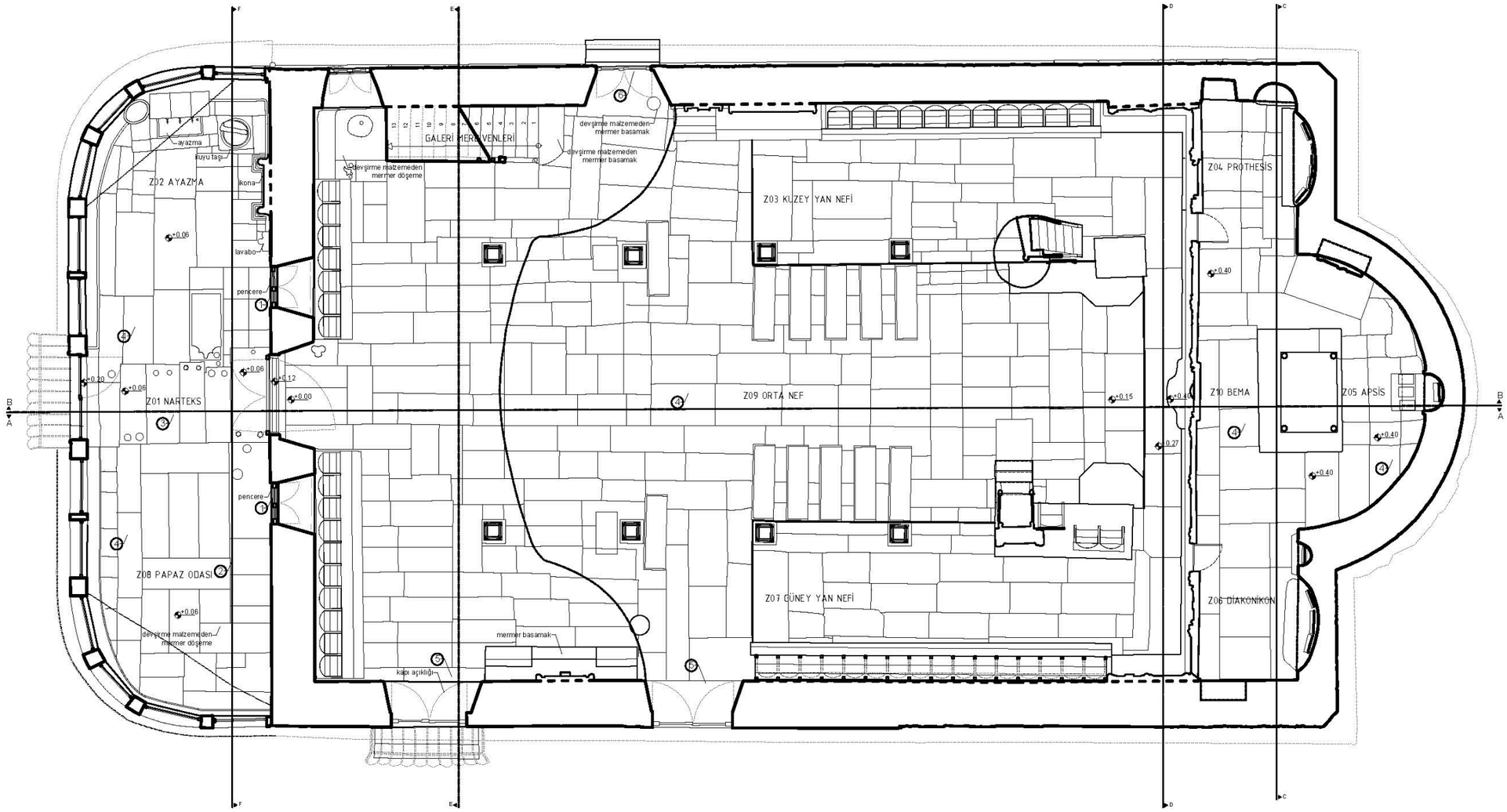

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

1) Nartekte pencerelerin önünde bulunan ikonaların özgün açıklıkları kapatmayacak şekilde konumlanmaları önerilmiştir.
2) Sonradan eklendiği anlaşılan papaz odasındaki seramik döşeme kaldırılarak narteks döşemesi ile uyumlu devşirme malzeme döşemesi önerilmiştir.
3) Zaman içerisinde narteks, naos ve bema ve apsis mekanlarının döşemelerinde oluşan kot farklılıkları ve bozulmalar kaldırılarak önerilmiştir.
4) Narteks içerinde bulunan sonradan eklenen bölücü ahşap duvarlar kaldırılmıştır.
5) Güneybatı cephesinde bulunan günümüzde kullanılmayan kapı ve kapatılmış kapı özgün halinde aktif olarak kurgulanmıştır.
6) Kuzeydoğu cephesindekibulunan günümüzde kullanılmayan kapı ve kapatılmış kapı özgün halinde aktif olarak kurgulanmıştır.

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.36	+1.75 KOTLU KAT PLANI
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.36 : +1.75 kotlu kat planı restitüsyonu (1/50 ölçekli).

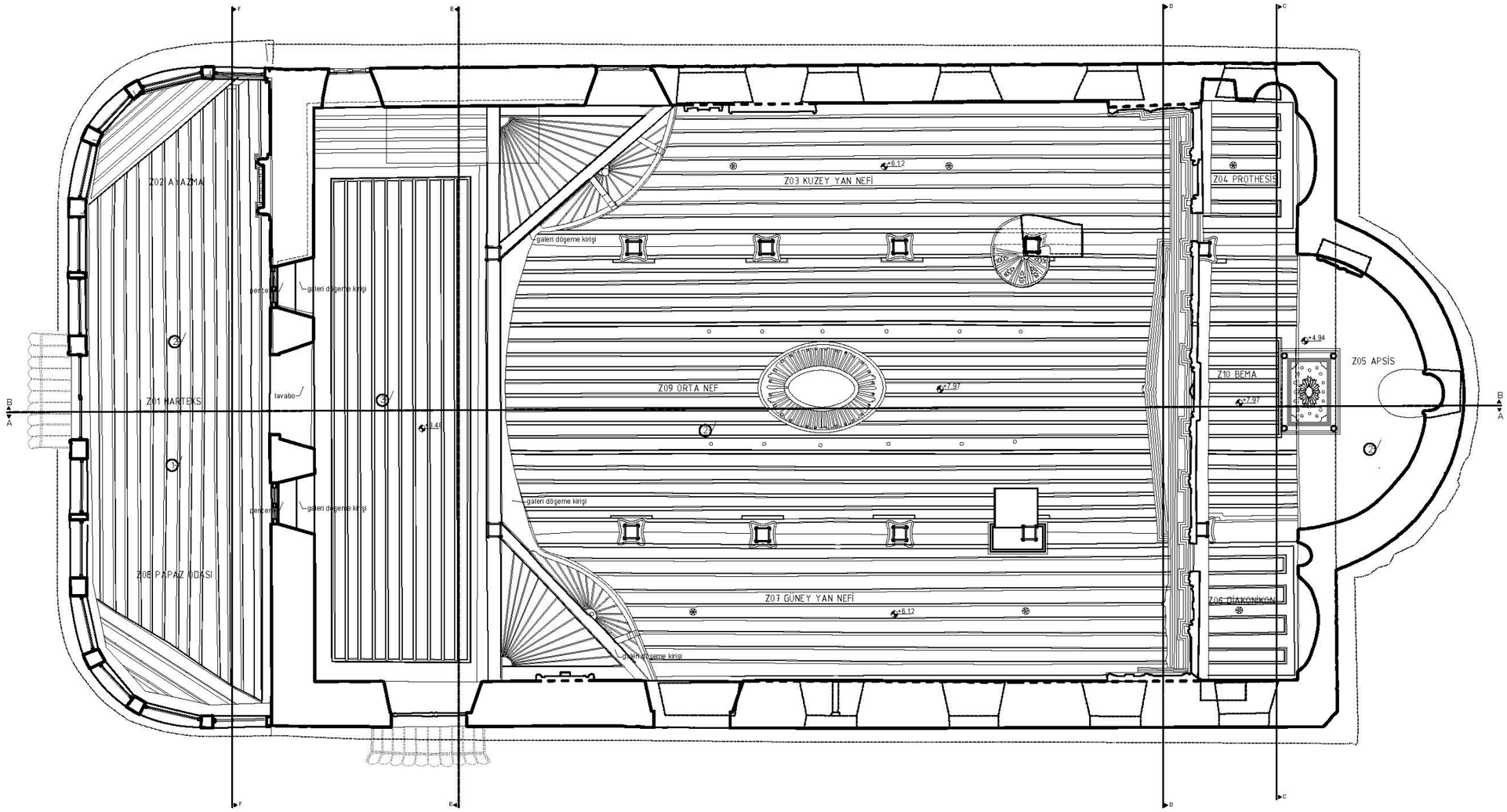

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

1) Narteks içerinde bulunan bölücü ahşap duvarların yapının özgün halinde olmadığı düşünülmektedir.
2) Narteks, naos, bema ve apsis tavanındaki bozulmalar ve tesisat unsurları sonradan eklendiği için restitüsyon çalışmasında kaldırılmıştır.
3) Naosa girişin tavanını oluşturan galeri döşemesinin alt kısmında bulunan bozulmalar ve sehim özgün halinde olmadığı için restitüsyon çalışmasında kaldırılmıştır.

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.37	+1.75 KOTLU TAVAN PLANI
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.37 : +1.75 kotlu tavan planı restitüsyonu (1/50 ölçekli).

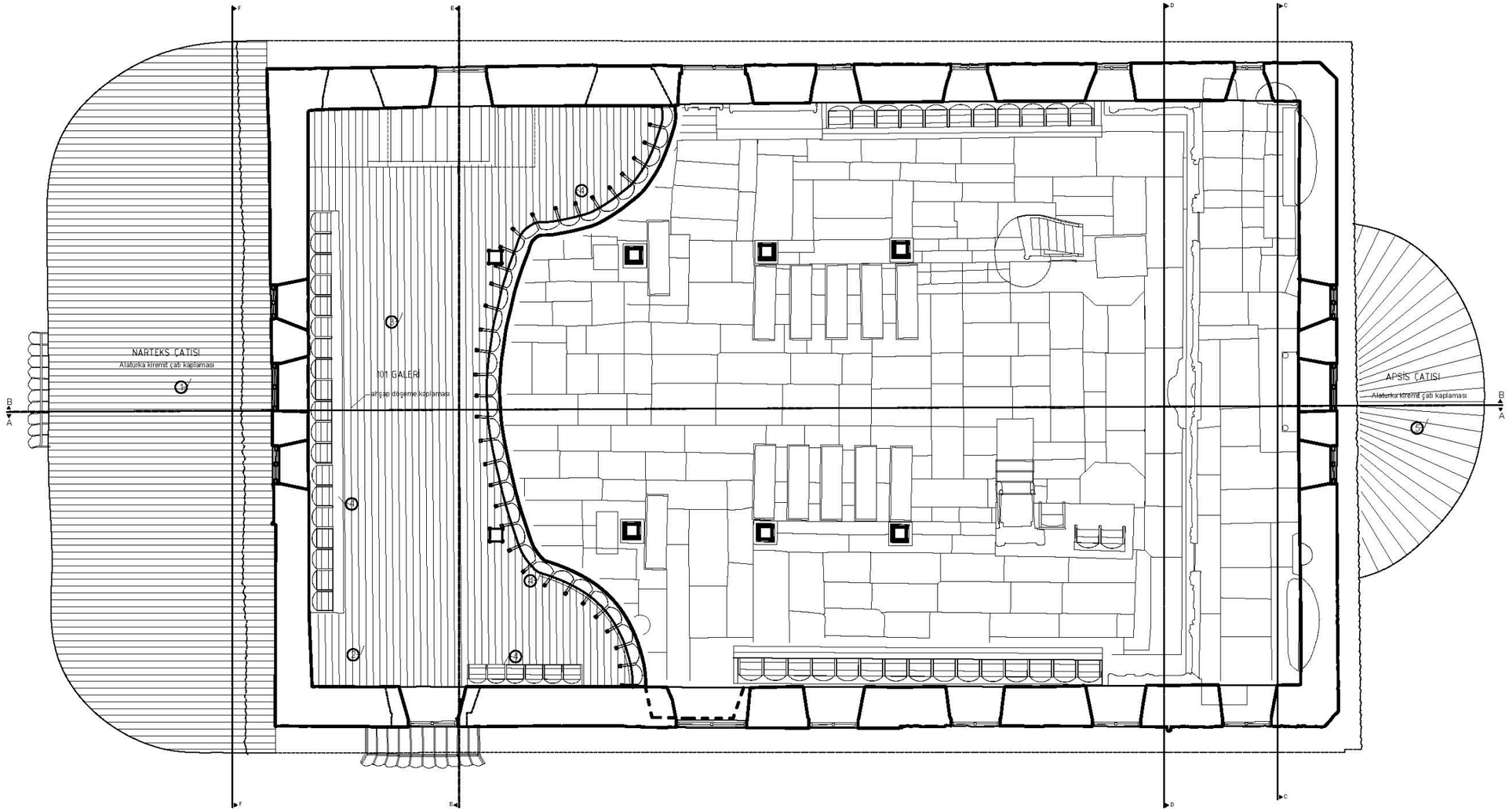

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

1) Narteksi çatısındaki marsilya kiremiti, saç kaplama ve bozulmalar özgün halinde olmadığı düşünüldüğünden restitüsyon çalışmasında kaldırılmıştır.
2) 102 Depo mekanı yapının özgün halinde var olmadığı düşünüldüğünden restitüsyon çalışmasında kaldırılmıştır.
3) Galeri döşemesinde zaman içerisinde oluşan bozulma ve onarımlar özgün halinde var olmadığından kaldırılmıştır.
4) Galerideki oturma birimleri özgün halinde düşünüldüğü şekilde tamamlanarak çizilmiştir.
5) Apsis çatısındaki marsilya kiremiti ve bozulmalar özgün halinde olmadığı düşünüldüğünden restitüsyon çalışmasında kaldırılmıştır.

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.38	+4.75 KOTLU KAT PLANI
ÖLÇEK	1:100

TEMMUZ 2023

Şekil G.38 : +4.75 kotlu kat planı restitüsyonu (1/50 ölçekli).

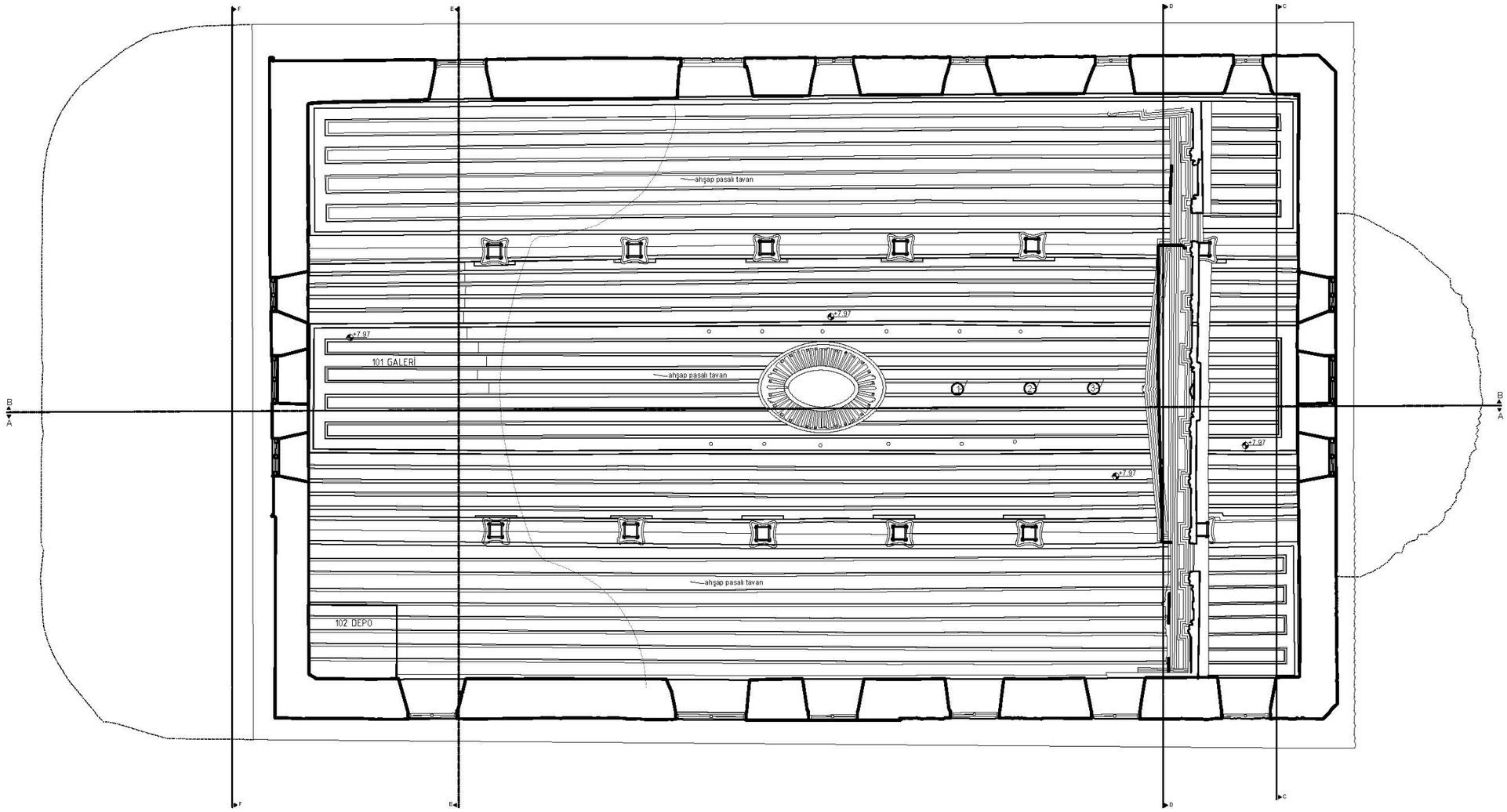

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

1) Naos bema ve apsis tavanında bulunan elektrik vb. tesisat elemanları özgün halinde var olmadığı düşünüldüğünden kaldırılmıştır.
2) Naos bema ve apsis tavanında bulunan kabarma sehim vb. bozulmalar özgün halinde var olmadığı düşünüldüğünden kaldırılmıştır.

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.39	+4.75 KOTLU TAVAN PLANI
ÖLÇEK	1:100
TEMMUZ 2023	

Şekil G.39 : +4.75 kotlu tavan planı restitüsyonu (1/50 ölçekli).

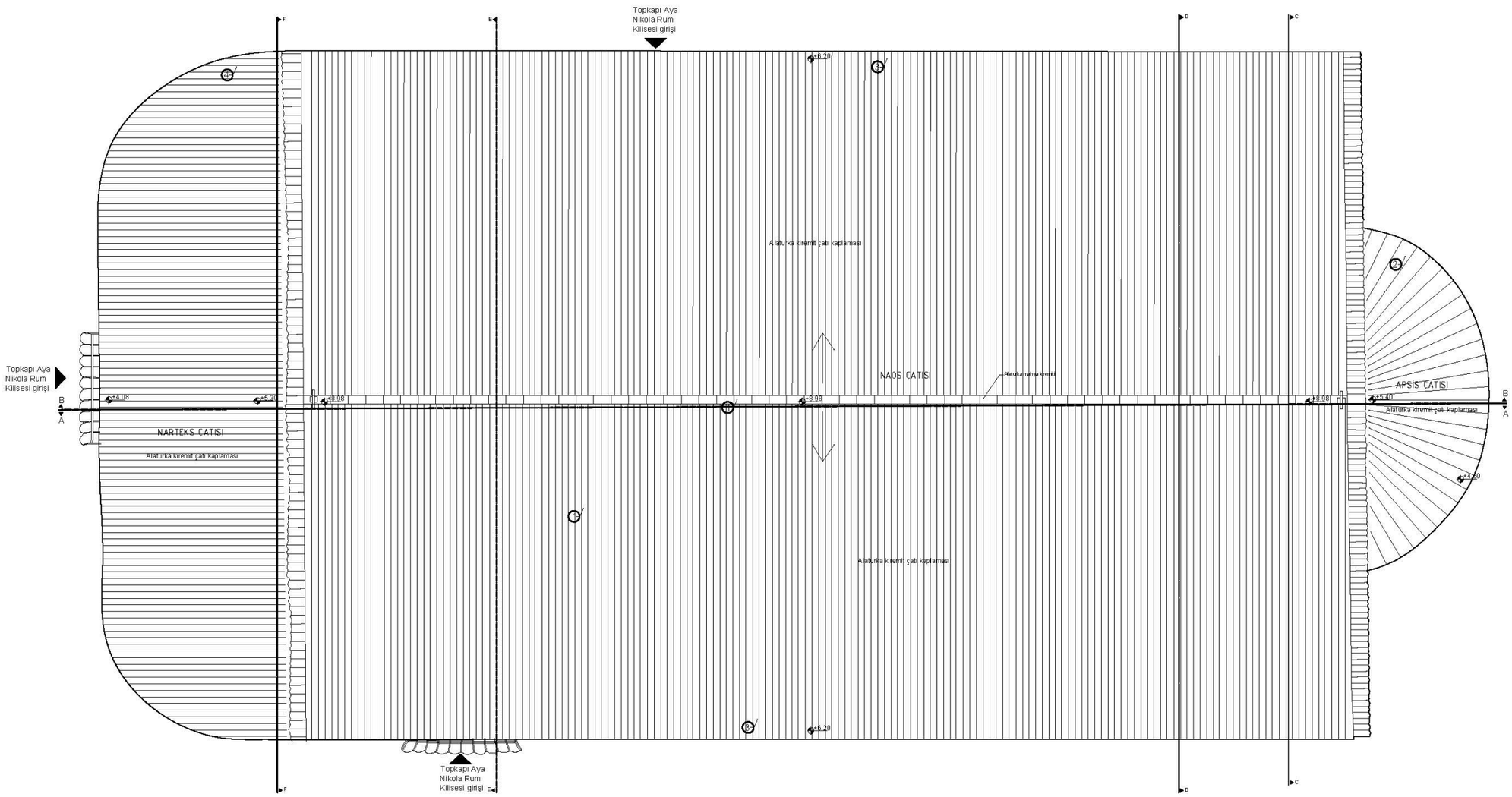

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI

AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ

VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

1) Kilise çatısının mahya kiremitlerinde ve alaturka kiremitlerinde oluşmuş olan bozulma ve onarımlar özgün halinde olduğu düşünülen şekilde düzenlenmiştir.
2) Apsis çatısındaki marsilya kiremiti ve bozulmalar özgün halinde olmadığı düşünüldüğünden restitüsyon çalışmasında kaldırılmıştır.
3) Kilise çatısının kenarlarındaki marsilya kiremiti kısımlar özgün halinde olmadığı düşünüldüğünden kaldırılmıştır.
4) Narteksi çatısındaki marsilya kiremiti, saç kaplama ve bozulmalar özgün halinde olmadığı düşünüldüğünden restitüsyon çalışmasında kaldırılmıştır.

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ

TOPKAPI MAHALLESİ

430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

HAVA FOTOĞRAFI

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.40	ÇATI PLANI
ÖLÇEK	1:100
TEMMUZ 2023	

Şekil G.40 : Çatı planı restitüsyonu (1/50 ölçekli).

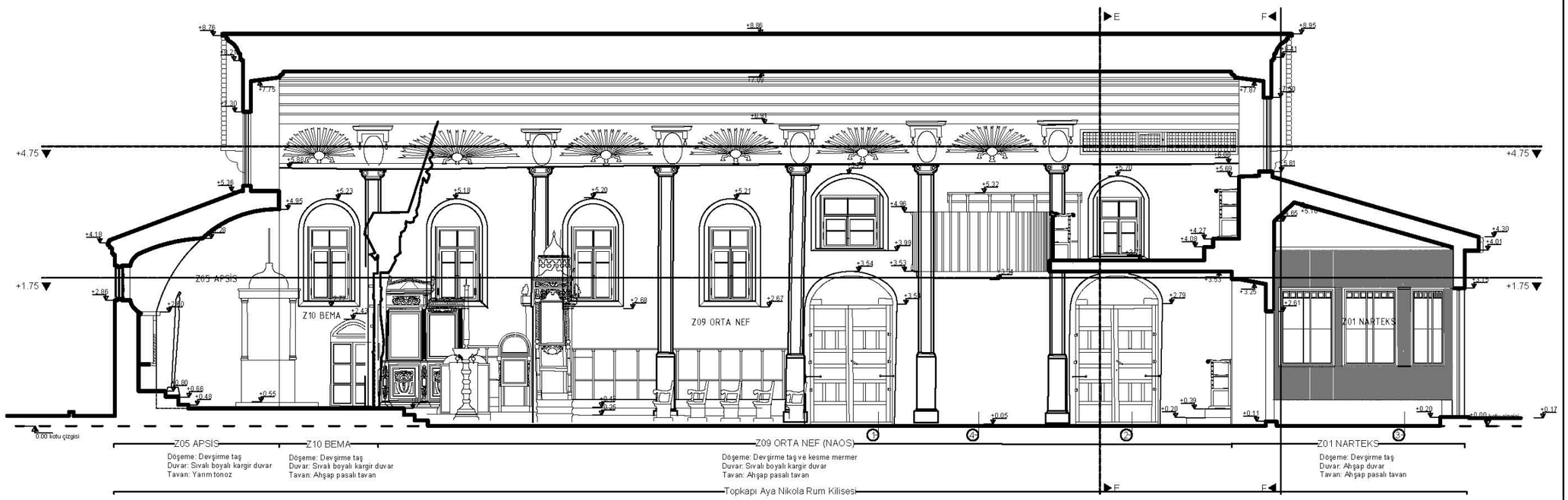

KESİT AA

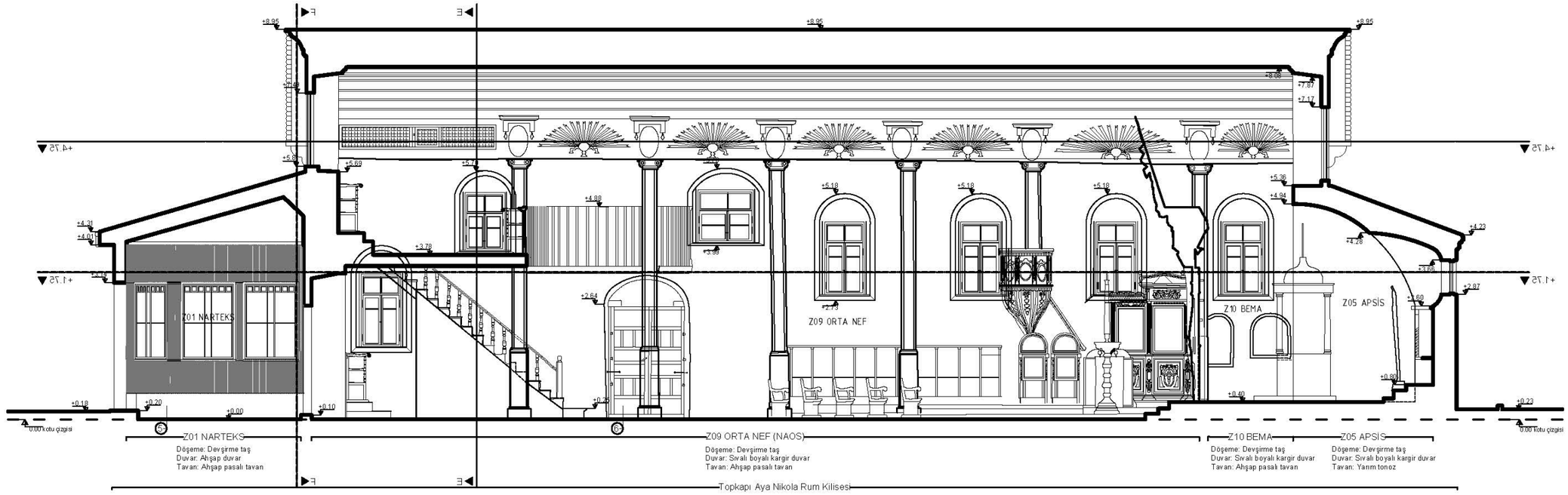

KESİT BB

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

1) Güneybatı cephesinde bulunan ve sonradan örülerek kapatıldığı anlaşılan kapı restitüsyon çalışmasında açık olarak önerilmiştir.

2) Güneybatı cephesinin bulunan ve günümüzde kullanılmayan kapı restitüsyon çalışmasında kullanılabilir şekilde önerilmiştir.

3) Narteks içerinde bulunan sonradan eklenen bölücü ahşap duvarlar kaldırılmıştır.

4) Güney yan nefinde bulunan mermer ikonanın üzerinde yazan tarihten geç bir dönemde eklendiği anlaşılmaktadır.

5) Narteks içerinde bulunan sonradan eklenen bölücü ahşap duvarlar kaldırılmıştır.

6) Kuzeydoğu cephesinde bulunan kapı günümüzde kullanılmamaktadır ve iç cepheden önünde bir resim bulunmaktadır. Bu kapının kilisenin özgün halinde açık olduğu düşünülmektedir.

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ADRES	TOPKAPI MAHALLESİ 1859 ADA, 1 PARSEL FATİH / İSTANBUL

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

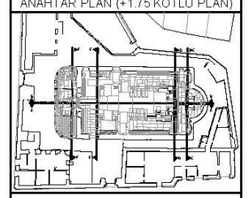

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL F.41	KESİT AA KESİT BB
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.41 : AA kesiti ve BB kesiti restitüsyonu (1/50 ölçekli).

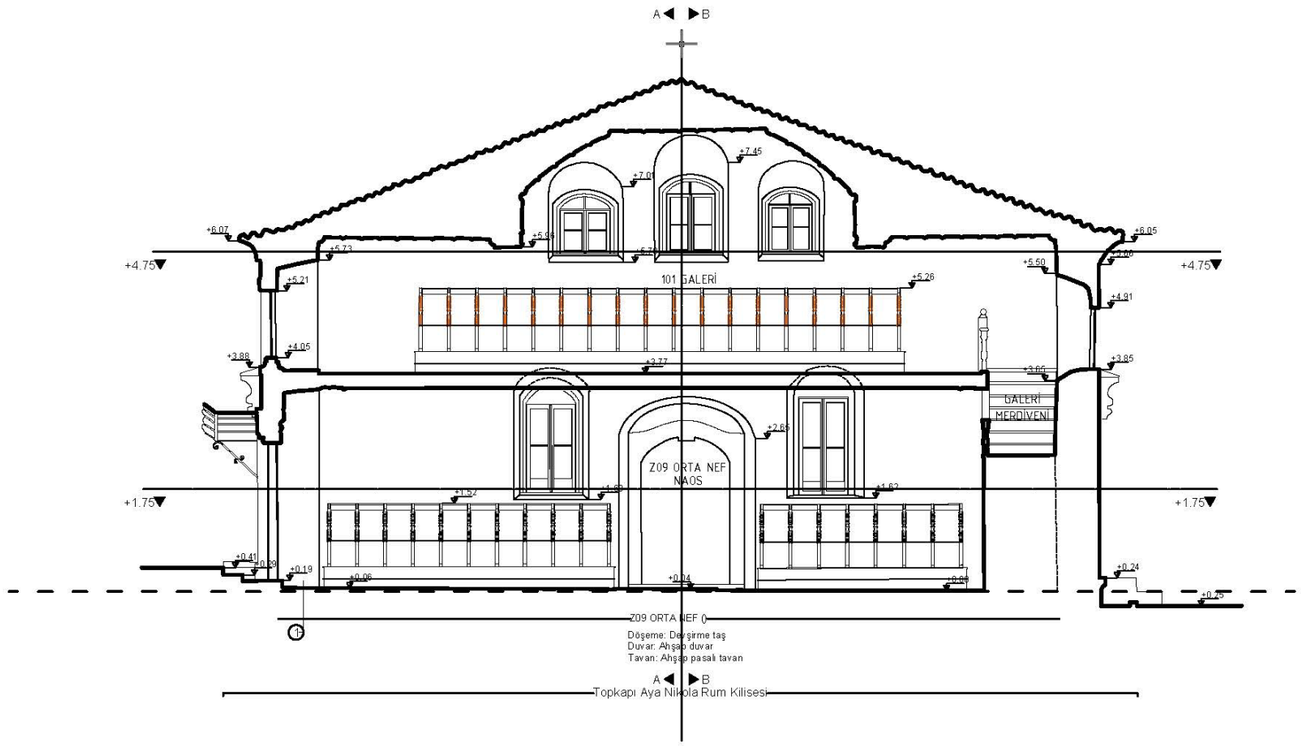

KESİT CC

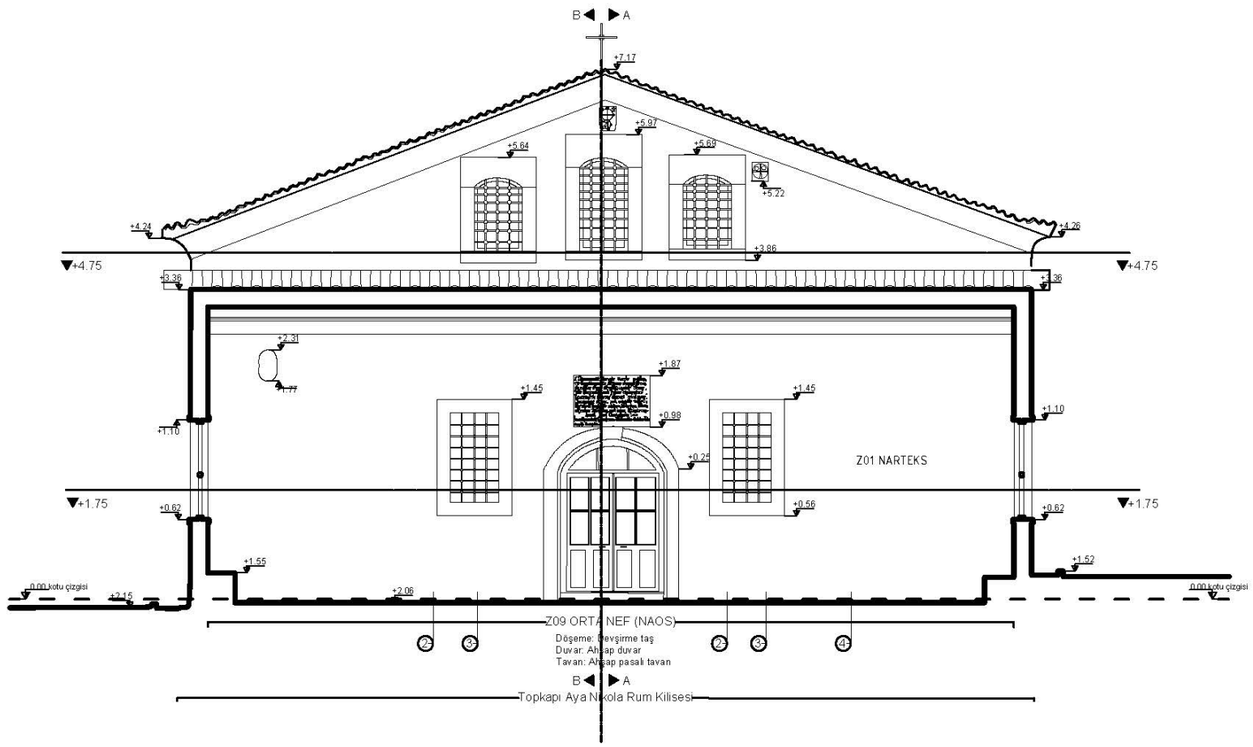

KESİT FF

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

1) Güneybatı cephesinin bulunan ve günümüzde kullanılmayan kapı restitüsyon çalışmasında kullanılabilir şekilde önerilmiştir.

2) Narteks içerinde bulunan sonradan eklenen bölücü ahşap duvarlar kaldırılmıştır.

3) Narteks içerinde pencerelerin önünde bulunan ikonaların sonradan eklendiği anlaşılmaktadır. Bu elemanlar restitüsyon çalışmasında kaldırılmıştır.

4) Narteks içerisinde günümüzde papaz odası olarak kullanılan kısmın sonradan eklenen döşemesi restitüsyon çalışmasında kaldırılmıştır.

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

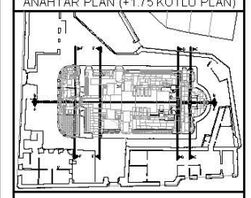

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON

ŞEKİL F.42	KESİT CC KESİT DD
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.42 : EE kesiti ve FF kesiti restitüsyonu (1/50 ölçekli).

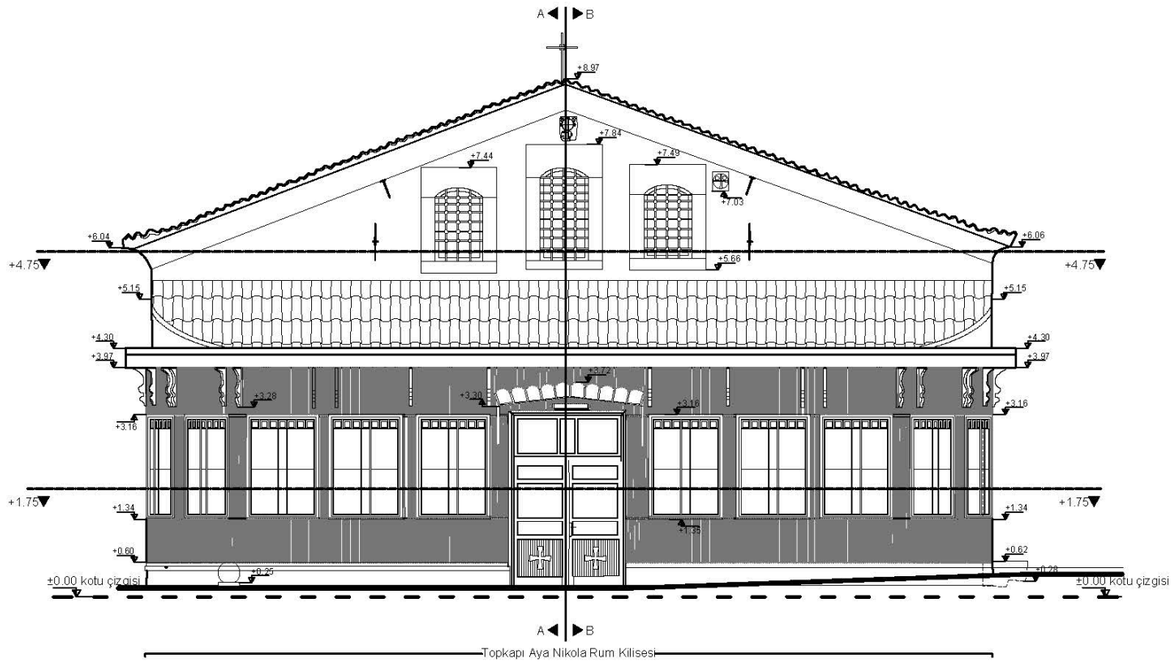

KUZEYBATI CEPHESİ

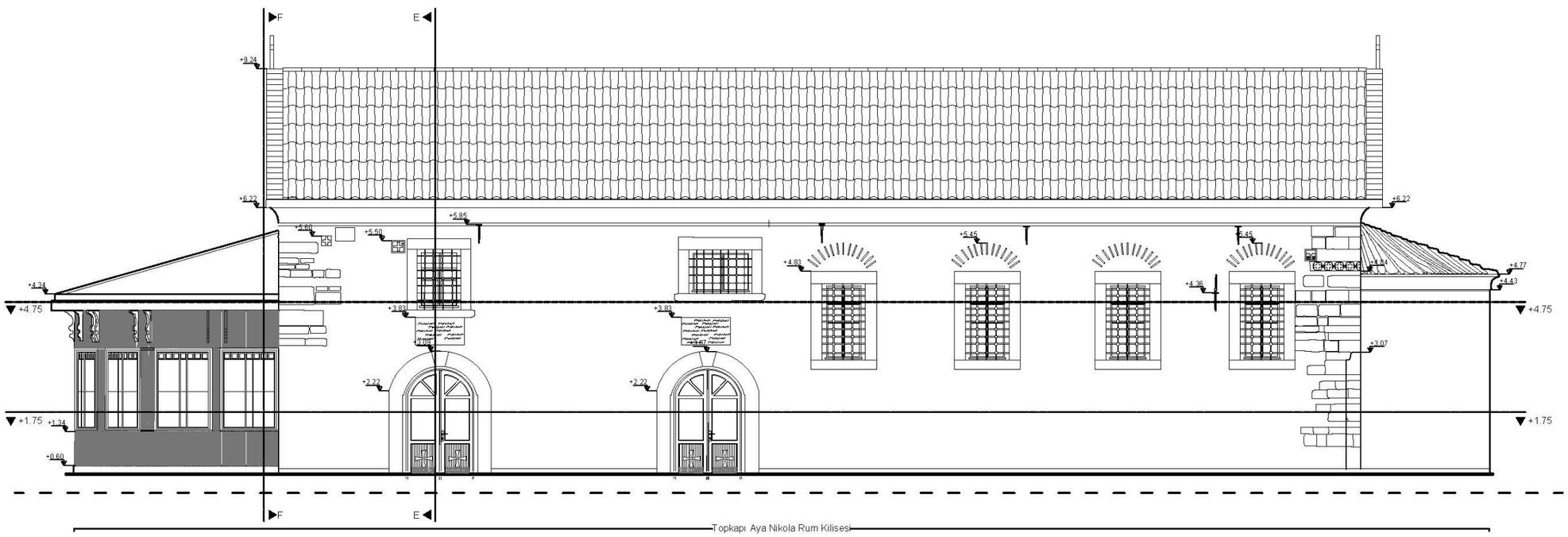

GÜNEYBATI CEPHESİ

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

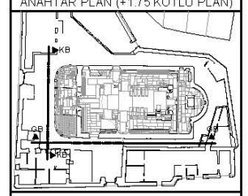

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON

ŞEKİL F.16	KUZEYBATI CEPHESİ GÜNEYBATI CEPHESİ
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.43 : Kuzeybatı cephesi ve güneybatı cephesi restitüsyonu (1/50 ölçekli).

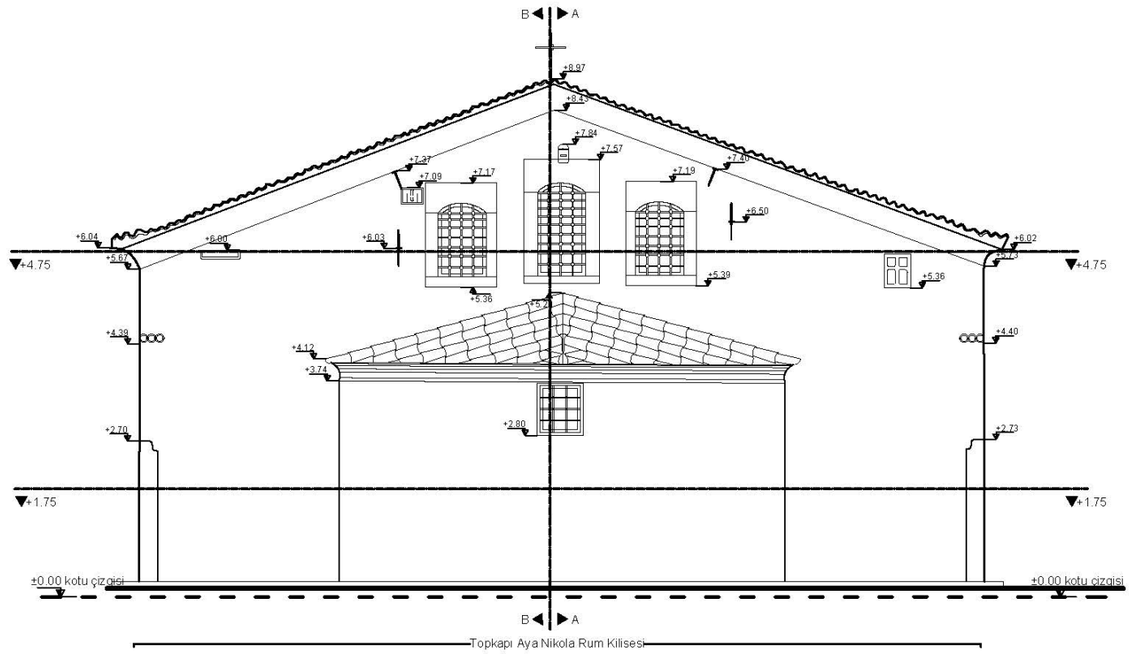

GÜNEYDOĞU CEPHESİ

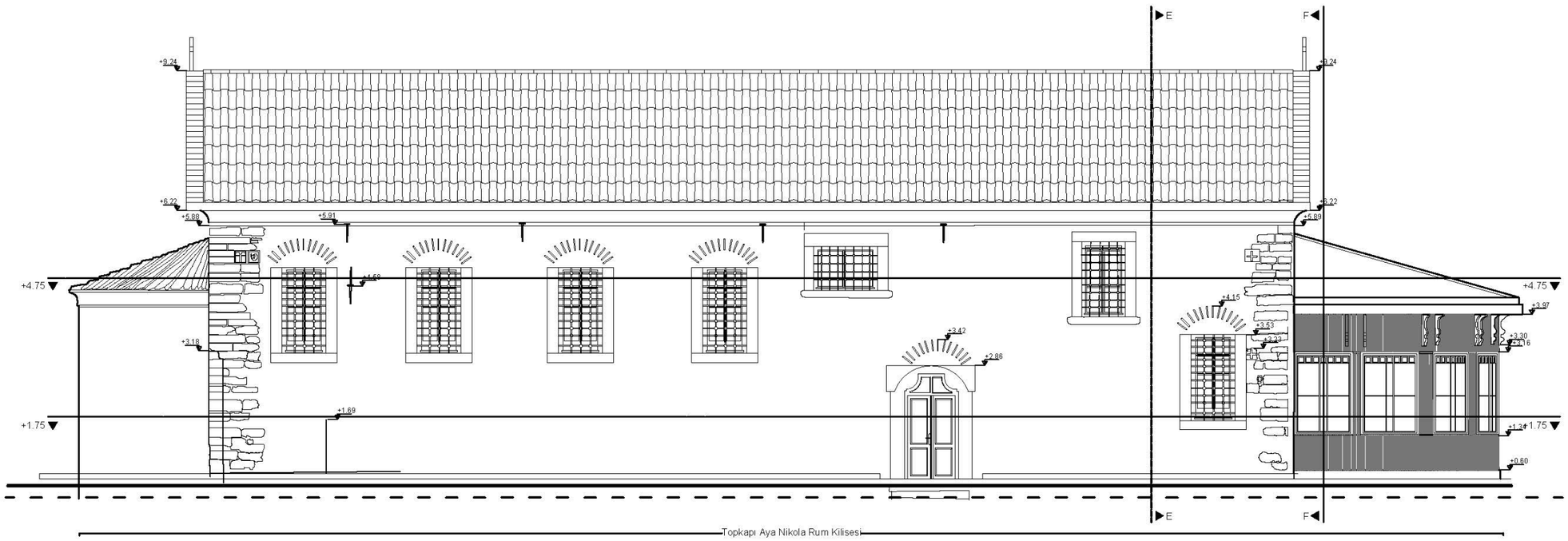

KUZEYDOĞU CEPHESİ

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

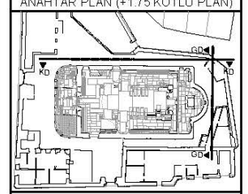

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON

ŞEKİL F.17	GÜNEYDOĞU CEPHESİ KUZEYDOĞU CEPHESİ
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.44 : Kuzeydoğu cephesi ve güneydoğu cephesi restitüsyonu (1/50 ölçekli).

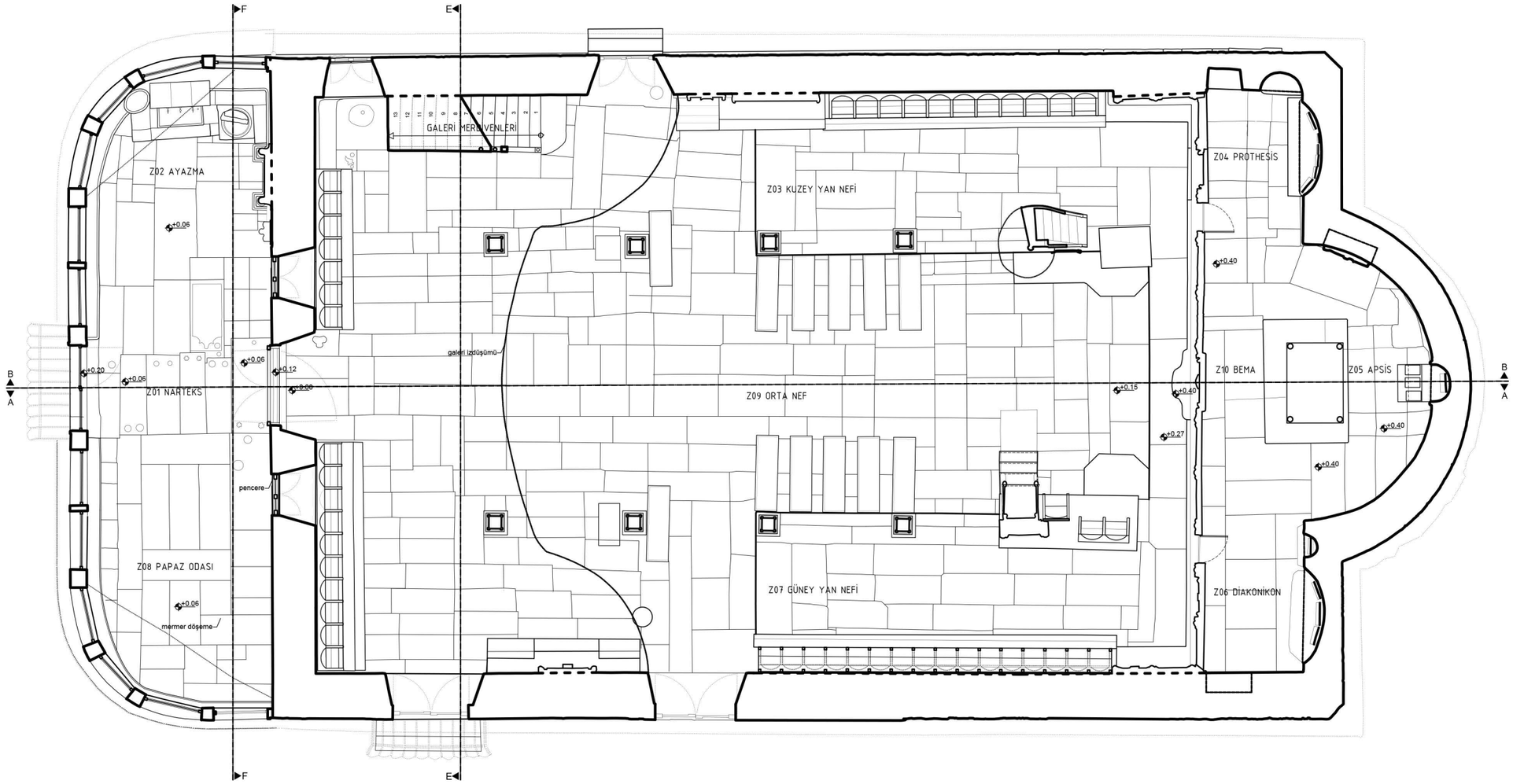

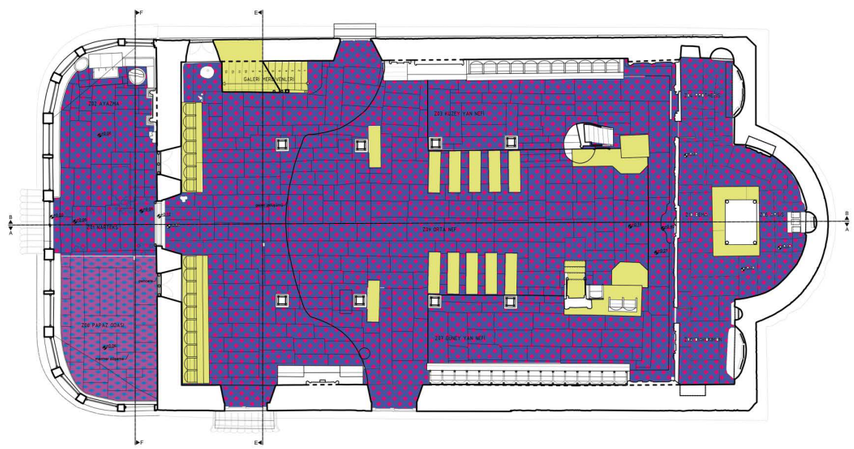

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

MÜDAHALE LEJANDI

Arındırmaya Yönelik Müdahale Önerileri:

- Yüzey temizliği
- Sıva- boya raspası
- Biyolojik ve bitkisel oluşumların giderilmesi
- Niteliksiz eklerin kaldırılması
- Nemin giderilmesi

Malzemenin Konservasyonuna Yönelik Müdahale Önerileri:

- Doğal taş malzeme konservasyonu
- Ahşap konservasyonu / yenilenmesi
- Metal malzemenin konservasyonu / antipas uygulanması

OnarımaYönelik Müdahale Önerileri

- Strüktürel çatlağın onarımı
- Elemanın yenilenmesi
- Derz tamiri
- Sıva- boya raspası ve yenilemesi

HAVA FOTOĞRAFI

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

K

0 1m 2m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.45	+1.75 KOTLU KAT PLANI
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.45 : +1.75 kotlu kat planı restorasyonu (1/50 ölçekli).

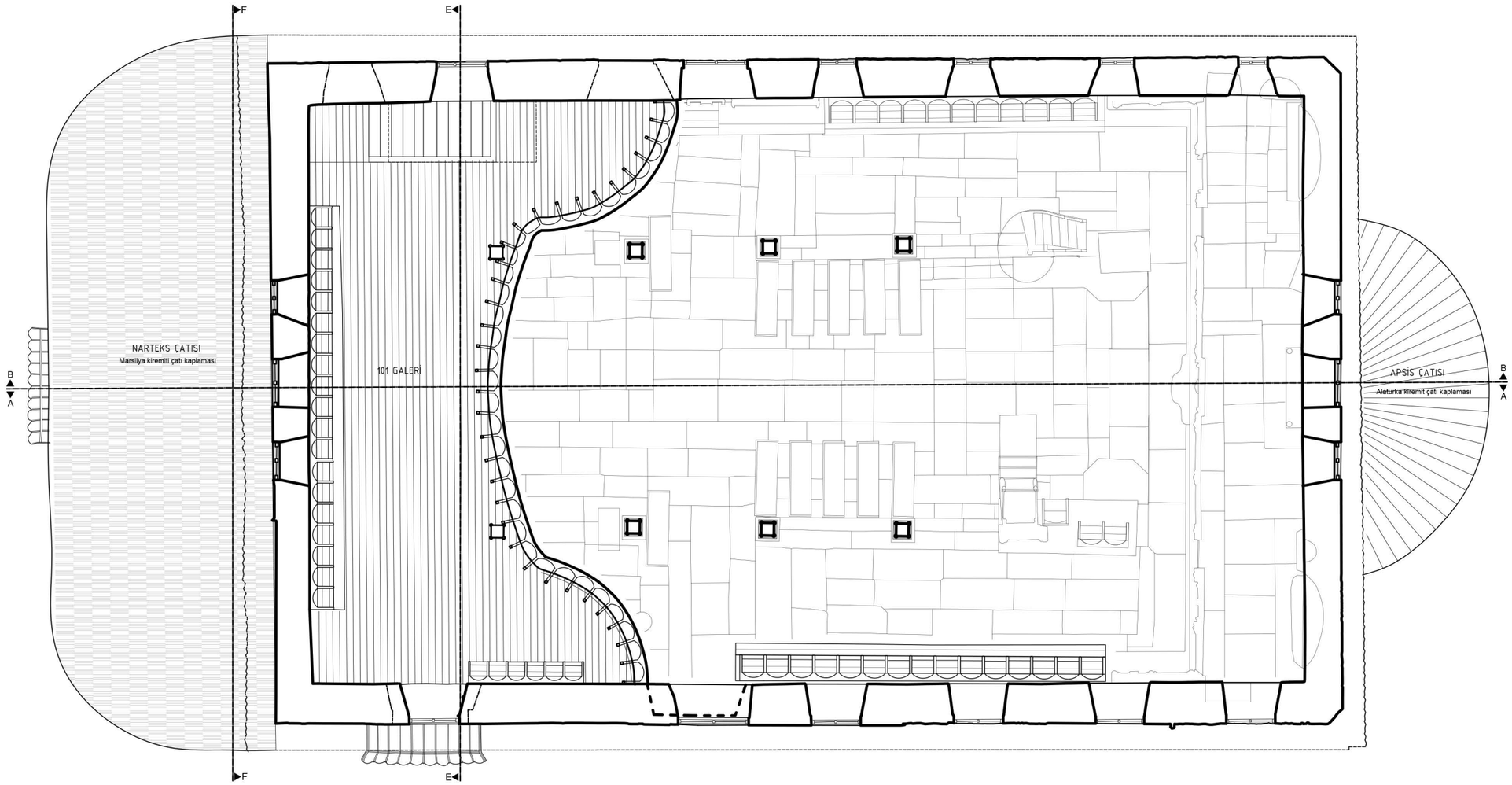

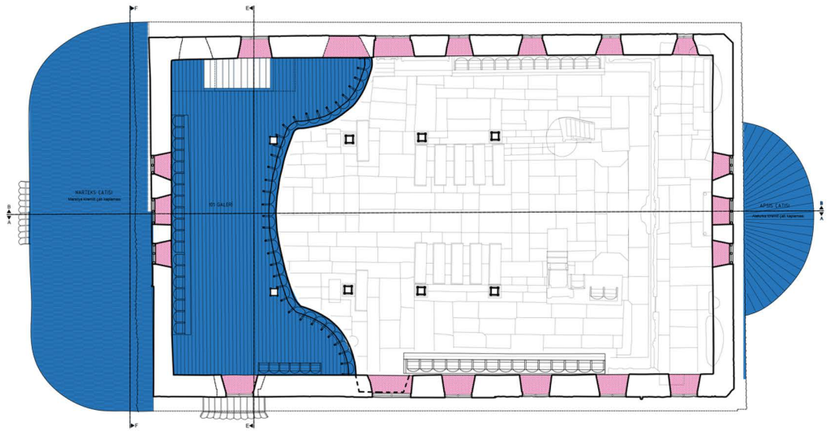

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

MÜDAHALE LEJANDI

Arındırmaya Yönelik Müdahale Önerileri:

- Yüzey temizliği
- Sıva- boya raspası
- Biyolojik ve bitkisel oluşumların giderilmesi
- Niteliksiz eklerin kaldırılması
- Nemin giderilmesi

Malzemenin Konservasyonuna Yönelik Müdahale Önerileri:

- Doğal taş malzeme konservasyonu
- Ahşap konservasyonu / yenilenmesi
- Metal malzemenin konservasyonu / antipas uygulanması

OnarımaYönelik Müdahale Önerileri

- Strüktürel çatlağın onarımı
- Elemanın yenilenmesi
- Derz tamiri
- Sıva- boya raspası ve yenilemesi

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

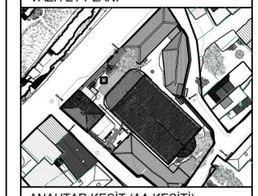

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

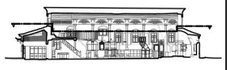

K

0 1m 2m

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

ŞEKİL H.46	+4.75 KOTLU KAT PLANI
ÖLÇEK	1:100
TEMMUZ 2023	

Şekil G.46 : +4.75 kotlu kat planı restorasyonu (1/50 ölçekli).

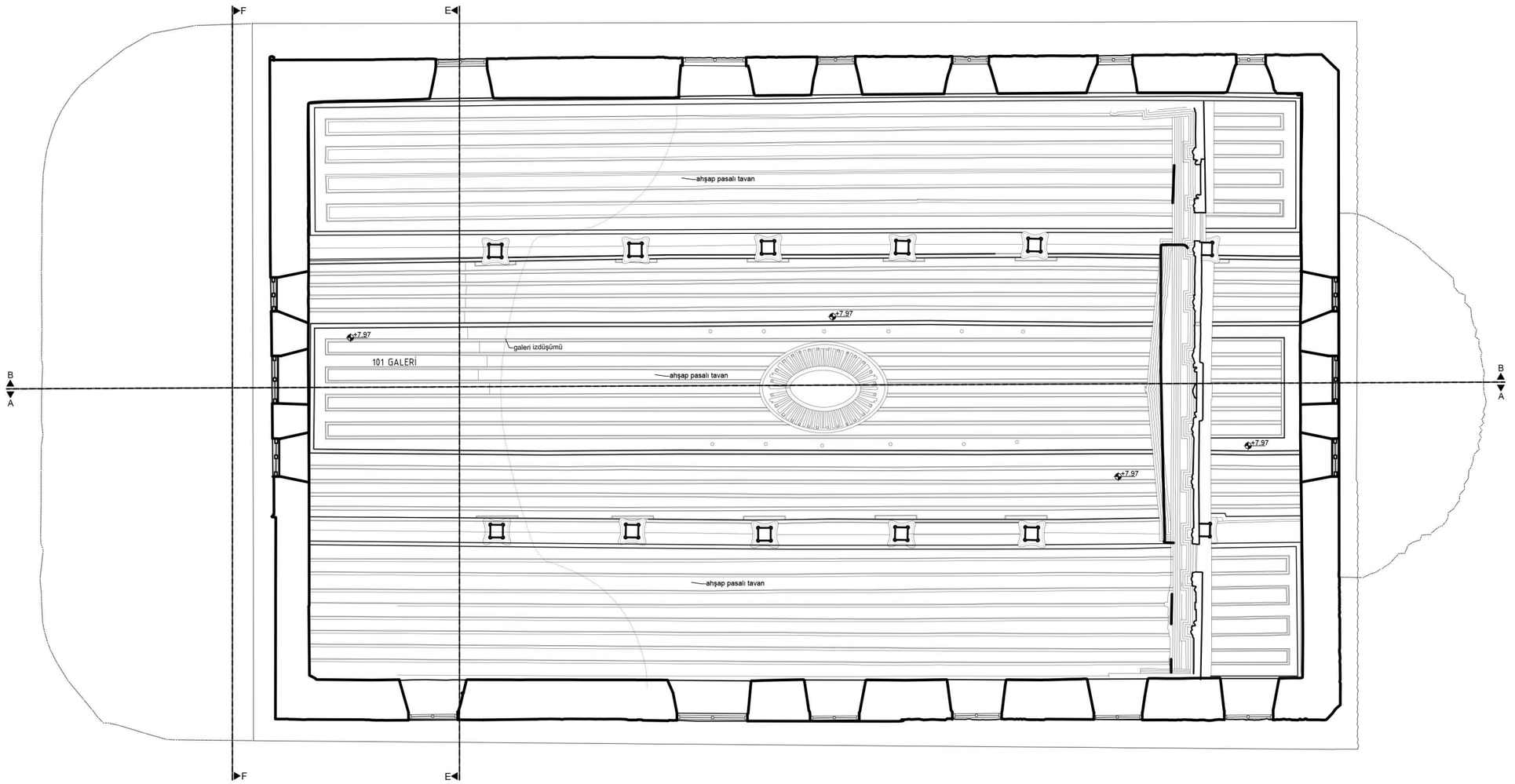

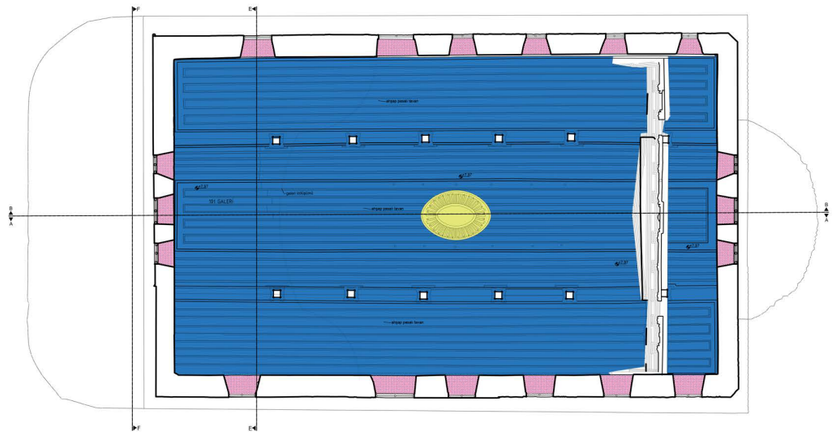

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

MÜDAHALE LEJANDI

Arındırmaya Yönelik Müdahale Önerileri:

- Yüzey temizliği
- Sıva- boya raspası
- Biyolojik ve bitkisel oluşumların giderilmesi
- Niteliksiz eklerin kaldırılması
- Nemin giderilmesi

Malzemenin Konservasyonuna Yönelik Müdahale Önerileri:

- Doğal taş malzeme konservasyonu
- Ahşap konservasyonu / yenilenmesi
- Metal malzemenin konservasyonu / antipas uygulanması

OnarımaYönelik Müdahale Önerileri

- Strüktürel çatlağın onarımı
- Elemanın yenilenmesi
- Derz tamiri
- Sıva- boya raspası ve yenilemesi

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

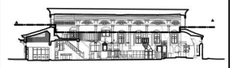

K

0 1m 2m

- RÖLÖVE
- RESTİTÜSYON
- RESTORASYON

ŞEKİL H.47	+4.75 KOTLU TAVAN PLANI
ÖLÇEK	1:100

TEMMUZ 2023

Şekil G.47 : +4.75 kotlu tavan planı restorasyonu (1/50 ölçekli).

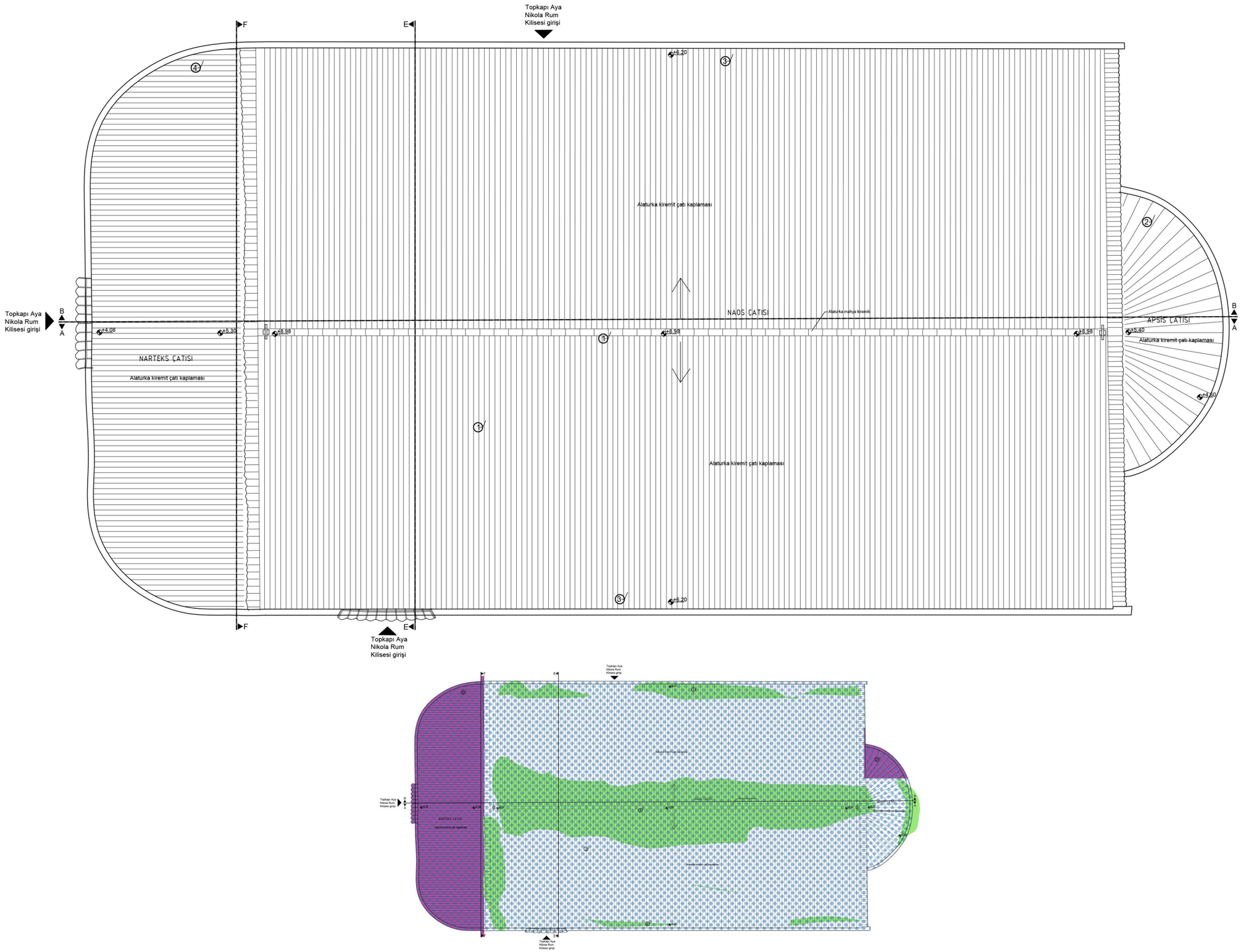

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

MÜDAHALE LEJANDI

Arındırmaya Yönelik Müdahale Önerileri:

- Yüzey temizliği
- Sıva- boya raspası
- Biyolojik ve bitkisel oluşumların giderilmesi
- Niteliksiz eklerin kaldırılması
- Nemin giderilmesi

Malzemenin Konservasyonuna Yönelik Müdahale Önerileri:

- Doğal taş malzeme konservasyonu
- Ahşap konservasyonu / yenilenmesi
- Metal malzemenin konservasyonu / antipas uygulanması

OnarımaYönelik Müdahale Önerileri

- Strüktürel çatlağın onarımı
- Elemanın yenilenmesi
- Derz tamiri
- Sıva- boya raspası ve yenilemesi

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

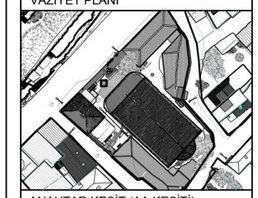

ANAHTAR KESİT (AA KESİTİ)

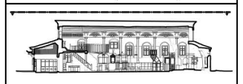

K

0 1m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.48	ÇATI PLANI
ÖLÇEK	1:100
TEMMUZ 2023	

Şekil G.48 : Çatı planı restorasyonu (1/50 ölçekli).

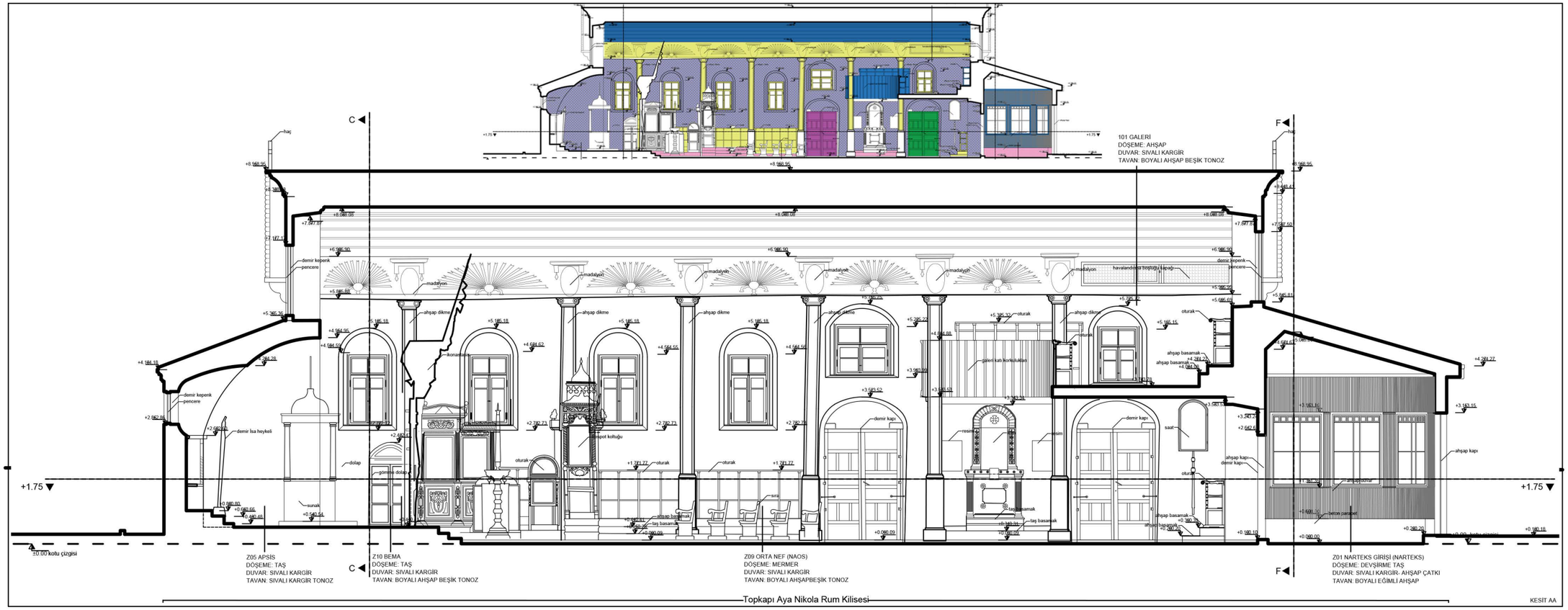

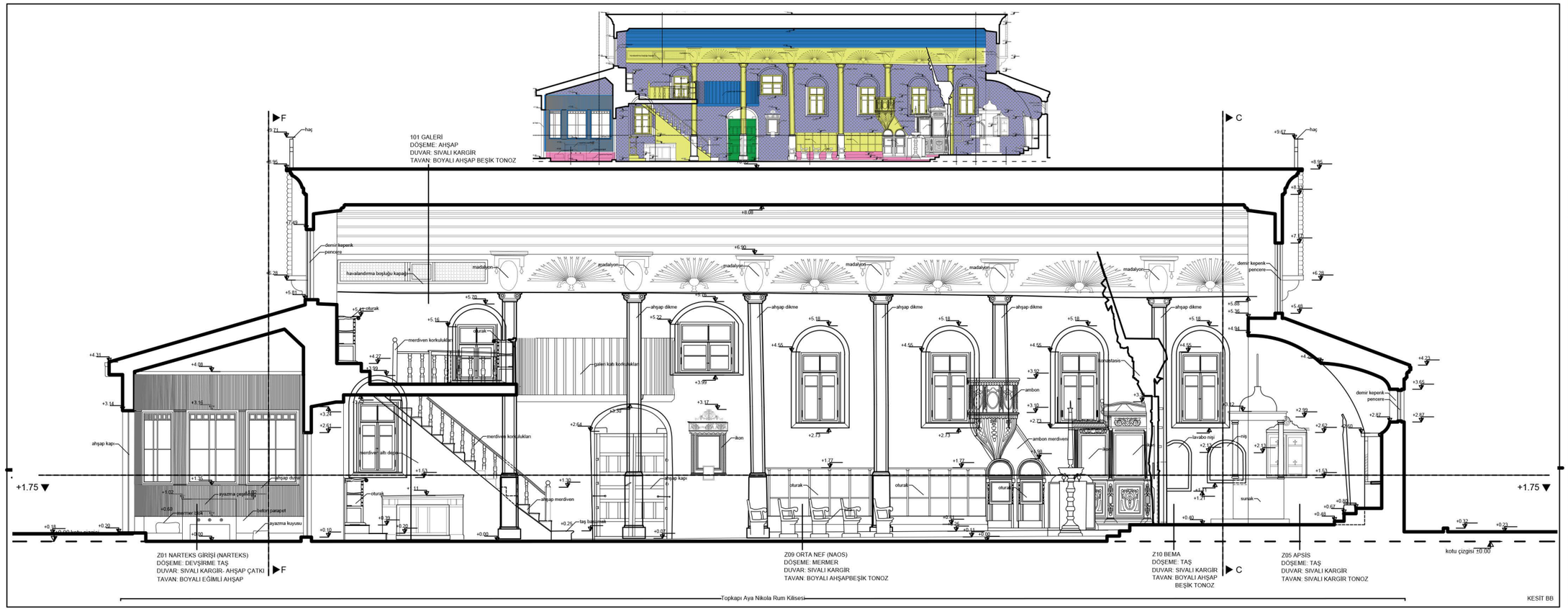

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

MÜDAHALE LEJANDI

Arındırmaya Yönelik Müdahale Önerileri:

- Yüzey temizliği
- Siva- boya raspası
- Biyolojik ve bitkisel oluşumların giderilmesi
- Niteliksiz eklerin kaldırılması
- Nemin giderilmesi

Malzemenin Konservasyonuna Yönelik Müdahale Önerileri:

- Doğal taş malzeme konservasyonu
- Ahşap konservasyonu / yenilenmesi
- Metal malzemenin konservasyonu / antipas uygulanması

OnarmaYönelik Müdahale Önerileri

- Strüktürel çatlağın onarımı
- Elemanın yenilenmesi
- Derz tamiri
- Siva- boya raspası ve yenilemesi

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ADRES	TOPKAPI MAHALLESİ 1859 ADA, 1 PARSEL FATİH / İSTANBUL

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

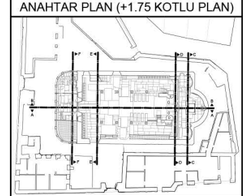

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.49	KESİT AA KESİT BB
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.49 : AA kesiti ve BB kesiti restorasyonu (1/50 ölçekli).

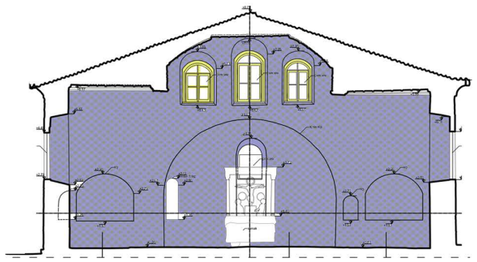

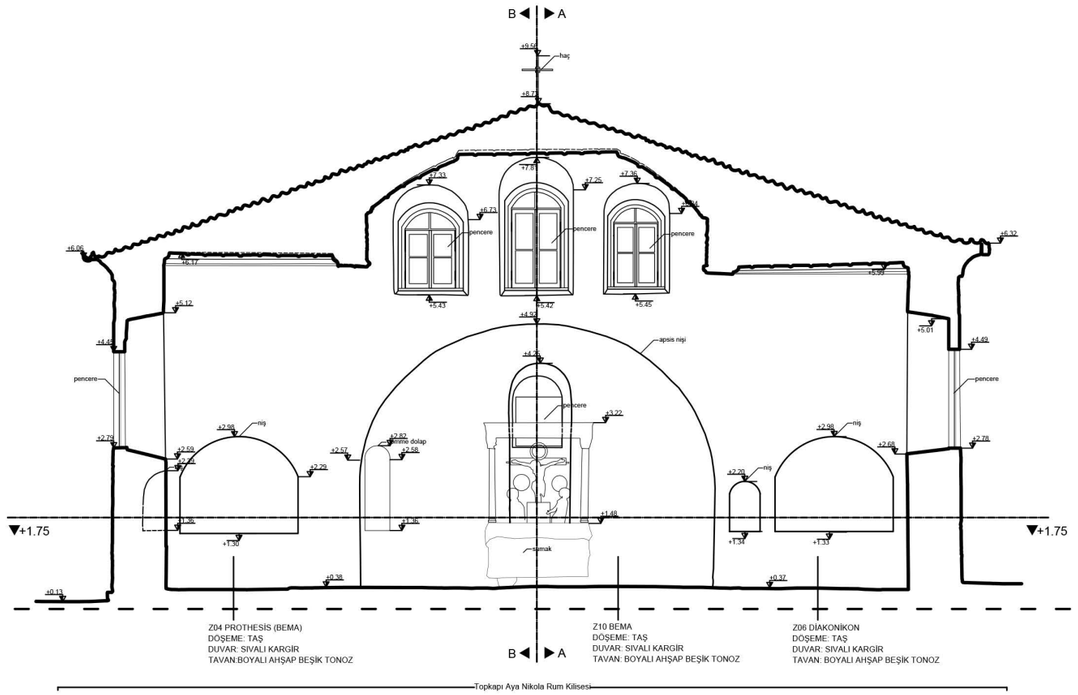

KESİT CC

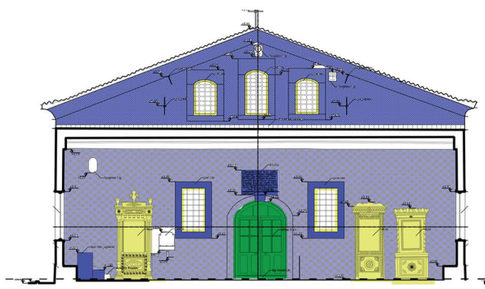

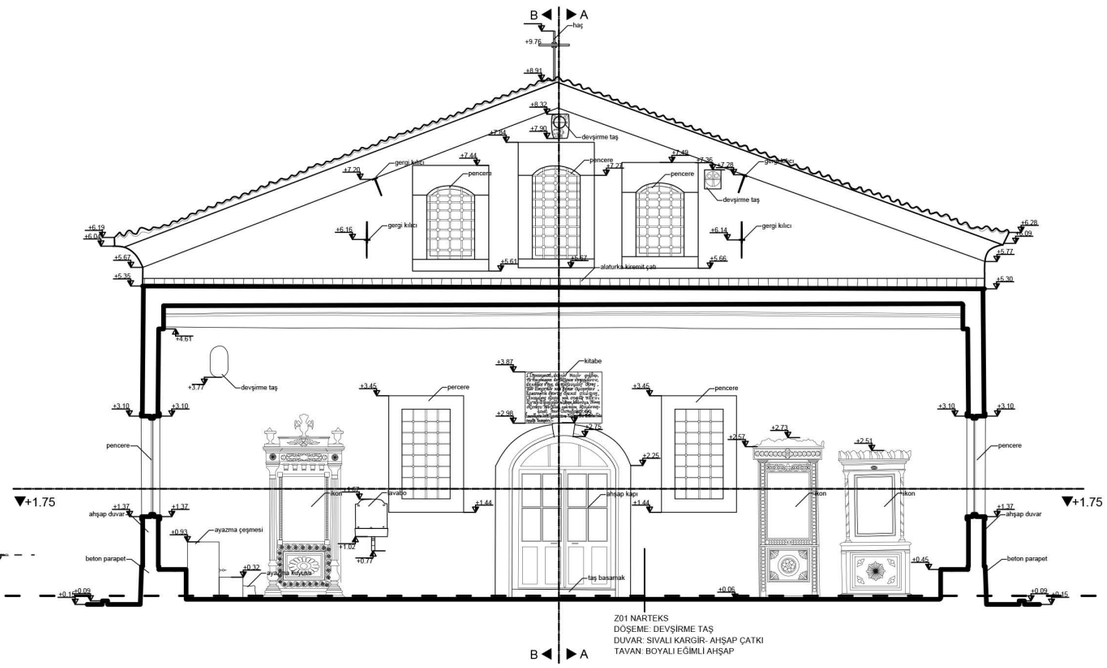

KESİT FF

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

MÜDAHALE LEJANDI

Arındırmaya Yönelik Müdahale Önerileri:

- Yüzey temizliği
- Sıva- boya raspası
- Biyolojik ve bitkisel oluşumların giderilmesi
- Niteliksiz eklerin kaldırılması
- Nemin giderilmesi

Malzemenin Konservasyonuna Yönelik Müdahale Önerileri:

- Doğal taş malzeme konservasyonu
- Ahşap konservasyonu / yenilenmesi
- Metal malzemenin konservasyonu / antipas uygulanması

OnarımaYönelik Müdahale Önerileri

- Strüktürel çatlağın onarımı
- Elemanın yenilenmesi
- Derz tamiri
- Sıva- boya raspası ve yenilemesi

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

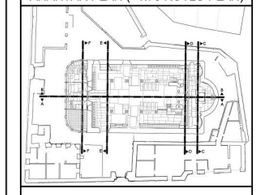

0 1m 2m 3m

- RÖLÖVE
- RESTİTÜSYON
- RESTORASYON

ŞEKİL H.50	KESİT CC KESİT DD
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.50 : EE kesiti ve FF kesiti restorasyonu (1/50 ölçekli).

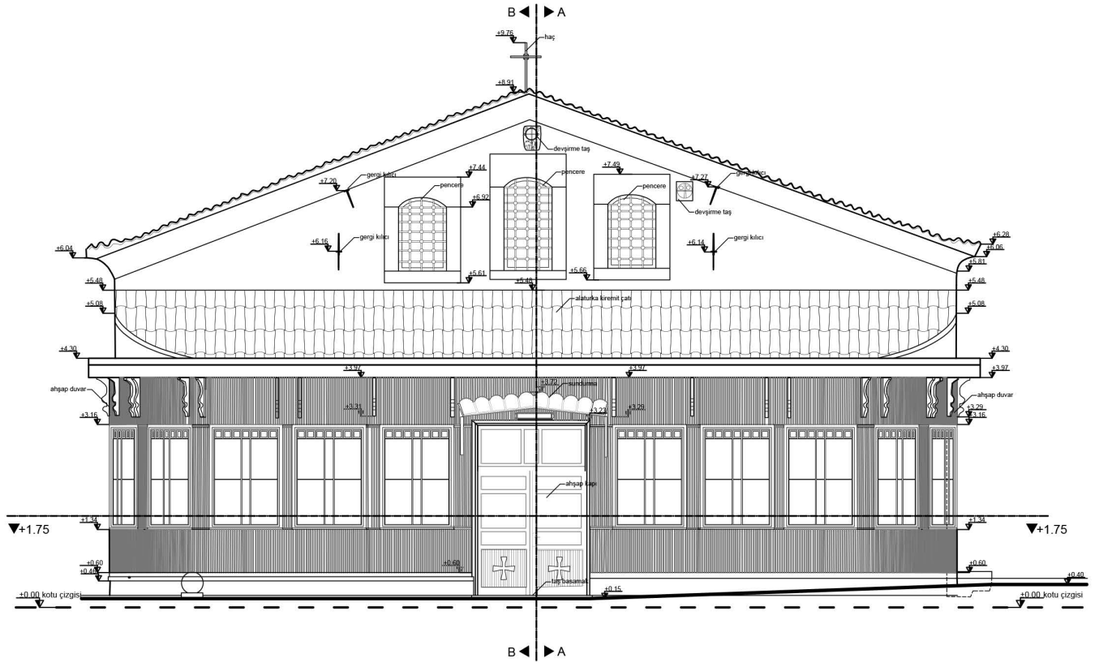

KUZEYBATI CEPHESİ

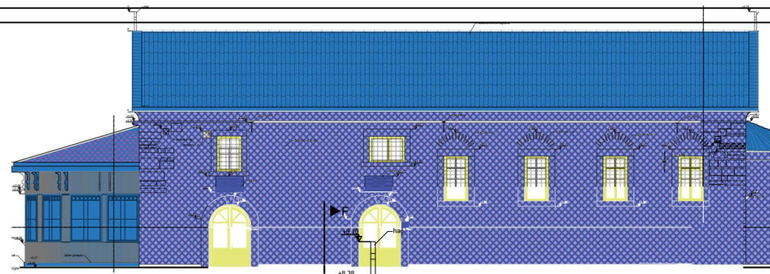

GÜNEYBATI CEPHESİ

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

MÜDAHALE LEJANDI

Arındırmaya Yönelik Müdahale Önerileri:

- Yüzey temizliği
- Sıva- boya raspası
- Biyolojik ve bitkisel oluşumların giderilmesi
- Niteliksiz eklerin kaldırılması
- Nemin giderilmesi

Malzemenin Konservasyonuna Yönelik Müdahale Önerileri:

- Doğal taş malzeme konservasyonu
- Ahşap konservasyonu / yenilenmesi
- Metal malzemenin konservasyonu / antipas uygulanması

OnarımaYönelik Müdahale Önerileri

- Strüktürel çatlağın onarımı
- Elemanın yenilenmesi
- Derz tamiri
- Sıva- boya raspası ve yenilemesi

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

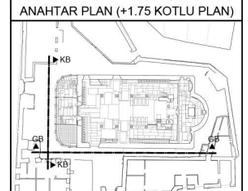

0 1m 2m 3m

- RÖLÖVE
- RESTİTÜSYON
- RESTORASYON

ŞEKİL H.51	KUZEYBATI CEPHESİ GÜNEYBATI CEPHESİ
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.51 : Kuzeybatı cephesi ve güneybatı cephesi restorasyonu (1/50 ölçekli).

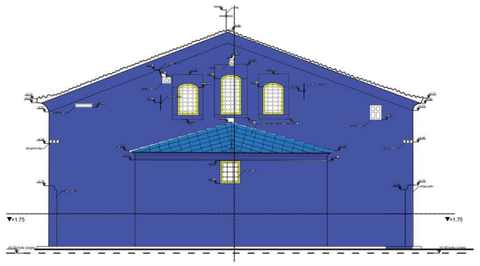

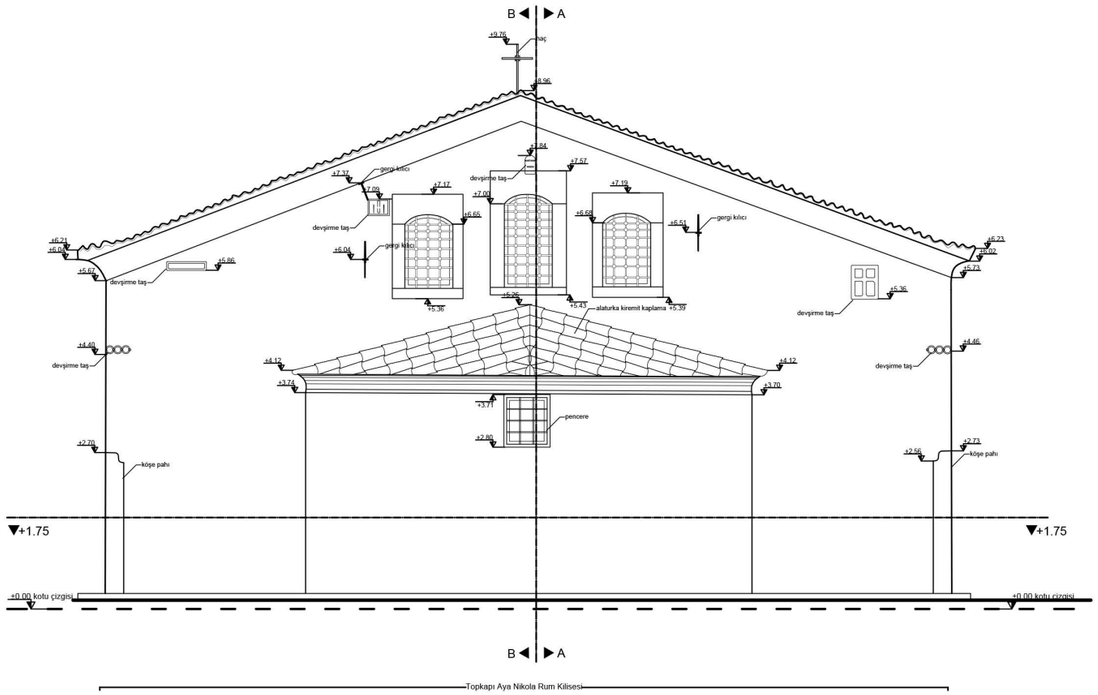

GÜNEYDOĞU CEPHESİ

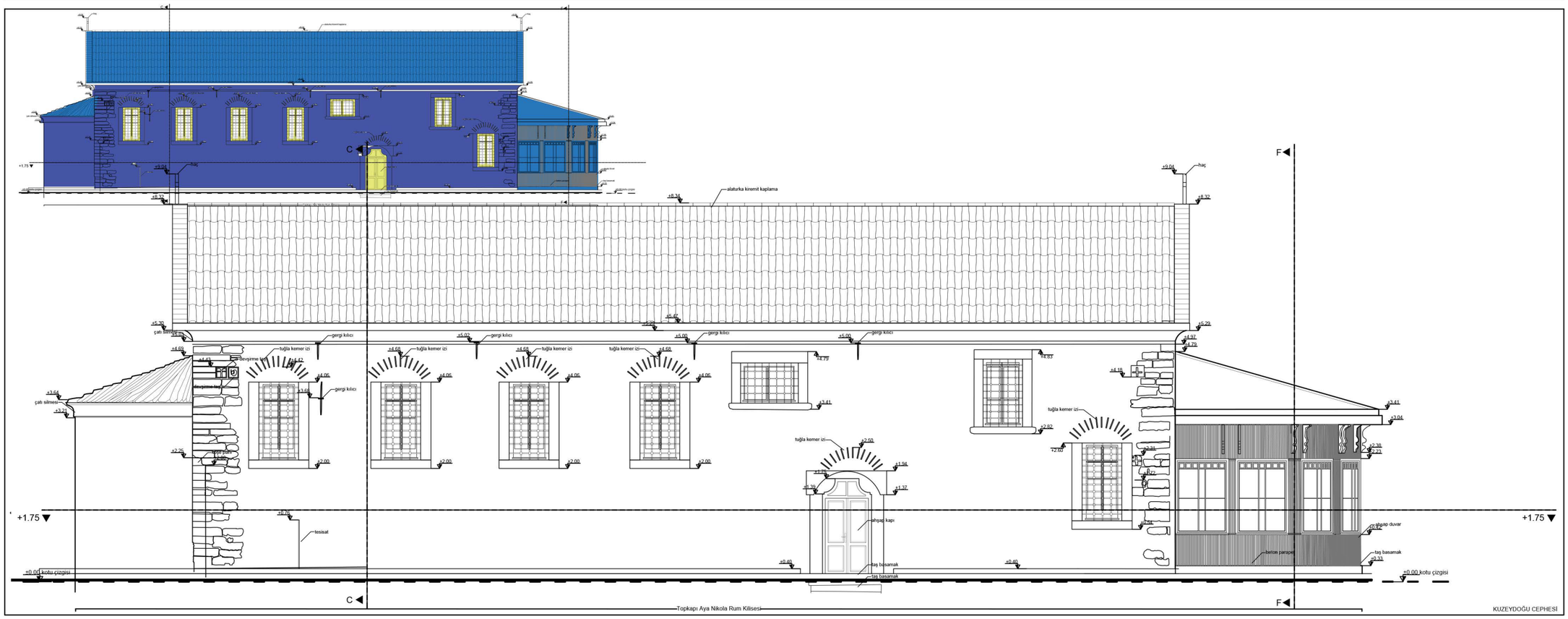

KUZEYDOĞU CEPHESİ

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

TOPKAPI
AYA NİKOLA RUM KİLİSESİ
VE ÇEVRESİ KORUMA ÖNERİSİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yegan KÂHYA

HAZIRLAYAN

Mimar Elif ÖZKAZANÇ

MÜDAHALE LEJANDI

Arındırmaya Yönelik Müdahale Önerileri:

- Yüzey temizliği
- Sıva- boya raspası
- Biyolojik ve bitkisel oluşumların giderilmesi
- Niteliksiz eklerin kaldırılması
- Nemin giderilmesi

Malzemenin Konservasyonuna Yönelik Müdahale Önerileri:

- Doğal taş malzeme konservasyonu
- Ahşap konservasyonu / yenilenmesi
- Metal malzemenin konservasyonu / antipas uygulanması

OnarımaYönelik Müdahale Önerileri

- Strüktürel çatlağın onarımı
- Elemanın yenilenmesi
- Derz tamiri
- Sıva- boya raspası ve yenilemesi

İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ
TOPKAPI MAHALLESİ
430 PAFTA, 1859 ADA, 1 PARSEL

VAZİYET PLANI

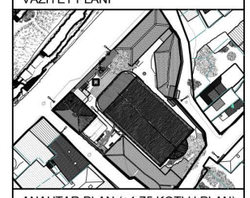

ANAHTAR PLAN (+1.75 KOTLU PLAN)

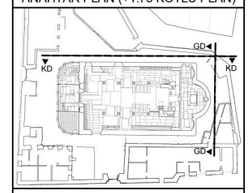

0 1m 2m 3m

	RÖLÖVE
	RESTİTÜSYON
	RESTORASYON
ŞEKİL H.52	GÜNEYDOĞU CEPHESİ KUZEYDOĞU CEPHESİ
ÖLÇEK	1:50
TEMMUZ 2023	

Şekil G.52 : Kuzeydoğu cephesi ve güneydoğu cephesi restorasyonu (1/50 ölçekli).

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Elif ÖZKAZANÇ DERGİ

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans :** 2020, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- Nisan 2020 tarihi itibariyle Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

YÜKSEK LİSANS TEZİNDEN TÜRETİLEN YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

- **Özkazanç E., Kahya Sayar Y.** 2024. A Conservation Proposal for Topkapı Hagios Nikolaos Greek Church. Int*ernational Graduate Research Symposium – IGRS'24*, May 8-10, 2024 İstanbul, Türkiye.

DİĞER YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

- **Özkazanç E., Zorlu M. E., Ayaz F., Kırmızı İ.** 2022. Conservation Approaches for Çana Han and Synagogue. *International Graduate Research Symposium – IGRS'22*, June 1-3, 2022 İstanbul, Turkey.
- **Özkazanç E., Dabanlı Ö.** 2022. Railway Heritage: A Typologycal Study on Masonry Bridges of Samsun-Kalın Historic Railway Line. *Railway Heritage Preservation Conference,* May 23-25, 2022 Zürih, İsviçre.
- **Esmer M., Akyurt Takır D., Babacan Demirel A., Özkazanç E.** 2022. Konya Arkeoloji Müzesi. DOCOMOMO-TR *Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XVIII. Poster Sunuşları, s.41,* Kasım 2022, İstanbul, Türkiye.
- **Özkazanç E., Ceylan M., Yıldırım Z., İşçimen Z.** 2023. Armutlu Çelik Evi. DOCOMOMO-TR *Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XVIII. Poster Sunuşları, s.46,* Kasım 2023, Ankara, Türkiye.